

ระดับชาติ

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ห้องประชุมย่อยที่ ๑๐ ห้อง ๓๑๑

อาคาร ๑๐๐ ปิสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

National Conference Group 10 : Humanities and Social Science

(Room 311)

ผู้ทรงคุณวุฒิ :

๑. พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, รศ.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.สัณญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ลำดับ	บทความ / ผู้พิมพ์	หน้า
๑	ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย Factors ➢ ศิริินภา โภคาพานิชย์	๒๗๕๒
๒	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบล บ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ➢ สุเนติลักษณ์ ยุกเทพ	๒๗๖๑
๓	การจัดการความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ ➢ พระปลัดพัทธพงษ์ ฐมนนโท (สอนแก้ว)	๒๗๗๒
๔	การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมิ่งของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ➢ พระประเมศ รัตนธโร (สำเริงฤทธิ์)	๒๗๘๖
๕	ความคิดเห็นของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณี : เทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ➢ ดร.สิทธิพร เกษจ้อย	๒๗๙๗
๖	การนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศึกษาเฉพาะกรณี : สถานีตำรวจภูธรเชียงยืน อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ➢ พระวรชิต ทะสา	๒๘๐๖
๗	บทความวิชาการ เรื่อง แนวนโยบายการพัฒนาชุมชนของสถาบันการศึกษาสงฆ์ ➢ สมุทธ สงวนสิน	๒๘๑๕
๘	ปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ➢ พ.อ.อ.ประพัฒน์พงษ์ พรพิมล ➢ สุพจน์ ทรายแก้ว ➢ สาธิต วงศ์อนันต์นนท์	๒๘๒๔

๙	นวัตกรรมการพยาบาลสุขภาพจิตชุมชนเพื่อสร้างสังคมปลอดยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา ➢ นิภาภัทร อยู่พุ่ม ➢ พระครูปริยัติธรรมวงศ์, ผศ.ดร. ➢ บุปผา แก่นชัยภูมิ ➢ ธนันต์นิภา ภักศุขนิธิวัฒน์ ➢ สุวรรณเพ็ญ หงษ์สระแก้ว	๒๘๓๔
๑๐	รูปแบบและกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของบ้าน วัด โรงเรียนในการจัดการปัญหายาเสพติดแนวพุทธในจังหวัดขอนแก่น ➢ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ผศ.ดร. ➢ ผศ.ดร.จรัส ลีกา ➢ ผศ.ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพวัฒน์ ➢ ร.ต.ดร.वलันต์ ศรีสอาด	๒๘๔๙
๑๑	บทบาทภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการกำกับการพัฒนาชุมชนเป็นเลิศในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ➢ พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร. ➢ ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา	๒๘๖๐
๑๒	แรงจูงใจสู่ความสำเร็จ ความรัก พระ น้ามนต์ และผ้ายันต์ ? : กรณีศึกษาทีมฟุตบอลเลสเตอร์ ซิตี้ และน้องเมย์ รัชนก อินทนนท์ ➢ พระครูพิพิธปริยัติกิจ พุทธธมโม, ดร. ➢ อีร์ดไนย กัปโก ➢ สุภาญดา เทนอิสระ ➢ รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	๒๘๗๒
๑๓	บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียน ➢ พระครูสิทธิธรรมาภรณ์	๒๘๘๕
๑๔	ความสัมพันธ์และขบวนการสร้างจิตสำนึกผ่านประเพณีสงกรานต์ ➢ พระมหามิตร ฐิตปัญญา, ผศ.ดร. ➢ ชญาภา น่วมันติย์	๒๙๐๒

๑๕	คุณค่าของการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน ➢ พระมหาโสภณ วรญาโณ	๒๕๑๓
๑๖	บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลปะโค อำเภอกุดจับจังหวัดอุดรธานี ➢ พระมหาวันชัย สุจินโณ (วงศ์มา)	๒๕๒๐
๑๗	การปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาล ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ➢ พระวิทยา กวีวิโส	๒๕๓๒
๑๘	การปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรโรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ➢ พระอธิการก้องกิตากร ปญฺญารโ	๒๕๔๐
๑๙	ประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ➢ เจ้าอธิการธวัช ติกขุวิโร (ประดิษา)	๒๕๔๘
๒๐	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ➢ พระวิจิตร ญาณวโร	๒๕๕๘
๒๑	ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเสียภาษีอากร : กรณีศึกษาประชาชนผู้เสียภาษีในพื้นที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาโกสุมพิสัย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ➢ ว่าที่ร้อยตรีมานพ เนตรภักดี	๒๕๗๑
๒๒	การรับรู้เกี่ยวกับดิจิทัลทีวีก่อนการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกของประชาชนในเขตอำเภอพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด ➢ วรพจน์ พรหมจักร ➢ ประภาภรณ์ รัตโน ➢ ธิติรัตน์ สาระพล	๒๕๘๓
๒๓	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ➢ ดาบตำรวจณรงค์ สุขเจริญ	๒๕๙๔

๒๔	ศึกษากิจกรรมของวัดกับการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพจังหวัดขอนแก่น ➤ แม่ชีอัญญา อ่อนจันทร์	๓๐๐๕
๒๕	การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรสำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ➤ ณรงค์วิทย์ วัชรชัยตระกูล	๓๐๑๘
๒๖	การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ➤ รัฐติพร ศิริศรี	๓๐๓๐
๒๗	การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ➤ เพ็ญพักตร์ ศรีบุตตา	๓๐๔๐
๒๘	ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาดอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ➤ ภัทรพิชญ์ เกตุคำ	๓๐๕๐
๒๙	บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ➤ พระวิสาสตร์ วิโรจโน (อุบโท)	๓๐๖๓

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
Factors affecting debt burden of farmers Tha Bo district Nong Khaiศรินภา โกศาพานิชย์*
รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร ที่มี เพศ อายุ การศึกษา และตำบลที่อาศัยอยู่ แตกต่างกัน และศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๙๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .๘๑ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test และ F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน คือ ด้านการขยับฐานะทางสังคม และด้านค่านิยมใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง ๓ ด้าน คือ ด้านบริโภคนิยม ด้านอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และด้านการดูแลของครอบครัว

๒. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และตำบลที่อยู่อาศัยต่างกัน พบว่า เพศ และการศึกษา โดยรวมส่งผลกระทบต่อภาระหนี้แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วน อายุ และตำบลที่อยู่อาศัย โดยรวมส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. เกษตรกรอำเภอท่าบ่อ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ไม่ควรสร้างบ้านใหญ่โตเกินความจำเป็น คนในครอบครัวไม่ควรดื่มเหล้า คนในครอบครัวไม่ควรเล่นการพนัน ไม่ควรบริโภคสินค้ามีราคาแพง เกินฐานะ ไม่ควรแข่งขันซื้อรถยนต์โดยไม่มีความจำเป็นต้องใช้ ควรมีการจดบันทึก จัดทำบัญชี รายรับรายจ่าย ไม่ควรจัดงานเลี้ยงเพื่อเอาหน้ามากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ ควรมีการออมเงินในครอบครัว และไม่ควรให้บุตรเรียนสถาบันที่มีชื่อเสียงมากกว่าคุณภาพ

คำสำคัญ: ภาระหนี้สิน

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

** อาจารย์คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Abstract

This research aims to study the factors that affect the debt burden of farmers. Comparison of factors affecting the debt burden of farmers, gender, age, education and parish residents of different studies and recommendations barriers to the debt burden of farmers Tha Bo district. Nong Khai Farmers at a sample of 394 was used in the research is a survey estimate. This is the confidence. The statistics used were 81 percent of the average standard deviation. The hypotheses were tested by t- test and F-test to determine the statistical significance .05.

The research result was found as follows:

1. Factors affecting the debt burden of farmers Tha Bo district. Nong Khai Overall is moderate in a second aspect is the shifting social position and the new values. Three aspects are moderate consumption. Meet the influence of friends and family care.

2. The comparison of factors affecting the debt burden of farmers Bo district. Nong Khai, sex, age, education and place of residence, gender and educational differences that affect the overall indebtedness different. Statistical level. The age of .05 and residential district. The overall impact on the debt is no different. The statistical level of .05

3. Farmers Bo suggested the ban should not create an unnecessarily large family should not drink alcohol. The family should not be gambling. Should not consume the product more expensive than the competition, do not buy a car without the need to use. There should be a record accounting income. Should not be a party to take more pages than the benefits. There should be saving money in the family. Do not allow children to prestigious institutions rather than quality.

Keyword: Liability

๑. บทนำ

เกษตรกรมีแนวโน้มที่จะมีหนี้สินสะสมเพิ่มมากขึ้น หนี้สินและมูลค่าทรัพย์สินในภาคเกษตรมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ก็อาจทำให้มีหนี้สินสะสมเพื่อการลงทุนทางการเกษตรเพิ่มขึ้นเช่นกัน ในขณะที่

ตัวแปรขนาดครัวเรือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับขนาดหนี้สินของครัวเรือน การเพิ่มขึ้นของขนาดครัวเรือน ส่งผลทำให้ขนาดหนี้สินของครัวเรือนลดน้อยลง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า การเพิ่มขึ้นของขนาดครัวเรือนอาจทำให้มีจำนวนแรงงานภายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลต่อขนาดหนี้สินของครัวเรือนในภาคเกษตร มาตรการรองรับของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ดำเนินการ เป็น ๒ ระยะ คือ ๑) มาตรการระยะสั้น ในกรณีที่เกษตรกรได้รับผลกระทบจากการผลิต การตลาด หรือมีปัญหาอื่นๆ แต่ยังสามารถในการผลิต ให้มีการจัดสรรสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ หรือพักชำระหนี้ออกไปอีก ๑ ปี โดยที่ไม่คิดเบี้ยปรับ นอกจากนี้ ควรมีการปรับโครงสร้างการจัดสรรดอกเบี้ยแก่เกษตรกร ๒) มาตรการระยะยาว ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในการเรียนรู้สำหรับการทำการเกษตรยุคใหม่ โดยกระทรวงฯ ให้การสนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของเกษตรกร และให้การอบรมพัฒนาทักษะด้านการเกษตรและกระบวนการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนให้แก่เกษตรกร การสนับสนุนอาชีพเสริมรายได้ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เสริมจากอาชีพหลัก โดยสนับสนุนด้านการอบรมให้ความรู้ผ่านเครือข่ายชุมชนต่าง พร้อมหาช่องทางทางการตลาด การส่งเสริมให้เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง สร้างวินัยทางการเงิน โดยการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ทั้งนี้เพื่อลดการใช้สินค้าฟุ่มเฟือย

การแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือการแก้ผ้าเอาหน้ารอดของนักการเมือง เพื่อรักษาคะแนนนิยม หรือเลี้ยงชีพเพื่อใช้เป็น นโยบายในการหาเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไปเท่านั้น ดังนั้น ปัญหาหนี้สินเกษตรกร ในอดีตจึงแทบไม่เคยได้รับการแก้ไขด้วยวิธีที่ถูกต้อง ตรงจุด หรือตรงต่อสาเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง จึงทำให้ได้รับผลกระทบเพิ่มมากขึ้น ประเด็นสำคัญที่สังคมกำลังติดตาม โดยเฉพาะแนวทางของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐในการแก้ปัญหา หนี้สินเกษตรกรและประชาชนทั่วไป สาเหตุและปริมาณหนี้สินเกษตรกร เป็นปัญหาที่หนักที่สุด และเป็นผลสืบเนื่องมาจากการล่มสลายของระบบเกษตรและการจัดการชีวิตของเกษตรกร หนี้สินเกษตรกรจึงเป็นทุกข์เรื้อรังของเกษตรกรมายาวนาน นับตั้งแต่การผลิตทางการเกษตรจากเพื่อตอบสนองปัจจัยสี่มาเป็นการผลิตเพื่อการค้าหรือเพื่อเงินตราโดยการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐ แนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ดังนั้น แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินเกษตรกรในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน โดยเร่งให้การช่วยเหลือ เพื่อแก้ปัญหาหรือบรรเทาความเดือดร้อนแบบเร่งด่วน ควบคู่กับการสร้างงานและอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ รวมถึงการให้คำปรึกษาและคำแนะนำในการบริหารจัดการภาระหนี้สิน ให้กับเกษตรกรในแต่ละชุมชน/ท้องถิ่น เพื่อให้ปัญหาหนี้สินทั้งนี้ในระบบกับภาครัฐและหนี้ในระบบหมดไปโดยเร็ว

รวมทั้งมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต อย่างพอเพียงและเหมาะสม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^๑

อำเภอท่าบ่อเป็นอำเภอที่มีประชากรเป็นจำนวนมากรองจากอำเภอเมือง ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือ ทำการเกษตร รองลงมาเป็นอาชีพประมง ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่สำคัญเป็น ข้าว ยาสูบ ซึ่งจะเห็นได้จากบริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๑๑ สี่แยกหนองคาย-ท่าบ่อ มีชาวบ้านทำไร่ยาสูบตามแนวเลียบริมฝั่งโขง จากอาชีพการปลูกยาสูบทำให้เกษตรกรยังคงมีภาระหนี้สิน ซึ่งดูได้จากที่เกษตรกรเป็นหนี้กองทุนของหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก จากสถิติในแต่ละปีเกษตรกรเป็นลูกหนี้กองทุนในหมู่บ้านมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของประชากรที่ทำอาชีพเกษตร ทั้งอาจเกิดจากปัญหาประสิทธิภาพการผลิต ปัญหาเรื่องคุณภาพดิน และความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ผู้คิดมากับปัญหาการขาดแคลนที่ดิน ทุนทรัพย์ของครัวเรือนเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง หรือที่ดินถูกยึด หรือหลุดจำนอง และไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอที่จะซื้อที่ดินเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าทางการเกษตรเป็นของตนเอง จำเป็นที่จะต้องเช่าที่ดินจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งไม่มีความแน่นอนว่าเจ้าของจะนำที่ดินดังกล่าวกลับคืนเมื่อไหร่ ทำให้เกษตรกรไม่มี แรงจูงใจในการพัฒนาพื้นที่ในบริเวณ เช่น ไม่ยอมลงทุนในเรื่องระบบชลประทาน เพาะปลูกแต่พืช เศรษฐกิจที่มีราคาดีแต่ทำลายความอุดมสมบูรณ์ของหน้าดิน และไม่มีมีการปรับปรุงคุณภาพของดินให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพราะเกษตรกรเกรงว่าการพัฒนาที่ดิน หรือการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่ๆ เช่าอยู่นั้น ประโยชน์จะตก อยู่กับเจ้าของที่ดินมากกว่าตัวเกษตรกร และยังเป็นการเพิ่มแรงจูงใจให้เจ้าของที่ดินเพิ่มราคาเช่าที่ดิน หรือ นำที่ดิน กลับไปผลิตสินค้าทางการเกษตรเสียเอง ดังนั้น เกษตรกรที่เช่าที่ดินจากเจ้าของที่ดินในการเพาะปลูกสินค้าทางการ เกษตรจึงขาดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และละเลยการปรับปรุงคุณภาพดิน สุดท้ายผลผลิตทาง การเกษตร จึงถูกผลิตออกมาอย่างไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตที่ต่ำตามมา

ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ก่อให้เกิดภาระหนี้สิน และความรู้ที่นำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้สินและความยากจนของเกษตรกรอย่างยั่งยืนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

^๑ ประยงค์ อัจฉจักร, การเพิ่มประสิทธิภาพผลกำไรการจัดการหนี้ของเกษตรกร, (ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
๒. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และตำบลที่อาศัยอยู่
๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกร ที่มีเพศ อายุ การศึกษา และตำบลที่อาศัยอยู่แตกต่างกัน และศึกษาข้อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดประชากรจำนวน ๒๓,๕๕๖ คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ จำนวน ๓๙๔ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือไมโครคอมพิวเตอร์โปรแกรมสถิติทางสังคมศาสตร์สำเร็จรูปในการคำนวณ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราก การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปสถิตินี้ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบสมมติฐานใช้ คือ หาค่า t-test, F-test ข้อเสนอแนะใช้การแจกแจงความถี่ และนำเสนอโดยการพรรณนาความ

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน คือ ด้านการขยับฐานะทางสังคม และด้านค่านิยมใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง ๓ ด้าน คือ ด้านบริโภคนิยม ด้านอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และด้านการดูแลของครอบครัว

๒. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินแตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มีอายุต่างกัน โดยรวมปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มีการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มีตำบลที่อาศัยอยู่ต่างกัน โดยรวมมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๖. เกษตรกรอำเภอท่าบ่อ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ไม่ควรสร้างบ้านใหญ่โตเกินความจำเป็น คนในครอบครัวไม่ควรดื่มเหล้า ในครอบครัวไม่ควรเล่นการพนัน ไม่ควรบริโภคสินค้ามีราคาแพง เกินฐานะ ไม่ควรแข่งขันซื้อรถยนต์โดยไม่มีความจำเป็นต้องใช้ ควรมีการจัดบันทึก จัดทำบัญชี รายรับรายจ่าย ไม่ควรจัดงานเลี้ยงเพื่อเอาหน้ามากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ ควรมีการออมเงินในครอบครัว และไม่ควรให้บุตรเรียนสถาบันที่มีชื่อเสียงมากกว่าคุณภาพ

๕. อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทั้งนี้อาจเกิดจากเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในการทำเกษตรมากขึ้น เรียนรู้การออมเงินในครัวเรือน ไม่นิยมสินค้าราคาแพงเกินความจำเป็น ผลการวิจัยสอดคล้องกับศูนย์วิจัยและข้อมูลท้องถิ่นทางธุรกิจ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพ เศรษฐกิจสังคม และภาวะหนี้สินครัวเรือน ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรดอนขุดห้วย จำกัดในพื้นที่โครงการจัดสรรที่ดินตามพระราชประสงค์ ดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พบสรุปได้ดังนี้ ๑) สถานภาพเศรษฐกิจสังคมและภาวะหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ โดยภาพรวมมีฐานะ ความเป็นอยู่พออยู่พอกินเกินตามอัตรา ๒) ปัญหาในการประกอบอาชีพของสมาชิกคือขาดแคลนน้ำ ในการประกอบอาชีพ ๓) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะการเป็นหนี้จะเห็นได้ว่าภาวะการเป็นหนี้จะผูกพันตามจำนวนสมาชิก ในครัวเรือน แรงงานในครัวเรือน อาชีพหลัก อาชีพรอง บ้านอยู่อาศัย ยานพาหนะ และเครื่องใช้ไฟฟ้า ๔) รูปแบบการส่งเสริมอาชีพที่ เหมาะสม ความเป็นไปได้ในขณะนี้ควรส่งเสริมอาชีพเลี้ยงสัตว์ หัตถกรรม การทำอาหาร ช่างเสริมสวย ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ และช่างไฟฟ้า ๕) การสร้างขั้นตอนสำหรับการส่งเสริมอาชีพ ควรใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมและให้ มีการจัดตั้งกลุ่มแบบสหกรณ์ ๖) ปัญหาเรื่อง ระบบชลประทานมีปัญหามากที่สุด ด้านการคมนาคมไม่ค่อยมีปัญหา

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศต่างกัน ส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีเพศต่างกัน โดยรวมส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานทั้งนี้อาจเกิดจาก เกษตรกรหญิงชายมีความ

คิดเห็นต่างกัน ส่วนใหญ่ เกษตรกรหญิงมีการเก็บออมเงิน จัดทำบัญชีครัวเรือนแบ่งกินแบ่งใช้ มีความละเอียดมากกว่าเกษตรกรชาย งานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา จิตต์รัก^๒ งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยพฤติกรรมการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง ๒๐-๒๙ ปี สถานภาพโสด อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน การศึกษาในระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท และมีสมาชิกในครอบครัวจำนวน ๓-๕ คน มีการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ยี่ห้อ Healthy Mate มากที่สุด รองลงมาคือ ยี่ห้อกรีนเนต โดยซื้อที่ร้าน เลมอนฟาร์ม เหตุผลในการซื้อเพราะปลอดภัยต่อสุขภาพ เลือก ตรายี่ห้อเพราะหาซื้อง่ายโดยเลือกซื้อที่ร้านเลมอนฟาร์ม เหตุผลในการซื้อเพราะปลอดภัยต่อสุขภาพ เลือกตรายี่ห้อเพราะ หาซื้อง่าย โดยเลือกซื้อสินค้าประเภทข้าว ได้รับอิทธิพลจากตนเอง มีความถี่ใน การซื้อ จำนวน ๑-๒ ครั้งต่อเดือน อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในด้าน ผลลัพธ์ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อ เดือนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และ เพศ อายุ อาชีพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในด้านส่งเสริมการขาย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มี อายุต่างกัน มีผลต่อภาระหนี้สินต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า เกษตรที่มีอายุ ต่างกัน โดยรวมส่งผลต่อภาระหนี้สินไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานที่นี้อาจเกิดจาก เกษตรกรถึงแม้จะมีอายุต่างกัน แต่บางคนยังติดการบริโภคนิยม เช่น ต้องการสร้างบ้านใหญ่โตเพื่อโอ้อวด ต้องการมีรถไว้ประดับบารมี งานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของอนิรุท พิพัฒน์ประภา^๓ ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของ เกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๔๐๐ คน จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของเกษตรกรมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านนโยบายทาง การเมือง ซึ่งเป็นเป็นผลมาจากนโยบายการประกันราคาพืชผลทางการเกษตร รองลงมา การชดเชยเงิน จากรัฐบาลที่มีความล่าช้า รองลงมาคือปัจจัยด้านโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลมาจาก ความเจริญก้าวหน้าทางสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ราคาสินค้าที่ต้องใช้ในการดำรงชีวิตสูงขึ้น ปัจจัยด้านความสามารถในการปรับตัว ซึ่งเกิดจากภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศอย่างเฉียบพลันทำให้ไม่สามารถปรับตัวเพื่อรับสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที

^๒รุ่งนภา จิตต์รัก, “ปัจจัยพฤติกรรมการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๕๑.

^๓อนิรุท พิพัฒน์ประภา, “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมา”, *สัมมนาและเสนอผลงานทางวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๓*, (ชลบุรี : วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ

และปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ซึ่งเกษตรกรขาดการวางแผนการใช้จ่าย ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขาดความรู้ที่ถูกต้องในการวางแผนทางการเงินที่เป็นระบบตามลำดับ อีกทั้งต้องการได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจาก ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจนของเกษตรกรในจังหวัดนครราชสีมาให้ลดลง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มี การศึกษา ต่างกัน มีผลต่อภาระหนี้สินต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีการศึกษา ต่างกัน โดยรวมส่งผลต่อภาระหนี้สินแตกต่างกัน ซึ่งเป็นตามสมมุติฐานทั้งนี้อาจเกิดจาก การที่ เกษตรกรมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ต่างมีความคิดหลายมุมมอง บางคนที่มีความรู้มากขึ้นก็ ต้องการมีการที่ใหญ่โต มีราคาแพงเพื่อเพิ่มฐานะทางสังคม งานวิจัยสอดคล้องกับงานของ รุ่ง นภา จิตต์รัก งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในเขต กรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง ๒๐-๒๙ ปี สถานภาพ โสด อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน การศึกษาในระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท และมี สมาชิกในครอบครัวจำนวน ๓-๕ คน มีการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ยี่ห้อ Healthy Mate มากที่สุด รองลงมาคือ ยี่ห้อกรีนเนต โดยซื้อที่ร้าน เลมอนฟาร์ม เหตุผลในการ ซื้อเพราะปลอดภัยต่อสุขภาพ เลือก ตรายี่ห้อเพราะหาซื้อง่ายโดยเลือกซื้อที่ร้านเลมอนฟาร์ม เหตุผลในการซื้อเพราะปลอดภัยต่อสุขภาพ เลือกตรายี่ห้อเพราะ หาซื้อง่าย โดยเลือกซื้อสินค้า ประเภทข้าว ได้รับอิทธิพลจากตนเอง มีความถี่ใน การซื้อ จำนวน ๑-๒ ครั้งต่อเดือน อายุมี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในด้าน ผลิตภัณฑ์ ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อ เดือนไม่มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และ เพศ อายุ อาชีพ มี ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในด้านส่งเสริมการขาย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่มี ตำบล ที่อยู่อาศัยต่างกัน มีผลต่อภาระหนี้สินต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีตำบลที่อยู่อาศัย ต่างกัน โดยรวมส่งผลต่อภาระหนี้สิน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานทั้งนี้อาจเกิดจาก เกษตรกรที่อาศัยอยู่ตำบลต่างกันแต่ไม่มีผลต่อภาระหนี้สิน เพราะถึงแม้จะต่างตำบลแต่มีความ คิดเห็นไม่ต่างกัน มีความต้องการเหมือนกัน เช่น ต้องการมีบ้านใหญ่โต แข่งขันกันซื้อรถเพื่อ เก็บเกี่ยวผลผลิตไม่มีเงินสดซื้อจำเป็นต้องดาวน์ ทำให้เกิดมีดอกเบี้ย ผลการวิจัยสอดคล้องกับ เกตุมนิ คำพรเงิน งานวิจัยเรื่องการจัดการการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาสวนร่วมสมัย อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรีพบว่า สวนร่วม สมัยมีพื้นที่ ๕๒ ไร่ ระบบ การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ผสมผสาน เน้นกิจกรรมการเกี่ยวคู่กัน ภายในพื้นที่ โดยยึดแนวทางตาม แนวเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการการผลิตประกอบด้วย การ วางแผนการผลิตใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT การจัดองค์การยึดตามความรู้ความสามารถ การ ผลิตแบ่งตามสภาพพื้นที่ได้ ๔ ลักษณะ คือ ๑) เกษตรอินทรีย์ผสมผสานภายในบริเวณบ้าน ๒)

เกษตรอินทรีย์ในกลุ่ม ๓) เกษตรอินทรีย์ในที่ดิน ๔) เกษตรอินทรีย์ในที่สูง มีระบบการควบคุมภายในฟาร์ม การจัดการการตลาด มีการวิเคราะห์ การตลาดภายใต้วิธีการ STP Analysis ๓ ประเด็นหลัก คือ ๑) การแบ่งส่วนตลาด ๒) กลุ่ม คือ ลูกค้า ทัวไป และลูกค้าสีเขียว ๒) กำหนดตลาดเป้าหมาย เป็นตลาดที่รักสุขภาพ ๓) กำหนดตำแหน่ง ผลิตภัณฑ์ สินค้าที่มีคุณภาพ ราคาที่เหมาะสม ส่งเสริมชุมชนและแบ่งปันความรู้ จากนั้นกำหนดกล ยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด สำหรับปัจจัยความสำเร็จประกอบด้วยปัจจัยภายในองค์กร

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ด้านบริโภคนิยม คือ ไม่ควรให้บุตรเรียนสถาบันที่มีชื่อเสียงมากกว่าคุณภาพ ไม่ควรแข่งขันซื้อขายโดยไม่มีคามจำเป็นต้องใช้ และไม่ควรรสร้างบ้านใหญ่โตเกินความจำเป็น
๒. ด้านค่านิยมใหม่ คือ ไม่ควรจัดงานเลี้ยงเพื่อเอาหน้ามากกว่าประโยชน์ และไม่ควรรสเค็ม มากกว่า เกษตรอินทรีย์
๓. ด้านลักษณะการดูแลของครอบครัว คือ ควรมีการออมเงินในครอบครัว และควรมีการจดบันทึก จัดทำบัญชี รายรับรายจ่าย เพื่อวิเคราะห์ผลกำไร ขาดทุนที่แท้จริง
๔. ด้านการขยับฐานะทางสังคม คือ ควรมีการเฝ้าหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ ไม่ควรแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันเพราะจะทำให้เสียเงินโดยเปล่าประโยชน์
๕. อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน คือ ควรศึกษาหาความรู้ในการเกษตรเพื่อไม่ให้เกิดการชักจูงง่ายจากคนรอบข้าง และควรมีการรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่เพื่อลดพ่อค้าคนกลาง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

ประยงค์ อัมจักร. การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกการจัดการหนี้ของเกษตรกร.ขอนแก่น :

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓.

อนิรุธ พิพัฒน์ประภา. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออารมณ์ของเกษตรกรในจังหวัด

นครราชสีมา. สัมมนาและเสนอผลงานทางวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๓.

ชลบุรี : วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔.

(๒) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

รุ่งนภา จิตต์รัก. “ปัจจัยพฤติกรรมการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภคในเขต

กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ
อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
The People's Participation on the Development Plan Making of Bandue
Municipality, Muang Nong khai, Nongkhai province

สุนตลักษณ์ ยกเทพ^{*}

รศ.ดร.ยุภาพร ยูภาศ^{**}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ ที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ข้อเสนอแนะ ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๖๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า ซึ่งมีความเชื่อมั่น .๙๕ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test และ F-test (One-Way ANOVA) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนประชาชนที่มีการศึกษาแตกต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

^{*} นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{**} อาจารย์คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

๓. ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรได้เข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อสนองปัญหาความต้องการของชุมชนทุกครั้ง ควรให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความ โปร่งใสของการปฏิบัติงานของเทศบาล เทศบาลควรแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วมเป็น กรรมการในการติดตามและประเมินผลการ ปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเทศบาล ควรให้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา/ความ ต้องการของชุมชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนา เทศบาลควรได้จัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ของกลุ่ม แม่บ้าน เพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชนในท้องถิ่น เทศบาลควรให้เงินค่าตอบแทน/มอบของรางวัลให้แก่ประชาชน ที่ได้เข้าร่วมโครงการกับเทศบาล ควรให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนา ควรให้มีส่วนร่วมในโครงการก่อสร้างที่ เทศบาลได้ดำเนินการ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม

Abstract

This research aims to study and to compare the people's participation on the development plan making of Bandue Municipality, Muang Nong khai, Nongkhai province classified by gender, age, education, occupation and income, including the suggestion about participation on the plan making. The sample was 364 persons living in the area of Bandue municipality. The instrument was the five rating scale questionnaire with .95 of reliability. The statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation. The hypotheses were tested by t- test and F-test (One-Way ANOVA) to determine the statistical significance level. 05.

The research result was found as follows:

1. The people's participation on the development plan making of Bandue Municipality, Muang Nong khai, Nongkhai provinc as overall was moderate Participation in the two aspects of the involvement of the beneficiaries. And participation in the action. Engage in moderate two aspects: participation in decision making and participation in monitoring and evaluation.

2. The people's participation on the development plan making of Bandue Municipality, Muang Nong khai, Nongkhai province classified by gender, age, education, occupation and income as well as the overall participation is no different. The static level. The public has .05 different studies by different parties involved. The statistical level of .05.

3. The useful suggestion were found that; there should be have the opportunity to attend community meetings to meet the needs of the community at all times, should be involved in monitoring the transparency of the operation, the people should be appointed as members to monitor and evaluate the performance of the development plan, there should be participate in the presentation of community problems / needs to support the development plan, the project should be related to the career path of the housewife group, the reward / reward should be given to people who have joined the program with the municipality, there should be involved in solving community problems in development planning, and should be involved in the construction projects that have taken place.

Keyword: Participation

๑. บทนำ

การพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่นแบบประชาชนมีส่วนร่วมก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง โครงการ กิจกรรม การพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความสำเร็จ ตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะ เป็นไปอย่างรวดเร็ว นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติ และ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๒ การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา ๑๖๒ ให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนใน ท้องถิ่น ของตนเอง คือ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดระบบการคมนาคมขนส่ง การจัดสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การส่งเสริมอาชีพและพาณิชยกรรม การจัดการวิจัยส่งเสริมกีฬาและการท่องเที่ยว การสังคม

สงเคราะห์ การจัดการที่อยู่อาศัยและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การรักษา ศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดระบบ สาธารณสุข การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การป้องกันและรักษาความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน^๑

จะเห็นได้ว่าเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ และต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด การที่เทศบาลจะดำเนินการพัฒนาให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากที่สุดและมีความยั่งยืนมากที่สุดจำเป็นต้องอย่างหนึ่งที่เทศบาลต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาล การที่จะสร้างการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมต้องทราบก่อนว่าเทศบาลได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลมากน้อยเพียงใดและประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในระดับใด

การเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางการบริหารระดับท้องถิ่นของประชาชนในปัจจุบัน ก็เพื่อให้การบริหารงานของแต่ละท้องถิ่นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมรู้ถึงความต้องการและปัญหาของตนเองได้ดีกว่าบุคคลอื่น ซึ่งมีใช่เป็นคนในท้องถิ่นนั้นๆ การยินยอมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารการปกครองท้องถิ่น จึงเท่ากับเป็นการยอมรับว่าความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นนั้นแตกต่างกัน และผู้ที่จะสามารถรู้ถึงความแตกต่างในความต้องการและสามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการนั้นก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นนั้นนั่นเองและตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๘๗ ระบุว่าประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ด้วย ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ในสาระสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้งข้อมูลรายละเอียดให้ประชาชนทราบก่อน กระทำการเป็นเวลาพอสมควร และในกรณีที่เห็นสมควร หรือได้รับการร้องขอจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนกระทำการนั้น หรืออาจจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจก็ได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชน ในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้

^๑ กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๙), ๗๕ - ๗๘

ประชาชนมีบทบาทในการทำหน้าทีในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^๒

บทบาทของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ผ่านมาพบว่า มีค่อนข้างน้อยมากเหตุผลสำคัญคือความคิดและความรู้สึกของประชาชนเองว่ามีใช้บทบาทหน้าที่ที่บัญญัติไว้เป็นข้อกฎหมายที่เขาต้องกระทำซึ่งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอื่นๆควรที่จะเข้าไปกระตุ้นและให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการให้ความรู้การประชุมการอบรมสัมมนาการจัดทำประชาคมหมู่บ้านการไปส่งเสริมให้มีการจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนจัดตั้งกลุ่มสมาคมองค์กรต่างๆเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการดึงประชาชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การร่วมเป็นกรรมการต่างๆ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นตามวิถีทางของประชาธิปไตยที่ถูกต้อง

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อมูลจากการศึกษานำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ อย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งหมายถึงความเจริญของท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๒. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

^๒ วีรชาติ เมืองใจ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลเวียงผาง อำเภอผางจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย), ๒๕๕๒.

(Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน ๔,๐๒๔ คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนองคาย)^๓ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๖๔ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๓ ตอนคือ ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามปลายปิดเป็นประเภทสอบถามรายการ (Check list) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) มี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ประชาชนได้เสนอแนะ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือไมโครคอมพิวเตอร์โปรแกรมสถิติทางสังคมศาสตร์สำเร็จรูปในการคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง ใช้ค่า T-test , F-test การทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไปใช้ทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๒ ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มี เพศต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีอายุต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

^๓ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนองคาย. จำนวนประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้ง. จังหวัดหนองคาย : กกต. จังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๙.

๔. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีอาชีพต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๖. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีรายได้ต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๗. ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรได้เข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อสนองปัญหาความต้องการของชุมชนทุกครั้ง ควรให้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความ โปร่งใสของการปฏิบัติงานของเทศบาล เทศบาลควรแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วมเป็น กรรมการในการติดตามและประเมินผลการ ปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเทศบาล ควรให้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา/ความต้องการของชุมชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนา เทศบาลควรได้จัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ของกลุ่มแม่บ้าน เพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชนในท้องถิ่น เทศบาลควรให้เงินค่าตอบแทน/มอบของรางวัลให้แก่ประชาชน ที่ได้เข้าร่วมโครงการกับเทศบาล ควรให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนา ควรให้มีส่วนร่วมในโครงการก่อสร้างที่ เทศบาลได้ดำเนินการ

๕. อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาเทศบาลตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และมีบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยบัญญัติหน้าที่ที่เทศบาลตำบลจะต้องทำคือ ๑) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ๒) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ ๓) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ๔) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ๕) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ๖) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม ๗) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ และ ๘) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ดังนั้นการพัฒนาท้องถิ่นจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาก

น้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่นแบบประชาชนมีส่วนร่วมก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง โครงการ กิจกรรม การพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลัง ทำให้เกิดความสำเร็จ ตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของกรณิศ พระพินิจ^๔ ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลกรณีศึกษาเทศบาลตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในแต่ละด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ คือประชาชนส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลปัญหาต่างๆ ของเทศบาลอยู่ในระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ ๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานทั้งนี้อาจเกิดจาก การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลไม่ได้แบ่งแยกเพศ ให้ทุกเพศมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน งานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัฒน์ คำกลานนท์^๕ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี ใน ๔ ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผล และเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ตำแหน่งรายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน) และความรู้ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ประชากรที่ใช้กรรมการชุมชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

สมมติฐานที่ ๓ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมต่างกัน

^๔ กรณิศ พระพินิจ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลมะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู”, รายงานศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

^๕ ธนวัฒน์ คำกลานนท์, “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร), ๒๕๕๐.

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานทั้งนี้อาจเกิดจาก การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลไม่ได้แบ่งแยกช่วงอายุ ให้ทุกคนมีสิทธิ มีเสียงเท่าเทียมกัน ไม่ได้เลือกปฏิบัติ งานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัฒน์ คำภีลานนท์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี ใน ๔ ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผล และเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ตำแหน่ง รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน) และความรู้ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ประชากรที่ใช้ กรรมการชุมชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

สมมุติฐานที่ ๔ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นตามสมมุติฐานทั้งนี้อาจเกิดจาก การที่ประชาชนมีการศึกษาต่างกัน ต่างมีความคิดเห็นต่างกันจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลต่างกัน ไม่ส่อ

สมมุติฐานที่ ๕ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย ที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานทั้งนี้อาจเกิดจาก การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลไม่ได้แบ่งแยกช่วงอายุ ให้ทุกคนมีสิทธิ มีเสียงเท่าเทียมกัน ไม่ได้เลือกปฏิบัติ

สมมุติฐานที่ ๖ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย ที่มี รายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มี รายได้ ต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานทั้งนี้อาจเกิดจาก การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลไม่ได้แบ่งหรือกำหนดการมีรายได้ของประชาชน ทุกคนมีสิทธิ มีเสียงเท่าเทียมกัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับฐิตา จิตรตั้งตรง^๖ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน

^๖ ฐิตา จิตรตั้งตรง, “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) เทศบาลเมืองจันทบุรี”, รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

ต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) เทศบาลเมืองจันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.๒๕๔๙ - ๒๕๕๑) เทศบาลเมืองจันทบุรี และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ชุมชน ต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๑) เทศบาลเมืองจันทบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพและตำแหน่ง/บทบาทผู้นำในชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ศึกษา เป็นกรรมการชุมชน จำนวน ๑๖๕ คน จากกรรมการชุมชนทั้งหมด ๑๗๔ คน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๑) เทศบาลเมืองจันทบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส และอาชีพ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ ควรให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนา และควรให้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ความต้องการของชุมชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนา

๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ คือ ควรให้มีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาล และ ควรให้มีส่วนร่วมในโครงการก่อสร้างที่ เทศบาลได้ดำเนินการ

๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ เทศบาลควรจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ของกลุ่ม แม่บ้าน เพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชนในท้องถิ่น และ เทศบาลควรจ่ายค่าตอบแทน มอบของรางวัลให้แก่ประชาชน ที่ได้เข้าร่วมโครงการกับเทศบาล

๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล คือ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม การนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ ตรวจสอบความ โปร่งใสของการปฏิบัติงานของเทศบาล และเทศบาลควรแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเทศบาล

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๙.

(๒) วิทยานิพนธ์/คุชกุณิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

- กรณีศ พระพิณิจ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาล : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลมะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู”. **รายงานศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.
- จิตา จิตรตั้งตรง. “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๑) เทศบาลเมืองจันทบุรี”. **รายงานการศึกษอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, ๒๕๕๐.
- ธนวัฒน์ คำภีลานนท์. “การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนคร, ๒๕๕๐.
- วีรชาติ เมืองใจ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลเวียงฝาง อำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๒.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนองคาย. **จำนวนประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้ง**. จังหวัดหนองคาย : กกต. จังหวัดหนองคาย, ๒๕๕๙.

การจัดการความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ
A Conflict Management Resulting From Large State Project

พระปลัดพัทธพงษ์ ธมฺมนนโท (สอนแก้ว)*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาแนวทาง วิธีการ หรือเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยลดความรุนแรงของความขัดแย้งหรือสามารถแปรเปลี่ยนเป็นการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย โดยได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของความขัดแย้ง กรณีศึกษาการดำเนินนโยบายของภาครัฐที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และวิธีการแก้ปัญหาจากการศึกษา พบว่า การจัดการความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาได้ตั้งแต่ระดับนโยบาย การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ ตลอดจนการนำโครงการขนาดใหญ่ลงสู่พื้นที่โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง โดยใช้วิธีการของสันติวิธีเป็นเครื่องมือหลัก

คำสำคัญ: การจัดการ, ความขัดแย้ง, โครงการขนาดใหญ่ของรัฐ

Abstract

This article aims to study the guidelines methods or tools in the manage conflicts arising from the project's large state sector. Which is to reduce the violence of the conflict or change the allocation mutual benefit of all parties. By shows the evolution of the conflict. A case study of the implementation of government policies that caused the conflict. And a solution was found that the conflict can be solved at the level of policy. Converting policy into practice throughout the implementation of large projects into the area without causing conflict. By Use of violence as a primary tool.

Keyword : Management, Conflict, Large State Project

๑. บทนำ

สังคมเกิดขึ้นจากคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป อยู่ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นสังคม หลากๆ สังคมรวมตัวกันมีการ

* นักวิชาการอิสระ วัดใหม่ยายแป้น แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ปกครองในรูปแบบไม่เป็นทางการ แต่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด สนับสนุน มีการจัดระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กติกา โดยกำหนดว่าใครคือผู้ปกครอง และใครคือผู้ถูกปกครอง ทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองต่างก็มีสัญญาประชาคมร่วมกัน เพื่อออกกฎเกณฑ์ กติกา ข้อบังคับ ให้เคารพซึ่งกันและกันและช่วยกัน เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติต่อกัน ตลอดจนใช้ในการปกครองของสังคม เพื่อความอยู่รอดของสังคมนั้นๆ^๑ ทั้งนี้ การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนย่อมต้องอาศัยความยุติธรรม ความเสมอภาค เข้ามาช่วยในการปกครอง ทั้งผู้ปกครองและผู้อยู่ภายใต้การปกครอง จะต้องมีการติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกันในทุกๆ ด้าน

สังคมไทยในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองที่เรียกตัวเองว่า รัฐบาล กับผู้อยู่ภายใต้การปกครองที่เรียกว่า ประชาชน มีการติดต่อสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์กันไม่ดีเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากการดำเนินนโยบายต่างๆ ของภาครัฐ ประชาชนได้เข้าไปมีบทบาทน้อยมาก ซึ่งจุดนี้เองทำให้เกิดช่องว่างระหว่างภาครัฐกับประชาชน โดยเฉพาะนโยบายสาธารณะซึ่งภาครัฐและหน่วยงานของรัฐดำเนินการนั้น เกือบทั้งหมดมีผลกระทบต่อประชาชนและชุมชน และบทเรียนในช่วงที่ผ่านมา การดำเนินนโยบายสาธารณะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนมาโดยตลอด สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย^๒

เมื่อพิจารณาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีต้นกำเนิดมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนวิธีการ แผนงานโครงการ เมื่อภาครัฐจะมีการดำเนินนโยบายและโครงการในด้านต่างๆ ทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ภาครัฐจะต้องจัดให้มีกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐบาล การทำประชาพิจารณ์ และการทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ก่อนที่ภาครัฐจะตัดสินใจดำเนินตามนโยบายหรือโครงการดังกล่าว^๓ โดยทุกๆ ไปผู้ได้รับผลประโยชน์อาจจะเห็นด้วย ส่วนผู้เสียผลประโยชน์จะต่อต้าน การต่อต้านอาจเป็นเรื่องของปัจเจกชนต่อสู้กับหน่วยงานของรัฐ แต่โดยทุกๆ ไปจะต่อต้านไม่สำเร็จ แต่หากเป็นการรวมตัวของกลุ่มชนในชุมชน และมีเครือข่ายสนับสนุน อาจจะต่อต้านได้อย่างมีพลัง ทำให้

^๑ สุวัฒน์อินทรประไพ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการคุ้มครองดูแลและรักษาอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว อำเภอภูหลวง จังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๖, หน้า ๑๐.

^๒ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ, รายงานการศึกษา, กรุงเทพมหานคร : เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์ และการพิมพ์, ๒๕๕๔, หน้า ๒.

^๓ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการก่อสร้างธรรมชาตินไทย-มาเลเซีย, บทสรุปสำหรับผู้บริหาร รายงานฉบับสมบูรณ์, สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๕, หน้า ๒.

ผู้สนับสนุนโครงการต้องกลับไปทบทวน แกไขจุดอ่อนที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์และบางครั้งฝ่ายต่อต้านก็อาจจะประสพชัยชนะ^๔

จะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายสาธารณะของภาครัฐ ยังไม่ได้รับการแก้ไขไปในทิศทางที่เหมาะสม มักจะทำให้เราทราบได้ว่า เมื่อภาครัฐมีโครงการหรือแผนงานขนาดใหญ่ลงไปสู่พื้นที่ใดๆ ความขัดแย้งก็จะเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้เช่นกัน บ่อยครั้งที่ความขัดแย้งเหล่านั้นลุกลามไปสู่การสูญเสีย หรือทำให้เกิดผลในทางลบต่อภาครัฐ ดังนั้นผู้เขียนจึงสนใจอยากจะศึกษาเพื่อหาแนวทาง วิธีการ หรือเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐว่า ควรมีเครื่องมือแบบไหน ที่เป็นรูปธรรม และสามารถแก้ปัญหาได้จริง อันเป็นสิ่งที่ช่วยลดความรุนแรงของความขัดแย้งหรือแปรเปลี่ยนเป็นการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย

๒. สาเหตุของความขัดแย้ง

การดำเนินกิจกรรมของภาครัฐที่เป็นการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ ทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะทุกโครงการย่อมมีผู้ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงการจัดการความขัดแย้ง จำเป็นต้องศึกษาถึงสาเหตุของความขัดแย้งเสียก่อน ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอสาเหตุของความขัดแย้งไว้น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

คริสโตเฟอร์มัวร์^๕ ได้เสนอประเภทของความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับสาเหตุของความขัดแย้งในการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ โดยจำแนกออกเป็น ๕ ประเด็นด้วยกันคือ

๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) ได้แก่ ข้อมูลขัดกัน ขาดข้อมูล เข้าใจผิด ขาดการสื่อสาร หรือสื่อสารไม่ถูกต้อง สับสนเรื่องหน้าที่ มุมมองต่างกันในเรื่องของข้อมูล

๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) ได้แก่ ขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ หรือสิ่งต่างๆ ที่ปรารถนาและต้องการ เช่น อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่

๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ได้แก่ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่ต่างกัน พฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้นซ้ำซาก และวิธีการในการทำสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน เช่น วิธีการทำงานต่างกัน การตัดสินใจต่างกัน

^๔ เดชรัตน์ สุขกำเนิด และ ศุภกิจ พันธ์วรการ, ธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการทางสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ (ISEP) และสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๓, หน้า ๒๑๕.

^๕ Christopher, Moor, The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict, ๒nd ed, San Francisco. CA: Jossey-Bass Publishers, ๑๙๙๖, pp. ๖๐-๖๑.

๔) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) ได้แก่ การแก่งแย่ง โดยเปลี่ยนแปลงระเบียบกฎเกณฑ์เดิมด้วย ขัดแย้งเกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ขัดแย้งเนื่องจากขาดความ ยุติธรรม

๕) ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม (Value Conflict) ได้แก่ ศาสนา โลกทัศน์ หรือความเชื่อต่างกัน การให้ความสำคัญที่ต่างกัน เกณฑ์ประเมินต่างกัน ภูมิหลังทางวัฒนธรรมต่างกัน ภูมิหลังส่วนบุคคลต่างกัน พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ต่างกันสอดคล้องกับแนวคิดของ วันชัย วัฒนศัพท์^๖ ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุของความขัดแย้ง โดยเฉพาะความขัดแย้งในเรื่องที่เป็นประเด็นนโยบายสาธารณะว่ามีสาเหตุมาจาก

๑) ความสลับซับซ้อนในการพัฒนาการเพิ่มขึ้นของประชากรส่งผลให้ความต้องการทรัพยากรต่างๆ ทั้งตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในปริมาณที่มากตาม ความซับซ้อนในการพัฒนาจึงมากขึ้นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาต่างๆ จึงมีความขัดแย้งกับผู้พัฒนาหรือออกนโยบาย

๒) การบริหารจัดการรูปแบบเดิมที่ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ แนวความคิดในการบริหารงาน หรือบริหารประเทศ ทัวไปในปัจจุบันมักจะกระทำในรูปแบบเดิมที่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงโดยมีลักษณะที่ผู้มีอำนาจในการสั่งการเป็นผู้ที่พัฒนากระบวนการในการตัดสินใจแล้วสั่งการลงไปยังผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีลักษณะเป็นการกำหนดจากบนล่างทำให้เกิดความคิดเห็นที่ขัดแย้ง

๓) ข้อมูลข่าวสารที่มากมายและรวดเร็วในยุคสารสนเทศที่การบริการและการเข้าถึงอย่างมากมายและรวดเร็วทำให้ผู้คนทั่วไปสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างหลากหลายและใช้ข้อมูลเชิงลึกในการตัดสินใจมากขึ้นส่งผลให้เกิดความขัดแย้งตามมา

๔) กระบวนทัศน์ของประชาธิปไตยที่เปลี่ยนแปลงนวัตกรรมทางเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้การสื่อสารในสังคมเป็นไปด้วยความง่ายสะดวก และรวดเร็ว รวมถึงระบอบการเมืองโดยเฉพาะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ซึ่งแต่เดิมนั้นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนจะเป็นระบอบการปกครองที่เน้นหรือมีวัตถุประสงค์ที่เน้นในเสียงส่วนใหญ่ (Majority Rule) ที่เลือกสมาชิกของสังคมขึ้นเป็นตัวแทน แล้วให้ตัวแทนเหล่านั้นตัดสินใจแทนแต่ในปัจจุบันเจตนารมณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แปรเปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้ให้ความสำคัญกับสิทธิของคนส่วนน้อย (Minority Rights) โดยสิ่งใดก็ตามที่มีผลกระทบต่อคนส่วนน้อยรัฐในฐานะผู้ใช้

^๖วันชัย วัฒนศัพท์, คู่มือเกี่ยวกับความขัดแย้ง: หลักการ และเครื่องมือแก้ปัญหา, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล, ๒๕๔๗, หน้า ๕-๙.

อำนาจจะต้องระมัดระวังและสร้างผลกระทบให้น้อยที่สุดด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม ด้วยเหตุเช่นนี้เองความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่เกิดตามมา เพราะความไม่ลงตัวของกลุ่มต่างๆในสังคม

๕) การใช้แนวความคิดในเรื่องของการสื่อสารการตลาดแบบครบวงจรและการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ในแนวความคิดของการสื่อสารการตลาดแบบครบวงจร (Integrated Communication Marketing: IMC) นั้นเป็นแนวความคิดของการตลาดใหม่ที่เน้นการโฆษณาผ่านสื่อทุกประเภทโดยมีความสอดคล้องกันทำให้ผู้บริโภคเกิดความคล้อยตาม และผู้ขายจะเน้นแต่ด้านบวกของผลิตภัณฑ์ตนเองประกอบการการเน้นในเรื่องของการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ (Customer Relationship Management: CRM) ทำให้ลูกค้ามีสิทธิ์มีเสียงในการต่อรองกับผู้ขายและผู้ผลิตผลที่ตามมาคือ เมื่อลูกค้าเจอสินค้าและบริการในด้านลบ หรือสินค้าและบริการนั้นไม่เป็นไปตามที่โฆษณาแล้วก็จะเกิดการร้องเรียนอันจะนำมาซึ่งความขัดแย้ง

๖) การบังคับใช้กฎหมายปัญหาช่องว่างในสังคมและการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือที่ปัจจุบันเรานิยมเรียกว่าคอร์รัปชันนั้นส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีมาตรฐานเดียวกัน มีการเลือกปฏิบัติดังนั้น ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นในสังคม

เอนกีน นักวิชาการทางด้านจิตวิทยาได้แบ่งย่อยความขัดแย้งออกเป็น ๔ ประเภทด้วยกัน คือ

๑) ความขัดแย้งด้านเป้าหมาย คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่เป้าหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งมีความต้องการต่อสิ่งที่จะได้รับแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่ง

๒) ความขัดแย้งด้านความคิดคือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่แต่ละฝ่ายมีความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน

๓) ความขัดแย้งด้านความรู้สึก คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาเมื่อบุคคลหนึ่งมีทัศนคติ หรือความรู้สึกที่ขัดแย้งกับอีกฝ่ายหนึ่ง ตัวอย่างความขัดแย้งแบบนี้สามารถพบเห็นได้จากบุคคล ๒ คนที่มีความชอบและรสนิยมไม่เหมือนกัน

๔) ความขัดแย้งด้านพฤติกรรม คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่บุคคลหนึ่งกระทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น พุดจาหยาบคาย หรือดูหมิ่นเหยียดหยาม^๗

จากคำดังกล่าวนี้ ผู้เขียนมองว่า สาเหตุของความขัดแย้งในการบริหารงานของภาครัฐที่เด่นชัดที่สุด คือ สาเหตุเกี่ยวกับการบริหารงานที่ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ยังคงยึดหลักการบริหารจากบนลงล่าง (Top-Down) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้ง และสาเหตุจากการขาดการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสาร

^๗ อรุณ รักธรรม, ความขัดแย้งในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเฉพาะระดับเขต, สำนักวิจัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, (เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม), ๒๕๓๘, หน้า ๕.

ต่างๆ ประชาชนขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลหรือได้รับข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๓. กระบวนการดำเนินโครงการของภาครัฐ

การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ ย่อมมีกระบวนการและมืองค์กร หน่วยงาน ที่รับผิดชอบในโครงการต่างๆ แต่การจะดำเนินโครงการให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ไม่ใช่ เรื่องที่ง่ายดายนัก เพื่อให้สามารถพิจารณาถึงมูลเหตุของความขัดแย้งในการดำเนินนโยบายของ ภาครัฐ จำเป็นต้องศึกษาถึงกระบวนการบริหารโครงการของภาครัฐ ดังต่อไปนี้

สเตลล่า แซต. และ แมททีว เอ^๘ ได้แบ่งขั้นตอนของนโยบายเป็น ๖ ขั้นตอน คือ การ รับรู้ถึงประเด็นปัญหา (Problem Recognition and Issue Identification) การกำหนดเป็น วาระนโยบาย (Agenda Setting) การกำหนดเป็นนโยบาย (Policy Formulation) การพัฒนา นโยบาย (Policy Adoption) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) และ การ วิเคราะห์และประเมินผลนโยบาย (Policy Analysis and Evaluation)

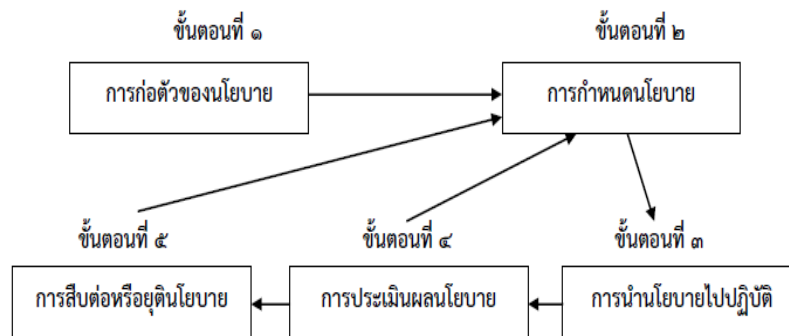
ชาร์เลสเอส. และคณะ^๙ ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการนโยบายไว้เป็น ๕ ขั้นตอน กล่าวคือ การก่อตัวของปัญหา (Problem Formulation) วาระนโยบาย (Policy Agenda) การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation and Adoption) การนำนโยบายไป ปฏิบัติ (Policy Implementation) และ การประเมินผลนโยบาย (Policy Evaluation)

ทั้งนี้ แนวคิดของ มยุรี อนุมานราชชน^{๑๐} ได้กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการนโยบาย ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งได้กำหนดเป็นแผนภาพแสดงกระบวนการนโยบายสาธารณะไว้ ดัง แผนภาพที่ ๑ ต่อไปนี้

^๘ Theodoulou, Stella Z. & Cahn, Matthew A, Public Policy: The Essential Readings, New Jersey : Prentice Hall, 1959, pp. 87.

^๙ Christopher, Moor, The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict, 2nd ed, San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers, 1996, pp. 4-9

^{๑๐} มยุรี อนุมานราชชน, นโยบายสาธารณะ: เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐ ประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมกมลการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๗.

แผนภาพที่ ๑ แสดงกระบวนการนโยบายสาธารณะ

จากแผนภาพที่ ๑ จะเห็นได้ว่า กระบวนการนโยบายสาธารณะเป็นขั้นตอนสำคัญที่นำไปสู่การแปรผลเป็นนโยบาย โครงการ คำสั่ง ระเบียบ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หากการดำเนินการขาดการมีส่วนร่วม ความขัดแย้งหรือปัญหาในการดำเนินงานก็ย่อมเกิดขึ้นตามมา เพื่อให้ประเด็นปัญหาการดำเนินนโยบายของภาครัฐชัดเจนขึ้น ผู้เขียนขอกรณศึกษาศึกษาเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการดำเนินงานของภาครัฐที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ดังต่อไปนี้

กรณีศึกษา : โครงการสร้างศูนย์รวมขยะของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จังหวัดราชบุรี^{๑๑}

กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม มีโครงการที่จะสร้างศูนย์รวมขยะขึ้นในแต่ละจังหวัด โดยที่จังหวัดราชบุรีนั้น กรมควบคุมมลพิษได้ประสานงานกับทางจังหวัดทั้งระดับผู้ว่าราชการจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ในการหาสถานที่เพื่อสร้างเป็นศูนย์รวมขยะดังกล่าว ส่วนกรมควบคุมมลพิษจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและด้านวิชาการ

วิธีการที่จังหวัดดำเนินการในการหาสถานที่เพื่อที่จะให้เป็นศูนย์รวมขยะของจังหวัดนั้น อาจเป็นเพราะประชาชนในพื้นที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเท่าใดนักในระยะแรก ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นมากเนื่องจากเป็นโครงการที่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการโดยตรง เมื่อจังหวัดตัดสินใจที่จะใช้บริเวณพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมแห่งหนึ่งในพื้นที่อำเภอจอมบึงที่อยู่ในการดูแลของกรมป่าไม้ ก็เพียงแต่ได้มีการเจรจากับกรมป่าไม้เพื่อจะขอใช้พื้นที่บริเวณดังกล่าวเท่านั้น จากนั้นจึงได้มีการประชุมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำของชาวบ้าน เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งแกนนำเหล่านั้นส่วนมากเห็นด้วยกับโครงการ เพราะเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์กับส่วนรวมและจะสามารถแก้ปัญหาขยะของ

^{๑๑} สร ปิ่นอักษรสกุล, ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๘๒-๘๔.

จังหวัดในลักษณะที่ยั่งยืนได้ ยกเว้นแกนนำที่อยู่ใกล้บริเวณที่จะมีการสร้างศูนย์รวมขยะนั้น ซึ่งก็เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นในหลายแห่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เรียกกันว่า NIMBY = Not in My Back Yard หรือก็เห็นด้วยกับโครงการ แต่ต้องไม่ใช่ที่หลังบ้านหรือใกล้บ้านฉัน

เนื่องจากเป็นโครงการที่เกี่ยวกับขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ปรารถนา ถึงแม้ว่าคณะทำงานของกรมควบคุมมลพิษที่ลงไปในพื้นที่จะได้พยายามอธิบายและชี้แจงถึงลักษณะของหลุมฝังกลบขยะที่เป็นแบบถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลทุกอย่าง เรียกว่า Sanitary Land Fill ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดมลภาวะใดๆ แล้วก็ตาม ประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับแหล่งศูนย์รวมขยะแห่งนี้ก็ยังไม่วายที่จะเกิดความเคลือบแคลงใจในสิ่งที่ตนเองจะต้องได้รับในอนาคต จึงเกิดความคิดต่อต้านโครงการขึ้นและมีการรวมตัวกันเพื่อการต่อต้านเพื่อไม่ให้สร้างโครงการนี้ในพื้นที่ดังกล่าวในที่สุด

ประการสำคัญที่เป็นบ่อเกิดให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีการต่อต้านโครงการนี้ คือ การริเริ่มโครงการตั้งแต่แรกไม่เคยให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในโครงการ นอกจากการพูดคุยหรือประชุมกันในระดับจังหวัดและสรุปว่าประชาชนในพื้นที่เห็นด้วยกับโครงการ ซึ่งคงมาจากการฟังเสียงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บางส่วนเท่านั้นว่าประชาชนไม่ได้คัดค้านโครงการ

การศึกษาและการดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ที่เจ้าของโครงการทั้งในระดับกรมในส่วนกลางและระดับจังหวัดที่ดำเนินการไปหลายวิธีการแล้วนั้น ไม่สามารถที่จะดำเนินโครงการได้ในเมื่อประชาชนในระดับล่าง ซึ่งจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยตรงไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่แรก รวมทั้งไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง จึงเท่ากับทุกอย่างที่ดำเนินการไปและใช้งบประมาณไปจำนวนไม่น้อยนั้น ไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

จากกรณีศึกษาที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ ชี้ให้เห็นว่า ขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ราษฎรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าของโครงการ ไม่ได้มีส่วนในการรับรู้ และไม่มีส่วนในการเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นต่อโครงการแต่อย่างใด จึงเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อโครงการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก จนกลายเป็นความคิดที่คัดค้านและต่อต้านโครงการในที่สุด

๔. วิเคราะห์วิธีการจัดการความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ

ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของสังคมมนุษย์ เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ควรที่จะบริหารจัดการให้สงบระงับลงไป ทั้งนี้ หากปล่อยให้ความขัดแย้งลุกลาม อาจก่อให้เกิดผลเสียมากขึ้นเกินกว่าที่จะแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ โครงการพัฒนาต่างๆ ของภาครัฐก็เช่นเดียวกัน ต้องทำความเข้าใจและมีความจริงใจต่อผู้ได้รับผลจากการดำเนินโครงการในทุกๆ ด้าน ซึ่งวิธีการจัดการความขัดแย้งสามารถศึกษาได้ตามลำดับ ต่อไปนี้

ความล้มเหลวเชิงนโยบายที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่เกิดจากการขาดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง มีคนเพียงไม่กี่คนหรือคนๆ เดียวในการกำหนดนโยบาย โดยปราศจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย อันไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘๗ ที่ระบุสาระสำคัญไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนา ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” ซึ่งได้ระบุสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการนโยบายสาธารณะภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)^{๑๒} ซึ่งสามารถสรุปนำเสนอเป็นตารางได้ ดังตารางที่ ๑ ต่อไปนี้

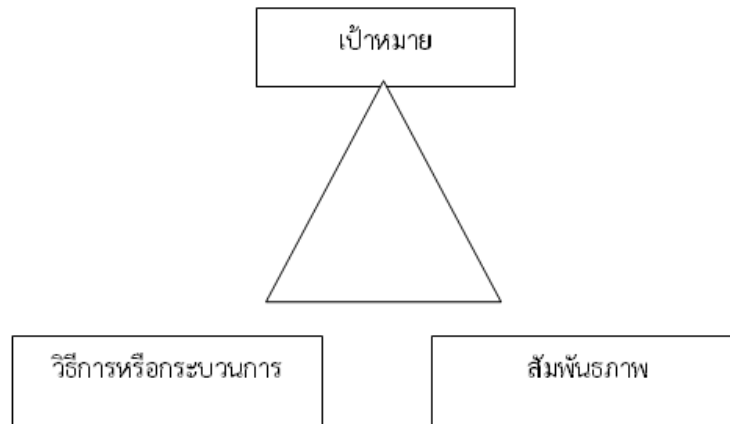
ตารางที่ ๑ แสดงกระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process)

การริเริ่มนโยบาย (Policy Formation)	ร่วมริเริ่ม, ร่วมรับรู้
การกำหนดนโยบาย (Policy Formulation)	ร่วมคิด, ร่วมตัดสินใจ
การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation)	ร่วมทำ
การประเมินนโยบาย (Policy Evaluation)	ร่วมตรวจสอบ
การยกเลิกนโยบาย (Policy Termination)	ร่วมในการยกเลิก ปรับเปลี่ยน หรือคงไว้
การเปลี่ยนนโยบาย (Policy Succession)	
การดำรงไว้ซึ่งนโยบาย (Policy Maintenance)	

นอกจากนี้ วันชัย วัฒนศัพท์^{๑๓} ยังได้เสนอแนวคิดความไว้วางใจ โดยมองว่า ความไว้วางใจเป็นส่วนสำคัญในปัญหาความขัดแย้ง แม้ว่าเป้าหมายของการกระทำนั้นๆ จะมีคุณค่าหรือมีประโยชน์สักเพียงใด แต่หากกระบวนการนั้นขาดการใช้หลักจิตวิทยา หรือขาดขั้นตอนที่นุ่มนวลแล้ว ความขัดแย้งก็พร้อมที่จะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ ความไว้วางใจจึงเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมประสานให้สำเร็จประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายได้ ซึ่งสามารถอธิบายเป็นแผนภาพที่ ๒ ดังต่อไปนี้

^{๑๒} สุรศักดิ์ บุญเทียน และ ศิริธร อรไชย, การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่: หลักคิดเพื่อการประยุกต์ใช้, นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, ๒๕๕๓, หน้า ๑๔.

^{๑๓} วันชัย วัฒนศัพท์, คู่มือเกี่ยวกับความขัดแย้ง: หลักการ และเครื่องมือแก้ปัญหา, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล, ๒๕๔๗, หน้า ๕๓.

ภาพที่ ๒ แสดงความไว้วางใจกับความขัดแย้ง

จากแผนภาพสามเหลี่ยมความไว้วางใจนี้ มีความสัมพันธ์เป็นฐานรองรับความไว้วางใจ จะเห็นได้ว่า เหลี่ยมที่ ๑ และ ๒ ไม่สามารถดำเนินไปอย่างราบรื่นได้ หากความสัมพันธ์อยู่ใน ภาวะของความบกพร่องและอ่อนแอ หากเรามีความไว้วางใจกัน ทำงานร่วมกันได้ แม้มีความ ขัดแย้งก็ผ่านไป หรือแก้กันได้อย่างง่ายตาย แต่ถ้าไม่ไว้วางใจกัน ความขัดแย้งก็อาจกลายเป็นสู่ การทำลายล้างกัน และแก้ปัญหาได้ยาก ฉะนั้น ความไว้วางใจ คือตัวเชื่อมที่สำคัญใน สามเหลี่ยมดังกล่าว เพื่อให้กระบวนการสมานฉันท์ทำงาน และการดำรงอยู่ในสังคมเป็นไปได้ อย่างราบรื่นมากขึ้น ถึงกระนั้น แนวคิดสามเหลี่ยมแห่งความไว้วางใจนี้ ต้องเดินไปควบคู่กับ ความสัมพันธ์ที่ดีด้วย

เครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่มีพลังต่อการจัดการความขัดแย้ง คือ การทำประชา พิจารณ์ ซึ่งเป็นทางออกหนึ่งในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินโครงการขนาด ใหญ่ของภาครัฐ ซึ่ง สร ปิ่นอักษรสกุล^{๑๔} ได้เสนอประเด็นการทำประชาพิจารณาเพื่อแก้ปัญหา ความขัดแย้งในการดำเนินนโยบายของภาครัฐไว้น่าสนใจ ๓ ประเด็นคือ

๑) การให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร (Public education/ information) ที่ ถูกต้องแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ก่อนการทำประชาพิจารณา

๒) คณะกรรมการประชาพิจารณาและเลขานุการฯ ต้องเป็นที่ยอมรับจากฝ่าย เจ้าของโครงการและจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งผู้ที่มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการ ประชาพิจารณาต้องเป็นกลางที่สุด

๓) ประเด็นที่นำมาพิจารณาต้องเป็นที่ตกลงและยอมรับกันทั้งสองฝ่าย การ ดำเนินการประชาพิจารณาที่ผ่านมาของหลายหน่วยงานที่ภาครัฐดำเนินการนั้น มักขาดการให้

^{๑๔} สร ปิ่นอักษรสกุล, ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘, หน้า ๖๙-๗๔.

ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการแก่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนการดำเนินการ ประชาพิจารณ์ จึงเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจผิดในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการให้ข้อมูล ข่าวสารเพียงด้านเดียว (One-way communication) ในลักษณะการโฆษณาประชาสัมพันธ์ แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนผู้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร เพราะฉะนั้น แนวทางก่อนการดำเนินการประชาพิจารณ์ ควรจะดำเนินการใน ๓ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเบื้องต้นของโครงการ โดยการให้ประชาชนในพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากโครงการได้มีส่วนร่วมตั้งแต่การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ของโครงการ และได้ร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (EIA = Environment Impact Assessment) ในกรณีที่โครงการนั้นจะต้องศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ และต้องศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งร่วมศึกษาถึงผลกระทบทางด้านสังคมด้วย

ขั้นตอนที่ ๒ การสนทนากลุ่มย่อย (FGD หรือ SGD) การประชุมกลุ่มขนาดเล็ก/ขนาดย่อยเพื่อการรับฟังความคิดเห็นในแง่มุมต่างๆ (Small/Medium group meeting) อย่างไม่เป็นทางการ รวมถึงการจัดประชุมสัมมนา (Seminar) หรือ การจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นด้านเทคนิค/วิชาการ (Technical hearing) ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องชี้แจงและทำความเข้าใจ ความกระจำใจ ให้กับประชาชนในพื้นที่ สำหรับโครงการที่มีรายละเอียดด้านเทคนิคและด้านวิชาการที่ประชาชนในพื้นที่ยังไม่ทราบหรือยังไม่เข้าใจดีพอโดยผู้ที่จะให้ความรู้ ความกระจำใจแก่ประชาชนจะต้องรู้จริงและใช้ภาษาที่ชาวบ้านสามารถเข้าใจได้ง่ายที่สุด รวมทั้งการตอบคำถามต่างๆ ให้ประชาชนได้เข้าใจ ซึ่งขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดก่อนที่จะดำเนินการก่อนจัดทำประชาพิจารณ์ ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาสำหรับขั้นตอนนี้มากกว่าขั้นตอนอื่นๆ

ขั้นตอนที่ ๓ การประชาพิจารณ์ (Public hearing) การจัดทำประชาพิจารณ์อาจดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในวันเดียวหรือมากกว่าหนึ่งวันก็ได้ รวมทั้งจะจัดทำประชาพิจารณ์ในสถานที่แห่งเดียวหรือมากกว่าหนึ่งแห่งก็ได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย คือ คณะกรรมการประชาพิจารณ์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ในที่สุดผู้ที่ตัดสิน คือ คณะกรรมการประชาพิจารณ์ที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง ซึ่งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. ๒๕๓๙ นั้นคือ รัฐมนตรีสำหรับราชการส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับราชการส่วนภูมิภาคหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสำหรับราชการของกรุงเทพมหานคร ที่สามารถสั่งให้มีประชาพิจารณ์ตามระเบียบนี้ได้

ขั้นตอนที่ ๔ ขั้นตอนและกระบวนการจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อให้การดำเนินการประชาพิจารณ์เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวายขึ้น ดังที่เคยเกิดขึ้นหลายครั้งที่มีการจัดทำประชาพิจารณ์ขึ้นในประเทศไทย เช่น การประชาพิจารณ์กรณีโรงไฟฟ้าถ่านหินที่หินกรูดและบ่อนอก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และการประชาพิจารณ์กรณีท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย ที่จังหวัดสงขลา

จะเห็นได้ว่า เครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง สามารถกระทำได้หลากหลายวิธี ตั้งแต่การสร้างการมีส่วนร่วม กระบวนการสร้างความไว้วางใจ และการจัดทำประชาพิจารณ์ วิธีการเหล่านี้ เป็นการแก้ปัญหาโดยใช้หลักสันติวิธี และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ปราศจากความขัดแย้งหรือมีความขัดแย้งน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ

๕. ข้อเสนอแนะ

เมื่อความขัดแย้งก่อตัวขึ้น จำเป็นต้องศึกษาถึงสาเหตุของความขัดแย้งว่า เกิดขึ้นจากสาเหตุใด ดังที่นักคิด นักวิชาการทั้งของไทยและของต่างประเทศได้นำเสนอแนวคิดไว้หลายประการ เมื่อรู้ทิศทางของปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไป ก็คือ ควรศึกษาถึงพัฒนาการของความขัดแย้ง ตลอดจนวิธีการในการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยใช้วิธีการโดยสันติวิธีที่ปราศจากความรุนแรง ดังเช่นงานวิจัยที่ได้กล่าวเป็นตัวอย่างข้างต้น ถือว่าเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินนโยบายของภาครัฐ ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก แนวทางในการดำเนินนโยบายต้องอาศัยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือกลุ่มต่างๆทางสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางในการดำเนินนโยบาย บ่อยครั้งที่ภาครัฐขาดการทำความเข้าใจกับประชาชน ขาดการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความระแวง ขาดความไว้วางใจ อันเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินนโยบาย สุดท้ายความขัดแย้งก็เกิดขึ้นและยากที่จะแก้ไขให้กลับมาเป็นเหมือนเดิมได้

จากคำที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนั้น เป็นแนวทางให้ทราบได้ว่า การจัดการความขัดแย้งนั้น ควรที่จะกระทำได้หลากหลายวิธีการ โดยเฉพาะการใช้หลักสันติวิธี เป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด เพราะปราศจากการใช้กำลัง แต่แก้ปัญหาโดยการหันหน้าเข้าหากันของทุกฝ่ายเปิดเผยข้อมูลกันด้วยความจริงใจ เห็นคุณค่าของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ต้องอาศัยกระบวนการยุติธรรม ให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่าได้รับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน และเปิดโอกาสให้บุคคล กลุ่มบุคคล กลุ่มองค์กรต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินโครงการ โดยเริ่มตั้งแต่การริเริ่มโครงการ ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินนโยบาย การยกเลิก การเปลี่ยนนโยบาย ตลอดถึงการธำรงรักษาไว้ซึ่งนโยบายต่างๆ อันจะเป็นการบริหารจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และหากเกิดความ

ขัดแย้งเกิดขึ้น ก็สามารถที่จะจัดการความขัดแย้งนั้นๆ ไม่ให้บานปลายจนกลายไปสู่ความรุนแรงได้

๖. บทสรุป

การจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐนับว่าเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากปัจจุบัน รัฐเองก็ต้องการที่จะพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ให้มีความก้าวหน้าและสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนระบบต่างๆ ที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศชาติ เนื่องจากนโยบายของรัฐบางครั้งก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนมีทั้งผลดีและผลเสีย บ่อยครั้งที่นโยบายของรัฐไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าประสงค์ได้ อันมีสาเหตุที่หลากหลาย อาทิเช่น ระบบการบริหารงานของรัฐเองที่ไม่พยายามกระจายอำนาจให้หน่วยงานต่างๆ รับผิดชอบตามสายงานนั้นๆ หรือคนในองค์กรของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ขาดความรู้ความเข้าใจการบริหารงาน อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินโครงการได้อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ นโยบายของรัฐอาจไปกระทบกับผลประโยชน์ของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือกลุ่มทางสังคมต่างๆ อันเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแสวงหาหนทางในการแก้ไขจัดการความขัดแย้งนั้นให้ลุล่วงไปได้

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

เดชรัตน์ สุขกำเนิด และ ศุภกิจ พันธ์วรการ. **ธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการทางสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายสังคมและเศรษฐกิจ (ISEP) และสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๓.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ**. รายงานการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์ด์ และการพิมพ์, ๒๕๕๔.

มยุรี อนุมานราชธน. **นโยบายสาธารณะ: เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมกมลการพิมพ์, ๒๕๕๗.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. **การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย**. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร รายงานฉบับสมบูรณ์. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๕.

วันชัย วัฒนศัพท์. **คู่มือเกี่ยวกับความขัดแย้ง: หลักการ และเครื่องมือแก้ปัญหา.**

กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล, ๒๕๔๗.

สร ปิ่นอักษรสกุล. **ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.**

กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.

สุรศักดิ์ บุญเทียน และ ศิริธร อรไชย. **การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่: หลักคิดเพื่อการประยุกต์ใช้.**

นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

สุวัฒน์อินทรประไพ. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ :**

กรณีศึกษาการคุ้มครองดูแลและรักษาอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๖.

อรุณ รักธรรม. **ความขัดแย้งในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเฉพาะระดับเขต. สำนักวิจัย:**

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. เอกสารอัดสำเนาเย็บเล่ม, ๒๕๓๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

Bullock, Charles S., Anderson, James E. & Brady, David W. **Public Policy in the Eighties.** Monterey, CA: Brooks/Cole, 1983.

Christopher, Moor. **The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict,** 2nd ed, San Francisco. CA: Jossey-Bass Publishers, 1996.

Theodoulou, Stella Z. & Cahn, Matthew A. **Public Policy: The Essential Readings.** New Jersey : Prentice Hall, 1995.

การปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดมมิงของบุคลากร
เทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
Work Performance According to Gharavasa-dhamma and W.E. Deming's
Principles of the Nong-Ruea Sub-district Municipality Personnel, Nong-
Ruea District, Khon Kaen Province

พระปรเมศ รัตนธโร (สำเร็องฤทธิ)*

ร.ต.ดร.วสันต์ ศรีสอาด, ดร.ปชาบดี แยมสุนท, ผศ.ดร.บุรินทร์ ภูสกุล**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดมมิงของบุคลากร เทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดมมิงของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น (๒) เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดมมิงของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น (๓) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดมมิงของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น (๔) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรมโดยใช้เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถามตามความคิดเห็นของประชาชนเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๖ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรคู่ที่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของ เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient : r)

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ระดับการปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดมมิงของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๖๒$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยทุกข้ออยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสัจจะ ($\bar{X} = 3.85$) ด้านทมะ ($\bar{X} = 3.75$) ด้านขันติ ($\bar{X} = 3.47$) และด้านจาคะ ($\bar{X} = 3.42$) ตามลำดับ

๒) ระดับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมิ่งของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยทุกข้ออยู่ในระดับมาก ๓ ด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = 3.78$) ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.66$) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.64$) และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้าน คือ ด้านการปรับปรุงดำเนินการ ($\bar{X} = 3.36$)

๓) ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient : r) พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมิ่งของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r = 0.993$)

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน, การปฏิบัติหน้าที่, หลักธรรมาธรรม

Abstract

The aims of this research were 1) to study work performance according to Gharavasa-dhamma (Pāli: *gharāvāsa-dhamma*, virtues for a good household life) and W.E. Deming's principles of the Nong-Ruea Sub-district Municipality's personnel, Nong-Ruea district, Khon Kaen, 2) to study work performance according to W.E. Deming's principles of the personnel, 3) to study correlation between work performances according Gharavasa-dhamma and W.E. Deming's principles and 4) to study the ways to develop work performance according to Gharavasa-dhamma principles. The survey research questionnaire was used as a research tool to collect the data from 366 samples in the studied area. The data then were analyzed to find out the statistic values of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient (r).

The research results were as follows:

1) The statistic score of the level of work performance according to Gharavasa-dhamma and W.E. Deming's principles of the Nong-Ruea Subdistrict Municipality's personnel in overall was at a high level ($\bar{X} = 3.62$). The average

scores of all aspects were at a high level, ranked from Sacca (Pāli: *sacca*: truth and honesty, $\bar{X}$ = 3.85), Dama (Pāli: *dama*: taming and training oneself, $\bar{X}$ = 3.75), Khanti (Pāli: *Khanti*: tolerance; forbearance; perseverance, $\bar{X}$ = 3.47) and Caga (Pāli: *cāga*: liberality; generosity, $\bar{X}$ = 3.42).

2) The statistic score of work performance according W.E. Deming's principles of the personnel was at a high level ($\bar{X}$ = 3.61). The scores of three aspects were at a high level, ranked from 'performance based on a plan' ($\bar{X}$ = 3.78), 'planning' ($\bar{X}$ = 3.66), 'investigation' ($\bar{X}$ = 3.64). The moderate score was found in the aspect of 'performance improvement' ($\bar{X}$ = 3.36).

3) Based on the study of Pearson's Product Moment Correlation Coefficient (r value), it was indicated that the work performance according W.E. Deming's principles of the personnel showed the statistic significance at a level of 0.01. This accepted the hypothesis determined and 'r' value was at the very high level (r = .993).

Keywords: Work Performance, Duty, Gharavasa-Dhamma

๑. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีลักษณะการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ซึ่งมีการยึดหลักการกระจายอำนาจในการปกครองตนเอง (Self Government) หรือที่เรียกว่าการปกครองท้องถิ่น (Local Government) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้อย่างแท้จริง^๑ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตยโดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง (Decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่ต้องทำเท่าที่จำเป็นและให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้นซึ่งเหตุผลการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญก็เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้นลดขั้นตอนการดำเนินการอันเนื่องจากการล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลางโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมดำเนินการตลอดจนร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริงและเพื่อให้ประชาชนได้มี

^๑ วชิรย์ ศรีวิชัย, "การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของเทศบาลตำบลในอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง", ปรินญาณพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

ส่วนร่วมในการตัดสินใจจึงส่งเสริมให้การพัฒนาส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งการเมืองเศรษฐกิจและสังคม^๒

เทศบาลตำบลหนองเรือ มีนโยบายการพัฒนาโดยใช้หลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล โดยคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเรือเป็นหลักที่จะดำเนินการเพื่อแก้ไขและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และยั่งยืน ประกอบกับผู้บริหารเทศบาลได้มีนโยบายที่จะมุ่งพัฒนาและยกระดับชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล หนองเรือให้ได้มาตรฐานในการดำรงชีวิต มีจิตสำนึกในการรักท้องถิ่น วิธีการเลือกสรรใช้วิธีสอบถามเชื่อถือได้ของวิธีการสอบปัญหาด้านการบรรจุแต่งตั้งได้แก่ การจำแนกตำแหน่งในการบรรจุไม่ตรงความรู้ความสามารถใช้ระบบอุปถัมภ์ค้ำชูมากเกินไปจนขาดความยุติธรรมจำนวนงานกับปริมาณเจ้าหน้าที่ไม่ได้สัดส่วนกันการให้โอกาสที่ไม่เท่าเทียมกัน ปัญหาด้านการพัฒนาบุคคลได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานไม่เต็มใจที่จะเข้ารับการอบรมโดยผู้บังคับบัญชามีทัศนคติที่คับแคบไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคคลจึงไม่ให้การสนับสนุนหรือต่อต้านการพัฒนาบุคคล ปัญหาด้านการประเมินความดีความชอบได้แก่ การปูนบำเหน็จที่ไม่เป็นธรรมชาติมาตรฐานหรือวิธีการที่เชื่อถือได้ในการวัดผลการปฏิบัติงานผู้บังคับบัญชาขาดความเป็นธรรมใช้ระบบพรรคพวกมากเกินไปเงินมีจำกัดระเบียบข้อบังคับขอบเขตการปูนบำเหน็จไว้ ปัญหาด้านการโอน (ย้าย) ได้แก่ ในการโอน (ย้าย) แต่ละครั้งผู้บริหารจะรับโอน (ย้าย) แต่พรรคพวกโดยไม่ได้พิจารณาถึงการปฏิบัติงานที่แท้จริงของผู้ที่จะโอนหรือย้าย^๓ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นต่าง ๆ นั้นสามารถใช้หลักทฤษฎีการปฏิบัติงานต้องมีความจริงลงไปในเรื่องที่จะกระทำและสัจจาธิฐานคือตั้งใจด้วยสัจจะมันลงไปในการที่จะทำการบังคับตัวเองเป็นธรรมที่จะใช้สกัดกั้นความโกรธในขั้นเริ่มต้นแต่ถ้าบังคับไม่ได้หรือบังคับไม่อยู่ก็ใช้ธรรมะข้ออื่นเช่นปัญญาขันติความอดกลั้นความอดได้รอได้คอยได้เป็นเครื่องห้ามความโมโหถ้าบุคลากรในเขตเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ปฏิบัติงานตามหลักทฤษฎีการปฏิบัติแล้วก็จะทำให้งานที่ได้รับมอบหมายบรรลุเป้าหมายเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ด้วยเหตุที่ได้กล่าวมานี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงบทบาทการปฏิบัติงานตามหลักทฤษฎีการปฏิบัติหน้าที่ยังตามหลักเดิมของบุคลากรในเขตเทศบาลตำบล

^๒สิริพัฒน์ ลาภจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓ - ๒๔.

^๓ปัญหาการบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบลศรีสุนทร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. Bkk.umdc.tsu.ac.th. สืบค้นเมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๕๙

หนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่นโดยมีจุดเริ่มต้นมาจากการศึกษาได้มีความสนใจในการพัฒนาผู้นำในชุมชนตามหลักขรวาธรรมเพื่อศึกษาถึงบทบาทของบุคลากรในเขตเทศบาลตำบลหนองเรือ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีว่ามีความคิดในการปฏิบัติงานตามหลักขรวาธรรมว่ามีความสอดคล้องในปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีอย่างไรซึ่งเป็นความท้าทายในมุมมองของการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่งเหตุที่เลือกพื้นที่ในอำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่นผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องตามหลักขรวาธรรมจึงเลือกที่จะศึกษาในบทบาทของบุคลากรในเขตเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

๒.วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักขรวาธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

๒.๒ เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

๒.๓ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักขรวาธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

๒.๔ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักขรวาธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

๓.วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักขรวาธรรม กับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่นเป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Reseach) เครื่องมือคือแบบสอบถาม(Questionnarire) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑ ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่นจำนวน ๔,๓๓๘ คน^๔

๓.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่เทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่นจำนวน ๔,๓๓๘ คน โดยการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยการคำนวณจากสูตร Taro Yamane^๕ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๓๖๖ คน

^๔ สถิติประชากร เทศบาลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

^๕ Taro Yamane, Elementary sampling theory. London : 1967,p 398

๓.๓ เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) โดยใช้การคำนวณจากสูตร ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Random Sampling) โดยการนำแบบสอบถามไปตามกลุ่มภารกิจและความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามที่กำหนด

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

๑. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

๒. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติงาน ตามหลักธรรมาภิบาลกับการปฏิบัติหน้าที่ ตามหลักเดิมมี ของบุคลากรในเขตเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่นเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมี ของบุคลากรในเขตเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

๕. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๑ มีอายุ ๑๘ – ๒๕ ปี จำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๗ มีการศึกษาต่ำกว่า ม. ๖,ปวช. หรือ ปวท.จำนวน ๒๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๔ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๙,๐๐๐ จำนวน ๑๙๕ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๑

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =๓.๖๒) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยทุกข้อ

อยู่ในระดับมาก ๔ ด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสัจจะ ($\bar{X}$ = ๓.๘๕) ด้านทมะ ($\bar{X}$ = ๓.๗๕) ด้านขันติ ($\bar{X}$ = ๓.๔๗) และด้านจาคะ ($\bar{X}$ = ๓.๔๒) ตามลำดับ

การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมิ่งของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมิ่งของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๑) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยทุกข้ออยู่ในระดับมาก ๓ ด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามแผน ($\bar{X}$ = ๓.๗๘) ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ = ๓.๖๖) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X}$ = ๓.๖๔) และค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้าน คือ ด้านการปรับปรุงดำเนินการ ($\bar{X}$ = ๓.๓๖)

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมิ่งของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาธรรมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมิ่งของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ๕ ข้อที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก (r = ๙๙.๓)

๖. อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีความสำคัญนำมาอภิปรายผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

๖.๑ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาธรรม

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๒) ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น การที่บุคลากรของเทศบาลตำบลหนองเรือ มีการปฏิบัติงานอยู่ในหลักธรรมโดยการปฏิบัติงานจะต้องมีความซื่อสัตย์ตรงต่อกัน รู้จักข่มใจในการทำงาน ไม่ใช้อารมณ์ฉุนเฉียว รู้จักยับยั้งชั่งใจเมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน มีความอดทนต่อสภาวะปัญหาของงาน มุมนะในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานด้วยใจสุจริต รู้จักเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม บริจาคสิ่งของเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รู้จักให้ใจเอาใจใส่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **พระองค์ พงษ์ชนะ** กล่าวว่า ผู้นำหลักธรรมาธรรม๔ไปใช้แม้อยู่ครองเรือนก็จะเป็นพรมาศฤกษ์ที่มีความสุขความสำเร็จในชีวิต

หากเป็นนักบวชก็จะได้รับผลแห่งการปฏิบัติบำเพ็ญสมณธรรมด้วยสิ่งที่ตั้งใจปฏิบัติตามหลักขรรวาวาธรรมทั้ง๔ประการนี้และโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้บริหารสถานศึกษานำขรรวาวาธรรมมาเป็นหลักในการบริหารงานจัดการบุคคลก็ส่งผลให้การบริหารมีประสิทธิภาพได้

๖.๒ การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมิ่งของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาล ตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๖๑$) ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาล ตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น การที่บุคลากรของเทศบาลตำบลหนองเรือ มีการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในหลักธรรมโดยการบุคลากรปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชน บุคลากรนำไปปฏิบัติโดยไม่ถูกการข่มขู่หรือกลั่นแกล้ง บุคลากรตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์โดยไม่มีข้อบกพร่อง บุคลากรตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งอย่างเคร่งครัดโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงต่อเวลาใช้เวลาในราชการให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปรับปรุงดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่ให้ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ปรับปรุงดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่โดยช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและองค์กรจนสุดความสามารถ สอดคล้องกับแนวคิดของ พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆไม่ว่าเป็นอาชีพการงานประเภทใดสรุปได้ว่า หน้าที่หรืออาชีพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการที่จะเข้าถึงธรรม การที่จะรู้จักโลกหรือสิ่งทั้งหลายทั้งปวงดีว่าอะไรเป็นอะไรจำเป็นต้องมีการทำสิ่งหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะเช่นอาชีพให้ลุล่วงไปด้วยดีเสียก่อนการที่คนหนึ่งทำ หน้าที่โดยตรงของตนเองโดยไม่มีมลทินต่างพร้อยยอมเป็นการเพียงพอที่จะทำให้รู้จักว่าอะไรเป็นอะไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็จะรู้จักชีวิตจิตใจตนเองว่าหมายความว่าอย่างไรเป็นสิ่งที่ควรยึดถือหลงใหลเพียงไรเป็นต้น ถ้าหากว่าไม่ได้ทำอะไรจริงๆจังๆให้ดีที่สุดให้ถูกต้องตามอุดมคติของอาชีพหรือของ หน้าที่นั้นๆแล้วมันยังน้อยเกินไปสำหรับที่จะรู้จักตัวเอง รู้จักโลก รู้จักกิเลส รู้จักทุกข์และรู้จักความดับทุกข์เป็นต้น

๖.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามหลักขรรวาวาธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมิ่งของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักขรรวาวาธรรมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ๕ ข้อที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r=๐.๙๙๓$) ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า บุคลากรปฏิบัติงานจะต้องมีความซื่อสัตย์ตรงต่อกัน บุคลากรปฏิบัติงานโดยรู้จักยับยั้งชั่งใจเมื่อเกิดปัญหาในการทำงาน บุคลากรปฏิบัติงานต้องมีความอดทนต่อสภาวะปัญหาของงาน บุคลากรรู้จักเสียสละ

เวลาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม บุคลากรปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชน บุคลากรนำแผนไปปฏิบัติได้อย่างอิสระตามที่หัวหน้างานสั่ง บุคลากรตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงต่อเวลาใช้เวลาในราชการให้เกิดประโยชน์สูงสุด บุคลากรปรับปรุงดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่ให้ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สอดคล้องกับแนวคิดของ **พระครู พงษ์ชนะ** กล่าวว่า ผู้นำหลักฆราวาสธรรม๔ไปใช้แม้อยู่ครองเรือนก็จะเป็นฆราวาสคฤหัสถ์ที่มีความสุขความสำเร็จในชีวิตหากเป็นนักบวชก็จะได้รับผลแห่งการปฏิบัติบำเพ็ญสมณธรรมด้วยสิ่งที่ตั้งใจปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรมทั้ง๔ประการนี้และโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้บริหารสถานศึกษานำฆราวาสธรรมมาเป็นหลักในการบริหารงานจัดการบุคคลก็ส่งผลให้การบริหารมีประสิทธิภาพได้

๗. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อปรับปรุงและการปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักเดิมมีของบุคลากรเทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ตามหลักฆราวาสธรรม เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพดังนี้

๗.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีความเห็นควรเสนอแนะปรับปรุงให้พัฒนา และเสนอแนะให้สร้างแนวทางการพัฒนากลยุทธ์เทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น นำหลักฆราวาสธรรมมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลเป็นอย่างยิ่งดังนี้

๑. ควรมีการกำหนดนโยบายให้บุคลากรรู้จักเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๒. ควรมีการกำหนดนโยบายให้บุคลากรรู้จักช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน

๓. ควรมีการกำหนดนโยบายให้บุคลากรเสียสละกำลังกายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๔. ควรมีการกำหนดนโยบายให้บุคลากรเสียสละกำลังทรัพย์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๕. ควรมีการกำหนดนโยบายให้บุคลากรเสียสละสติปัญญาเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๖. ควรมีการกำหนดนโยบายให้บุคลากรบริจาคสิ่งของเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๗. ควรมีการกำหนดนโยบายให้บุคลากรรู้จักให้ใจเอาใจใส่ประชาชน

๗.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้วิจัยมีความเห็นควรเสนอแนะปรับปรุงให้พัฒนา และเสนอแนะให้สร้างแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ให้เทศบาลตำบลหนองเรือ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น นำหลักฆราวาสธรรมมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลเป็นอย่างยิ่งดังนี้

๑. เทศบาลควรมีการปรับปรุงดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่ให้ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

๒. เทศบาลควรมีการดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่ไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก

๓. เทศบาลควรมีการปรับปรุงดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจเห็นประโยชน์ส่วนรวมมาก่อน

๔. เทศบาลควรมีการบุคลากรปรับปรุงดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตใจอุทิศหาเพื่อประโยชน์ขององค์กร

๕. เทศบาลควรมีการดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่โดยช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและองค์กรจนสุดความสามารถ

๖. เทศบาลควรมีการปรับปรุงดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจมุ่งมั่น

๗. เทศบาลควรมีการปรับปรุงดำเนินการการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ

สิ่งเหล่านี้ล้วนจะส่งเสริมให้การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นบรรยากาศในการทำงานที่น่าทำงานยิ่งขึ้น ทุกคนมีความรักความเอาใจใส่ในการทำงาน ให้งานออกมามีคุณภาพ และจะส่งผลให้ประชาชนที่มาติดต่อราชการมีความพึงพอใจและประทับใจ

๗.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการทำการศึกษาความสัมพันธ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลกับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลในครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอแนะในการทำการศึกษาดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการปฏิบัติงาน

๒. ศึกษาอายุงานมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานหรือไม่อย่างไรและเปรียบเทียบแต่ละกลุ่มด้วยว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

๓. ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการปฏิบัติงานขององค์กร

๔. ศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรต่างๆต่อไป

๕. ศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

พุทธทาสภิกขุ. **คู่มือมนุษย์**. (ฉบับคำสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕๓.

แผนพัฒนาสามปี (๒๕๕๙ - ๒๕๖๑). เทศบาลตำบลหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

(๒) วิทยานิพนธ์/คุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

วัชรีย์ ศรีวิชัย. “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของเทศบาลตำบลในอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓).

สิริพัฒน์ ลากจิตร. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวารินชำราบจังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐., หน้า ๒๓ - ๒๔).

ปัญหาการบริหารงานบุคคลของเทศบาลตำบลศรีสุนทร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. Bkk.umdc.tsu.ac.th. สืบค้นเมื่อ ๓ กันยายน ๒๕๕๙.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

Taro Yamane, Elementary sampling theory. London : 1967,p 398

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณี

: เทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

The Opinion of The People towards Garbage Elimination : A Case Study of
Phralab Municipal Sub-district, Muang district, Khonkaen province

ดร.สิทธิพร เกษจ้อย*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณี : เทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๒. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อการกำจัดขยะมูลฝอยในเทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง ๓๙๓ คน นำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๙๓ คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๕๘.๒๖ และเป็นเพศชาย ร้อยละ ๔๑.๗๓ อายุระหว่าง ๔๑-๖๐ ปี ร้อยละ ๓๙.๙๔ อายุระหว่าง ๒๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๓๑.๕๕ อายุระหว่าง ๖๑ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๑๕.๐๑ และอายุน้อยกว่า ๒๑ ปี ร้อยละ ๑๓.๔๘ การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๔๙.๓๖ มัธยมศึกษาหรือ ปวช. ร้อยละ ๓๐.๒๗ อนุปริญญาหรือ ปวส. ร้อยละ ๑๐.๙๔ ปริญญาตรี ร้อยละ ๙.๑๖ และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๐.๒๕ อาชีพเกษตรกร ร้อยละ ๓๕.๓๖ อาชีพอื่นๆ ร้อยละ ๓๐.๗๘ อาชีพค้าขาย ร้อยละ ๑๘.๐๖ อาชีพทำงานเอกชน ร้อยละ ๗.๑๒ อาชีพรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ ๔.๕๘ และอาชีพรับราชการ ร้อยละ ๔.๐๗

๒. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเก็บกวาดขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเก็บขนส่งขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการกำจัดหรือทำลายขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

๓. ข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย ดังนี้ ๑) ด้านการเก็บกวาดขยะมูลฝอย คือ อยากให้เพิ่มจำนวนถังขยะ ๒) ด้านการเก็บขนส่งขยะมูลฝอย คือ

* อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

อยากให้เพิ่มรอบในการเก็บขนส่งขยะมูลฝอย เป็นสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ๓) ด้านการกำจัดหรือทำลายขยะมูลฝอย คือ อยากให้มีการประชาสัมพันธ์ในการทำปุ๋ยชีวภาพจากเศษอาหาร

คำสำคัญ: ขยะมูลฝอย, ความคิดเห็นต่อการกำจัดขยะมูลฝอย

Abstract

This research aimed to study; 1) the opinion of the people towards garbage elimination: A case study of Phralab municipal sub-district, Muang district, Khonkaen province, 2) to study suggestions from the people how to eliminate the garbage in Phralab municipal sub-district, Muang district, Khonkaen province. The researchers collected the data by questionnaires from 393 the respondents and analyzed by SPSS program with percentage, mean, and standard deviation statistics.

The findings were:

1. There were 393 respondents. 58.26 percent of the respondents were female, 41.73 percent of the respondents were male. 39.94 percent of the respondents were age between 41-60 years old, 31.55 percent of the respondents were age between 21-40 years old, 15.01 percent of the respondents were age over 61 years old, and 13.48 percent of the respondents were in age under 21 years old. 49.36 percent of the respondents were graduated primary school, 30.27 percent of the respondents were graduated high school and vocational certificate, 10.94 percent of the respondents were graduated diploma certificate, 9.16 percent of the respondents were graduated Bachelor degree, and 0.25 percent of the respondents were graduated higher than Bachelor degree. For the profession of the respondents, 35.36 percent of the respondents were farmer, 30.78 percent of the respondents were freelance, 18.06 percent of the respondents were merchant, 7.12 percent of the respondents were private office profession, 4.58 percent of the respondents were state enterprise, and 4.07 percent of the respondents were government employment.

2. For the opinion of the people towards garbage elimination, it was found that the overall opinion was in fair level, and it could be divided in each aspect that garbage collection was in fair level, garbage shifting was in fair level, and garbage elimination was in fair level.

3. There were 3 suggestions from the respondents: 1) to increase the number of the bins around the community 2) to collect the garbage in the community two times a week, and 3) to inform and teach the people how to create organic fertilizer from waste food.

Keywords: Garbage, Opinion towards garbage elimination.

๑.บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย รับผิดชอบดูแลและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เจริญก้าวหน้าและตรงตามความต้องการของสมาชิกในท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้การปกครองประชาธิปไตยมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น โครงสร้างการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินจึงกำหนดอำนาจ หน้าที่ และการกำกับดูแลท้องถิ่นให้อยู่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ขณะเดียวกันการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น หมายถึง การแบ่งแยกหน่วยการปกครองออกจากส่วนกลาง โดยให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นในท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการดำเนินการภายในท้องถิ่นของตนได้ รวมทั้งแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการบริหารและบริการของประชาชน^๑ เทศบาลถือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญและใช้การบริหารเมืองเป็นหลัก ซึ่งหลายประเทศประสบความสำเร็จการใช้เทศบาลเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครองประเทศโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว สำหรับประเทศไทยเทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในเขตชุมชนเมืองที่ใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ที่ผ่านมา เทศบาลมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กร ปัจจุบันรูปแบบองค์กรของเทศบาล แบ่งเป็น ๓ รูปแบบ คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร โดยมีเกณฑ์การพิจารณาเลื่อนเป็นเทศบาลคือ จำนวนและความหนาแน่นของประชากรในท้องถิ่น ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาจากการจัดเก็บรายได้ ตามที่กฎหมายกำหนด และงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินกิจการของท้องถิ่น ความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่นนั้นว่า สามารถพัฒนาความเจริญได้รวดเร็วมากน้อยเพียงใด^๒ การขยายตัวของชุมชนชนบท ชุมชนเมืองและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหาขยะ

^๑ชนะดา วีระพันธ์, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕, หน้า ๑.

^๒กุลธนา ธนาพงศ์ธร, ประโยชน์และการบริการ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นนทบุรี, ๒๕๓๐), หน้า ๓๒๙-๓๓๐.

สิ่งปลูกสร้างเพิ่มมากขึ้น นับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น โดยสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการเพิ่มจำนวนประชากร ปริมาณขยะจะมีมากหรือน้อยนั้นจะขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของชุมชน จำนวนประชากรและกิจกรรมของชุมชนนั้น ขยะยังเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่นตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะมลพิษทางน้ำ อันเนื่องมาจากน้ำชะล้างขยะไหลลงสู่แม่น้ำ มลพิษทางอากาศ และมลพิษทาง ทัศนียภาพ ขยะยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชน ถ้าปริมาณขยะมีจำนวนมากจนไม่สามารถทำการเก็บขยะ ขนขยะ และการกำจัดให้หมดไปได้ จะส่งผลเสียในภาพรวมของประเทศและการสูญเสียทางเศรษฐกิจอีกด้วย ปัญหาขยะจากทุกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นเขตเมืองหรือเขตชุมชนเกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์โดยตรง ส่วนมากจะเป็นการทำกิจกรรมและการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทางด้านการจัดการขยะก็มีปัญหามาโดยตลอด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีวิธีการจัดการขยะที่เหมาะสมถูกต้อง จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะที่เก็บมาได้ส่วนใหญ่จะนำไปกำจัดโดยวิธีการกองบนพื้น (Open Dumping) ทำให้เกิดมลพิษต่อพื้นดิน แหล่งน้ำและอากาศที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นหากไม่รีบแก้ไข เนื่องจากปริมาณขยะที่เกิดขึ้นแต่ละวันจะมีปริมาณผันแปรไปตามจำนวนประชากรในพื้นที่นั้นๆ ในขณะที่ขีดความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบมีอยู่ระดับหนึ่งและไม่อาจเพิ่มตามปริมาณขยะที่เกิดขึ้นได้ จึงเป็นสาเหตุให้ขยะตกค้างเป็นจำนวนมาก^๓ พื้นที่ของของเทศบาลตำบลพระลับ เป็นเทศบาลที่มีขนาดใหญ่ พื้นที่ทั้งหมดของเทศบาลตำบลพระลับมีประมาณ ๔๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓๐,๐๐๐ ไร่ ประชาชนประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่การปกครองทั้งสิ้น ๑๙ หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๗,๙๗๙ ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๒๑,๙๙๑ คน ในเขตเทศบาลตำบลพระลับกำลังประสบกับปัญหามีปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะเป็นชุมชนติดเมืองและมีประชากรจำนวนมาก ภายใต้การดูแลของเทศบาลตำบลพระลับ เป็นผู้ดูแลควบคุมการจัดการจัดเก็บขยะได้มีการจัดเก็บขยะโดยรถขยะของเทศบาลอาทิตย์ละสองครั้ง โดยรถเก็บขยะจะตามเก็บขยะตามหน้าบ้านของประชาชนนอกจากนี้เทศบาลยังได้เก็บค่าธรรมเนียมในการเก็บขยะ ๑๐ บาท ต่อเดือนกับผู้อยู่อาศัยในพื้นที่แต่ละครัวเรือน (เทศบาลตำบลพระลับ (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐, ๒๕๕๗ก)

จากที่กล่าวมาเบื้องต้น พบว่า เทศบาลตำบลพระลับมีระบบบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยตลอดถึงมีเจ้าหน้าที่ในการให้บริการประชาชนในด้านการจัดเก็บขยะมาโดยตลอด แต่ตรงกันข้ามแทนที่ปัญหาจะลดน้อยลง แต่ปรากฏว่าปัญหาการจัดเก็บขยะยิ่งเพิ่มมากขึ้นสภาพปัญหา คือการจัดเก็บขยะไม่ทั่วถึง ไม่สามารถจัดเก็บขยะได้หมด ยังพบว่ามีขยะตกค้าง

^๓ ควบคุมมลพิษ, กรม, รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี ๒๕๕๘, (กรุงเทพมหานคร : กรมควบคุมมลพิษ, ๒๕๕๙)

ของขยะอยู่ในบางส่วนของเขตพื้นที่ สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน เพราะมีกลิ่นขยะที่ส่งผลเสียเป็นมลพิษต่ออากาศ และส่งผลเสียต่อทัศนียภาพ จากปัญหาดังกล่าวนี้นี้ทำให้การบริหารการจัดเก็บขยะมูลฝอยไม่ได้ประสิทธิภาพดังที่ตั้งไว้ในแผนยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อมข้อที่ ๖ ส่งเสริมพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะ สิ่งปฏิกูล น้ำเสียและฟื้นฟูแหล่งน้ำ^๔

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณี : เทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางที่จะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาการทำงานและการให้บริการแก่ประชาชนอย่างตรงความต้องการ และประโยชน์สูงสุดของประชาชน

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๒.๑ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย
- ๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณี : เทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

๔. กลุ่มประชากรที่ศึกษา

กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีประชากรรวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๑,๙๙๑ คน (แผนพัฒนาเทศบาลตำบลพระลับ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐, ๒๕๕๗จ)^๕

๕. เทคนิคและวิธีการเลือกตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๓๙๓ คน โดยคณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕ (ระดับความเชื่อมั่น ๙๕%)

^๔ พระลับ, เทศบาลตำบล, แผนพัฒนาเทศบาลตำบลพระลับ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐, ขอนแก่น : เทศบาลตำบล พระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, ๒๕๕๗. (อัดสำเนา).

^๕ อ้างแล้ว, พระลับ, เทศบาลตำบล, แผนพัฒนาเทศบาลตำบลพระลับ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐.

๖. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) กับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือได้ประยุกต์ใช้หลักการและวิธีการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ท (Likert) และพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ^๖ โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมี ๔ ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท (Likert's Scale) ใช้วัดระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย ๓ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านการเก็บกักรวบรวมขยะมูลฝอย	๖ ข้อ
๒. ด้านการเก็บขนส่งขยะมูลฝอย	๕ ข้อ
๓. ด้านการกำจัดหรือทำลาย ขยะมูลฝอย	๘ ข้อ
รวมทั้งสิ้น	๑๙ ข้อ

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) เพื่อให้ประชาชนได้เสนอข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย

๗. สรุปผลการวิจัย

๑. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๙๓ คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๕๘.๒๖ และเป็นเพศชาย ร้อยละ ๔๑.๗๓ อายุระหว่าง ๔๑-๖๐ ปี ร้อยละ ๓๙.๙๔ อายุระหว่าง ๒๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๓๑.๕๕ อายุระหว่าง ๖๑ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๑๕.๐๑ และอายุน้อยกว่า ๒๑ ปี ร้อยละ ๑๓.๔๘ การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ ๔๙.๓๖ มัธยมศึกษาหรือ ปวช. ร้อยละ ๓๐.๒๗ อนุปริญญาหรือ ปวส. ร้อยละ ๑๐.๙๔ ปริญญาตรี ร้อยละ ๙.๑๖ และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๐.๒๕ อาชีพเกษตรกร ร้อยละ ๓๕.๓๖ อาชีพอื่นๆ ร้อยละ ๓๐.๗๘ อาชีพค้าขาย ร้อยละ ๑๘.๐๖ อาชีพทำงานเอกชน ร้อยละ ๗.๑๒ อาชีพรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ ๔.๕๘ และอาชีพรับราชการ ร้อยละ ๔.๐๗

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการกำจัดขยะมูลฝอย

๑) **ด้านการเก็บกักรวบรวมขยะมูลฝอย** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลพระลับมีการดำเนินการเกี่ยวกับด้านการเก็บกักรวบรวมขยะมูลฝอยยังไม่ดีเท่าที่ควร เช่น ถึงขยะมีจำนวนยังไม่เพียงพอ ถึงขยะมีสภาพที่ชำรุดไม่สามารถป้องกันกรั่วไหลของน้ำที่มากับขยะได้ อีกทั้งการคัดแยกขยะมูลฝอยนั้นยังมีน้อย

^๖ พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, การสร้างมาตรวัด, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๘

และการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยอาจจะยังไม่ทั่วถึงต่อชุมชน จึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = ๓.๐๖$)

๒) **ด้านการเก็บขนส่งขยะมูลฝอย** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลพระลับมีการดำเนินการเกี่ยวกับด้านการเก็บขนส่งขยะมูลฝอยยังไม่ดีเท่าที่ควร เช่น การเก็บขนส่งขยะมูลฝอยที่ยังไม่ถูกวิธี รถเก็บขนส่งขยะมูลฝอยและเครื่องมือยังมีไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ช่วงเวลาการบริการและเส้นทางในการเก็บขนส่งขยะมูลฝอยยังไม่มีความสะดวกเหมาะสม ยังขาดการเก็บขยะมูลฝอยที่ยังไม่ทั่วถึงและยังมีความล่าช้าจึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = ๓.๒๔$)

๓) **ด้านการกำจัดหรือทำลายขยะมูลฝอย** โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลพระลับมีการดำเนินการเกี่ยวกับด้านการกำจัดหรือทำลายขยะมูลฝอยยังไม่ดีเท่าที่ควร เช่น ยังขาดการประชาสัมพันธ์การทำปุ๋ยชีวภาพจากเศษอาหาร และยังขาดการแนะนำการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือน ทำให้เกิดความไม่ทั่วถึงของการกำจัดหรือทำลายขยะมูลฝอย จึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = ๓.๓๗$)

ข้อเสนอแนะและแนวทางการกำจัดขยะมูลฝอย

จากกลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ทั้ง ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย

๑.๑ ประชาชน ร้อยละ ๐.๗๖ ต้องการให้เทศบาลเพิ่มจำนวนถังขยะให้เพียงพอต่อการรับบริการทิ้งขยะของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกและมีที่ทิ้งขยะทุกครัวเรือน

๑.๒ ข้อเสนอแนะด้านการเก็บขนส่งขยะมูลฝอย

๒.๑ ประชาชน ร้อยละ ๒.๒๙ ต้องการให้ทางเทศบาลเพิ่มรอบในการเก็บขนส่งขยะมูลฝอยให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

๑.๓ ข้อเสนอแนะด้านการกำจัดหรือทำลายขยะมูลฝอย

๑.๓.๑ ประชาชน ร้อยละ ๐.๕๐ ต้องการให้ทางเทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ในการทำปุ๋ยชีวภาพจากเศษอาหาร

๘. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

๑. เทศบาลควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร จะสามารถลดปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาที่มีการบูรณาการแบบยั่งยืนได้ เทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากขยะมูลฝอยในอนาคตและควรมีการปลูกจิตสำนึกที่ดีให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปในการทิ้งขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูล

ฝอยก่อนนำไปทิ้งและกำจัด ตลอดถึงวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพควบคู่ไปด้วย ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถลดปริมาณของขยะมูลฝอยในชุมชนได้อีกวิธีหนึ่งที่คุ้มค่าและไม่ต้องใช้เงินทุนหรืองบประมาณสำหรับใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่มากเหมือนวิธีการอื่นๆ

๒. เทศบาลควรจัดทำแผนงานและโครงการในการขนย้ายขยะมูลฝอย เพื่อการกำจัดขยะมูลฝอยแบบรวมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ผ่านมา พบว่า องค์กรท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้ดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยในลักษณะต่างคนต่างทำเป็นเหตุให้มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาลทำให้สิ่งแวดล้อมรอบบริเวณโดยใช้เหตุ ดังนั้น ในการจัดการขยะมูลฝอยที่สามารถแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้มุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกันนำขยะมูลฝอยมากำจัดรวมกัน ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้อีกวิธีหนึ่งด้วย

๓. เทศบาลและชุมชนต้องประสานความร่วมมืออย่างจริงจัง ดำเนินการส่งการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน ด้วยวิธีการที่หลากหลายรูปแบบ ปัจจุบันรูปแบบของขยะมูลฝอยและปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างจากเดิมในอดีต เช่น จากการมีตลาดในแต่ละตำบลที่เกิดขึ้น ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นพลาสติก โฟม และกระดาษ ซึ่งนับวันที่จะเพิ่มมากขึ้นก่อให้เกิดความยุ่งยากในการควบคุมและดูแลอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อาจจะเกิดขึ้นจากขยะมูลฝอยในชุมชนอันเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะนำมาในอนาคต

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

กุลธน ธนาพงศ์ธร. ประโยชน์และการบริการ, พิมพ์ครั้งที่ ๗. นนทบุรี, ๒๕๓๐.

ควบคุมมลพิษ, กรม. รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี ๒๕๕๘.

กรุงเทพมหานคร : กรมควบคุมมลพิษ, ๒๕๕๙.

พระลับ, เทศบาลตำบล. แผนพัฒนาเทศบาลตำบลพระลับ พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐. ขอนแก่น

: เทศบาลตำบล พระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น, ๒๕๕๗. (อัดสำเนา).

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. การสร้างมาตรวัด. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

(๒) วิทยานิพนธ์:

ชนะดา วีระพันธ์. “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า อำเภอกพานทอง จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

Thai Publica. สถานการณ์ขยะของไทย. ๑๔ กันยายน ๒๕๕๗. <<http://thaipublica.org/2014/09/thailands-garbage-crisis/>>, (๑๗ เมษายน ๒๕๕๙)

การนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
ศึกษาเฉพาะกรณี : สถานีตำรวจภูธรเขียงยั้ง อำเภอยั้งยั้ง จังหวัดมหาสารคาม
The Application of Sufficiency Economy Principle of The Police in Their
Daily Life: A Case Study of Chiang Yuen Police Station, Chiang Yuen
District, Mahasarakham Province

พระวรชาติ ทะสา*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ๒) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร ๙๙ คน นำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๙๙ คน เป็นเพศชาย ร้อยละ ๙๙.๐๐ และเป็นเพศหญิง ร้อยละ ๑.๐๐ อายุ ๔๑-๕๐ ปี ร้อยละ ๔๘.๕๐ อายุ ๕๑-๖๐ ปี ร้อยละ ๓๓.๓๐ อายุ ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๑๗.๒๐ และอายุ ๒๑-๓๐ ปี ร้อยละ ๑.๐๐ ชั้นยศ ชั้นประทวน ร้อยละ ๕๖.๖๐ และชั้นยศ ชั้นสัญญาบัตร ร้อยละ ๔๓.๔๐ รายได้ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๔๕.๕๐ รายได้ ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป ร้อยละ ๕๔.๕๐ และรายได้ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๙.๐๐

๒. การนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าด้านความพอประมาณ ($\bar{X}=3.46$) ด้านความมีเหตุผล ($\bar{X}=3.48$) และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ($\bar{X}=3.60$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีดังนี้

*อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น

๑) ด้านความพอประมาณ สถานีตำรวจควรปรับปรุงเรื่องการวางแผนการใช้จ่ายเงิน มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างเป็นระบบ มีระเบียบในใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและใช้ทรัพยากรที่ได้มาให้คุ้มค่าที่สุด

๒) ด้านความมีเหตุผล สถานีตำรวจควรปรับปรุงเรื่องการวางแผน และการสร้างแนวคิดที่มีหลักการสามารถรับรู้ และมองเห็นความสำคัญของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด

๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี สถานีตำรวจควรปรับปรุงเรื่องการวางแผนและการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เพื่อเป็นการป้องกันความเดือดร้อนในการใช้จ่าย และไม่ทำให้เกิดหนี้สินตามมา และมีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรู้จักปลูกผักและสร้างอาหารที่สามารถทำได้เพื่อลดค่าใช้จ่าย

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aimed to study:1) the application of the sufficient economy principle of the police in their daily life,2) the suggestions about how to apply the sufficient economy principle of the police in their daily life. The researcher collected the data from 99 respondents by the questionnaires, and analyzed the data by percentage, mean, and standard deviation statistics.

The findings were:

1. There were 99 respondents. 99.00 percent of the respondents were male, and 1.00 percent of the respondents were female. 48.50 percent of the respondents were age between 41-45 years old, 33.30 percent of the respondents were age between 51-60 years old, 17.20 percent of the respondents were age between 31-40 years old, and 1.00 percent of the respondents were age between 21-30 years old. 56.60 percent of the respondents were non-commissioned police officers, and 43.40 of the respondents were commissioned-police officers. 43.40 percent of the respondents earned 20,001-30,000 bath/month, 45.50 percent of the respondents earned more than 30,001 bath/month, and 9.00 percent of the respondents earned 10,001-20,000 bath/month.

2. General facet of the application of sufficient economy principle of the police in their daily life was at high mean level ($\bar{X}=3.52$). While

considering in each facet, it was found that the facet of sufficiency was at high mean level ($\bar{X}=3.46$), reasonable facet was at high mean level ($\bar{X}=3.48$), and the facet of self-immunity was at high mean level($\bar{X}=3.60$).

3. There were 3 suggestions about the application of sufficient economy of the police in their daily life: 1)for the sufficiency, the police station should improve planning on financial expenditure, and the system of receivable and payable cash accounts should be recorded. Rules and regulations on the use of material resources should be worthily made, 2) for reasonable facet , the police station should improve planning and creating an idea of awareness and the importance of principles of sufficiency economy applied for utmost efficiency, and 3) for good self-immunity, the police station should improve individual manner of his personnel and a smooth daily life. This was to prevent any suffering on individual expenses that would lead to debtless and to promote the police to knowing how to grow vegetables and to creating food sources for reducing expenses.

Keywords: Sufficient Economy

๑. บทนำ

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๐ พุทธศักราช ๒๕๔๑ และ พุทธศักราช ๒๕๔๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงย้ำเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอีกครั้งว่า “...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...” พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลฯ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๑ ในครั้งนี้ประชาชนจำนวนมากตลอดจนองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนต่างน้อมนำแนวพระราชดำริอันทรงคุณค่ามาใช้ในการดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางกระแส โลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งจากภายนอกและภายใน เป็นผลให้ประเทศไทยและคนไทยสามารถผ่านพ้นวิกฤตดังกล่าวมาได้ พร้อมกับมีวิธีการดำรงชีวิตอย่างใหม่ให้เลือกเดินนั่นคือ "ความ

พอเพียงอย่างยั่งยืน" ในระดับรัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้อัญเชิญแนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ควบคู่กับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ในการจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ (พุทธศักราช ๒๕๔๐-๒๕๔๔) และบรรจุไว้เป็นหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พุทธศักราช ๒๕๔๕-๒๕๔๙) จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พุทธศักราช ๒๕๕๐-๒๕๕๔) แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสละทอนถึงสายพระเนตรอันยาวไกล และทรงส่งสัญญาณเตือนตลอดมา แต่ตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้คนไทยบางกลุ่มขาดความรอบคอบและการเฝ้าระวังที่ดี นำพาให้ประเทศต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจหลายครั้ง ถือเป็นประสบการณ์ของปวงชนชาวไทยทั้งประเทศที่พึงน้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นวิถีการดำรงตน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน อันเป็นผลดีทั้งต่อตนเองและประเทศชาติสืบต่อไป

เมื่อประเทศไทยต้องประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี พ.ศ.๒๕๓๙ - ๒๕๔๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานและชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางแก้ไขโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ประชาชนชาวไทยรอดพ้นจากปัญหาดังกล่าวและสามารถดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติตลอดจนหน่วยงานของรัฐได้ปรับทิศทางการพัฒนาหน่วยงาน และบุคลากร โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ได้อัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารองคกร และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน มีความเข้มแข็งและประเทศชาติมั่นคง โดยมุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ มุ่งสร้างความสมดุลเพื่อความยั่งยืน หรือเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้^๑

^๑ ามะสิริ เชาวกุล, กรอบแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔๐-๒๔๑

สถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ ได้ดำเนินการตามแนวนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ(ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๖๔) ที่ได้สั่งการให้ทุกสถานีตำรวจนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นปรัชญานำทาง ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ยึดมั่นในทางสายกลาง ความพอเพียง ความมีเหตุมีผล ในการดำเนินชีวิตและการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวควบคู่กับการเสริมสร้างความรู้คู่กับคุณธรรม

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม ผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และเป็นข้อมูลสำหรับ หน่วยงานในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม

๒.๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม

๓. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศึกษาเฉพาะกรณี : สถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยไว้ ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา สถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๙๙ นาย

๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม ชั้นประทวน และชั้นสัญญาบัตร จำนวน ๙๙ นาย ใช้วิธีการเจาะจง จำนวน ๙๙ นาย

๓.๓ ขอบเขตด้านเนื้อหาที่จะศึกษา ได้แก่

๑. ปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๑ เพศ

๑.๒ อายุ

๑.๓ ชั้นยศ

๑.๔ รายได้

๒. การนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม

๒.๑ ด้านความพอประมาณ

๒.๒ ด้านความมีเหตุผล

๒.๓ ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคามเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) คณะผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้เพื่อศึกษาการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

๕. สรุปผลการวิจัย

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๕.๑ ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๙๙ คน เป็นเพศชาย ร้อยละ ๙๙.๐๐ และเป็นเพศหญิง ร้อยละ ๑.๐๐ อายุ ๔๑-๕๐ ปี ร้อยละ ๔๘.๕๐ อายุ ๕๑-๖๐ ปี ร้อยละ ๓๓.๓๐ อายุ ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๑๗.๒๐ และอายุ ๒๑-๓๐ ปี ร้อยละ ๑.๐๐ ชั้นยศ ชั้นประทวน ร้อยละ ๕๖.๖๐ และชั้นยศ ชั้นสัญญาบัตร ร้อยละ ๔๓.๔๐ รายได้ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๔๕.๕๐ รายได้ ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป ร้อยละ ๕๔.๕๐ และรายได้ ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๙.๐๐

๑) ความพอประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม ไม่ก่อหนี้โดยไม่จำเป็นและเกินกำลังและดำเนินชีวิต พออยู่ พอกิน มีสุขภาพแข็งแรงอยู่ห่างไกลอบายมุข และดำเนินชีวิตแบบพอเพียงโดยยึดหลักทางสายกลาง ซึ่งสอดคล้องกับรัฐพงศ์ บุญญานุวัตร ได้วิจัยเรื่อง การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้าน ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านการมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ด้านเงื่อนไขความรู้ และด้านเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขด้านคุณธรรม ประชาชนมีความกล้าในการที่จะรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.23$) รองลงมาประชาชนรู้สึกอายเมื่อกระทำ

ความผิดและให้ความสำคัญกับการยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริตในการดำเนินชีวิต ($\bar{X}=๔.๒๐$) ถึงแม้ว่าประชาชนจะยึดหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมากก็ตาม แต่ยังพบว่าประชาชนยังมีการนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ด้อยที่สุด ($\bar{X}=๓.๖๖$) โดยเฉพาะเรื่องการมีความเสี่ยงด้านอบายมุข มีระดับการนำไปปฏิบัติต่ำ ($\bar{X}=๒.๓๖$) เนื่องจากประชาชนในแต่ละชุมชนเป็นชุมชนที่อยู่ในเมืองหลวงที่บริบทชุมชนและสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตสัมผัสและใกล้ชิดกับอบายมุขมากมาย หลากหลายประเภท เช่น การพนัน ยาเสพติด เหล้า บุหรี่ สถานบันเทิง เป็นต้น ทั้งที่เกิดขึ้นอยู่ในชุมชน รอบชุมชน ผ่านทางสื่อโฆษณา โทรทัศน์ จึงเป็นการยากที่ประชาชนจะนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างประสบผลสำเร็จ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญที่จะนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก

๒) ความมีเหตุผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม ใฝ่หาความรู้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและมีการวางแผนการใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวในชีวิตประจำวันและใช้สติปัญญาและเหตุผลไตร่ตรองหาสาเหตุและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับภาพพรรณ วงศ์ณี ได้วิจัยเรื่อง การนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาปรากฏว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนทรายทอง ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ๓ ด้านและระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีตามลำดับ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ประชาชนต่อการนำแนวปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจประยุกต์ใช้ด้านความพอประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเชียงใหม่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดมหาสารคาม มีความสามัคคีในครอบครัวและมีความตั้งใจและสั่งซำระหนี้ได้ดีทุกเดือนหรือทุกปีและเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ และกลุ่มฌาปนกิจในชุมชนและมีความเชื่อว่า “ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และจะทำความดีต่อไปเพื่อผลดีต่อตนเองและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับฐิติ ชันติกุล ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือนของประชาชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาปรากฏว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือนของประชาชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามค่าเฉลี่ยจาก

มากไปหาน้อย พบว่า หลักที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้ด้านการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๖. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

๖.๑ ความพอประมาณ

สถานีดารวจภูธรควรปรับปรุงเรื่องการวางแผนการใช้จ่ายเงิน มีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายอย่างเป็นระบบ มีระเบียบในใช้สิ่งของให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และทรัพยากรที่ได้มาให้คุ้มค่าที่สุด

๖.๒ ความมีเหตุผล

สถานีดารวจภูธรควรปรับปรุงเรื่องการวางแผน และการสร้างแนวคิดที่มีหลักการสามารถรับรู้ และมองเห็นความสำคัญของการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพให้มากที่สุด

๖.๓ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี สถานีดารวจภูธรควรปรับปรุงเรื่องการวางแผนและการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เพื่อเป็นการป้องกันความเดือดร้อนในการใช้จ่าย และไม่ทำให้เกิดหนี้สินตามมา และมีการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรู้จักปลูกผักและสร้างอาหารที่สามารถทำได้เพื่อลดค่าใช้จ่าย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

การปกครอง, กรม. กระทรวงมหาดไทย. **พออยู่ พอกิน (เศรษฐกิจพอเพียง).**

กรุงเทพมหานคร : ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, ๒๕๔๒.

กิตติ ภัคดีวัฒนากุล. **คัมภีร์ระบบสนับสนุนการตัดสินใจและระบบผู้เชี่ยวชาญ.**

กรุงเทพมหานคร : เคทีพีคอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์, ๒๕๔๖.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๐.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. **เงื่อนไขการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่งการพิมพ์, ๒๕๕๑.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน. **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.**

กรุงเทพมหานคร : ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๕๐.

พรณี สวนเพลง. **เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมสำหรับการจัดการความรู้.**

กรุงเทพมหานคร : ซีไอเดียเคชั่น, ๒๕๕๒.

มาฆะสิริ เชาวกุล. **กรอบแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.

(๒) **วารสาร :**

เกษม วัฒนชัย. “นโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ”

Thailand Education. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๑ (พฤษภาคม ๒๕๔๔).

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. ดร. “การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง” **เศรษฐกิจและสังคม**. ปี

ที่ ๔๒ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๔๘).

บุญเสริม บุญเจริญผล. “แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง” **วิชาการเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัย**

เกริก. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๔๓).

สรยุทธ จันสุข. “การศึกษาตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

วิชาการมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน

๒๕๕๒).

อาธิ ครูศากยวงศ์. “การนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้พัฒนาเศรษฐกิจ

บริเวณกลุ่มจังหวัดชุมพร ระนองและสุราษฎร์ธานี” **จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์**, ปี

ที่ ๓๑ ฉบับที่ ๑๒๑ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๗).

บทความวิชาการ เรื่อง แนวนโยบายการพัฒนาชุมชนของสถาบันการศึกษาสงฆ์
Articles about policy development, community education disciplines.

สมุทฺธ สกวนสิน*

บทคัดย่อ

ในสังคมไทยตั้งแต่โบราณ วัดเป็นสถาบันที่ให้การศึกษา วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน มีภารกิจจัดการศึกษาสนองพระราชปณิธานของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระปิยะมหาราช พระองค์เป็นผู้ประสงค์จะให้ป็นสถานศึกษา พระไตรปิฎก และวิชาการชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสงฆ์สามเณร และคฤหัสถ์โดยทั่วไป มีเป้าหมายเพื่อจะพัฒนาบัณฑิตให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและสติปัญญา มีความรู้ความสามารถแก้ไขปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา เสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถพัฒนาตนเอง ชุมชนและสังคม ให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมาภิบาลและการพัฒนาปัญญา ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่ชุมชน สังคมโดยทั่วไป ให้เกิดขึ้นในจิตใจผู้บริหารทุกองค์กร เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมพลเมืองของไทย รวมไปถึงนักการเมือง ข้าราชการภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำองค์กร และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สัมพันธ์กับการทำงานเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นทางเลือกที่สามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่ใกล้เคียงกัน เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบริหารงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายการพัฒนาชุมชนของสถาบันการศึกษาสงฆ์ ในประเทศไทยจึงมีความสำคัญต่อการศึกษามาก สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตใจ สติปัญญาของราษฎร และบุคลากรในชุมชนท้องถิ่น หรือส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมาภิบาลผู้บริหารองค์กรชุมชนท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ : สถานการศึกษาสงฆ์, การพัฒนา, คุณธรรม, จริยธรรม, ชุมชน,สังคม,

Abstract

In Thailand since ancient Measurement is an institution that provides education. College chapter Chaiphum Maha Chulalongkorn University College. Has taken the teaching mission of providing education to the

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

preamble. King Chulalongkorn's global Cummins Navy. King Rama V, King Chulalongkorn. He is intending to study Buddhist scriptures and study class for novice monks. And laity in general The goal is to develop graduates with sequins behavior seems to thirst for knowledge and thought leadership, intellectual and psychological. Ability to troubleshoot Faith is dedicated to Buddhist religion. Sacrifice for the common good Knowingly social change A world wide Potent enough to be able to develop their own. Community and Society Equipped with a moral core good governance and the development of intelligence. Live cultural religious communities. Society generally takes place in the mind of all corporate executives. Community Development and Social citizens of Thailand. To politicians Government officials, private sector leaders and executives of local authorities. In relation to work to contribute to the development community. Society and the country effectively. It is a choice that can only lead to the application. For organizations that are close to each other. The information is useful to management responsibilities effectively. Policy development, community education disciplines. In Thailand, it is important to study a lot. Can guide the development of the mind. Rat and intelligence personnel in the local community. Or promote good governance principles of ethics and corporate executives to the local community.

Keywords: Location Of Study Disciplines, Development, Moral, Ethical, Community, Society.

๑. บทนำ

ในสังคมไทยตั้งแต่โบราณ วัดเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาวัด วัดเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาของคนไทยมาช้านาน โดยพระสงฆ์เป็นครูผู้สอน ทั้งการอบรมสั่งสอนพระสงฆ์ด้วยกันเอง และประชาชนทั่วไปในชุมชนต่างๆ โดยได้มีนโยบายพัฒนาสถาบันการศึกษาสงฆ์หรือเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และขยายรูปแบบให้การศึกษากว้างขวางขึ้น คือฝ่ายวิชาการทางธรรม เรียกว่า “การศึกษาพระปริยัติธรรม” อบรมพระภิกษุสามเณรตลอดจนประชาชนในชุมชน ส่วนของราษฎรโดยทั่วๆ ไปในชุมชนจะรู้สึกอบอุ่นใจหากมีพระภิกษุสงฆ์ในชุมชนหมู่บ้าน เพื่อเป็นที่พึ่งทางใจในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา สามารถทำบุญได้สะดวก เพราะชาวบ้านในชุมชนยังเชื่อมั่นเกี่ยวกับการทำบุญอยู่ หากประพฤติดชอบ ปฏิบัติดีก็อยู่

ในสังคมได้อย่างมีความสุข และทางโลกมิใช่ศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การศึกษามีนโยบายเป้าหมายเพื่อการพัฒนาถึงหลักธรรมาภิบาล คุณธรรมจริยธรรม และความรู้วิชาการควบคู่กันไป ซึ่งจะทำให้เด็กในชุมชนเหล่านี้ออกไปใช้ชีวิตในสังคม โดยไม่สร้างปัญหาหรือมีข้อขัดแย้งต่อสังคมส่วนรวม ระบบการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาปริยัติธรรมสายสามัญ โดยเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปพร้อมกันด้วย

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช ทรงเล็งเห็นว่าการศึกษเป็นสิ่งสำคัญ จึงได้ปฏิรูปการศึกษา โดยมีนโยบายจัดการเรียนการสอนให้เป็นระเบียบเหมือนนานาอารยประเทศ ให้ราษฎรทุกคนศึกษาเล่าเรียนอย่างมีระบบ สำหรับพระภิกษุสงฆ์ สามเณร พระองค์ทรงสนับสนุนให้คณะสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งทางด้านพระปริยัติธรรมและวิชาการชั้นสูงสมัยใหม่ควบคู่กันไป ได้ทรงสถาปนามหาธาตุวิทยาลัยขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ เป็นสถาบันการศึกษาสงฆ์อีกแห่ง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๙ ได้พระราชทานนามใหม่ว่า “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้ทรงสถาปนาสถาบันการศึกษาสงฆ์ขึ้นที่วัดบวรนิเวศวิหาร และได้ทรงพระราชทานนามว่า “มหามกุฏราชวิทยาลัย” อย่างไรก็ตาม สถาบันการศึกษาสงฆ์ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งนี้ก็ได้ดำเนินการมาโดยลำดับ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ มหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่ง เรื่อง การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์อันเป็นการรับรองว่า การศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เป็นการศึกษาของสถาบันการศึกษาสงฆ์อย่างเป็นทางการ จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก เปิดทำการสอนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยจัดการสอนหลักสูตรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อผลิตบัณฑิตเชื่อมต่อเครือข่ายทั่วโลก แนวโน้มตามนโยบายการพัฒนาชุมชนและสังคมของสถาบันการศึกษาสงฆ์ในอนาคตต่อไป

สภาพสังคมปัจจุบันมีประชากรเพิ่มมากขึ้น การเป็นอยู่ของสังคมมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น นำไปสู่ปัญหาสังคมและสภาพส่วนบุคคล ปัญหาสังคมต่างๆ ในชุมชนที่นับวันจะมีความรุนแรงและกระจายไปสู่สังคมทุกภาคส่วน ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่พึงามดั้งเดิมของไทยเรา ในวิถีชีวิตปัจจุบันแม้จะมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ในด้านความสุขกลับลดลง ความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือในชุมชน วัฒนธรรมของไทยเริ่มเสื่อมถอยลง คนไทยยังมีปัญหาเชิงคุณภาพทั้งด้านสุขภาพ การเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๖๐) ในแผนการพัฒนาได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานการพัฒนา ทั้งการดำเนินชีวิต การยึดหลักพอเพียง การนำความรู้ต่างๆ มาใช้อย่างรอบคอบ และการเสริมสร้างจิตใจของคนในชาติ ให้เกิดมโนสำนึกในคุณธรรมจริยธรรม ธรรมาภิบาล มีความซื่อสัตย์สุจริตพร้อมทั้งหลักการบริหารจัดการที่ดี คือ หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม มากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาให้สามารถเป็นภูมิคุ้มกัน ด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นเป้าหมายในการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่ง องค์การสหประชาชาติ ได้เสนอให้ประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบความ

ล้มเหลวในการพัฒนา เร่งปฏิรูประบบเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการปฏิรูปการเมือง สังคม การบริหารการศึกษา การขจัดและลดความยากจน การส่งเสริมให้มีการบูรณาการผลผลิตทางการเกษตร การสร้างงานที่พอเพียงกับการเติบโตของประชากร การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ โดยนำระบบการจัดการที่ดีมาใช้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อให้การพัฒนามีภาพของอนาคตที่เป็นรูปธรรม โดยเรียกรวีสั่งกล่าวนี้ว่า ธรรมาภิบาล ธรรมรัฐ การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีหรือ Good Governance (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ๒๕๔๑)

ในการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยหลายด้าน มีการแสวงหารายได้เพื่อตอบสนองการบริโภคนิยม อำนาจความสะดวกอย่างไม่สิ้นสุด ขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นและขาดการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาด้านการทุจริตคอร์รัปชัน การแย่งชิงทรัพยากร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดให้โทษ ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก แผนการศึกษาแห่งชาติทุกฉบับ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) การปลูกฝังหลักธรรมาภิบาลในตัวผู้เรียน การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ด้านการศึกษาให้มีคุณภาพเท่าเทียมทั่วถึง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านธรรมาภิบาล จริยธรรม เน้นการเสริมสร้างและพัฒนาธรรมาภิบาล จริยธรรมไว้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้จัดทำขึ้นบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไปสู่ประเทศไทย ๔.๐ ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านธรรมาภิบาล จริยธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นกลไกการพัฒนาบุคคลให้เกิดธรรมาภิบาล จริยธรรมมากขึ้นของสังคมปัจจุบัน แต่ผลการพัฒนาที่ผ่านมากลับพบว่า สังคมยังเต็มไปด้วยปัญหา ผู้คนในสังคมวัตถุนิยมต่างแสวงหาสิ่งที่ตนเองต้องการ ประนีประนอมความต้องการส่วนตนเสียมากกว่า มีการแสวงหาผลประโยชน์ เพื่อตอบสนองการบริโภค การใช้วิธีการเอาเปรียบผู้อื่น จนไม่คำนึงถึงส่งผลกระทบโดยส่วนรวมที่ส่งผลมาสู่สังคมในเชิงลบ ตัวอย่างหลายอย่างที่เห็นได้ชัดเจนสถานการณ์ในสังคมน่าเป็นห่วง เช่น ผลสำรวจนิสิตนักศึกษาที่เป็นอนาคตของชาติก็ยอมรับว่ารัฐบาลทุจริตคอร์รัปชัน ขอเพียงให้ตนเองได้รับประโยชน์บ้าง (มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ๒๕๕๔) หรือในกรณีผลการวิจัยและการสำรวจต่างๆ พบว่าปัญหาสำคัญที่สุดคือความเชื่อศรัทธาสุจริตและการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเห็นว่าต้องส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล จริยธรรมในสังคมไทยโดยเร่งด่วน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นตัวอย่างที่คนในสังคมเรา ได้รับรู้ซึมซับจากพฤติกรรมในสังคมวันแล้ววันเล่า และแน่นอนว่าย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาพบว่า คนในชุมชนยังขาดความรู้ความสามารถที่จะเป็นภูมิคุ้มกัน ในการกลั่นกรองที่ดี ส่งผลกระทบต่อบุคคล ค่า ความเชื่อถือและพฤติกรรม คนไทยยังขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี

ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยม ตัดกระแสบริโภคนิยมมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้จริยธรรมเสื่อมถอย ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ปัญหาในชุมชน ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน การแย่งชิงทรัพยากร ปัญหายาเสพติดให้โทษและปัญหาอาชญากรรมต่างๆ นอกจากบทบาทในการสร้างคนแล้ว การศึกษายังมีบทบาทในการจัดระเบียบสังคม ปลุกฝังคุณความดีให้เป็นภูมิคุ้มกันเยาวชน เป็นกระบวนการพัฒนาคนให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เตรียมการให้ผู้เยาว์ได้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นบทบาทในแง่สังคมวิทยา เป็นการจัดการให้เกิดระเบียบทางสังคม (Social order) เพื่อให้เป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การสร้างชุมชนในสังคมให้มีระเบียบ วินัย ซื่อสัตย์สุจริต และอยู่ร่วมกันภายใต้กฎ กติกาของสังคมที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน กระบวนการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ที่ต่างผสมผสานกัน อาจเกิดจากกิจกรรมต่างๆ เพื่อปลุกฝังระเบียบวินัย เช่น การเข้าแถวซื้ออาหาร การส่งการบ้านตรงเวลา การไม่พูดคุยนอกรอบ การเคารพผู้ใหญ่เมื่อเดินผ่านมา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการเรียนรู้บรรทัดฐานทางสังคม การศึกษาของไทยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาจริยธรรม ธรรมภิบาล และความรู้วิชาการควบคู่กันไป ซึ่งจะทำให้เด็กเหล่านี้โตแล้วไม่โกง ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน มีระเบียบวินัย มีหลักธรรมาภิบาลออกไปใช้ชีวิตในสังคม โดยไม่สร้างปัญหาหรือข้อขัดแย้งต่อสังคมส่วนใหญ่ (อมรวิทย์ นาคบรรพ, ๒๕๔๘) ผลการสำรวจระหว่างวันที่ ๑๐-๑๘ มีนาคม ๒๕๕๐ พบว่าพฤติกรรมเยาวชนไทยที่สังคมควรตระหนัก คือ การใช้สินค้าฟุ่มเฟือย ยึดติดวัตถุนิยม แต่งกายไม่ถูกกาลเทศะ ไม่มีสัมมาคารวะ ด้อยกตัญญู มั่วอบายมุข มีอิสระทางความคิดมากเกินไปจนเป็นเหตุให้มีพฤติกรรมก้าวร้าว และผลการวิจัยปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของเยาวชนไทย คือ ขาดความรักความอบอุ่นในครอบครัว มีความรักหรือมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เข้าถึงอบายมุขได้ง่าย ขาดแบบอย่างที่ดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐) การสำรวจดังกล่าวยังพบอีกว่า จริยธรรมของคนไทยที่ควรเร่งสร้าง ๑๐ ประการประกอบด้วย ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนน้อมมีสัมมาคารวะ ความกตัญญู จิตสำนึกที่ดี ความสามัคคี ความมีเหตุผลและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และนอกจากนั้นค่านิยมลักษณะนิสัยของคนไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ขาดความอดทน เกียจคร้าน รักความสบาย ไม่มีระเบียบวินัย ชอบรวยทางลัด ขาดความรับผิดชอบ ไม่กล้าเผชิญปัญหา และไม่รักการเรียนรู้ ดังนั้นหากการศึกษาไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนิสัยและแก้ไขค่านิยมที่ผิดๆ เหล่านี้แล้ว แม้ว่าเราจะสร้างระบบและวางนโยบายการพัฒนาชุมชน สังคม ที่สวยงามเลิศเลอเพียงใดก็ตาม สังคมไทยจะมีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ยาก ในเรื่องของจริยธรรม ธรรมภิบาล จะเกิดขึ้นเติบโตและงอกงามต่อไปได้ก็ด้วยการปลูกฝัง ต้องเริ่มต้นตั้งแต่มนุษย์ยังเป็นเด็กเล็กโดยพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และ

สถาบันการศึกษาต่างๆ ในสังคม จะต้องปลูกจิตสำนึกให้เขาพัฒนาการ และประพฤติปฏิบัติตนให้มี คุณธรรมจริยธรรม ธรรมาภิบาล เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดี

เมื่อใดก็ตามที่มีปัญหาด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาล เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งปรากฏการณ์เช่นนี้ นำไปสู่การกำหนดค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการโดยรัฐบาล คือ มีความรักชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ใฝ่เรียนรู้จักรการเคารพผู้ใหญ่ มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักดรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาป โดยที่ฝ่ายรัฐบาลได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดีมีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม ธรรมาภิบาล ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข

จากข้อเท็จจริงทางสังคมดังกล่าวข้างต้น เพื่อความเจริญของบุคคล ชุมชนและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การปรับปรุงประสิทธิภาพ กลไกนโยบายการพัฒนาจริยธรรม ทั้งประเด็นหลักธรรมาภิบาล การทุจริตคอร์รัปชั่น ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ก็พอจะประเมินได้ว่า การพัฒนาบุคคลโดยกำหนดในการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นเหตุให้นำไปสู่นโยบายที่มุ่งเน้นพัฒนาบุคคลด้านจริยธรรม ธรรมาภิบาลให้เป็นคนที่สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถ สติปัญญา สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างปรกติสุข กำหนดให้มีสมาชิกคุณธรรมแห่งชาติ มีบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้ตรวจสอบนักการเมือง มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐาน คุณธรรมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้บริหารระดับสูง นักการเมืองท้องถิ่น กรรมการในองค์กรตรวจสอบในการใช้อำนาจรัฐ องค์กรอิสระ สอบทานการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมของบุคคล และเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ โดยได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย เพราะผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับสูง หรือผู้นำท้องถิ่น ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเหนือกว่าคนอื่นหรือมากกว่าคนอื่น และเป็นการกระทำให้ประชาชนทั่วไปทั้งหลาย เห็นว่าการดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง นักการเมืองทุกระดับจะต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี จะทำตัวเหมือนบุคคลทั่วไปไม่ได้ ต้องยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรมาภิบาลและหลักความยุติธรรมเสมอภาค

ปัญหาวิกฤตการณ์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ธรรมาภิบาล ที่เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของสังคมไทยปัจจุบัน ก็คือการขาดความมีน้ำใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ขาดจิตสำนึก ประพฤติผิดศีลธรรมอันดีงาม ขาดความซื่อสัตย์สุจริตและมีการทุจริต

คอร์รัปชัน ซึ่งทุกหน่วยงานก็ได้พยายามที่จะแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตามศักยภาพองค์กรแต่ละแห่งแตกต่างกันออกไป โดยภาพรวมก็ยังไม่ตอบสนองความต้องการของสังคมเท่าที่ควรดังกล่าวมาแล้ว การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ธรรมาภิบาลของผู้บริหารนั้น การบริหารจัดการมีความสำคัญมาก สถาบันการศึกษาก็เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะมีความใกล้ชิดกับชุมชน มีอำนาจบริหารจัดการและจัดสรรทรัพยากรในการสนับสนุนโดยตรง เพราะสถาบันอื่นๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาต่างก็มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมและการพัฒนา จึงควรร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ร่วมกันสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ธรรมาภิบาล การทุจริตคอร์รัปชัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ติดตามผลเพื่อป้องกันและหาแนวทางแก้ไข เป็นแบบอย่างที่ดีปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีค่านิยมที่ตรงไปตรงมาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง บุคลากรตระหนักถึงอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบนั้น ในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการบริหารจัดการที่จะเอื้อให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจนั้น นอกจากจะใช้อำนาจปกครองทางการบริหารโดยทั่วไปแล้ว ยังจะต้องเกิดจากการร่วมใจและเต็มใจพัฒนาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนั้นด้วย ยังมีความพยายามขององค์กรอีกหลายแห่ง ที่จะหาวิธีการหรือรูปแบบในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมบุคลากรขององค์กร ซึ่งก็มีปัจจัยอันเป็นข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไป จะต้องร่วมพิจารณาแก้ไขวิกฤตการณ์นี้ ต้องพิจารณาระบบการบริหาร เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทั้งในด้านทุจริตประพฤติมิชอบ การคอร์รัปชัน และมีหลักธรรมาภิบาล การบริหารงานบุคคลยังไม่เหมาะสม ต้องได้รับการปรับปรุง ระบบข้อมูลข่าวสารยังสับสนและไม่เป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ปัญหาในด้านการให้บริการประชาชน ปัญหาความร่วมมือการมีส่วนร่วมจากประชาชน และปัญหาเอกภาพบุคคลที่มีคุณธรรมจริยธรรม มีหลักธรรมาภิบาล มีความอดทนเสียสละ เป็นที่คาดหวังว่าจะเป็นผู้ที่ให้บริการที่ดีแก่ประชาชน การพัฒนาบุคลากร เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พยายามจะหาวิธีการกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรม ธรรมาภิบาลตามนโยบายหรือความต้องการของหน่วยบังคับบัญชาหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาความเจริญให้ถึงประชาชน ชุมชน ให้ใช้ชีวิตที่ขึ้นตรงต่อวัตถุนิยมน้อยลง แล้วพัฒนาจิตใจมากขึ้นให้เป็นอิสระจากวัตถุนิยม อยู่ได้ดีด้วยตนเองมากขึ้น ไม่ใช่มีความสุขตามแนวความคิดวัตถุนิยม เพราะว่าความสุขเป็นคุณสมบัติธรรมชาติประจำอยู่ในตนเองตลอดเวลาอยู่แล้ว

ผู้บริหารของสถาบันการศึกษาสงฆ์ทุกแห่งก็ได้มีแนวนโยบายการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ ให้ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรมาภิบาลในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ยิ่งในขณะนี้พระสังฆาธิการระดับต่างๆ ได้ตื่นตัวในด้านการศึกษาวิชาการ ให้ทันต่อเหตุการณ์สังคมปัจจุบัน สถาบันการศึกษาสงฆ์ได้เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ปบ.ส.) หลักสูตร ๑ ปีให้ศึกษา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เมื่อจบแล้วก็สามารถศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีได้ต่อไปอีกด้วย เพื่อนำความรู้ในด้านวิชาการต่างๆ ทางพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาสังคม ไปพัฒนาชุมชนสังคมไทยต่อไป

แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ได้มีปณิธานว่า “เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์” โดยมีปรัชญาว่า “จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” วิสัยทัศน์ “มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในระดับโลก” มีพันธกิจ “ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ วิจัยและพัฒนา บริการวิชาการแก่สังคม ทะนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม” มีเอกลักษณ์ “บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา” มีอัตลักษณ์ “ประยุกต์พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม” และมีวิสัยทัศน์บัณฑิตว่า “มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม (วิชาสมัยใหม่) มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา(ปฏิบัติศาสนากิจ) มีความสามารถและทักษะด้านภาษา ใฝ่รู้ใฝ่คิด รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและพร้อมที่จะใช้และพัฒนาวัตกรรม มหาวิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนมีภารกิจจัดการศึกษาสนองพระราชปณิธานของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระปิยะมหาราช พระองค์เป็นผู้ประสงค์จะให้ เป็นสถานศึกษา พระไตรปิฎก และวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสงฆ์สามเณร และคฤหัสถ์โดยทั่วไป มีเป้าหมายเพื่อจะพัฒนาบัณฑิตให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและสติปัญญา มีความรู้ความสามารถแก้ไขปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา เสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถพัฒนาตนเอง ชุมชนและสังคม ให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล จัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม รัฐบาลเห็นความสำคัญในการศึกษามาก จึงได้มีคำขวัญวันเด็กแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๐ ไว้ว่า “เด็กไทยใส่ใจศึกษา พาชาติมั่นคง”

ด้วยสภาพดังกล่าวข้างต้น สถาบันการศึกษาสงฆ์ได้มีแนวนโยบายการพัฒนาชุมชน โดยผู้บริหารมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจัดการเรียนการสอน ต่อหลักคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรมาภิบาลและการพัฒนาปัญญา ถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่ชุมชน สังคมโดยทั่วไปให้เกิดขึ้นในจิตใจผู้บริหารทุกองค์กร เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมพลเมืองของไทย รวมไปถึงนักการเมือง ข้าราชการภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้นำองค์กร และผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สัมพันธ์กับการทำงานเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นทางเลือกที่สามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่ใกล้เคียงกัน ไปเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบริหารงานที่

รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายการพัฒนาชุมชนของสถาบันการศึกษาสงฆ์ ในประเทศไทยจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาเป็นอย่างมากสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตใจ สติปัญญาของราษฎรและบุคลากรในชุมชน หรือส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรมาภิบาลผู้บริหารองค์กรชุมชนท้องถิ่นต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โพธิ์โพธิ์, ๒๕๕๑
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. **วิจัยและสถิติ : คำถามชวนตอบ**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๒
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๐
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ ๑๑
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐
- แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วงแผนการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ ๑๒ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ๒๕๕๔

ปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
Problems of the Human Resource Administration of
The Local Administrative Organization

พ.อ.อ.ประพัฒน์พงษ์ พรพิมล^{*}
สุพจน์ ทรายแก้ว, สาธิต วงศ์อนันต์นนท์^{**}

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต แนวทางการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย โดยการสรุปความและการตีความ แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) เพื่ออธิบายถึงปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพและปัญหาในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามองค์ประกอบของ HR Scorecard พบว่า ขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่องจึงทำให้ระบบงานบุคคลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทักษะในการจัดทำยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปปรับใช้ในยุทธศาสตร์องค์การ ความเข้าใจและการเห็นความสำคัญของแนวคิดดังกล่าวในการดำเนินการ บุคลากรอาจจะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ขาดระบบการตรวจสอบความยุ่งยากในการดำเนินการตามนโยบาย ระบบอุปถัมภ์ทำให้มีการบิดเบือนระบบคุณธรรม ข้อมูลด้าน HR ยังไม่มีเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ การไม่ให้ความสำคัญกับการเลื่อนขั้นด้วยความสามารถนำมาใช้

คำสำคัญ: ปัญหา, การบริหารงานบุคคล, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

^{*} นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

^{**} อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Abstract

The aims of this research were 1) to study the conditions and problems of the human resource administration of the local administrative organization, The tools of this qualitative research included a semi-structured interview form employing the ways of interview, observation and group dynamic. The obtained data were summarized, interpreted and then presented in the form of descriptive analysis to explain the personnel administration of the local administrative organization.

The research results were as follows:

According to the study of the conditions and problems of the human resource administration of the local administrative organization, it was found that there is a lack of continuous collaboration causing the unclear direction-system of personnel administration; the personnel are lack of skills for making strategies, applied to use in relation to the organization strategies, understanding and importance awareness of such idea of operation; there is a lack of a system for examining the performance according to the policies; a patronage systems damages the right system; the HR information is inadequate in both quantitative and qualitative forms; and the promotion based on the personnel capacity has not been used and paid much attention.

Keywords: Problems, The Human Resource Administration, The Local Administrative Organization

๑. บทนำ

องค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่มีเจตนารมณ์ในการปฏิรูประบบการเมืองการบริหารของไทย ได้ก่อให้เกิดการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นอย่างขนาดใหญ่และรอบด้านอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆที่ทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นและขณะเดียวกันก็สะท้อนความจำเป็นที่ต้องให้ความสนใจในเรื่องความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมในระดับท้องถิ่นประกอบด้วย ประการแรก จำนวนหน่วยการปกครองท้องถิ่น เดิมประเทศมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นจำนวนน้อยประมาณ ๑,๐๐๐ แห่ง หากแต่ในระยะเวลาดังนั้น ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗ ที่มี พ.ร.บ.สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีหน่วยการปกครองท้องถิ่น

รวมกันทุกประเภทมีจำนวนถึง ๗,๘๕๓ แห่ง^๑ อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้น เดิมองค์กรปกครองท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และการบริการสาธารณะในท้องถิ่นตนเองน้อยมาก ภารกิจจำนวนมากไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ดำเนินการโดยหน่วยงานของราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค รวมทั้งรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐในรูปแบบอื่นๆ แม้แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองท้องถิ่นโดยตรง มักเป็นการตัดสินใจจากส่วนกลาง โดยท้องถิ่นเป็นแค่ผู้ปฏิบัติ แต่ด้วยรัฐธรรมนูญ พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และแผนปฏิบัติการกำหนดแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น มีการกำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจของส่วนราชการให้องค์กรปกครองท้องถิ่น รวม ๒๔๕ เรื่อง มีส่วนราชการที่ถ่ายโอน ๕๐ กรม ใน ๑๑ กระทรวง โดยแบ่งภารกิจออกเป็น ๖ ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น^๒ ในเรื่องการถ่ายโอนดังกล่าว มิติที่สำคัญมิใช่เพียงหน้าที่ที่ครอบคลุมมากขึ้นและกระทบต่อประชาชนทุกด้าน หากยังหมายถึงอำนาจอิสระในการตัดสินใจของท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น (discretion) ในบทบาทที่หลากหลายเป็นทั้งผู้ออกและบังคับใช้กฎหมาย ผู้จัดบริการสาธารณะ และผู้ให้เงินอุดหนุน อาทิเช่น การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกหรือต่อใบอนุญาต การกำหนดเขตผังเมือง และการตัดสินใจให้เงินอุดหนุนหรือทำโครงการ รวมทั้งการจัดซื้อจัดจ้าง จะเป็นอำนาจตัดสินใจของผู้บริหารท้องถิ่น ในสภาพเช่นนี้โอกาสของการเกิดความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมย่อมสูง บทบาทและความสำคัญขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ เม็ดเงินที่เป็นรายได้ของท้องถิ่น เดิมรายได้ขององค์กรปกครองท้องถิ่นคิดเป็นเพียง ๖-๙ % ของรายได้ของรัฐบาล ซึ่งน้อยมาก พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๐ (๔) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลไม่น้อย

^๑ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาแผนพัฒนาสามปีและแผนดำเนินงาน, (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

^๒ สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, การพัฒนาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๕๗), หน้า ๕๖.

กว่าร้อยละ ๒๐ ทำให้มีการมองว่าองค์กรปกครองท้องถิ่นอาจกลายเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ และถ้าขาดการบริหารจัดการที่ดีย่อมนำมาสู่ความเสียหายต่อประเทศชาติ^๓

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นคงสะท้อนบทบาทและความสำคัญขององค์กรปกครองท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นภาพของการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น (Power Shift from Central to Local Government) สิ่งตามมาพร้อมก็คือการเพิ่มขึ้นของจำนวนบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลต้องแบกรับค่าใช้จ่ายด้านกำลังคนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก แม้จะมีความพยายามออกระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมการเติบโต แต่ก็ไม่สามารถจะหยุดปัญหาดังกล่าวได้ ในขณะที่มีการเติบโตในเชิงปริมาณของกำลังคน แต่ในทางกลับกันในส่วนของคุณภาพขณะนี้กำลังประสบปัญหาอย่างมาก

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดลำดับขั้นของการวิจัยให้เป็นระบบ และเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับปัจจัยเหตุที่สำคัญของการบริหารงานบุคคลของเทศบาล ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจถึงความหมาย วิธีการอย่างถ่องแท้ และเป็นระบบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนด หัวข้อสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพตามประเด็นดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้บริหารท้องถิ่นในเทศบาล กลุ่มที่ ๑ ผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดๆ ละ ๑ คน กลุ่มตัวอย่าง แบบ convenient ทั่วประเทศ ประกอบด้วย จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๔ จังหวัด จังหวัดในภาคเหนือ จำนวน ๓ จังหวัด จังหวัดในภาคกลาง จำนวน ๓ จังหวัด และจังหวัดในภาคใต้ จำนวน ๒ จังหวัด รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๒ คน

กลุ่มที่ ๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาระบบและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน ๑๓ คน ประกอบด้วย

กรรมการ กถ.	จำนวน ๒ คน
เจ้าหน้าที่ กถ.	จำนวน ๒ คน
ท้องถิ่นจังหวัด	จำนวน ๒ คน

^๓ปรีชา วัชรภักย์, *ทิศทางการบริหารราชการแผ่นดินและการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลภาครัฐ*, (วารสารดำรงราชานุภาพ, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔.

กรรมการจังหวัด จำนวน ๓ คน

นายก/รองนายก จำนวน ๒ คน

ผู้บริหาร จำนวน ๒ คน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อ วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานโครงการฝ่ายชะลอ

๒. นำข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ ๑ มาเป็นประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

๓. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาโครงการวิจัยก่อนนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. นำหนังสือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

๒. กำหนดนัดหมายวัน เวลาที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัวและเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้การสรุปความและการตีความ แล้วนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) เพื่ออธิบายถึงผลการดำเนินงานโครงการฝ่ายชะลอ

๔. สรุปผลการวิจัย

ปัญหาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑. สภาพและปัญหาในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มิติที่ ๑ ความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์ โดยมีปัจจัย ๔ ปัจจัย คือ ขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่องจึงทำให้ระบบงานบุคคลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันขาดกิจกรรมการอบรมบุคลากรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของงานตามหน้าที่ความชัดเจนในนโยบายด้านการจัดการบุคลากร ทักษะในการจัดทำยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปปรับใช้ในยุทธศาสตร์องค์กร การเห็นความสำคัญ การยอมรับ การสนับสนุนในการจัดทำของระดับนโยบาย ยังไม่เข้าใจในระบบ HR scorecard นโยบายที่ไม่ชัดเจนในเรื่องกลุ่มข้าราชการ ความเข้าใจ

และการเห็นความสำคัญของแนวคิดดังกล่าวในการดำเนินการ การขาดการสนับสนุนทางด้านการงบประมาณและองค์ความรู้ นโยบาย ระเบียบที่ดำเนินการยังไม่มี ความชัดเจน บุคลากรอาจจะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ปัญหาระบบอุปถัมภ์ ขาดระบบการตรวจสอบ

มติที่ ๒ ประสิทธิภาพของการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยมีปัจจัย ๔ ปัจจัย คือ ลำดับที่ ๕ – ๘ ดังนี้

ระบบอุปถัมภ์เข้าครอบงำ ขาดระบบการตรวจสอบ ขาดระบบคุณธรรม ความยุ่งยากในการดำเนินการตามนโยบายการสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เห็นความสำคัญ ขีดจำกัดในการประยุกต์ใช้ข้อมูลระบบอุปถัมภ์ทำให้มีการบิดเบือนระบบคุณธรรม ข้อมูลด้าน HR ยังไม่มีเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ และยังไม่มีความสามารถในการใช้ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจ

มติที่ ๓ ประสิทธิภาพของการบริหารทรัพยากรบุคคล (HR Programme Effectiveness) โดยมีปัจจัย ๔ ปัจจัย คือ ลำดับที่ ๙-๑๒ ดังนี้

การไม่ให้ความสำคัญกับการเลื่อนขั้นด้วยความสามารถ บุคลากรไม่มีความมั่นคง จึงไม่เห็นความจำเป็นในการรอบการวัดได้ ในระบบการปฏิบัติไม่มีการปฏิบัติในเชิงระบบ ดังกล่าวให้มีความชัดเจน ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนให้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการ ปัญหาระบบอุปถัมภ์ไม่เป็นองค์กรทำให้การประเมินไม่เป็นไป ตามสภาพความเป็นจริง ไม่เห็นความสำคัญในการใช้แนวทางในการประเมินในข้อปัญหา พัฒนาบุคลากร

มติที่ ๔ ความพร้อมรับผิดชอบด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยมีปัจจัย ๒ ปัจจัย คือ ลำดับที่ ๑๓-๑๔ ดังนี้

ระบบอุปถัมภ์ทำให้มองข้ามในการตรวจสอบ และไม่ความสอดคล้องถูกต้องของกฎหมาย ไม่ให้ความสำคัญในระบบคุณธรรม มักจะให้เฉพาะปัญหาระบบอุปถัมภ์

มติที่ ๕ คุณภาพชีวิตและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน โดยมีปัจจัย ๓ ปัจจัย คือ ลำดับที่ ๑๕-๑๗ ดังนี้

ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพชีวิตเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและ ระเบียบกฎหมายวิธีการดำเนินการเรื่องดังกล่าวได้เต็มที่แม้มีความต้องการจะดำเนินการก็ ตาม ผู้บริหารท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญจัดกิจกรรมส่งเสริมสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่าง ผู้บริหาร ข้าราชการ ผู้ปฏิบัติงาน

๕. อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่ได้ศึกษาการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้ หลักการ HR scorecard” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

มิติที่ ๑ ความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์ โดยมีปัจจัย ๔ ปัจจัย คือ

ขาดการประสานงานอย่างต่อเนื่องจึงทำให้ระบบงานบุคคลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันขาดกิจกรรมการอบรมบุคลากรท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของงานตามหน้าที่ความชัดเจนในนโยบายด้านการจัดการบุคลากร ทักษะในการจัดทำยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปปรับใช้ในยุทธศาสตร์องค์การ การเห็นความสำคัญ การยอมรับ การสนับสนุนในการจัดทำของระดับนโยบาย ยังไม่เข้าใจในระบบ HR scorecard นโยบายที่ไม่ชัดเจนในเรื่องกลุ่มข้าราชการ ความเข้าใจและการเห็นความสำคัญของแนวคิดดังกล่าวในการดำเนินการ การขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณและองค์ความรู้ นโยบาย ระเบียบที่ดำเนินการยังไม่มี ความชัดเจน บุคลากรอาจจะขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว ปัญหาระบบอุปถัมภ์ ขาดระบบการตรวจสอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ กัลยารัตน์ อธิระณชัยกุล^๕ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การจัดเตรียมข้อมูลด้านกำลังแรงงานโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบจำนวนความต้องการใช้กำลังคนขององค์การทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพและงบประมาณ รวมถึงดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่องค์การต้องการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การวางแผนทรัพยากรมนุษย์จึงอาจมีความแตกต่างจากการวางแผนกำลังคนในประเด็นที่การวางแผนกำลังคนเป็นกระบวนการดำเนินงานแสวงหาบุคคลที่เหมาะสม แต่ไม่มี การจัดเตรียมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การวางแผนกำลังคนจึงอาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการวางแผนทรัพยากรมนุษย์เท่านั้น

มิติที่ ๒ ประสิทธิภาพของการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยมีปัจจัย ๔ ปัจจัย คือ ลำดับที่ ๕-๘ ดังนี้

ระบบอุปถัมภ์เข้าครอบงำ ขาดระบบการตรวจสอบ ขาดระบบคุณธรรม ความยุ่งยากในการดำเนินการตามนโยบายการสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เห็นความสำคัญ ขีดจำกัดในการประยุกต์ใช้ข้อมูลระบบอุปถัมภ์ทำให้มีการบิดเบือนระบบคุณธรรมข้อมูลด้าน HR ยังไม่มีเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ และยังไม่มี ความสามารถในการใช้ข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพโรจน์ อดุลย์^๕ ปรัชญาของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ องค์การที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ ความสามารถ จะทำให้องค์การพัฒนาและเจริญเติบโต ถ้าผู้บริหารทรัพยากรมนุษย์ เชื่อและยอมรับข้อความนี้ จะดำเนินการสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติ

^๕ กัลยารัตน์ อธิระณชัยกุล, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, กรุงเทพมหานคร : ธนาการพิมพ์. การพัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคล, ๒๕๕๓), หน้า ๔๘ (HR Scorecard) (กองการเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น <http://www.dla.go.th/work/WebHR๒/home/document/HRSC.htm>)

^๕ ไพโรจน์ อดุลย์. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์, ๒๕๔๘ (Online) วันอังคารที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ http://53011311040.blogspot.com/2012/06/blog-post_4298.html สืบค้นเมื่อ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๕

เหมาะสมกับงานเข้ามาอยู่ในองค์กร ทำให้องค์กรไม่เกิดปัญหาการปฏิบัติงานให้บรรลุแผนงานที่กำหนดไว้

มิติที่ ๓ ประสิทธิภาพของการบริหารทรัพยากรบุคคล (HR Programme Effectiveness) โดยมีปัจจัย ๔ ปัจจัย คือ ลำดับที่ ๙-๑๒ ดังนี้

การไม่ให้ความสำคัญกับการเลื่อนขั้นด้วยความสามารถ บุคลากรไม่มีความมั่นคง จึงไม่เห็นความจำเป็นในการรอบการวัดไว้ ในระบบการปฏิบัติไม่มีการปฏิบัติในเชิงระบบ ดังกล่าวให้มีความชัดเจน ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนให้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการ ปัญหาระบบอุปถัมภ์ไม่เป็นองค์กรทำให้การประเมินไม่เป็นไปตามสภาพความเป็นจริง ไม่เห็นความสำคัญในการใช้แนวทางในการประเมินในข้อปัญหาพัฒนาบุคลากร สอดคล้องกับแนวคิดของ ฦๅณัฐพันธ์ เชรนนันท์^๖ ได้กล่าวถึงในอดีตการบริหารงานบุคคล (Personnel Administration) มีวัตถุประสงค์ที่แคบและเฉพาะเจาะจง โดยจะพิจารณาทีมงานประจำของฝ่ายบุคคล (Personnel Department) โดยที่หน่วยงานด้านบุคลากรจะมีหน้าที่จัดหาและธำรงรักษาให้บุคคลอยู่ร่วมกันกับองค์กรเพื่อผลประโยชน์สูงสุดขององค์กรเท่านั้น ปัจจุบันงานทรัพยากรมนุษย์ได้รับความสำคัญและขยายขอบเขตการดำเนินงานมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่ตอบสนองความต้องการในหลายระดับ

มิติที่ ๔ ความพร้อมรับผิดชอบด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยมีปัจจัย ๒ ปัจจัย คือ ลำดับที่ ๑๓-๑๔ ดังนี้

ระบบอุปถัมภ์ทำให้มองข้ามในการตรวจสอบ และไม่ความสอดคล้องถูกต้องของกฎหมาย ไม่ให้ความสำคัญในระบบคุณธรรม มักจะให้เฉพาะปัญหาระบบอุปถัมภ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล^๗ (2558 : 9) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสรรหาค้นหาคนเก่งเข้ามาร่วมงาน พัฒนาเขาให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สร้างกลไกจูงใจให้เขาทำงานอยู่กับองค์กรนาน และเมื่อเกษียณอายุไปแล้วเขายังสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคง

มิติที่ ๕ คุณภาพชีวิตและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน โดยมีปัจจัย ๓ ปัจจัย คือ ลำดับที่ ๑๕-๑๗ ดังนี้

ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพชีวิตเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและระเบียบกฎหมายวิธีการดำเนินการเรื่องดังกล่าวได้เต็มที่แม้มีความต้องการจะดำเนินการก็ตาม ผู้บริหารท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญจัดกิจกรรมส่งเสริมสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างผู้บริหาร ข้าราชการ ผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของสอดคล้องกับแนวคิดของ จตุรงค์

^๖ ฦๅณัฐพันธ์ เชรนนันท์, การจัดการทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ หจก. เม็ดทรายพริ้นต้ง, ๒๕๕๖), หน้า ๑๗.

^๗ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, การจัดการทรัพยากรมนุษย์ : แนวทางใหม่, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๘), หน้า ๙

ศรัทธาธรรมะ งานทางด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น คืองานที่กล่าวอ้างหรือเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานและนโยบายขององค์การเป็นสำคัญ โดยจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญโดยตรงกับตัวบุคลากรในองค์การ โดยเริ่มตั้งแต่การประกาศรับบุคลากรเข้ามาทำงาน จนถึงเมื่อบุคลากรนั้นได้เกษียณตัวเองออกจากงานแล้ว และกระบวนการต่างๆ นั้นจะช่วยให้บุคลากรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ เช่น ผลผลิต และการบริการที่มีคุณภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของตัวบุคลากรเอง เช่น ความสามารถที่เพิ่มมากขึ้น ความมั่นคงในอาชีพการงาน

๖. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. หน่วยงานของรัฐเข้าไปปรึกษาหารือกับชุมชนกลุ่มย่อย กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่สามารถสะท้อนปัญหาของการดำเนินโครงการต่างๆ ที่หน่วยงานของรัฐจัดทำให้ ว่ามุมมองของผู้คนเหล่านั้นที่มีต่อโครงการต่างๆ เป็นเช่นไร

๒. มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนจากหน่วยงานของรัฐ ทั้งด้านการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน เพราะโครงการที่วัดความเป็นไปได้อย่างแท้จริงจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้สังคมกล้าที่จะลงทุนด้านต่างๆ จากการจัดทำฝ่ายชะลอน้ำเพื่อเป็นหนทางในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชนและสังคมต่อไป

๓. สร้างความเข้าใจที่ชัดเจนให้กับชุมชนที่จะจัดทำโครงการฝ่ายชะลอน้ำ รวมถึงผลการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. จัดให้องค์กรให้มีการจัดการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้โครงการและระบบงานด้านต่างๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒. จัดให้มีการประเมินด้านต่างๆ อย่างเท่าเทียมและสามารถตรวจสอบได้ เช่น การจัดสอบเข้าทำงาน การประเมินเลื่อนตำแหน่งงาน

๓. จัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรอย่างทั่วถึงเพื่อใช้ใน เรื่องของคุณภาพชีวิตโดยปรับข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและระเบียบกฎหมายวิธีการดำเนินการเรื่องดังกล่าวได้

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

จตุรงค์ ศิริวัชรธรรมะ. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๘.

^๕ จตุรงค์ ศิริวัชรธรรมะ, การบริหารทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๘.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. **จดหมายเปิดผนึกจากที่ประชุมคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. ผู้จัดการ, (๒๕๔๐, สิงหาคม ๙)

ณัฐพันธ์ เขจรนันทน์. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ หจก.เมื่อดทรายพริ้นติ้ง, ๒๕๕๖.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์ : แนวทางใหม่**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๘.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. **ธรรมรัฐ - ธรรมราชา** พิมพ์ลักษณ์. กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

ปรีชา วัชรากย์. **ทิศทางการบริหารราชการแผ่นดินและการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และ ธรรมาภิบาลภาครัฐ**. วารสารดำรงราชานุภาพ. ๗(๒๓), ๑-๑๑.๗, ๒๕๕๐.

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กัลยารัตน์ ชีระชนชัยกุล. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: ธนาการพิมพ์. **การพัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคล (HR Scorecard)**, ๒๕๕๗. (กองการเจ้าหน้าที่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น <http://www.dla.go.th/work/WebHR2/home/document/HRSC.htm>).

ไพโรจน์ อุลัด. **แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์**, ๒๕๕๘. (Online) วันอังคารที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ http://53011311040blogspot.com/2012/06/blog-post_4298.html สืบค้นเมื่อ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๙.

วิชา มหาคุณ. **ธรรมาภิบาลเพื่อชีวิตที่พอเพียง**. ปาฐกถาพิเศษ เนื่องในงานวันงานวันวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ครั้งที่ ๒ “วิถีวิจัย ตามรอยพระยุคลบาท” วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๙.

นวัตกรรมการพยาบาลสุขภาพจิตชุมชนเพื่อสร้างสังคมปลอดยาเสพติด
ตามหลักพระพุทธศาสนาInnovation of Community Mental Health Nursing to create the Drug Free
Society Accordance with Principles of Buddhism

นิภาภัทร อยู่พุ่ม และคณะ*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษา ๑) แนวคิด องค์ความรู้ และนวัตกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ของเครือข่ายชุมชนในการป้องกันยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา ๒) ผลของการใช้เครือข่ายชุมชนวิถีพุทธเป็นฐานในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ๑) ชุมชนวิถีพุทธแห่งนี้ให้นิยามความรู้ในเชิงประสบการณ์ของชีวิตแต่ละช่วงวัยที่ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ และวิธีการก้าวข้ามอุปสรรคเหล่านั้น การถ่ายทอดองค์ความรู้เน้นการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างมากกว่าการอบรมสั่งสอนด้วยคำพูด จุดร่วมในการอนุรักษ์แก่นวัฒนธรรมของชุมชนคือโครงสร้างของครอบครัวเป็นครอบครัวขยายที่มีคนทุกช่วงวัยอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่น ความพร้อมของครอบครัวและชุมชนได้นำมาซึ่งการคืนสิ่งดีงามให้กับบุคคลที่เข้าไปเรียนรู้กับชุมชนแห่งนี้อย่างเป็นกัลยาณมิตร และถ่ายทอดความรู้ในการประกอบอาชีพตลอดจนการอบรมสั่งสอนชีวิตวิถีพุทธให้แก่อนุชนรุ่นหลังด้วยความปรารถนาดีและเอื้ออาทร

๒) ครอบครัวเสมือนจริงในชุมชนวิถีพุทธ เกิดความรักและผูกพันกับนักศึกษา ประดุจเครือญาติมีความพึงพอใจต่อการมีสมาชิกใหม่ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่นักศึกษาดำเนินการโดยเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมเป็นวิทยากรและสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนแบ่งปันกับนักศึกษาทุกครั้ง สำหรับอาจารย์ผู้ร่วมสอนก็ได้มีโอกาสเรียนรู้ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่เคยรู้สึว่าการวิจัยและการจัดการเรียนการสอนเป็นภาระงานที่ต้องทุ่มเทและเกินกำลัง เป็นการสร้างโอกาสในการเป็นผู้ให้และการได้รับสิ่งที่มีคุณค่าทางวิชาการและวิชาชีพพยาบาล

คำสำคัญ: นวัตกรรมการพยาบาลสุขภาพจิตชุมชน, สังคมปลอดยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา

*อาจารย์ประจำคณะพยาบาลศาสตร์บูรณมหาราชาวิทยาลัยเวสเทิร์น, พระครูปริยัติธรรมวงศ์, ผศ.ดร.บุปผา แก่นชัยภูมิ, ธนันต์นิภา ภักศุนิธิวัฒน์ และสุวรรณเพ็ญ หงษ์สระแก้ว

Abstract

This qualitative research is a participatory action research. It aims 1) to study the concept, knowledge and diffusion innovation of knowledge of the community network to prevent drug in accordance with the principles of Buddhism, 2) to study the results of using the Buddhist community network as the base to manage in the learning experience for the students in the course “Community Mental Health Nursing”. The study found that 1) the Buddhist community defines knowledge based on differences in ages, life experiences and methods used in overcoming life obstacles. The knowledge delivery emphasizes on the behaviors rather than vocal training. The gather point of the culture within the community is the extended family structure, which people of all ages live together.

2) The ‘as real’ family of Buddhism raises love and relationship to students as they are relatives of one another. They are satisfied with the new members, work together and support all activities and projects organized by students, lecturers and local demonstrators to exchange knowledge. For the lecturers, they are able to change their attitude that research and educational management are their workloads as the opportunity of academic study and nursing.

Keyword: Innovation of Community Mental Health Nursing, the Drug Free Society Accordance with Principles of Buddhism

๑. บทนำ

การศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีชีวิตที่ดีงาม^๑ จุดมุ่งหมาย คือการพัฒนาคนหรือการพัฒนาผู้เรียน โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดเพราะผู้เรียนคือแกนกลางของการพัฒนาสังคมในทุกด้านทุกมิติ^๒

องค์การยูเนสโก^๓ ได้กำหนดจุดศุภมงคลการศึกษา (Four Pillars of Education) เพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ไว้ ๔ ประการ คือ

^๑โรงเรียนรุ่งอรุณ. ความเป็นมาแห่งรุ่งอรุณ-รุ่งอรุณของการศึกษา. แหล่งที่มา: <http://www.google.com> [๒ กันยายน ๒๕๕๕].

^๒สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๗๐-๗๒.

๓.พัฒนาด้านทักษะหรือความสามารถ มุ่งให้ผู้เรียนต้องทำได้หรือปฏิบัติทักษะเบื้องต้นของการดำรงชีวิต เช่น พูด ฟัง อ่าน เขียน คิดคำนวณ รักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คนที่พัฒนาตนเองแล้วในด้านนี้เรียกว่า “คนเก่งหรือคนมีความสามารถ”

๑. ดูเพิ่มเติมใน พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ทิศทางการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

๔. พัฒนาด้านจิตใจหรือด้านคุณธรรม มุ่งให้ผู้เรียนต้องขัดเกลาจิตใจให้ปราศจากความโลภ ความโกรธและความหลงผิด ที่เป็นพิษภัยต่อตนเองและผู้อื่น คนที่พัฒนาตนเองแล้วในด้านนี้เรียกว่า “คนดีหรือมีคุณธรรม”

วิกฤตการณ์และปัญหาต่างๆ ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้เช่น ภาวะความเสื่อมโทรมของระบบสังคม ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ฯลฯ เป็นต้น ล้วนเป็นภาพสะท้อนความล้มเหลวในการจัดการศึกษาของไทยในระยะที่ผ่านมาทั้งสิ้น ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมมาช้านาน ทำอย่างไรจึงจะสามารถนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการผ่านระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาชีวิตและนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยที่ยั่งยืนต่อไปได้

บทบาทหลักของมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชนคือการผลิตบัณฑิตหรือการสร้าง“ปัญญาชน”เป็นบัณฑิตทั้งทางโลกและทางธรรม^๕ โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในเชิงบูรณาการเพื่อให้กระบวนการศึกษานำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม เป็นเรื่องสำคัญ กระแสการเรียนรู้หรือกระบวนการสอนแบบตะวันตกเน้นแบบ“นอกเข้าไป”(outside in) มองโลกกายภาพมองความรู้มองเหตุผลมองอย่างประจักษ์นิยมหรือ “Empiricism” แต่โลกตะวันออกกระแสตะวันออกรวมทั้งกระแสไทยเป็นกระบวนการการศึกษาการเรียนรู้แบบ“ในออกนอก” (inside out) เป็นพลังจากภายในพลังของวัฒนธรรมพลังของธรรมชาติพลังของศาสนาจิตวิญญาณความเป็นคนความเป็นชุมชนประเด็นที่ทำนาย คือเราจะบูรณาการกระแสตะวันตกและตะวันออกในกระบวนการศึกษาได้อย่างไร^๖

พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมไว้มหาวัดหนึ่งมี ๗ ข้อ เรียกว่า บุพนิมิตแห่งมรรค หมายถึง สิ่งที่สื่อแสดงว่าการปฏิบัติตามมรรคกำลังจะเกิดขึ้น ถ้าโยงเข้ามาหาการศึกษา ก็เรียกได้ว่าเป็นรุ่งอรุณของการศึกษา มี ๗ ประการ คือ๑) กัลยาณมิตตตา คือการรู้จักหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี การมีและการได้เป็นกัลยาณมิตร ๒) สีสัมปทา คือการมีชีวิตและอยู่ร่วมสังคมเป็นระเบียบด้วยวินัย ๓) ฉันทสัมปทา คือความพร้อมด้วยแรงจูงใจใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ การมีแรงจูงใจที่เกิดจากการรักความจริง รักความถูกต้องดีงาม ๔) อุตตสัมปทา

^๕ วิรุณ ตั้งเจริญ. การศึกษาไทยและการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้บรรยายเปิดการสัมมนาของฝ่ายวิชาการมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเตรียมการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทยณโรงแรมเอกโพธิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ใน บทความวิชาการ ศาสตราจารย์ดร.วิรุณตั้งเจริญ อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ<<http://www.google.com>>,๑๒ กันยายน ๒๕๕๕.

^๖ วิรุณ ตั้งเจริญ “กระบวนการเรียนรู้และภาวะผู้นำ” บรรยายประกอบการปฐมนิเทศพนักงานใหม่และการพัฒนาศักยภาพคณาจารย์มศวณโรงแรมพาวีเลียนริมแควริสอร์ทจังหวัดกาญจนบุรี ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑.

คือความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพหรือการทำตนให้ถึงพร้อม ๕) ทิฐิสัมปทา คือการมีความเชื่อถือ แนวความคิด ความเข้าใจ ทศนคติ และค่านิยมที่ตั้งามถูกต้อง สอดคล้องกับหลักความจริงแห่งความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ๖) อัปมาทสัมปทา คือการมีสติระตือรือร้นตื่นตัวตลอดเวลา หรือการทำความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม และ๗) โยนิโสมมสิการสัมปทา คือการรู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักสำเหนียก กำหนดมองสิ่งทั้งหลายให้ได้คุณค่า คิดเป็น รู้จักคิดวิเคราะห์สืบสาวให้เข้าถึงความจริง

การศึกษาพยาบาลเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในศาสตร์สาขาพยาบาลศาสตร์และศาสตร์สาขาอื่นๆ ตลอดจนผลการวิจัยในการปฏิบัติการพยาบาลด้วยการคิดวิเคราะห์ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นผู้ใฝ่รู้ตลอดชีวิตยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพมีเมตตาธรรมคุณธรรมจริยธรรมเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองวิชาชีพและสังคมอย่างต่อเนื่องทั้งนี้จะคำนึงถึงความสุขและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การพยาบาลสุขภาพจิตชุมชนเป็นรายวิชาหนึ่งในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้และทักษะปฏิบัติการพยาบาลเพื่อการสร้างเสริม ป้องกันรักษา และฟื้นฟูแก่บุคคลในทุกช่วงวัยแบบองค์รวมในบุคคลปกติบุคคลที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตและทางจิตเวชสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการดูแลสุขภาพจิตของตนเองทั้งในสถานบริการสุขภาพและในชุมชนโดยใช้เครือข่ายชุมชนวิถีพุทธปลอดภัยเสถียรติดต้นแบบเป็นฐานในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะบูรณาการหลักธรรมคำสอนและหลักปฏิบัติทางพุทธศาสนาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบวิถีพุทธจนเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงภารกิจหน้าที่ของตนเองในฐานะของมนุษย์และบุคลากรทางด้านสุขภาพ เกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขาเพื่อให้เกิดความพร้อมต่อการเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคต สามารถวิเคราะห์วิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตของครอบครัวเสมือนจริงและชุมชนเพื่อป้องกันยาเสพติดและเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายชุมชนวิถีพุทธเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสังคมปลอดภัยเสถียรต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดองค์ความรู้ และกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนวิถีพุทธในการป้องกันปัญหาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา

๒.๒ เพื่อศึกษาผลของการใช้เครือข่ายชุมชนวิถีพุทธปลอดภัยเสถียรติดต้นแบบเป็นฐานจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตชุมชน

๓. ขอบเขตการวิจัย

๓.๑ **ขอบเขตเนื้อหา** ได้แก่ ความรู้เรื่องการป้องกันปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา รูปแบบและกระบวนการสร้างสังคมปลอดยาเสพติด การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่บุคคล/ชุมชน/สังคมนำมาใช้ในการป้องกัน แก้ไข เหยี่ยวยา บำบัดรักษาเสพติด เพื่อสร้างสังคมปลอดยาเสพติดในประเทศไทย

๓.๒ **ขอบเขตด้านประชากร** ได้แก่ พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา/ปราชญ์ชาวบ้าน/พัฒนาชุมชน/เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/องค์การบริหารงานตำบล/ผู้นำชุมชนวิถีพุทธ/สมาชิกชุมชนวิถีพุทธผู้บริหารสถานศึกษาครู ผู้ปกครอง และนักเรียน/นักศึกษา ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๐ ใน จังหวัดชัยภูมิ และ จังหวัดบุรีรัมย์

๓.๓ **กลุ่มตัวอย่าง** มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ลงเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่วิจัยในแต่ละจังหวัดโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง(Purposive Sampling)ตามเกณฑ์การคัดเลือก

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

๕.๑ **ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม** (Participatory Action Research-PAR) โดยมีขั้นตอนดังนี้

๕.๑.๑ **ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase)** เป็นการเตรียมชุมชนวิถีพุทธเพื่อให้มีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยมีจุดมุ่งเน้นสำคัญที่จะให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยผู้นำชุมชน ชาวบ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องในขั้นเตรียมการนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยกล่าวคือ

๑) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุดคือการปฏิบัติตัวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อไปพบกับบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัยได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ประธาน อสม. ประธานสตรีกลุ่มอาชีพต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบลเจ้าอาวาสวัดป่าแก่นธรรม และแม่ชีซึ่งเป็นพระวิปัสสนาจารย์ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเสมือนจริง เพื่อพูดคุยแนะนำตัวเองแจ้งวัตถุประสงค์เป้าหมายและความต้องการการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัยและการจัดการเรียนการสอน

๒) การสำรวจศึกษาชุมชน(Surveying and Studying Community)เพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพและแหล่งทรัพยากรต่างๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง โดยผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต สมุดบันทึก และถ่ายภาพสถานที่ต่างๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือจากองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชน

๓) การคัดเลือกชุมชน(Selecting Community)

๓.๑) เป็นชุมชนที่นำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ในหลายมิติของชีวิต เป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต และเป็นการใช้ชีวิตวิถีพุทธ

๓.๒) เป็นชุมชนชาวพุทธขนาดใหญ่หรือมีเครือข่ายกว้างขวาง เพื่อให้ได้ภาพโครงสร้างองค์กรขนาดใหญ่ที่มีบุคคลหลายกลุ่ม หลายหน้าที่ และหลายชนชั้นสถานะ ได้รูปแบบความสัมพันธ์ในการบริหารจัดการและกระบวนการด้านต่างๆ ที่ขับเคลื่อนให้ชุมชนขนาดใหญ่มีความเข้มแข็งและต้านทานกระแสโลกาภิวัตน์ได้

๓.๓) เป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีแนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาไปถึงประชาชนระดับรากหญ้าซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

๓.๔) เป็นชุมชนชาวพุทธที่ข้ามพหุวัฒนธรรมทางศาสนา ถึงแม้ว่าพิธีกรรมของชุมชนจะใช้หลักคำสอนของพุทธศาสนานิกายเถรวาท หรือมหายานก็ตามแต่การปฏิบัติจริงมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคม

๓.๕) เป็นชุมชนในหลายสภาพเงื่อนไขแวดล้อม เพื่อให้เห็นภาพการประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนาในเงื่อนไขต่างๆ ของสังคม

๔) การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) โดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เช่นข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลจำนวนประชากรและบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้นโดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสำรวจชุมชน (Community Surveying) ด้วยตนเอง

๕) การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือซึ่งประกอบด้วย การเตรียมคนในชุมชน/เตรียมผู้นำชุมชนและผู้รับผิดชอบในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเตรียมนักวิจัย ด้วยการประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการทำงานวิจัย

๕.๑.๒ ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยคือ

๑) การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษากับชุมชน (Community Education Participation-CEP) เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเรื้อรังในชุมชน ได้แก่โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ และภาวะไขมันในกระแสเลือดสูง การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยใช้วิธีการสานเสวนาปัญหา (Dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับ

กลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need Assessment) พร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource Assessment) ที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะนำทรัพยากรมาใช้ในการกำหนดแผนการจัดโครงการต่อไป

๒) การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Appraisal and Identification) เมื่อมีการวิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอปัญหาทางด้านสุขภาพแก่ครอบครัวเสมือนจริงและชุมชนแล้ว มีการประเมินความต้องการในการแก้ไขปัญหาโดยผู้วิจัยและชุมชนร่วมกันพิจารณาว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับชุมชนหรือมีความเป็นไปได้ เพื่อกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

๓) การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (Planning Phase) หลังจากที่ผ่านมาขั้นตอน ๒.๑ มาแล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหาการกำหนดโครงการ และกิจกรรมที่จะดำเนินการโดยทางชุมชนตัดสินใจเลือกจัดทำ “โครงการบ้านหลุบเพื่กร่วมใจห่างไกลภัยจากโรคเรื้อรังและยาเสพติด”

๔) การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation Phase) ดำเนินการจัดทำโครงการบ้านหลุบเพื่กร่วมใจห่างไกลภัยจากโรคเรื้อรังและยาเสพติด เพื่อเป็นต้นแบบการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

๕.๑.๓ ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase)

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยร่วมกับชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนจากครอบครัวเสมือนจริงจำนวน๓๘ ครอบครัว ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ จัดเวทีชาวบ้านเพื่อนำเสนอผลการวิจัยและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับชุมชนรวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป

๕.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

๕.๒.๑ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) แบบสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัววิถีพุทธ/ผู้นำชุมชนวิถีพุทธ/ปราชญ์ชาวบ้านโดยดำเนินการวางกรอบและกำหนดข้อคำถามเป็น๔ประเด็นได้แก่(๑) ความเป็นมาของการนำหลักพระพุทธศาสนาเข้าสู่วิถีชีวิตในครอบครัว/ชุมชน (๒) ปัจจัยความสำเร็จในการทำหน้าที่ของครอบครัว/ชุมชนในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ(๓) กลยุทธ์การสร้าง ความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันทางจิตใจแก่ตนเอง/สมาชิกครอบครัว/ชุมชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติด และ (๔) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมเพื่อสร้างครอบครัว/ชุมชนปลอดภัย

๒) แบบสัมภาษณ์ประชาชน/สมาชิกชุมชนโดยดำเนินการวางกรอบและกำหนดข้อคำถามเป็นประเด็นคำถามที่มุ่งศึกษาความพึงพอใจของประชาชน/สมาชิกชุมชนต่อประสิทธิภาพประสิทธิผลของการบริหารจัดการเพื่อป้องกันปัญหาเสียดินในครอบครัวและในชุมชน

๕.๒.๒ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลการในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ตรงกับการตรวจสอบแบบหลายมิติ (Triangulation) และสอดคล้องกับความมุ่งหมายจึงมีขั้นตอนในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ศึกษารายละเอียดจากเอกสารตำรา นโยบายและการวางแผนหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ ๒ กำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายในการสร้างเครื่องมือตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา

ขั้นที่ ๓ สร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดขอบข่ายและตัวแปรซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องที่ต้องการศึกษา

ขั้นที่ ๔ นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จผ่านความเห็นชอบต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อการควบคุมคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity) และการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability)

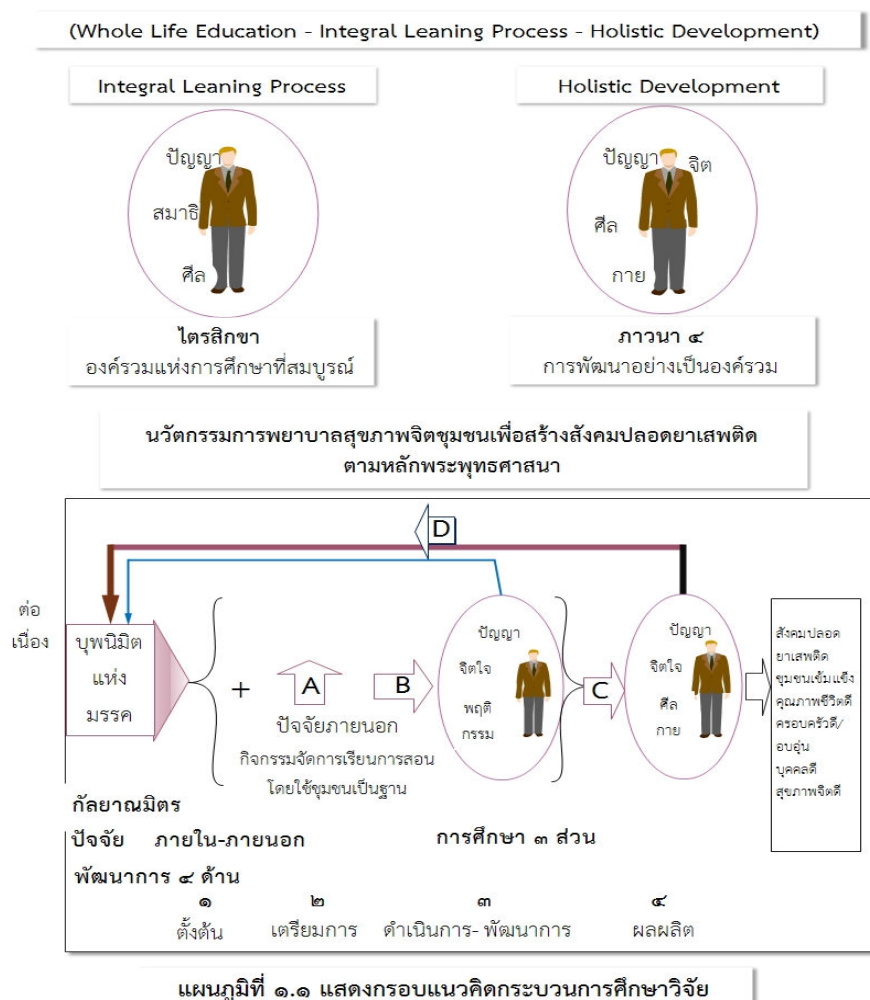
ขั้นที่ ๕ นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index: CVI)

ขั้นที่ ๖ พัฒนา/ปรับปรุงเครื่องมือภายหลังทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (กรณีที่ต้องใช้แบบสอบถามในเชิงปริมาณเพิ่มเติม)

ขั้นที่ ๗ จัดเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบและดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้

๕. กรอบแนวคิดกระบวนการศึกษาวิจัย

กรอบแนวความคิดกระบวนการศึกษาวิจัยครั้งนี้แสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

๖. ผลการศึกษา

๖.๑ เพื่อศึกษา แนวคิด องค์ความรู้ และกลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนวิถีพุทธในการสร้างสังคมปลอดภัยเสถียรตามหลักพระพุทธศาสนา

๖.๑.๑ การศึกษา แนวคิด องค์ความรู้ผลการศึกษาพบว่าชุมชนวิถีพุทธบ้านหลุบเพ็ก อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ มีความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนของพุทธศาสนาในระดับดีและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เช่น หลักศีล ๕หลักพรหมวิหารธรรม ๔หลักอิทธิบาท ๔ สำหรับการประกอบอาชีพและการทำงานใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤบ

ดิ้นรน สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตรฯ พระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรี เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตทั้งในครอบครัวและชุมชนโดยมีการสืบทอดความรู้ในการดำเนินชีวิตผ่านประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นชาวอีสานที่เรียกว่า “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ด้วยวิธีการอบรมสั่งสอนจากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลานในชุมชน มีครอบครัวต้นแบบที่ได้รับการศึกษาจากการบวชเรียนในพุทธศาสนาและระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้นำตามธรรมชาติ มีการนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนาผสมผสานพิธีกรรมการสู่ขวัญของท้องถิ่นมาใช้อบรมขัดเกลาจิตใจประชาชนและใช้ในการดูแลผู้เจ็บป่วยและผู้ป่วยระยะสุดท้ายในชุมชนผ่านโครงการฝ่ายผูกแขนแทนใจซึ่งมีกุศโลบายแฝงคือการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมเป็นการบ่มเพาะจิตสาธารณะให้กับชุมชนการได้รับการศึกษาของผู้ตามธรรมชาติเป็นการสร้างโอกาสในการนำความรู้การประกอบอาชีพเสริม และเครือข่ายทางสังคมที่นำรายได้และความเจริญมาสู่ชุมชน เช่น การปลูกพืชหมุนเวียนนอกฤดู การทำนาการร้อยพวงมาลัย การทำสวนผลไม้ ฯลฯ มาทดลองปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จสร้างรายได้เสริมแก่คนในชุมชนจนเป็นรายได้หลักของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนมาถึงปัจจุบัน

ชุมชนวิถีพุทธแห่งนี้ไม่ได้ให้นิยามความรู้ในการดำเนินชีวิตเฉกเช่นสากลนิยม แต่ให้นิยามความหมายในเชิงประสบการณ์ชีวิตแต่ละช่วงวัยชีวิตที่ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ และวิธีการก้าวข้ามอุปสรรคเหล่านั้น เน้นการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้เห็นอย่างสม่ำเสมอจนเป็นกิจวัตรประจำวันมากกว่าการอบรมสั่งสอนด้วยคำพูด การมีครอบครัวต้นแบบในชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเป็นแรงบันดาลใจให้ครอบครัวอื่นๆ เดินตามแนวทางนั้นด้วย โดยค่านิยมในการประกอบอาชีพของชุมชนแห่งนี้มีแนวโน้มจากเกษตรกรรมเป็นรับราชการ เนื่องจากเห็นถึงความทุกข์ยากของบรรพบุรุษในยุคแรกของการสร้างครอบครัวและชุมชน ประกอบกับโอกาสทางการศึกษาและความเจริญก้าวหน้าของสื่อเทคโนโลยีที่ไหลบ่าเข้าสู่ชุมชน ดังคำกล่าวของผู้สูงอายุและปราชญ์ชาวบ้านที่ว่า “สุเจ้าทั้งหลายให้อดทน ขยันหมั่นเพียรเติบโตใหญ่จะได้เป็นเจ้าคนนายคน” ส่งผลให้ครอบครัวส่วนใหญ่ในชุมชนแห่งนี้ร้อยละ ๘๐ มีอาชีพรับราชการครูแต่ยังมีจุดร่วมในการอนุรักษ์แก่นวัฒนธรรมของชุมชนคือ ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยายที่มีคนทุกช่วงวัยอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่น ผู้สูงอายุในครอบครัวได้รับการดูแลจากบุตรหลานที่มีการศึกษาและทุนทางสังคมและเศรษฐกิจสูงทำให้โอกาสในการเข้าถึงบริการทางสุขภาพด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรในวัยเด็กและทารกก็ได้รับความอบอุ่นและความปลอดภัยจากการเลี้ยงดูของปู่ย่าตายายเมื่อบิดามารดาไปประกอบอาชีพด้วยเช่นกัน

ความพร้อมของครอบครัวและชุมชนได้นำมาซึ่งการคืนสิ่งดีงามให้กับบุคคลที่มาเยี่ยมเยือนและเข้าไปเรียนรู้กับชุมชนแห่งนี้อย่างเป็นกัลยาณมิตรและพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ในการประกอบอาชีพตลอดจนการอบรมสั่งสอนชีวิตวิถีพุทธให้แก่อนุชนรุ่นหลังอย่างไม่ปิดบังด้วยความปรารถนาดีและเอื้ออาทร

๖.๑.๒ กลยุทธ์การสร้างสังคมปลอดยาเสพติดของเครือข่ายชุมชนวิถีพุทธ

มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกครอบครัวในชุมชนมีการบูรณาการภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับภูมิปัญญาสมัยใหม่ ส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองในชุมชนแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้นำต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต การทำงาน และการสร้างครอบครัวที่ได้รับยกย่องยอมรับจากชุมชน แต่งตั้งให้เป็นประธานชมรมผู้สูงอายุและผู้นำของชุมชนในระบบคุณธรรมและมีการสร้างเครือข่ายกลุ่มการประกอบอาชีพด้านต่างๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานโดยมีความเชื่อว่าการที่บุคคลสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดูแลครอบครัวให้สมาชิกครอบครัวได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจและเป็นเป็นเกราะคุ้มกันภัยยาเสพติด เมื่อทุกครอบครัวเข้มแข็งร่วมมือร่วมใจกัน มีแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยค่านิยมคุณธรรมที่สอดคล้องใกล้เคียงกัน ส่งผลให้เกิดชุมชนอบอุ่น/ปลอดภัยเสมือนการล้อมรั้วเหล็กให้ชุมชนห่างไกลยาเสพติดยิ่งขึ้น โดยกลยุทธ์การพัฒนาสังคมของชุมชนวิถีพุทธสามารถจำแนกเป็นกลยุทธ์ด้านต่างๆได้ดังนี้

๑) กลยุทธ์ด้านการสร้างความร่วมมือได้แก่ (๑) การสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นในตนเองเพื่อให้เกิดการยอมรับในด้านการพัฒนาตนให้เป็นแบบอย่างด้านการดำเนินชีวิตด้านคุณธรรมด้านบุคลิกภาพการเป็นผู้นำ(๒)สร้างระบบการทำงานอย่างมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้สมาชิกหรือเครือข่ายได้ร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ปัญหา(๓) สร้างระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และ (๔) ประสานความร่วมมือกับบุคคลหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการเข้าถึงแหล่งความรู้เงินทุนและทรัพยากรอื่นๆ

๒) กลยุทธ์ด้านการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้แก่ (๑) การพัฒนาต้องอยู่บนฐานของวิถีชีวิตที่มีการเกื้อกูลสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มนุษย์กับธรรมชาติ(๒) มีการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาสมัยใหม่เข้าด้วยกันเพื่อการใช้ประโยชน์และรู้จักเลือกใช้ภูมิปัญญาอย่างเหมาะสมและ (๓) นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๓) กลยุทธ์ด้านความต่อเนื่องและความยั่งยืนได้แก่ (๑)มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อให้มีความรู้ที่จะอยู่ในสังคมอย่างรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น(๒)การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับเพื่อให้เกิดแนวร่วมอย่างกว้างขวางและ (๓) มุ่งเน้นการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของชีวิตจริงมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงาน

๖.๒ เพื่อศึกษาผลของการใช้เครือข่ายชุมชนวิถีพุทธปลอดยาเสพติดต้นแบบเป็นฐานในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลสุขภาพจิตชุมชน

ผลการใช้เครือข่ายชุมชนวิถีพุทธปลอดยาเสพติดต้นแบบเป็นฐานในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๗๖ คนในระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๙ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๙โดยกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน

วิถีพุทธจะเริ่มต้นจากการนำนักศึกษาไปอบรมฝึกสติและวัตรปฏิบัติที่วัดป่าแก่นธรรม บ้านหลุบเพ็กซึ่งมีแม่ชี และพระภิกษุสงฆ์ เป็นวิปัสสนาจารย์ จนนักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจถึงความทุกข์ที่เกิดจากการยึดติดสิ่งที่เข้ามากระทบทางอายตนะทั้ง ๖ และรู้ที่ตั้งบ้านของใจ รู้วิธีการพาใจกลับบ้านได้อย่างถูกต้อง สามารถบอกได้ว่าการฝึกสติตามแนวทางสติปัฏฐานสี่ของพุทธศาสนานั้นสอดคล้องตรงกันกับการตระหนักรู้ (self-awareness) ของการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชอย่างไร และสามารถบอกได้ว่าจะนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดูแลจิตใจของตนเองและผู้ป่วยทางกายและทางจิตได้อย่างไร หลังจากนั้นได้ส่งมอบนักศึกษาให้เป็นลูกหลานของชุมชนตามครอบครัวเสมือนจริงที่ชุมชนได้คัดสรรไว้โดยชุมชนคัดเลือกครอบครัวเสมือนจริงให้นักศึกษาจำนวน ๓๘ ครอบครัว แต่ละครอบครัวจะมีนักศึกษาเข้าไปเรียนรู้วิถีชีวิตของครอบครัวจำนวน ๒ คน โดยพ่อแม่ประจำบ้านหรือตัวแทนครอบครัวจะเป็นพี่เลี้ยงในการสอนการใช้ชีวิต การทำงานบ้าน การเล่าเรื่องราวความเป็นมาในการสร้างครอบครัวและการฝ่าฟันอุปสรรคด้านต่างๆ ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาและครอบครัวเสมือนจริงในชุมชนวิถีพุทธ จำนวน ๓๘ ครอบครัว เกิดความรักและผูกพันกันดุจเครือญาติ และมีความพึงพอใจต่อการมีสมาชิกใหม่ในครอบครัว ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ที่นักศึกษาดำเนินการโดยการเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง ร่วมเป็นวิทยากรและสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อแลกเปลี่ยนแบ่งปันกับนักศึกษาตลอดระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติงานสำหรับอาจารย์ผู้ร่วมสอนที่ไม่ได้เป็นทีมวิจัยก็ได้มีโอกาสเรียนรู้ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่เคยรู้สึว่าการวิจัยและการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นภาระงานที่ต้องทุ่มเทและเกินกำลัง เป็นการให้และการได้รับสิ่งที่มีคุณค่าทางวิชาการและวิชาชีพพยาบาล โดยชุมชนและนักศึกษามีข้อเสนอแนะให้รายวิชานี้ดำรงรักษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสืบต่อไป

๖. อภิปรายผล

หากเปรียบเทียบโครงสร้างการจัดการศึกษาของมนุษย์เป็นรูปเจดีย์ที่มียอดแหลม ถ้าจะมองให้เห็นโครงสร้างการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์แบบควมมีทั้งสองด้านร่วมกัน ด้านหนึ่งหมายถึงด้านที่เห็นได้จากภายนอกของผู้ที่สนใจเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างอย่างอันควรเห็นได้ว่าเป็นด้านที่มีลักษณะเหมือนรูปเจดีย์ที่ชี้เอาปลายขึ้นข้างบนซึ่งหมายถึงภาพรวมของด้านที่เป็นรูปวัตถุ ส่วนอีกด้านหนึ่งซึ่งเป็นภาพเชิงซ้อนกลับกันกับภาพในด้านวัตถุก็คือการมองภาพโดยเริ่มต้นจากจิตใจตนเองซึ่งมีหนึ่งเดียวขึ้นไปหาวัตถุเพื่อการเรียนรู้ของมนุษย์ที่สามารถรู้เท่าทันซึ่งด้านนี้ควรจะเป็นรูปเจดีย์ปลายแหลมแต่เป็นปลายแหลมที่ชี้ลงสู่ด้านล่าง หากใครก็ตามซึ่งมองเห็นภาพรวมดังกล่าวได้ทั้งสองด้านโดยเฉพาะด้านที่ปลายแหลมชี้ลงสู่ด้านล่าง บุคคลผู้นั้นควรได้ชื่อว่ามี การเรียนรู้ถึงความเป็นคนที่สมบูรณ์ครบถ้วน ดังนั้นนวัตกรรมการพยาบาลสุขภาพจิตชุมชนที่พัฒนาศักยภาพในการดูแลสุขภาพคนไทยและการจัดการศึกษา

เพื่อสร้างบัณฑิตพยาบาลที่สมบูรณ์ควรมีทิศทางที่นำไปสู่การเห็นแจ้ง (insight) ในการรู้จักตนเองและผู้อื่นอย่างถ่องแท้จึงจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งผลสำเร็จแห่งการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยความเข้าใจ เข้าถึงองค์ความรู้และปัญหาของชุมชน การดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวและชุมชนย่อมนำมาสู่ความเข้มแข็งและปลอดภัยของชุมชน/สังคมให้มีภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตฺโต). **เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ**. (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มพัฒนาวิชาการกลางคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

อภิชัยพันธุ์เสน, สรวิชัยเปรมชื่นและพิเชษฐ์เกียรติเดชปัญญา. **การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.

(๒) บทความ :

พัชรารัตน์ วงศ์บุญสิน. “แนวทางยุทธศาสตร์ในการเพิ่มผลิตภาพกำลังแรงงานอาเซียน” **วารสารประชากรศาสตร์** ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๒ กันยายน ๒๕๔๑.

ระพี สาคริก “มหาวิทยาลัยของแผ่นดินกับดวงวิญญาณการศึกษาที่ควรจะมีอิสรภาพ” ใน **การศึกษากับการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : วศิระ, ๒๕๕๒

(๓) วิทยานิพนธ์/รายงานการวิจัย:

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. “การสร้างตัวชี้วัดเพื่อกำหนดระดับของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธเศรษฐศาสตร์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ปริญญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาหารและแบ่งปัน<<http://www.google.com>>, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

พาสุนาวศ์เลขา “กลไกขับเคลื่อนการศึกษา...ก้าวสู่ประชาคมอาเซียน” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๓ <<http://www.google.com>>, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

สมหมายชินนาค. สรุปการเสวนาวิชาการเรื่องนโยบายก้าวสู่ประชาคมอาเซียน๒๐๑๕ : ปัญหาอุปสรรคและโอกาสในวันอังคารที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๔ เวลา๐๘.๐๐-๑๒.๐๐นาฬิกาณห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ชั้น ๔ อาคารประชาธิปไตย-ราไพพรรณีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, <<http://www.google.com>>, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

หนังสือที่ระลึก ศาสตราจารย์หม่อมหลวงปิ่นมาลากุล วาระครบรอบ ๑๐๗ ปีเกิดในวันครูโลก ๕๓.ค. ๒๕๕๓ : <<http://www.google.com>>, ๒ กันยายน๒๕๕๕.

โรงเรียนรุ่งอรุณ, “ความเป็นมาแห่งรุ่งอรุณ-รุ่งอรุณของการศึกษา” <<http://www.google.com>>,๒ กันยายน ๒๕๕๕.

วิรุณ ตั้งเจริญ “กระบวนการเรียนรู้และภาวะผู้นำ” บรรยายประกอบการปฐมนิเทศพนักงานใหม่และการพัฒนาศักยภาพคณาจารย์มศวณโรงแรมพาวีเลียณริมแควรี สอร์ทจังหวัดกาญจนบุรี<<http://www.google.com>>, ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕.

อภิสิทธิ์เวชชาชีวะคำกล่าวในพิธีเปิดการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๒ <<http://www.google.com>>, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

อาภรณ์ แก่นวงศ์. ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๕๘<<http://www.google.com>>, ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

รูปแบบและกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของบ้าน วัด โรงเรียน
ในการจัดการปัญหาเสพติดแนวพุทธในจังหวัดขอนแก่น
The Model and Process to Create Strength of Villages-Monasteries-
Schools on the Problems-Addictive Drug Tackling, According to
Buddhism in Khon Kaen Province.

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ผศ.ดร. และคณะ*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของบ้าน วัด โรงเรียนในการจัดการปัญหาเสพติดแนวพุทธในจังหวัดขอนแก่นมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของบ้าน วัด โรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการของของบ้าน วัด โรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น และเพื่อสร้างรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดขอนแก่น เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ) แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-adept interview)แนวทางการสังเกต (Observation guide) เพื่อสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

๑. รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มี ๙ ขั้นตอน ประกอบด้วยขั้นตอนที่ ๑ : สืบสภาพชุมชนขั้นตอนที่ ๒ : พบปะแกนนำ/ผู้นำธรรมชาติผู้นำชุมชนขั้นตอนที่ ๓ : ประกาศวาระหมู่บ้าน/ชุมชน ขั้นตอนที่ ๔ : รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ ๕ : คัดแยกผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ขั้นตอนที่ ๖ : แนวทางการป้องกันยาเสพติดขั้นตอนที่ ๗ : การรับรองครัวเรือน ขั้นตอนที่ ๘ : ใช้มาตรการทางสังคมขั้นตอนที่ ๙ : รักษาสถานะชุมชนเข้มแข็งโดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

๒. รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักทศ ๖ และ หลักอริยสัจ ๔โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้สอดแทรกอยู่ในรูปแบบกิจกรรมโครงการต่างๆ

* อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น , ผศ.ดร.จรัสลีลา, ผศ.ดร.จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์, ร.ต.ดร.วสันต์ ศรีสอาด

๓. การสร้างรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาด้วยหลักอริยสัจ ๔ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ขั้นที่ 1 ทุกข์ ขั้นตัวปัญหา (Case) ขั้นที่ 2 สมุทัย ขั้นสาเหตุของปัญหา (Cause)เป็นขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหา ขั้นที่ ๓ นิโรธ ขั้นดับปัญหาหรือหมดปัญหา (Clear) ขั้นที่ ๔ มรรค ขั้นลงมือแก้ปัญหา (Crack)โดยกำหนดวางวิธีการ วางแผนงานและรายการที่จะต้องทำให้ละเอียด

คำสำคัญ: การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด,การจัดการปัญหายาเสพติดตามแนวพุทธ

Abstract

The research on-The model and processes to create strength of villages, monasteries,schools on the problem, Addiction Drug tackling, according to Buddhism in KhonKaen Province.The aims to study the model of creating strength on preventing and rectifying the addiction drugs problem in villages, monasteries and schools in KhonKaen,also to study the same model with the integration of villages, monasteries and schools using Buddhism. Lastly, to establish the model to tackle problems of addiction drugs in KhonKaenprovince according to Buddhism. This research is a qualitative research, utilizing the methodology of interview guide. In order to conduct in-depth interview and make use of observation guide to observe the participants behavior.

The research results in the following: 1. The model of creating/fabricating the strength preventing and rectifying the addiction drugs problem consists of 9 steps namely: (1) Checking the community status (2) Meeting with the leader - natural leader (3) Making announcement to villages / communities, the chosen one (4) campaign for public appearance (5) Divide the drug users and anyone involved (6) drawing up guidelines to tackle the addiction drugs problem (7) Defending from family (8) Social standards (9) Maintain communities strength through interrelation. 2. The model of creating strength preventing and rectifying the addiction drugs problems according to Buddhism include the 6 directions (Disa) and the four noble truths by having these precepts integrated in all activities of the program.

3. The creation of model in prevention and rectification of the Addiction drugs problems according to Buddhism utilizes the four noble truths namely:

1.Dukkha: the Noble truth of suffering 2. Samudaya: the Noble truth of origin of suffering 3.Nirodha: The Noble Truth of the extinction of Suffering 4.Magga: The Noble Truth of the path leading to the Extinction of Suffering,by checking the method, working plan and reporting.

Keyword: Defend and result the drug problem,Addictive Drug tackling according to Buddhism.

๑. บทนำ

ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือ จึงมีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยมาแต่สมัยโบราณ จะเห็นได้ว่าในสมัยก่อนนั้นชาวบ้านหรือแม้กระทั่งกลุ่มคนทุกชนชั้นมักนิยมส่งบุตรหลานที่เป็นชายไปให้พระเป็นผู้อบรมสั่งสอนทางด้านพระพุทธศาสนา ด้านวิชาการ และทางด้านจริยธรรม ในการใช้ชีวิตในสังคมไทยที่ดั่งาม จุดนี้เองทำให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมโตขึ้นมากลายเป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาจะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันคนให้ห่างจากยาเสพติดได้เป็นอย่างดี โดยมีพระเป็นผู้นำคำสอนทางพุทธศาสนามาถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชน มีสติปัญญาและการไตร่ตรองที่ดี ทำให้สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควร หรือไม่ควรทำ เมื่อทราบแล้วมีปัญหาแล้ว ผู้มีปัญญาย่อมจะสามารถใช้ชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพายาเสพติด เพราะผู้นั้นจะใช้สติและปัญญาในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตไม่เฉพาะเพียงปัญหายาเสพติดเท่านั้น

ยาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาของชาติอยู่ในขณะนี้ เพราะมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลานาน บางชนิดให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ บางชนิดมีแต่โทษภัยเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่าง ๆ ในท้องตลาดมากกว่า ๑๒๐ ชนิด อย่างไรก็ตามยาเสพติดชนิดแรกที่คนไทยรู้จักก็คือ ฝิ่น ฝิ่นเข้ามาในประเทศไทยในสมัยใดนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด เท่าที่มีหลักฐานครั้งแรก ในสมัยรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๓ หรือ ประมาณ ๖๐๐ ปีล่วงมาแล้ว^๑

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เกิดจากองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ พฤติกรรมของบุคคล ตัวยาเสพติดที่แพร่ระบาด และสภาพของสังคมที่มีส่วนผลักดันให้บุคคลหันไปพึ่งยาเสพติด การป้องกันยาเสพติดส่วนมากจะให้ความสำคัญโดยการให้การศึกษาใน ๒ ลักษณะ คือ การศึกษาเรื่องอันตรายของยาเสพติด เพื่อให้เกิดความรู้สึกลัวยาเสพติด และการให้การศึกษาเพื่อสนับสนุนชีวิตที่ดีให้ตรงกับความต้องการของสังคมหรือการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ไม่ให้สนใจในยาเสพติด

^๑ <http://www.dmh.go.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๙.

พ.ศ. ๒๕๕๕ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ประชาชนร้อยละ ๙๗.๙ ระบุว่า มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดโดยในกลุ่มนี้มีร้อยละ ๒๕.๑ ที่ระบุว่า มีปัญหาในระดับรุนแรงมากที่สุดและร้อยละ ๒๑.๙ ระบุว่า มีปัญหาค่อนข้างมาก ในขณะที่แนวโน้มการจับกุมคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดโดยในปี ๒๕๕๔ มีผู้ถูกจับกุมคดีเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ จำนวน ๓๒๐,๙๗๒ ราย ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๔๘ มากกว่า ๓ เท่าสาเหตุหนึ่งอาจมาจากความเข้มงวดและการปฏิบัติงานอย่างหนักของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด แต่ในอีกมุมหนึ่งก็สะท้อนให้เห็นถึงปริมาณของเครือข่ายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดซึ่งมีจำนวนมากขึ้นเช่นเดียวกันสำหรับประเภทของยาเสพติดที่ถูกจับกุมได้จะพบว่าผู้ต้องหาถูกจับกุมในคดีเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๗๕.๘ รองลงมาคือกัญชาแห้ง (ร้อยละ ๖.๘) พืชกระท่อม (ร้อยละ ๔.๗) ยาไอซ์ (ร้อยละ ๔.๔) สารระเหย (ร้อยละ ๒.๔) เฮโรอีน (ร้อยละ ๐.๔) วัตถุออกฤทธิ์อื่นๆ (ร้อยละ ๐.๖) ตามลำดับ^๒

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น
๒. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการของชุมชน
๓. เพื่อสร้างรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดขอนแก่น

๓. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

ศึกษาหลักคุณธรรมและจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับแปล ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๓๙ และตำรา เอกสาร วิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านการป้องกันยาเสพติด

^๒ ที่มา : ผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ ปี ๒๕๕๓ สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรมที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติรวบรวมโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ, ที่มา : สํารวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดสำนักงานสถิติแห่งชาติ <http://www.dmh.go.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่วิจัย ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงคือพื้นที่ วัดป่าหนองกงธนสาร อำเภอกูเวียง จังหวัดขอนแก่นในการวิจัยรูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนวพุทธ ครั้งนี้ เพราะพิจารณาเห็นดังนี้ ว่า

๑. เป็นพื้นที่ที่มีการอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธ (ศีล ๕)
๒. เป็นพื้นที่ที่มีการอบรมเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดได้ ลด ละ เลิก ยาเสพติด
๓. เป็นพื้นที่ที่มีการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดให้สามารถ ลด ละ เลิก ยาเสพติด

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาเชิงคุณภาพเน้นศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่กล่าวถึงการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนากับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสังคมไทยยุคปัจจุบันซึ่งมีเอกสารประกอบในการวิจัย๒ชั้นคือ

๑. เอกสารชั้นปฐมภูมิได้แก่พระไตรปิฎก (ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)อรรถกถาฎีกาอนุฎีกาและปกรณ์วิเสส
๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิได้แก่ตำราหนังสืองานค้นคว้าวิจัยวารสารบทความและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๕๘- กันยายน ๒๕๕๙

๔. กรอบแนวคิด

จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบและกระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาของ บ้าน วัด โรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล

- เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
- ผู้นำชุมชน
- พระสงฆ์
- ผู้ปกครอง
- เจ้าหน้าที่ตำรวจ
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
- เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (ปปส.)
- เจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดขอนแก่น
- ผู้บริหารโรงเรียน

รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการปัญหาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาของบ้าน วัด โรงเรียน ในจังหวัดขอนแก่น

๑. รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

๒. รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น

๓. รูปแบบในการป้องกันและแก้ไข

๕. วิธีดำเนินการวิจัย**๑. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย**

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ผู้ปกครอง ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดขอนแก่น เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขอนแก่น (ปปส.) และผู้บริหารโรงเรียน รวม ๔๕ รูป / คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน ๕ คน ผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน พระสงฆ์ จำนวน ๕ รูป ผู้ปกครอง จำนวน ๕ คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน ๕ คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ๕ คน เจ้าหน้าที่ศูนย์บำบัดยาเสพติด จำนวน ๕ คน เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) จำนวน ๕ คน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๕ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(๑) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview -SSI) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับบริบทชุมชน

(๒) แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview)

(๓) แนวทางการสังเกต (Observation guide) เพื่อสังเกตพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

(๔) สมุดจดบันทึกภาคสนาม เพื่อจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตจากปรากฏการณ์

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาใน พระไตรปิฎกภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักธรรม และการทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขผู้ติดยาเสพติดและแหล่งข้อมูลอื่นที่มีอยู่แล้ว

๒) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามดังนี้

๒.๑ การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม

๒.๒ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

๒.๓ การสัมภาษณ์เชิงลึก

๔. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

๑) วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นหนังสือราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับความสอดคล้อง ความสัมพันธ์ ความใกล้เคียง และความเป็นไปได้หรือความเหมาะสม

๒) สังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นหลักและประเด็นรองที่แตกออกเป็นสารบัญ ซึ่งเป็น การถอดประเด็นออกมาเป็นองค์ความรู้หรือหลักฐานสำหรับการวิจัยในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา

๕. ขั้นตอนเรียงข้อมูล

๑) นำเนื้อหาจากข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาเรียงเรียงตามสารบัญที่นำไปตั้งเป็นบทที่ ๒ บทที่ ๓ และบทที่ ๔ แล้ว

๒) ลงมือเขียนตามข้อมูลสารบัญที่กำหนด และเป็นประเด็นที่เกิดจากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว

๓) สรุปผลการวิจัย

๔) นำเสนอผลการวิจัยต่อสาธารณะ

๖. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า สังคมจะทราบถึงปัญหาเสพติดได้นั้นจะต้องมาจากคนรอบข้างโดยส่วนใหญ่จากการสังเกตการพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ จากการพูดคุยสนทนาให้ความสนใจในประเด็นใดหรือเสี่ยงการสนทนาในประเด็นที่เกี่ยวกับยาเสพติด สังเกตพฤติกรรมคนที่ชอบใช้ชีวิตคนเดียวไม่ชอบเข้าสังคม สิ่งเหล่านี้จะเป็นกลไกในการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเบื้องต้นได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ ๒ : พบปะแกนนำ/ผู้นำธรรมชาติ

ผลการวิจัยพบว่า สังคมในยุคปัจจุบันนี้วัด สถานปฏิบัติธรรมหรือพระสงฆ์ไม่อาจเป็นที่พึ่งทางใจได้เท่าที่ควรทำให้เนื่องจากประชาชนบางส่วนขาดความศรัทธาในพระสงฆ์ แต่

ชุมชนเป็นสังคมที่ใกล้ชิดเรามากที่สุดอีกแห่ง ผู้นำชุมชนก็เป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากประชาชนในชุมชนเอง ดังนั้นการให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้คอยดูแลให้ความช่วยเหลือหรือเป็นตัวกลางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชน และผู้นำชุมชนเองก็เป็นผู้ที่รู้จักสังคมของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน

ขั้นตอนที่ ๓ : ประกาศวาระหมู่บ้าน/ชุมชน

ผลการวิจัยพบว่าชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องมาจากตัวชุมชนเองที่ เป็นผู้สร้าง โดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งประชาชนในชุมชน ทั้งผู้นำชุมชนและนโยบายจากส่วนกลางคอยสนับสนุน ดังจะเห็นได้ว่าในแต่ละชุมชนจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการประจำชุมชนคอยปฏิบัติงานตามนโยบาย

ขั้นตอนที่ ๔ : รณรงค์ประชาสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนในจังหวัดขอนแก่นควรมีการจัดทำป้ายประกาศ ป้ายประชาสัมพันธ์ รณรงค์ถึงพิษภัย อันตรายของยาเสพติดทุกชนิด และกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทต่างๆ และด้วยการแก้ไขปัญหาค้นหาสาเหตุ

ขั้นตอนที่ ๕ : คัดแยกผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการค้นหาและคัดแยกผู้ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้น จังหวัดและชุมชนจะต้องขอความร่วมมือจากเครือข่ายหลายเครือข่ายให้ช่วยในการสอดส่อง ค้นหาผู้ที่ติดยาเสพติดหรือผู้ที่เข้าข่ายมีแนวโน้มที่จะติดยาเสพติด เมื่อค้นหาแล้วมีเยาวชนที่เข้าข่ายติดยาจะนำมาปรับเปลี่ยนทัศนคติใหม่ให้รู้ถึงโทษที่รุนแรงของยาเสพติดทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคมและกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และขั้นตอนการเข้ารับการบำบัดต่อไป

ขั้นตอนที่ ๖ : แนวทางการป้องกันยาเสพติด

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการป้องกันยาเสพติดนั้นสิ่งแรกที่ควรเริ่มปฏิบัติคือควรมุ่งพัฒนาตัวบุคคลก่อน ควรมีการกำหนดพื้นที่และกลุ่มประชากรเป้าหมายในการดำเนินงานผสมผสานมาตรการในการดำเนินงานกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานคือ ระดมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ดำเนินงานในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ ๗ : การรับรองครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนต่างๆ ต้องดำเนินการสำรวจประชากรและความ เป็นอยู่ของคนในพื้นที่ในเรื่องของยาเสพติด ทั้งด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องโทษของยาเสพติดที่มีผลต่อชีวิตร่างกายและสังคม ควรทำเป็นบันทึกรวบรวมเป็นรายงานในแต่ละปีถ้าครอบครัวหรือชุมชนใดให้ความร่วมมือในการเป็นคณะกรรมการเกี่ยวกับยาเสพติดควรมีการส่งเสริมให้เขาได้ทำงานอย่างเต็มที่เต็ม

ขั้นตอนที่ ๘ : ใช้มาตรการทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่ติดสิ่งเสพติดส่วนใหญ่จะเกิดจากครอบครัวที่แตกแยกมีปัญหาขาดความรักความอบอุ่น เกิดความว้าเหว่ ขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งเป็นเหตุให้เด็กฯ หันไปพึ่งยาเสพติดแทน ดังนั้นพ่อแม่จึงควรให้ความรักความอบอุ่น และพ่อแม่ก็ควรจะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นທີ່ปรึกษาให้แก่ลูกๆได้ ทำให้ลูกไม่หันไปพึ่งพายาเสพติด

ขั้นตอนที่ ๙ : รักษาสถานะชุมชนเข้มแข็ง

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อชุมชนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้แล้ว ควรต้องมีการรักษาสถานภาพของชุมชนตนเองโดยต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่องทั้งผู้นำชุมชนกับประชาชน ผู้นำชุมชนกับโรงเรียน ผู้นำชุมชนกับวัด และระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกันเอง

๗. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้พบเห็นประเด็นที่น่าสนใจ จึงได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

๑. รูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมชุมชนรวมถึงอาชีพหลักของชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสืบค้นปัญหายาเสพติดและมีการคัดแยกผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยมีการนัดประชุมผู้นำชุมชนเพื่อหาแนวทางแนวทางการป้องกันยาเสพติดและหามาตรการเพื่อรองรับครอบครัวที่มีผู้ติดยาเสพติดโดยประกาศข้อตกลงของชุมชนหรือวาระของหมู่บ้าน ใช้มาตรการหรือกติกาในการรักษาชุมชนให้เข้มแข็งและห่างไกลยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติที่กำหนดแผนงาน ๙ ขั้นตอนเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนดังนี้ ๑)ขั้นตอนที่ ๑ สืบสภาพชุมชน ขั้นตอนที่ ๒ พบปะแกนนำ/ผู้นำธรรมชาติ ขั้นตอนที่ ๓ ประกาศวาระหมู่บ้าน/ชุมชน ขั้นตอนที่ ๔ รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ ๕ คัดแยกผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ขั้นตอนที่ ๖ แนวทางการป้องกันยาเสพติด ขั้นตอนที่ ๗ การรับรองครัวเรือน ขั้นตอนที่ ๘ ใช้มาตรการทางสังคม ขั้นตอนที่ ๙ รักษาสถานะชุมชนเข้มแข็ง

๒. รูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการของชุมชน ผลการวิจัยพบว่าหลักอริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการค้นหาปัญหาและแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนคือหลักทุกข์ การค้นหาสาเหตุของปัญหา คือ หลักสมุทัย การกำหนดเป้าหมาย คือ หลักนิโรธ และการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาคือ หลักมรรคและหลักทศ ๖ เป็นหลักในการปฏิบัติต่อบุคคลรอบข้าง ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในระดับต่างๆซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีเพื่อให้เป็นยาที่ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้

ผลการวิจัยพบว่าหลักอริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการค้นหาปัญหาและแก้ปัญหาหายาเสพติดของชุมชนรวมถึงหลักทศ ๖ ข้อในการคบมิตรและมีการปรับใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเน้นหลักประโยชน์ ๓ ประการ คือ หลักประโยชน์ในชาตินี้ หลักประโยชน์ในชาติหน้า และหลักประโยชน์ในภพที่สูงที่สุด

๓. รูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาในจังหวัดขอนแก่นผลการวิจัยพบว่าหลักอริยสัจ ๔ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาทุกอย่าง โดยเฉพาะในการแก้ปัญหาหายาเสพติดโดยมีรูปแบบดังนี้ขั้นที่ ๑ ทุกข์ ขั้นตัวปัญหา (Case) ขั้นที่ ๒ สมุทัย ขั้นสาเหตุของปัญหา (Cause) ขั้นที่ ๓ นิโรธ ขั้นดับปัญหาหรือหมดปัญหา (Clear) และขั้นที่ ๔ มรรค ขั้นลงมือแก้ปัญหา (Crack)

๘. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) รัฐควรดำเนินการตามแผนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๙ อย่างจริงจัง

๒) ควรออกกฎหมายที่คุ้มครองและป้องกันเยาวชนจากการยาเสพติดและบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวอย่างเข้มงวด

๓) หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและคณะสงฆ์ควรแต่งตั้งหน่วยงานเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตของผู้เสพยาติดอยู่ในรูปแบบที่เหมาะสมจริงจัง

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาเชิงติดตามผลเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวแล้วว่ามีการกระทำผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอีกหรือไม่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในอัตราส่วนเท่าใด

๒) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของเด็กและเยาวชนชายกับเด็กและเยาวชนหญิง

๓) ควรมีการศึกษาติดตามผลโครงการเข้าค่ายพุทธบุตรกับการแก้ปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลวิทยุภูมิ

(๑) หนังสือ :

โกวิทย์ พวงงาม, รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เหมาะสมในระดับจังหวัด กรณีศึกษา พื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (๒๕๔๑)

คู่มือแนวทางการดำเนินงานแผนประชารัฐร่วมใจ สร้างหมู่บ้านชุมชนมั่นคงปลอดภัย
ติด. ๒๕๕๙-๒๕๖๐.

พระปราโมทย์ ปาโมชโช. อริยสัจ. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เมตตาทราย, ๒๕๕๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). พจนานุกรมฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอสอาร์พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), แก่นแท้พระพุทธศาสนา, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, ๒๕๔๔,

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธศาสนากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องบัณฑิตในอุดมคติไทย, ๒๕๔๐: ๕-๗ (อัดสำเนา).

พุทธทาส ภิกขุ, คู่มือมนุษย์, กรุงเทพมหานคร: ธรรมบูชา, ๒๕๐๑,

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๕.

ส่วนวิชาการด้านยาเสพติด, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน.

ความรู้ และแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. พิมพ์ครั้งที่ ๒,

กรุงเทพมหานคร : บางกอกเทคโนโลยีส์แอนด์เซอร์วิส จำกัด, ๒๕๕๓

(๒) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ :

บุญเพ็ง หงษา, พันจ่าอากาศเอก, “การประยุกต์พุทธธรรมในหลักสูตรค่ายผู้นำเยาวชนต่อการต่อต้านยาเสพติดของกองทัพอากาศ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร

มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘,

พระประเสริฐศักดิ์ รตนญาโณ (ตันติชูพา), “ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ ๑”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร

มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔,

ราไฟ ไชยพาลี. “เจตคติต่อยาเสพติดและการป้องกันตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๖.

บทบาทภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนเป็นเลิศในยุคไทยแลนด์ ๔.๐
Leadership Roles of Sangha Administrator of Excellence
Community Development Towards Thailand 4.0

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.*
ผศ.ดร.หอมวล บัวระภา**

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำนั้นถือว่าศิลป์และศาสตร์ในการนำและจูงใจผู้ร่วมงานให้ทำงานด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร บทบาทภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการนั้น ถือว่าที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการปกครองคณะสงฆ์ไทย ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เป็นการขับเคลื่อนอย่างน้อย ๓ มิติ คือ ๑. ด้านนวัตกรรม ๒. ด้านความคิดสร้างสรรค์ และ ๓. ด้านการบริการและแบ่งปัน หลักพุทธธรรมของภาวะผู้นำพระสังฆาธิการนั้นมีหลายประการ เช่น หลักพรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ และสัปปุริสธรรม ๗ ล้วนเป็นหลักธรรมของการพัฒนาและยึดเหนี่ยวจิตใจชุมชนเชิงรูปธรรมมากที่สุด

สำหรับบทบาทของพระสังฆาธิการในการพัฒนาชุมชน มีบทบาทหลัก เป็นผู้นำด้านทางจิตใจ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และบทบาทรอง เป็นผู้รับแรงศรัทธาในการพัฒนา ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ บทบาทพระสังฆาธิการนั้น ได้เสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น ๑. ด้านเศรษฐกิจ มีอาชีพมั่นคง เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ๒. ด้านสุขภาวะองค์กร ด้วยสมุนไพรไทยของภูมิปัญญาชาวบ้าน และ ๓. ด้านสังคมสันติสุข มีการปรับปรุงถนน พัฒนาแหล่งน้ำ นั้นแสดงถึงพลังการร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และทางราชการ (บวร) โดยวัดมีพระสงฆ์เป็นผู้นำของความสามัคคี มีชาวบ้านเป็นแรงงาน และมีราชการเป็นอุปกรณ์ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้วยการใช้พุทธธรรมเป็นฐานรากในการพัฒนาชุมชน และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สังคมจึงมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นเลิศและยั่งยืน พร้อมทั้งสร้างกลุ่มเครือข่ายสังคมพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นการเผยแผ่กิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนให้สังคมในสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) เป็นต้น จะเป็นภาพนิ่ง หรือคลิปวิดีโอ Live ได้รับทราบ และเข้าใจเกิดพลังศรัทธาที่เป็นรูปธรรมกับบทบาทภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : บทบาท : ภาวะผู้นำ : พระสังฆาธิการ : พัฒนาชุมชน : ไทยแลนด์ ๔.๐

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

It was regarded that leadership was art and science in the leading and motivation of employee that helped working intentionally and enthusiastically to accomplish the goals. Leadership roles of Sangha administrator was authorized to be responsible for Thai Sangha administration towards Thailand 4.0 and at least, they were propelled by 3 dimension: 1) innovation, 2) creative thinking, and 3) service and distribution. The Dhamma moralities of the leadership of Sangha administrator comprised of several types, for instance, Four Brahmavihāras (four immeasurable), Four Sangkhavattus (four bases of sympathy), Six Saraniyadhamma (six centers for Vipassana meditation), and Seven Sappurisdhammas (seven qualities of a good man); these were Dhamma of the development and they were the most concrete of mind anchor of people in community.

Leadership roles of Sangha administrator in developing the community was the main role which was the leadership of mind, and culture promotion. In the inferior role, they were got the power of development towards Thailand 4.0. By the way, the roles of Sangha administrator strengthened community the strength that could be self-supported in various dimensions: 1) economy; having stable occupation, increasing income, decreasing expenses, 2) holistic health; Thai herbs with local wisdom, and 3) peaceful society; improving the roads, curing water resources. Those mentioned indicated to the cooperative power through families, temples, and official sectors (Bowora); that is to say, temple had got the monk as the harmonic leader with villagers as the workforce and official sectors as the supportive instrument by applying Buddhaddhamma as the foundation to develop community and philosophy of Sufficiency Economy. Therefore, social would have great quality of life with happiness and peacefulness in which they were to develop the excellence and sustainability of good life. At the same time, they built up the connection of Sanga community development that was to distribute several activities throughout Facebook, LINE, or any other social media by photographs or video record, so it caused more the concrete power and leadership roles of Sangha administrator with community development.

Keywords: Roles, Leadership, Sangha Administrator, Community Development, Thailand 4.0.

๑. บทนำ

ในสมัยพุทธกาล มีพระเถระหลายรูปที่มีภาวะความเป็นผู้นำที่มีคุณสมบัติดีงาม มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และมีการปฏิบัติตนให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์แก่โลก จึงเป็น “โลกนาถะ” แปลว่า เป็นที่พึ่งของชาวโลก ก็จะเป็นที่พึ่งของคนอื่นของหมู่ชน และของมวลมนุษยชาติต่อไป^๑ ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์กร

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อก้าวไปสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ เช่นนี้ ได้มีผลทำให้ปัจจัยด้าน “ผู้นำ” (Leader) ทวีความสำคัญมากขึ้น เพราะโลกยุคไทยแลนด์ ๔.๐ นั้น เน้นการสร้างนวัตกรรมใหม่ที่สร้างสรรค์ เป็นยุคที่ต้องมีการแบ่งปัน จิตอาสา จิตสาธารณะ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมมากขึ้น ภารกิจสำคัญต่อมาก็คือ บทบาทภาวะผู้นำของพระสงฆ์ชาวไทย ต้องมีปรับตัวให้เข้ากับแต่ละยุคสมัย ต้องสร้างศรัทธาความเชื่อมั่น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนเดินตามด้วยความรักและศรัทธาที่แท้จริง นั่นคือ การสังเคราะห์ในด้านต่างๆ เป็นกิจกรรมอันหนึ่งของคณะสงฆ์^๒ งานด้านสังเคราะห์มีความสำคัญในฐานะเป็นการพัฒนาสังคมให้มีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คือ ๑) ด้านกายภาพ ๒) ด้านสังคมหรือศีลธรรม ๓) ด้านจิตใจ ๔) ด้านการสติปัญญา^๓ สังคมจะได้พึ่งพิงอาศัยในด้านต่างๆ

ฉะนั้น ในห้วงเวลาเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ นี้ บทบาทภาวะผู้นำของสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะภารกิจทางด้านสังเคราะห์ในด้านต่าง ๆ นั้นเป็นการจัดให้การสังเคราะห์แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์ เป็นการช่วยเหลือสังคมด้านต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย^๔ บทบาทภาวะผู้นำพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ก็ยังคงเป็นที่พึ่งทางสุขภาวะทั้งด้านกายภาพ ด้านจิตภาพของชุมชนสังคม และประเทศชาติต่อไป

^๑พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *ทศวรรษธรรมทัศน์พระไตรปิฎก*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๔), หน้า ๖๐.

^๒ สุทธิพงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ, *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๘-๙.

^๓ จำนง อติวัฒน์สิทธิ, *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖๓.

^๔ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, *การกลับมาของพระพุทธศาสนา “พระเอก” ของการศึกษาใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลายเสือ, ๒๕๔๕), หน้า ๓๗.

๒. ความหมายของภาวะผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำ นักวิชาการหลายๆ ท่านได้เสนอไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้
“ภาวะผู้นำ” หมายถึง คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย มาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม^๕ ศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จูงใจต่อบุคคลอื่น เพื่อปฏิบัติการและดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้^๖ เป็นการประกอบกันของลักษณะที่บุคคลชักนำให้บุคคลอื่นกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการได้^๗ ที่ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกลุ่มคนและระบบองค์กรไปสู่การบรรลุเป้าหมาย

สรุป ภาวะผู้นำ หมายถึง ศิลปะและความสามารถในการนำและจูงใจผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มและขององค์การไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม

๓. ความหมายของบทบาท

บทบาท หมายถึง การทำตามบทโดยปริยาย การทำงานที่มีที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู^๘ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพบุคคลที่มีสถานภาพต่าง ๆ ยิ่งสังคมซับซ้อนมากขึ้นเท่าไร บทบาทยิ่งแตกต่างมากขึ้นเท่านั้น^๙

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่ง เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ตัวเองและสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัวชุมชน สังคม และประเทศ ตลอดจนมวลมนุษยชาติให้มากที่สุด

๔. ความหมายของพระสังฆาธิการ

"พระสังฆาธิการ" เป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ รวมคำว่า "พระ" "สังฆ" และ"อธิการ" เป็น"พระสังฆาธิการ" แปลตามรูปศัพท์ว่า

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^๖ กิติ ตัญญาคานนท์, เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตปริทัศน์การพิมพ์ ๒๕๓๕), หน้า ๒๐.

^๗ Ordway Tead, The art of Leadership, (New York : McGraw-Hill Book Company. Inc.,1956), p.19.

^๘ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๔๕๓.

^๙ สุพัตรา สุภาพ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๕๒.

"พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์" "พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์"^{๑๐} โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง" หมายถึง "พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์" มีตำแหน่ง^{๑๑} ดังนี้ ๑) เจ้าคณะใหญ่ ๒) เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค ๓) เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด ๔) เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ๕) เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ๖) เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าพระสังฆาธิการหมายถึงพระผู้ปกครองที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบปกครองคณะสงฆ์ไทยตามลำดับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสไปจนถึงเจ้าคณะใหญ่ตามกฎหมาย

๕. ยุคไทยแลนด์ ๔.๐

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวไปสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ นั้น โมเดลประเทศไทยนั้นเริ่มตั้งแต่ ประเทศไทย ๑.๐ เน้นภาคเกษตร ก้าวไปสู่ประเทศไทย ๒.๐ ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมเบา ก้าวเข้าสู่ปัจจุบันประเทศไทย ๓.๐ ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมหนัก และปัจจุบันรัฐบาลเน้นที่จะมีการพัฒนาประเทศไทยเข้าสู่การสร้างโมเดลประเทศไทย ๔.๐ ที่จะเน้นภาคเศรษฐกิจ ภายใต้ยุทธศาสตร์การนำของนายกรัฐมนตรีที่เน้นเรื่องการพัฒนาไปสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ขับเคลื่อนตามแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ผ่านกลไก “ประชารัฐ”^{๑๒} อย่างไรก็ตาม ภายใต้ไทยแลนด์ ๓.๐ นั้น นอกจากจะเผชิญกับกับดักประเทศรายได้ปานกลางแล้ว ยังต้องเผชิญกับ “กับดักความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง” และ “กับดักความไม่สมดุลในการพัฒนา”^{๑๓} นั้นหมายถึงเป็นยุคการสื่อสารทางโซเชียลเน็ตเวิร์คกับการเปลี่ยนผ่านกับดักเหล่านี้เพื่อก้าวไปสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ ด้วยการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย ๓ มิติ คือ ๑. ด้านนวัตกรรม ๒. ด้านความคิดสร้างสรรค์ และ ๓. ด้านการบริการและแบ่งปัน

๖. หลักพุทธธรรมของภาวะผู้นำพระสังฆาธิการในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๖.๑ หลักพรหมวิหาร ๔

เป็นธรรมของผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งหมายถึง ผู้ประเสริฐ ผู้มีจิตใจกว้างขวางยิ่งใหญ่ด้วยคุณธรรมความดีงาม จึงเป็นผู้นำที่ดี เป็นบุคคลตัวอย่าง ด้วยพรหมวิหาร ๔ คือ^{๑๔} ๑) เมตตา ความรัก คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี อยากให้มนุษย์ สัตว์ มีสุข ๒) กรุณา ความสงสาร คือ

^{๑๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ภาวะผู้นำ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙.

^{๑๑} กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๐๖), ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์, หมวด ๑, ข้อ ๔

^{๑๒} สุวิทย์ เมษินทรีย์, แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย ๔.๐, เอกสารประกอบการบรรยาย, หน้า ๑.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

^{๑๔} กมล ฉายาวัณณะ, การบริหารคนและงานด้วยวิธีการของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : เก็ท ไอเดีย ,๒๕๕๔), หน้า ๓๖-๓๗.

อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ๓) มุทิตา ความพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุขและเจริญงอกงามประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไป ๔) อุเบกขา ความใจเป็นกลางสม่ำเสมอ

๖.๒ หลักสังคหัตถ์ ๔

สังคหัตถ์ ๔ เป็นหลักการสงเคราะห์ หรือหลักการยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ด้วยความสามัคคี พระพุทธศาสนาสอนให้คนทั้งหลายเป็นมิตรต่อกัน หรือปฏิบัติต่อกันอย่างมิตร^{๑๕} คือ ๑) ทาน โอบอ้อมอารี ๒) ปิยวาจา วจีไพเราะ ๓) อตถจริยา สงเคราะห์ ชุมชน ๔) สมานัตตตา วางตนให้เหมาะสม ๔ ประการนี้ คือการร่วมสุขร่วมทุกข์กัน นับว่าเป็นคุณธรรมสำคัญ ซึ่งมีผลทางจิตใจและชักจูงความรู้สึกนึกคิดได้มาก

๖.๓ หลักสาราณียธรรม ๖

สาราณียธรรม หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกถึงอยู่เสมอ ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยไมตรี สงเคราะห์ เอื้อเฟื้อต่อกัน จนทำให้เกิดความรักใคร่ สมัครสมานสามัคคีกลมเกลียวกัน คิดถึงและระลึกถึงกันอยู่เสมอ มี ๖ ประการ^{๑๖} ได้แก่ ๑. เมตตา กายกรรม คือ การกระทำต่อกันด้วยเมตตา สุภาพต่อเพื่อนมนุษย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ให้ความช่วยเหลือกัน ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามกัน ๒. เมตตาวัจจกรรม คือ การแสดงออกถึงความเมตตาปราณีต่อกันทางวาจา เป็นการช่วยบอกในสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำสั่งสอนตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรด้วยความปรารถนาดี มีวาจาสุภาพ ให้ความเคารพนับถือกัน ๓. เมตตา มโนกรรม คือ มีจิตปรารถนาดีต่อกันกับเพื่อนร่วมสังคม หมู่คณะเดียวกัน มีจิตคิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันและกัน ๔. สาธารณโมคิ คือ การเอื้อเฟื้อโอบอ้อมอารีด้วยการแบ่งปันสิ่งที่ตนได้มาโดยชอบธรรมให้ทุกคนอย่างสม่ำเสมอ กัน เพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน ๕. สีล สามัญญตา คือ ความเป็นผู้มีศีล เป็นการประพฤติปฏิบัติดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างถูกต้องเรียบร้อยดีงามเคารพกติกา ระเบียบของสังคม ๖. ทิฏฐิสามัญญตา คือ เป็นการปรับความคิดเห็นเข้าหากัน ให้การยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น ยึดถือหลักอุดมคติแห่งความดีงาม

๖.๔ หลักสัปปริสธรรม ๗

สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ มี ๗ ประการ^{๑๗} คือ ๑) ฉัหมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ ๒) อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล ๓) อตตัญญตา รู้จักตน ๔) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ ๕) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา ๖) ปริสัณญตา รู้จักชุมชน สังคม ๗) ปุคคลปโรปรัญญตา รู้จักบุคคล คุณธรรม ๗ ประการอันเป็นคุณสมบัติภายในตัวผู้นำ ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง ๗ ประการนี้ เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๖} ที. ปา.(ไทย)๑๑/๓๒๔/๓๒๑.

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๗๖.

เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ ที่จะทำให้อำนาจสามารถจัดการ สามารถปฏิบัติการในการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

หลักพุทธธรรมของภาวะผู้นำพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งนั้นมีหลายประการ ที่สำคัญนั้นประกอบด้วยหลักพรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ และสัปปริสธรรม ๗

๗. บทบาทภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาสังคมยุคไทยแลนด์ ๔.๐

นอกเหนือจากบทบาทของพระสังฆาธิการในปัจจุบันได้มีบทบาทที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์แล้ว ยังมีบทบาทของพระสังฆาธิการในการพัฒนาชุมชน ๒ แนวทางคือ ๑) บทบาทหลัก เป็นผู้นำชุมชนในด้านทางจิตใจ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสติปัญญา เป็นรากฐานความเจริญความสุขของสังคมอย่างแท้จริง ๒) บทบาทรอง เป็นผู้รับแรงศรัทธาของชาวบ้านในการพัฒนาด้านวัตถุที่เหมาะสม หรือเป็นผู้ประสานรวมตัวชาวบ้านในการพัฒนาและอาจใช้วัดเป็นสถานที่รวมกลุ่ม เป็นต้น^{๑๘} ตามนโยบายของรัฐบาลเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีตามกาลสมัยวัตถุนิยมได้เข้ามามีบทบาทในสังคม ส่งผลให้สภาพสังคมและประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า ในฐานะที่พระสังฆาธิการมีความสัมพันธ์กับสังคม โดยใช้หลักพระพุทธศาสนาช่วยวางรากฐานความเจริญแก่สังคมในด้านการศึกษา การอาชีพ การปกครอง เป็นต้น พร้อมทั้งสร้างเสริมกลุ่มเครือข่ายสังคมพัฒนาสังคม เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมในสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คให้สังคมได้รับทราบและเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมกับบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนมากขึ้น และเพื่อช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแก่สังคม ช่วยลดปัญหาสังคมตามหลักพุทธธรรมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขเศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน กระแสนิยมวัฒนธรรมต่างชาติ การบริโภคนิยม การว่างงาน ความขัดแย้งภายในประเทศ ส่งผลให้ความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทร คุณธรรมของคนในชุมชนลดลง จึงจำเป็นต้องพัฒนาเสริม และสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะเรื่องปากท้อง การทำมาหากิน ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญของสังคมในชุมชนชนบท และสามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ด้วยการใช้อนุธรรมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปรับวิถีชีวิตสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะเป็นหนทางต่อการแก้ไขปัญหาและเป็นแรงหนุนต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เช่น

^{๑๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **สถาบันและสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิกมลสิมทอง, ๒๕๒๗), หน้า ๖๖.

๗.๑ เสริมสร้างด้านเศรษฐกิจ

ในการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจนั้น ในพระพุทธศาสนาได้แสดงหลักการดับทุกข์ซึ่งเกิดจากความต้องการของมนุษย์ ถือว่าคำสอนทางพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับหลักการทางเศรษฐกิจ ๒ ระดับ คือ ๑. ระดับพื้นฐาน หมายถึง การพยายามสร้างฐานทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ด้วยการรู้จักหมั่นเพียร และ เก็บออม เป็นต้น เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิต เมื่อตั้งตัวได้ หรือมีรายได้พอกับรายจ่าย พออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน และ ๒. ระดับสูง คือ การฝึกจิต ฝึกคิด ฝึกใช้ปัญญา พิจารณาสั่งสอนตนให้เป็นนายเหนือความอยาก และความทะเยอทะยานต่าง ๆ ไม่ต้องตกเป็นทาสของความอยาก

พระสงฆ์มีการต้นแบบหลายจังหวัดในปัจจุบัน ได้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพต่างๆ อย่างยั่งยืน โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชน เพื่อหารายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เช่น พระครูสุทธิพัฒนารณ วัดสุทธิภาส อำเภอบุพราขวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ ได้ทำการตั้งกลุ่มอาชีพให้กับประชาชน ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงไก่ การเจียรไนพลอย พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทธิสีโล) วัดสามัคคี อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้ตั้งสหบาลข้าว คือการให้ประชาชนที่ขาดแคลนสามารถกู้ยืมข้าวไปบริโภค นับเป็นการช่วยเหลือกันและกัน เป็นหลักในการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ร้านค้าชุมชนที่มีหลักการขายราคาถูก ค้ากำไรพอควร หรือธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เพื่อเป็นการออมของชุมชน การทำเกษตรธรรมชาติ เกษตรครบวงจรตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน เพื่อแก้ปัญหาการเกษตร เป็นต้น พระอาจารย์พะยอม กัลยาโณ วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี ที่เป็นต้นแบบพุทธเกษตร สร้างอาชีพ มีรายได้ให้กับชุมชน วัดสระแก้ว จังหวัดอ่างทอง ได้อนุเคราะห์ส่งเคราะห์เด็ก ๆ ที่ยากจน โดยให้อยู่ฟรี กินฟรี ได้เรียนหนังสือ ฝึกวิชาชีพ ควบคู่กันไปด้วย โดยคาดหวังว่า เมื่อเด็กเหล่านั้นเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะเป็นคนที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองได้ และไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม

๗.๒ เสริมสร้างเสริมสร้างด้านสุขภาวะองค์กร

ตั้งแต่โบราณกาลมาแล้วที่จะพระสงฆ์จำนวนมากมีความรู้เรื่องยาสมุนไพร แล้วรักษาโรคและการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านแบบไม่หวังสิ่งตอบแทน ในวัดเขตพนาฯ (วัดโพธิ์) กรุงเทพฯ มีการจารึกตำรายาสมุนไพรไว้มากมาย ส่วนโครงการสมุนไพร นวดแผนโบราณ และ โรงอบยาสมุนไพรที่กรมการศาสนาในการสนับสนุนก็อยู่ภายในบริเวณวัด นอกจากนี้ยังมีวัดหลายแห่งที่อนุเคราะห์ดูแลผู้ป่วยที่ติดยาเสพติด เช่น อาศรมพระธรรมจาริกบ้าน อ.อมก๋อย อาศรมพระธรรมจาริก บ้านโป่งขาว อ.แม่แจ่ม และพระอาศรมพระธรรมจาริก บ้านห้วยปากกล้วย อ.แม่เฒ่า จ. เชียงใหม่ หรือวัดที่รับอนุเคราะห์ผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอดส์ เช่น วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์เพื่อนชีวิต ไกลวัดห้วยทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในการส่งเสริม

และพัฒนาด้านสุขภาวะองค์กรของสังคม และเป็นการสร้างชื่อเสียงคุณสมบัตินภาพ และคุณประโยชน์ของสมุนไพรไทยกับการดูแล และรักษาสุขภาวะองค์กรในสังคมไทยมาช้านาน

วัดเป็นศูนย์กลางของสุขภาวะองค์กรด้านร่างกายและจิตใจของสังคมอย่างแท้จริง มีการจัดตั้งเภสัชสถาน เชื้อแพทยาอนามัยประจำตำบลหรืออำเภอ มาตรวจรักษาแก่ชาวบ้านร่วมมือกับ อสม. เป็นต้น ให้ความรู้ในด้านสุขอนามัยแก่ชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักทำความสะอาดที่อยู่อาศัย วัดเป็นศูนย์กลางในการรักษาโรคจากโรงพยาบาล ส่งเสริมให้ชุมชนปลูกยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรคเอง มีการรวบรวมการรักษาโรคแบบพื้นบ้านภูมิปัญญาชาวบ้าน และนำไปเผยแพร่ให้กับชุมชน มีการรักษาผู้ที่ติดยาเสพติด มีการรักษาโรคทางจิต โดยการใช้หลักพุทธธรรมเปรียบเสมือนยาบำบัดรักษาสรรพโรค มีพระสงฆ์เปรียบเสมือนคุณหมอหรือพยาบาลที่ช่วยดูแลรักษาอย่างใกล้ชิดเสมอมา

๗.๓ เสริมสร้างด้านสังคมสันติสุข

พระสงฆ์ต้องมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน เช่น มีการตัดถนน การปรับปรุงถนนเดิม การประปา การพัฒนาแหล่งน้ำ การลอกคลอง การสร้างถังเก็บน้ำฝน เป็นการร่วมมือระหว่างวัด ชาวบ้านและทางราชการโดยทางวัดมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ เป็นศูนย์รวมของสามัคคี มีชาวบ้านเป็นแรงงานและมีทางราชการเป็นอุปกรณ์เครื่องมือ ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นั้นแสดงถึงพลังรัฐรักสามัคคี เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและสังคมตลอดมา

ด้านสันติสุข ที่ทำให้สังคมมีความสงบสุขอย่างแท้จริง เพราะสังคมไทยปัจจุบันนี้ มีปัญหาเรื่องของสังคมยังแตกแยกต่างขั้ว ต่างฝัก ตามฝ่าย เพราะต่างคนต่างคิด ต่างจิต ต่างใจ เพราะสาเหตุจากเหตุการณ์บ้านเมืองไม่สงบสุข จากปัญหาการเมือง เป็นต้น ฝ่ายสงฆ์ต้องมีความรู้ ความเข้าใจหลักของโลกียสุข ปัญหาสังคมในศีลข้อที่ ๕ เช่น ทำให้คนที่ติดยาเสพติดมั่วสุมการพนัน ดื่มสุรา เลิกอบายมุข ได้หันมาสนใจประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี เป็นต้น มีการจัดอบรมธรรมะแก่ประชาชน เป็นวิทยากรบรรยายธรรม สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนให้ความรู้ แนวคิด เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ช่วยเหลือสังคมด้วยการบริจาคปัจจัยหรือวัตถุสิ่งของ อำนวยความสะดวกสถานที่ภายในวัดในการกิจกรรมของชุมชน ร่วมเป็นกรรมการขององค์กรชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับองค์กรอื่นหรือชุมชนอื่น การจัดทำถนน ปลูกต้นไม้ สร้างศาลาที่พัก จัดทำความสะดวกหมู่บ้าน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เช่น การหาทุนการศึกษาให้นักเรียนที่ยากจน ส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณรจัดหาวัสดุอุปกรณ์จัดตั้งห้องสมุด ที่อ่านหนังสือ เป็นต้น

๘. สรุป

ภาวะผู้นำนั้นถือว่าศิลปะและความสามารถในการนำและจูงใจผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มและขององค์การไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม บทบาทภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการนั้น ถือว่าเป็นพระผู้ปกครองที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบปกครองคณะสงฆ์ไทย ในยุคปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนผ่านก้าวไปสู่ไทยแลนด์ ๔.๐ ด้วยการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย ๓ มิติ คือ ๑. ด้านนวัตกรรม ๒. ด้านความคิดสร้างสรรค์ และ ๓. ด้านการบริการและแบ่งปัน ส่วนหลักพุทธธรรมของภาวะผู้นำพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งนั้นมีหลายประการ เช่น หลักพรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ สาราณียธรรม ๖ และสัปปริยธรรม ๗ ล้วนเป็นหลักธรรมของการยึดเหนี่ยวจิตใจชุมชนเชิงรูปธรรมมากที่สุด

สำหรับบทบาทของพระสังฆาธิการในการพัฒนาชุมชน มีบทบาทหลัก เป็นผู้นำชุมชนในด้านทางจิตใจ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และบทบาทรอง เป็นผู้รับแรงศรัทธา และเป็นผู้ประสานรวมตัวชาวบ้านในการพัฒนา ตามนโยบายของรัฐบาลเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ในฐานะที่พระสังฆาธิการมีความสัมพันธ์กับสังคม ได้สร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะเรื่องปากท้อง การทำมาหากิน ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เช่น ๑. เสริมสร้างด้านเศรษฐกิจมีอาชีพมั่นคง เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ๒. เสริมสร้างด้านสุขภาวะองค์รวม เป็นการสร้างชื่อเสียงคุณสมบัตินภาพ และคุณประโยชน์ของสมุนไพรรักษาด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดูแล และรักษาสุขภาวะองค์รวมในสังคมไทย เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการรักษาด้วยยาและแพทย์แผนปัจจุบัน และ ๓. เสริมสร้างด้านสังคมสันติสุขมีการตัดถนน การปรับปรุงถนนเดิม การพัฒนาแหล่งน้ำ การสร้างถังเก็บน้ำฝน เป็นการร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และทางราชการ (บวร) โดยทางวัดมีพระสงฆ์เป็นผู้นำของความสามัคคี มีชาวบ้านเป็นแรงงาน และมีราชการเป็นอุปกรณ์เครื่องมือ ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้วยการใช้พุทธธรรมเป็นฐานรากในการพัฒนาชุมชน และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปรับวิถีชีวิตสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมจึงมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ประชาชนมีค้ำจุนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน พร้อมทั้งสร้างเสริมกลุ่มเครือข่ายสังคมพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นการเผยแผ่กิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนให้สังคมในสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์ค เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) เป็นต้น จะเป็นภาพนิ่ง หรือคลิปวิดีโอ Live ได้รับทราบ และเข้าใจเกิดพลังศรัทธาที่เป็นรูปธรรมกับบทบาทภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). ทศวรรษธรรมทัศน์พระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ธรรมสภา, ๒๕๓๔.
- กฎหมายแพ่งและพาณิชย์. ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖). ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์. หมวด ๑. ข้อ ๔
กมล ฉายาวังสน. การบริหารคนและงานด้วยวิธีการของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร :
เก็ท ไอเดีย, ๒๕๕๔.
- กิติ ตัญญานนท์. เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิต
รายการพิมพ์ ๒๕๓๕.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). สถาบันและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิ
ดกมลศีมทอง, ๒๕๒๗.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนา
ประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖).
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทอักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.
- สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. การกลับมาของพระพุทธศาสนา”พระเอก”ของ
การศึกษาใหม่. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลายเสือ, ๒๕๔๕.
- สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ พร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการ
ศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.
- สุภัทรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย ๔.๐. เอกสารประกอบการบรรยาย

๒. ภาษาอังกฤษ

Ordway Tead, **The art of Leadership**, (New York : McGraw-Hill Book Company. Inc.,1956), p.19.

แรงจูงใจสู่ความสำเร็จ ความรัก พระ น้ำมนต์ และผ้ายันต์ ?:
กรณีศึกษาทีมฟุตบอลเลสเตอร์ ซิตี้ และน้องเมย์ รัชนก อินทนนท์
Motivation to Success, Love, Venerable, Holy Water, Talisman? :
A Case Studies of Leicester City & Nong May RatchanokIntanon

พระครูพิพิธปริยัติกิจ พุทธธมโม,ดร. และคณะ*
รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ**

บทคัดย่อ

แรงจูงใจสู่ความสำเร็จ มีส่วนทั้งทางกาย พฤติกรรม และทางใจ ผ่านการบริหารจัดการในองค์กรรวมทั้งเป็นระบบ การที่นักกีฬา โดยเฉพาะกีฬาแบดมินตัน และฟุตบอลที่ปรากฏในภาพข่าวถึงความสำเร็จ โดยมีเงื่อนไขเนื่องด้วยใจ ยอมรับ ต่อแรงจูงใจ แรงเสริม และปฏิบัติตามจนกระทั่งนำชัยชนะไปสู่ชนิดกีฬานั้นๆ ทีมฟุตบอล “จิ้งจอกสยาม” กับชัยชนะในรอบกว่าร้อยปี การได้เป็นแชมป์ และเบอร์ ๑ ของโลกของนักกีฬาแบดมินตันหญิงทั้งหมดล้วนมีใจเป็นหลักรู้ ผ่านการสร้างกำลังใจขับเคลื่อน กระทำ แสดงออก ต่อสิ่งเร้าจากภายนอก และทำหน้าที่นั้นจนประสบความสำเร็จ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ของความสำเร็จ ชชนะ ของกีฬาไทย ผ่านโลกทัศน์และมุมมองทางพระพุทธศาสนาพร้อมคำอธิบายร่วม โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยและการศึกษาปรากฏการณ์การร่วมทางสังคมต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ: จิ้งจอกสยาม,แรงจูงใจสู่ความสำเร็จ,ความรัก พระ น้ำมนต์

Abstract

The motivation of successfulness always occurred from both mind and behavior. According to the successfulness of various kinds of athletes especially badminton and football, mind was the condition in order to accept and take in action until leading to the winner. The victory of football team “Siamese Foxes” for more than a hundred years and the world champion of female badminton were having the mind as the leader in order to create

* อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ธีรดนัย กับโก, สุภาณดา เทนอิสระ

** อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

power of mind. These also happened in parallel from outside behavior, action, performance, and stimuli until being sharing behavior and responsible to success. The purpose of this article to study the successful phenomenon of Thai sports through Buddhist vision and perspective including the explanation. Documentary research and phenomenological study were used to conduct for social sharing toward occurred events.

Keywords: Siamese Foxes, Motivation to Success, Love, Venerable, Holy Water

๑.บทนำ

นักกีฬาแบดมินตัน ชนะและประสบความสำเร็จได้ ๓ แชมป์ และเป็นมืออันดับหนึ่งของโลก ดังภาพข่าวว่า “...น้องเมย์” รัชก อินทนนท์ นักแบดมินตันขวัญใจชาวไทย ได้รับการประกาศอย่างเป็นทางการจากสหพันธ์แบดมินตันโลก (BWF) ขึ้นเป็นนักแบดมินตันหญิงเดี่ยว มือ ๑ ของโลก เมื่อวันที่ ๒๑ เม.ย. ๒๕๕๙” และมีภาพข่าวจากสื่อนานาชาติ ทาบทัບร่วมกันว่าปัจจัยมาจาก “...อานุภาพความรัก! น้องเมย์ รัชก "ทุกเส้นทางคอยมีเธอเคียงข้าง...” (ผู้จัดการรายวัน : ๑๗ เมษายน ๒๕๕๙) เป็นเงื่อนไขร่วมจากสิ่งเร้าภายนอกสู่ภายในหรือกรณีล่าสุดทีมฟุตบอล “จิ้งจอกสยาม” กับความสำเร็จได้เป็นแชมป์ในฤดูกาลที่ผ่านมา หรือในรอบ ๑๓๒ ปี นับแต่การตั้งทีมฟุตบอลดังกล่าว เมื่อ ค.ศ.๑๘๘๔/๒๔๒๗ ตรงกับช่วงรัชสมัยของรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ.๒๔๑๐-๒๔๕๓) หรือตรงกับกาเปิดสนามฟุตบอลแอนฟิลด์ใช้ครั้งแรกของสโมสรฟุตบอลลิเวอร์พูล “ผีแดง” ในวันที่ ๒๘ กันยายน (๑๘๘๔) โดยสาระข่าวผูกโยงถึงเจ้าของสโมสรเป็นคนไทย เคยนิมนต์พระภิกษุไทยระดับสูงไปทำพิธีเจริญพระพุทธมนต์ สวดนพเคราะห์ และเยี่ยมชมสนาม เมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๗ (คมชัดลึก, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๗) ซึ่งในช่วงเวลานั้นเป็นที่โจทก์กันในวงกว้างว่าพระกับฟุตบอลไม่น่าจะเป็นเรื่องเดียวกัน แต่เมื่อได้เป็นแชมป์ภาพลักษณ์ถูกนำเสนออีกครั้ง (เฉพาะประเทศไทย ?) ว่าพระ ยันต์ และน้ำมนต์ เป็นปัจจัยหลัก จากความสำเร็จนั้น จึงเกิดคำถามต่อไปว่า “จริงหรือ ?” แล้วจริงๆ ภาพข่าวความสำเร็จของนักกีฬาไทย กรณีของเมย์ ที่ส่วนหนึ่งมีความรักเป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จ หรือทีมฟุตบอลในลีกส์สูงสุดของอังกฤษที่คนไทยเป็นเจ้าของสโมสร โดยผสมรวมกับภาพพระไทยไปเหยียบ เติม พรมน้ำมนต์ให้กับนักกีฬา จริงๆ แล้วมันเป็นเช่นนั้นจริงหรือว่าเป็นเพียงปรากฏการณ์ของกีฬาทั่วไปที่มีขึ้น ๆ ลง ๆ เมื่อสอบถามด้วยวาจาจากแฟนบอลอังกฤษแบบเหนียวแน่นก็มีคำอธิบายแบบ “ปรากฏการณ์” โดยใช้หลักสถิติจากเศรษฐศาสตร์มาคำนวณว่าถึง “วงรอบ” เหมือนดาวหางที่ใช้เวลา ๑-๑๐๐ ปี จะปรากฏครั้งหนึ่ง อันนี้วงรอบใหญ่หน่อยใช้เวลานาน เป็นปี ถึงร้อยปีกระนั้น ซึ่งในความเป็นจริงตรงนี้ควรเป็นอย่างไร ควรมีคำอธิบายอย่างไรตามหลักสากล “การบริหาร

จัดการที่ประสิทธิภาพ” หลักพุทธศาสนา “หลักเหตุและผลที่สอดคล้องกัน” หรือหลักอื่นๆ ที่เนื่องต่อซึ่งในบทความนี้จะได้วิเคราะห์ประเด็นร่วมทางสังคมที่ปรากฏทางสื่อ เพื่อไว้เป็นชุดความคิด ความรู้และการวางท่าทีทางความเชื่อ ความเข้าใจอย่างเหมาะสม เพื่อจะสามารถจัดวางตัวเองต่อกระบวนการทางสังคมได้

ภาพ : พระภิกษุและเจ้าคุณธรรมาทรแห่งวัดไตรมิตรวิทยาราม ไปสวดสะเดาะห์เคราะห์ให้กับทีมฟุตบอลในอังกฤษจนเป็นปรากฏเป็นภาพข่าว^๑

๒. มองเรื่องนี้อย่างไร ถึงจะเป็น “ไท” ต่อตัวเอง

หากดูปรากฏการณ์ร่วมในวงการกีฬา หรือปรากฏการณ์อื่นร่วมในสังคมอาจมีค่านิยมที่แตกต่างหรือมีการตีความ หรือให้คำอธิบายที่ต่างกันไป ในความหมายคือจะเชื่อต่อคำอธิบายอะไร ก็ใช้สติปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบรอบด้านตามหลักกาลามสูตรเสียหน่อยดีกว่าไหม และหาคำอธิบายร่วมต่อปรากฏการณ์นี้ได้ คือ

๑. ชัยชนะนี้เกิดจากความคาดหวังต่อความสำเร็จ หมายถึง หากมองว่าต่างฝ่ายต่างใหม่ในอาชีพกีฬาและธุรกิจฟุตบอล เพราะแต่เดิมเจ้าของสโมสร [ชาวไทย] อาจประสบความสำเร็จในธุรกิจด้านอื่น แต่ไม่ใช่กีฬาหรือฟุตบอลซึ่งถือว่าใหม่สำหรับธุรกิจนี้ ในส่วนความเป็นทีม ก็ถือว่าเป็นทีมที่อยู่ท้ายๆ ตาราง รอตกชั้น หรือแชมป์ลีกที่ต่ำกว่า นักฟุตบอลก็คงเบอร์กลาง หรือปลายๆ โค้ชก็คงไม่ค่อยเป็นที่รู้จักฝีมือทางสอนทีม การบริหารทีมก็คงไม่เท่าไร เหล่านี้คือเงื่อนไขอันจำกัดของสโมสร แต่ในทางกลับกันข้อดีของความพร่องก็คือความอ่อนด้อยเหล่านั้น กลายเป็นแรงจูงใจต่อความสำเร็จทั้งในส่วนของผู้ประกอบการเจ้าของสโมสร นักกีฬา หรือโค้ช คงต่างเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกันจนไปสู่ความสำเร็จ หากดูความคาดหวังต่อความสำเร็จ (แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์) คนไม่เคยชนะ ไม่เคยประสบความสำเร็จ ก็อยากประสบความสำเร็จ ดังนั้นทีมบริหาร และทีมงานเก่งตรงที่ปรับมุมมองต่อความสำเร็จ ให้เป็นผลในทางปฏิบัติดังปรากฏทางสื่อว่า “...ด้วยความมุ่งมั่นของ “เจ้าสัวดิวงดี” ที่เข้ามาดูแลสโมสรเมื่อ ๖ ปีที่แล้ว และตั้งเป้าหวังนำสโมสรกลับคืนสู่จุดสูงสุดให้ได้อีกครั้ง ทำให้ “จิ้งจอก

^๑ พระภิกษุและเจ้าคุณธรรมาทร แห่งวัดไตรมิตรวิทยาราม ไปสวดสะเดาะห์เคราะห์ให้กับทีมฟุตบอลในอังกฤษจนเป็นปรากฏเป็นภาพข่าว, ที่มาภาพ : สืบค้น ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๙, จาก <http://sport.sanook.com/223173>

สยาม”เริ่มพบกับความสำเร็จ จากการผาดคว้าแชมป์ “เดอะ แชมเปียนชิพ” ฤดูกาล ๒๐๑๓/๑๔ จนได้เลื่อนชั้นกลับคืนสู่ลีกสูงสุดเมืองผู้ดีเป็นครั้งแรกในรอบ ๑๐ ปี เมื่อปี ๒๐๑๔/๒๐๑๕... กระทั่งปีนี้สร้างผลงานได้ดีต่อเนื่อง จนคว้า แชมป์พรีเมียร์ลีก ฤดูกาลนี้ได้สำเร็จ และเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของสโมสรด้วย” (คมชัดลึก : ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๙) หรือมีข้อมูลในเรื่องผลได้จากความสำเร็จในฐานะที่เป็นธุรกิจ “... ความสำเร็จของ เลสเตอร์ ในช่วง ๖ ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ คิงเพาเวอร์ เข้ามาเทกโอเวอร์ในปี ๒๐๑๐ ทำให้ “จิ้งจอกสยาม” มีมูลค่าในเรื่องธุรกิจเพิ่มขึ้นตามไปด้วย โดย บลูมเบิร์ก(Bloombergonline, May ๓, ๒๐๑๖) สำนักข่าวชื่อดัง เปิดเผยว่า ตอนนี้ เลสเตอร์ มีมูลค่าของสโมสรอยู่ที่ราวๆ ๓๐๐ล้านปอนด์ (ประมาณ ๑๕,๓๑๘ ล้านบาท) หรือเพิ่มขึ้นเกือบ ๘เท่าตัวจากเมื่อตอนที่ลงทุนซื้อในปี ๒๐๑๐ ด้วยราคาราวๆ ๒,๐๐๐ ล้านบาท ซึ่งแบ่งออกเป็นรายรับจากการดำเนินธุรกิจในส่วนต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องการเซ็นสัญญากับบรรดาผู้สนับสนุนที่ทำเงินได้มากถึง ๑๐๔ ล้านปอนด์ (ประมาณ ๕,๓๑๐ ล้านบาท), รายรับจากการขายลิขสิทธิ์ถ่ายทอดสดให้พรีเมียร์ลีก ๗๒ ล้านปอนด์ (ประมาณ ๓,๖๗๖ ล้านบาท) และรายได้จากการถ่ายทอดผ่านโทรทัศน์ไปยัง ๒๐๐ กว่าประเทศทั่วโลกอีก ๙๙ ล้านปอนด์ (ประมาณ ๕,๕๕๐ ล้านบาท)...” (คมชัดลึก : ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๙) หากมองความสำเร็จในฐานะธุรกิจของกลุ่มทุนคิงเพาเวอร์ และการประกอบธุรกิจจึงย่อมเป็นไม่ได้ที่การทำเพื่อหวังการขาดทุน หากมองในเกมกีฬาของนักกีฬาระดับทีมท้ายตารางและนักเตะที่อาจไม่โดดเด่นมากนัก แลความต้องการความสำเร็จของผู้ประกอบการ โค้ช และนักกีฬาจึงเป็นองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบร่วม ที่ต่างฝ่ายต่างมีและสามารถสอดประสานเป็นความสำเร็จร่วมทั้งในเกมส์ของการแข่งขัน ผลประกอบการ รายได้ และผลตอบแทนระหว่างผู้บริหาร โค้ช นักกีฬากับการลงผิด ลองถูก ทดลองเรียนรู้ร่วมกันนับแต่การซื้อทีมดังกล่าวในช่วงเดือนสิงหาคม ปี ๒๐๑๐ และมีการเปลี่ยนสมญานามแบบไทยๆ ว่า “จิ้งจอกสยาม”และมีผู้คาดการณ์ว่ามูลค่าเริ่มต้นน่าจะอยู่ที่ประมาณ ๔๐ ล้านปอนด์ (ประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านบาท) ดังนั้นความคาดหวังต่อผลได้ ความสำเร็จจากคนที่สำเร็จจึงน่าจะเป็นแรงเร้าอันสำคัญอย่างหนึ่งต่อการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร โค้ช นักฟุตบอลออกมาเป็น “ทีม” จนกระทั่งนำไปสู่ความสำเร็จคือชัยชนะและเป็นแชมป์ร่วมกัน

๒. การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) การที่เจ้าของสโมสรในฐานะนักธุรกิจผู้ประกอบการ และเป็นคนไทยมีประสบการณ์ตรงต่อชินแซ หมอดู หรือพระกับการเสริมดวงบารมี แล้วมีผลดีต่อชีวิต ประกอบธุรกิจประสบความสำเร็จ เมื่อประกอบกิจการใหม่ จึงนำความเชื่อจาก ประสบการณ์เดิมนั้นไปเสริมสร้างความเชื่อ ความมุ่งมั่นในทางธุรกิจใหม่ด้วย ส่วนโค้ช นักกีฬา ซึ่งเป็นชาวต่างชาติ คงไม่ได้มีความเชื่อหรือมีประสบการณ์ด้วย อาจมองเฉยๆ แต่ด้วยความเป็นเจ้านาย เป็นเจ้าของ เป็นหุ้นส่วนถึงไม่ยอมรับแต่ก็ไม่ขัด ทั้งอาจด้วยเงื่อนไขอื่น เช่น บุคลิกภาพ ภาวะการณ์นำ รวมไปถึงผลประกอบการในภาพรวม จึงอาจเป็นแรงเสริมต่อพลังอำนาจเหล่านั้นทำให้เกิดเป็นกระบวนการ “สร้างแรงเร้า” ร่วมหรือประสบการณ์ร่วม

ยอมตาม จนคล้อยตาม และสำนึกนำความสำเร็จนั้น จนนำมาเป็นแรงเสริมพลังในตัวเอง จนเป็นความสำเร็จร่วมดังปรากฏ

ภาพ : BWF ประกาศอย่างเป็นทางการภาพข่าว นีโงเมย์ขึ้นนั่งมือ ๑ โลก^๒

การเสริมพลังอำนาจ [Empowerment] หมายถึงเอาความสำเร็จเดิมมาเสริมเพื่อให้เชื่อว่าจะเป็นความสำเร็จต่อไป การที่เจ้าของสโมสรทำธุรกิจด้านอื่นๆ ประสบความสำเร็จจึงทำให้โค้ช นักกีฬา เชื่อว่าเจ้าของสโมสรจะทำให้ทีมประสบความสำเร็จได้ และ “พวกเขา-โค้ช-นักฟุตบอล” ก็อยากเห็น และอยากเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จร่วมด้วย ทั้งในธุรกิจของเจ้าของสโมสร และอาชีพกีฬาของพวกเขา ดังนั้นหมุดหมายร่วมที่ชัดเจน แม้วิธีการและรายละเอียดต่าง แต่เป้าหมายคือความ “สำเร็จ” เพื่อนำทีมไปสู่แชมป์ในระดับต่างๆ “นักเตะของทีมทุกคนต้องการจะอยู่สู้ไปด้วยกันเพื่อไปให้ไกลกว่านี้ อย่างไรก็ตาม คาดกันว่านักเตะมีชื่อของทีมหลาย ๆ คน อาจถูกทาบทามซื้อตัวด้วยค่าตอบแทนราคาสูงลิบ” (อัยยวัฒน์ ศรีวัฒนประภา, ๒๕๕๙) ผู้ฝึกสอน/โค้ช ก็ประสงค์ทำทีม บริหารทีมไปสู่สถานภาพ “แชมป์” ในระดับต่างๆ ด้วยเช่นกันจาก “ใจ” ที่มี “จุด” ต้องการร่วม จึงเป็นแรงเร้าต่อกันและกันถึงความสำเร็จในอดีต เพื่อสร้างเป็นความสำเร็จของตัวเองร่วม จึงเกิดการยอมรับอำนาจ ที่ถูกทำให้เชื่อว่าจะสำเร็จ (ซึ่งจริงๆ อาจมีและไม่มีก็ได้แต่มีวิธีการเชิงประจักษ์ชัดเจน) และเป็นพลังเสริมเหมือนหมู่บ้านบางระจัน กับบทบาทของพระครูธรรมโชติในศึกด้านพม่า (ณัฐดี เตมียกุล, ๒๕๕๖ : ๔๐) ทั้งที่ในความเป็นจริงก็ไม่ได้มีการยืนยันว่าจริงๆ แล้วใช้ได้ผลหรือไม่ ? รวมไปถึง Elba ที่ถูกดัดแปลงเป็น Able ของจักรพรรดินโปเลียน (Napoléon Bonaparte; พ.ศ. ๒๓๑๒/๑๗๖๙-๒๓๖๔/๑๘๒๑) ในคราวถูกยึดอำนาจ และเหล่าจอมพลบังคับให้สละราชบัลลังก์ เมื่อ ๓๑ มีนาคม ๑๘๑๕ และถูกจับตัวไปปล่อยเกาะ ELBA และนำคำนี้มาเป็นแรงเสริมในการคืนสู่อำนาจสูงสุดของฝรั่งเศสอีกครั้ง ใน ค.ศ. ๑๘๑๕/๒๓๕๘ ในกรณีนี้ถ้านำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาอธิบายร่วมอาจยกพุทธพจน์ได้ว่า “...ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้ามีใจเป็นใหญ่สำเร็จด้วยใจ...” (ขุ.ขุ. (ไทย) ๒๕/๑/๒๓) แปลว่าใจที่มุ่งมั่นย่อมเป็นประธานต่อความสำเร็จ หรือเป็นหัวใจของความสำเร็จเป็นอันดับแรกๆ อันรวมไปถึงชัยชนะหรือ

^๒ BWF ประกาศอย่างเป็นทางการภาพข่าว นีโงเมย์ขึ้นนั่งมือ ๑ โลก, ที่มาภาพ : สืบค้น ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๙ จาก <http://sport.sanook.com/223273/>

ความสำเร็จในรูปแบบอื่นๆ ด้วย การสร้างพลังทางใจ ผ่านความเชื่อ ความต้องการ จึงย่อมมีความเป็นการเสริมอำนาจในตัวเองเพื่อไปสู่ชัยชนะด้วยเช่นกัน

ภาพ : พระพรหมมิ่งคลาจารย์ หรือเจ้าคุณธงชัย กับภาพลักษณ์ของ
พระภิกษุกับการเจิมที่ทีมฟุตบอล^๓

๓. องค์ประกอบทางการบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารที่อย่างเป็นระบบ มียุทธศาสตร์ในภาพรวม เช่น การจ้างโค้ชที่เก่ง การได้นักฟุตบอลที่มีศักยภาพทางกาย จิต และความสามารถ การลงทุนกับวิทยาศาสตร์การกีฬา รวมไปถึงงบประมาณ น้ำเลี้ยง หรืออื่นใดที่เกี่ยวกับการลงทุนเพื่อพัฒนาทีมหรือนักกีฬาจึงย่อมเป็นองค์ประกอบไปด้วย ถ้าแปลให้ง่ายอีกหน่อยกายกับจิตต้องสัมพันธ์กัน นักกีฬาก็มีประสิทธิภาพดี มีความสามารถเก่ง แต่ในทางกลับกันถ้าโค้ช หรือนักเตะเล่นด้วยความกลัวตงงาน ไม่ได้ค่าจ้าง หรือโภชนาการการกีฬา วิทยาศาสตร์การกีฬาไม่ถูกต้อง กินไม่อิ่ม นอนลำบาก หรืออื่นๆ ที่ไม่เกินไปเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพของทีม หากเป็นเช่นนั้นก็ย่อมมีผลต่อร่างกายและจิตใจของนักกีฬาด้วยเช่นกัน ดังนั้นการบริหารทีมในภาพรวมทั้งหมดไปสู่เป้าหมายหลักย่อมเป็นหัวใจสำคัญของชัยชนะด้วยเช่นกัน

๔. พระ น้ามนต์ ยันต์ และความเชื่อ มีความหมายเป็นการเข้าไปสนับสนุน สร้างความเชื่อเฉพาะเรื่อง เฉพาะอย่างโดยมีเป้าหมายเพื่อไปสู่สิ่งที่ต้องการ กระบวนการเสริมแรง ประสบการณ์เชิงประจักษ์ทำให้เกิดความเชื่อและยอมรับ “... รัสบูติน เป็นบุคคลที่มีพลังอำนาจ มีความสามารถในการสะกดจิต มีความสามารถในการรักษาเจ้าชายอเล็กเซย์ที่เป็นโรคเลือดไหลไม่หยุด รัสบูตินเป็นผู้ช่วยชีวิตเจ้าชาย และความสามารถของเขาทำให้เขานั้นเข้าไปมีบทบาทสำคัญในราชสำนัก...”^๔ ผลคือถูกโรคถูกคน ทำให้เกิดความเชื่อและการยอมรับ แต่ประวัติศาสตร์ก็บันทึกต่อไปอีกว่ารัสบูตินก็เป็นสัญลักษณ์ของความสิ้นสลายของราชวงศ์โรมานอฟที่ปกครองรัสเซียมาอย่างยาวนานด้วยเช่นกัน เหมือนสังคมไทยช่วงหนึ่งเชื่อว่าการเหยียบโดนดของหลวงพ่อคุณคือความสำเร็จต่อการค้าขาย แม้ตัวท่านเองก็ให้ทัศนะต่อกรณีของท่านไว้ว่า “(ภาษาถิ่นไทยโคราช : ผู้เขียน) “...มันตั้งใจมากันแล้ว มา

^๓ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ หรือเจ้าคุณธงชัย กับภาพลักษณ์ของพระภิกษุกับการเจิมที่ทีมฟุตบอลดังซึ่งเป็นภาพข่าว, ที่มาภาพ : สืบค้น ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙, จาก <http://www.soccersuck.com/boards/topic/1352109>

^๔ โนกิสา ดำทริกล้า, “การรับรู้เรื่องราวและบทบาทเกี่ยวกับรัสบูติน”, ภาคนิพนธ์สาขา รัสเซียศึกษา, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐,

ขอร้องให้กูทำ โน่นทำนี่ ภูมิหน้าที่เหยียบ กูก็เหยียบไปตามหน้าที่ของกูจักกุกิจัดใจมันไปทำไม มันจึงได้สบายใจแต่ กูก็บอกว่าถ้าอยากขายให้คล่อง มึงก็ขายถูกๆ ให้พอใจคนซื้อถั่วไธ้ นาย” (ดร.วงศ์สถิต วิสุทิ, ๒๕๕๘, พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทสฺสี (โอรุส), ๒๕๕๓) หรือพระพรหมมิ่งคลาจารย์ท่านก็ให้ทัศนะไว้ด้วยเช่นกันว่า “...หลายคนอาจรู้สึกประหลาดใจที่พระสงฆ์ไทยเป็นผู้เจริญพระพุทธรูปเพื่อให้พระกับนักเตตต่างชาติต่างศาสนา แต่นักเตเลสเตอร์ ชิตีมีความเข้าใจดีว่า เป็นเรื่องที่เป็นสิริมงคลและเป็นการให้กำลังใจ จึงทำให้ทุกอย่างเป็นไปได้ด้วยดี อย่างไรก็ตาม การที่ทีมเลสเตอร์ ชิตีประสบความสำเร็จนั้น มาจากหลายปัจจัย รวมทั้งจากการมีทีมและผู้บริหารที่ดี และได้ขวัญกำลังใจจากพระสงฆ์ไทยด้วย...” หากนิยามแนวคิดในเรื่องความสำเร็จ ทุกอย่างล้วนเป็นปัจจัยเสริมในกันและกันไม่ใช่เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่หมายถึงทั้งหมดเป็นองค์ประกอบร่วมในการทำให้เกิด หรือสนับสนุนให้เกิด ถ้าเข้าอย่างนั้นน่าจะเป็นเหตุและผลมากกว่า

ดังมีเรื่องเล่าปรัมปราที่ว่า “มีวัยรุ่นห้อยพระเครื่องในคอ ที่มีฤทธาานุภาพด้านคงกระพันชาตรี คราวหนึ่งต้องมีเรื่องกับวัยรุ่นอีกกลุ่ม ตีต่อยล้มไปพระเครื่องหลุดจากคอตกไป จึงคลำหาได้พระเครื่องมา แต่คว้าได้เชียดและจับใส่ปากด้วยกลัวตกอีก เชียดดินอยู่ในปากก็เข้าใจว่าพระมีฤทธาานุภาพจริง เกิดความหิวหาญต้อยตจนฝายตรงข้ามแพหนีไป แต่เมื่อคายเชียดออกจากปาก แทบเขาอ่อน” หรือในเหตุการณ์ที่ไฟไหม้คนสามารถแบกโอ่งน้ำที่น้ำเต็ม หนีจากไฟไหม้ได้ หากนำเรื่องปรัมปรามาอธิบายร่วมจะพบว่า ในความเป็นจริงมนุษย์มีความเชื่อและความเชื่อมีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมและการกระทำของมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังที่มนุษย์ในโลกนี้มีนิยามต่อพฤติกรรมการกระทำทั้งดี ไม่ดี หรือเป็นพฤติกรรมเชิงสังคมโดยมีความเชื่อเป็นฐานที่แตกต่างกันไป ไม่มีบทสรุปต่อความสำเร็จหรือไม่สำเร็จแต่ประการใด ?

๕. ความรัก/ความเชื่อ/ความมุ่งมั่น มีภาพข่าวหนึ่งที่ปรากฏก่อนหน้านี้ว่านักกีฬาเทนนิส มีเงื่อนไขความสำเร็จเป็นความรัก ภาพข่าวว่าอย่างนั้น และในความรักนั้นเป็นประโยชน์เงื่อนไขร่วมเป็นความสำเร็จ จึงเกิดคำถามต่อไปว่าความรักและความสำเร็จนั้นเป็นเรื่องเดียวกันหรือไม่ คงบอกว่าไม่ แต่คงเป็นลักษณะร่วมหรือเป็นส่วนเกี่ยวพันต่อกัน กรณีนี้เองเมย์ก็เป็นส่วนหนึ่งแต่ไม่ใช่ทั้งหมด และความเชื่อต่อความรักทำให้เป็นแรงเร่ง ทำให้ประสบความสำเร็จ ในอีกมุมหนึ่งทำไมความรักของอีกหลายคนไม่ได้นำไปสู่ความสำเร็จเหมือนกัน ดังนั้นความรักหรือความมุ่งหวังต่อความรักคงไม่ได้เป็นกลไกหรือแรงจูงใจต่อความสำเร็จของกันและกันจนกระทั่งกลายเป็นผลในเชิงประจักษ์แต่อย่างใด แต่ผลในเชิงบวกทำให้เกิดผลในเชิงประจักษ์อย่างนั้นมากกว่า ดังนั้นความเชื่อ....ของวิชัย ศรีวัฒนประภา ซึ่ง ได้เคยให้สัมภาษณ์ "คมชัดลึก" (ศุภร์, ๒๖ กันยายน ๒๕๕๗) ถึงความเชื่อของตัวเองว่า “...โดยส่วนตัวแล้ว เชื่อว่าฤกษ์สะดวกเป็นฤกษ์ดีที่สุด ขณะเดียวกัน ก็ไม่ชอบเรื่องการดูดวง และการทำนายโชคชะตา แต่เมื่อคราวใดที่ขึ้นแส หรือพระเกจิอาจารย์ที่เคารพนับถือทักทายในบางเรื่อง ก็จะไปทำตามคำทัก ทั้งนี้จะพยายามเลี่ยงที่จะดูคำทำนายเรื่องดวงชะตา เพราะ

อาจจะทำให้คนรอบข้างเกิดความไม่สบายใจ...” ความเชื่อต่อสิ่งเชื่อในเรื่องนั้นย่อมมีผลเป็นความมุ่งมั่นความพยายามและการกระทำตามด้วยเงื่อนไขโดยปราศจากความสงสัย หรือ “น้องเมย์” (รัชนก อินทนนท์, ๒๕๓๘/๑๙๙๕) กับภาพข่าวที่ปรากฏ **“อานุภาพความรัก! น้องเมย์ รัชนก “ทุกเส้นทางคอยมีเธอเคียงข้าง”** [online : ผู้จัดการรายวัน : ๑๗ เมษายน ๒๕๕๙] ความเชื่อต่อความรักเป็นแรงผลักดันร่วมนำไปสู่ความสำเร็จ หรือการที่เชื่อพระวงศ์ในราชวงศ์โรมานอฟ เชื่อต่อรัสเซียว่าเป็นเทพเจ้าจากสวรรค์ ที่จะสามารถรักษาความเจ็บป่วยของพระโอรสให้หายจากโรคได้ รวมไปถึง ความเชื่อของพระเจ้าตากสิน **“ยุทธการทพหม้อข้าว”** ที่ **“เรา”** ให้ขุนทหารทำการรบด้วยความมุ่งมั่น **“พรุ่งนี้เช้าจะไปกินข้าวในเมืองจันทร์”**^๕ ในคราวช่วงหลังเสียอยุธยาเสียกรุงครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๑๐ ซึ่งมีนัยยะของการสร้างแรงเร้าต่อความสำเร็จ เป็นขวัญกำลังใจ นำไปสู่การสร้างความมุ่งมั่นเข้มแข็ง โดยมีผลมุ่งหวังเป็นความสำเร็จเป็นเบื้องปลาย

ภาพ : นอวัค โจนโควิช นักกีฬาเทนนิสมือหนึ่งของโลกมีประวัติว่าไปฝึกสมาธิ ที่วัดไทยที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

๖. ทักษะและการฝึกฝนอย่างเป็นระบบจำเพาะไปที่ตัวนักกีฬา หมายถึง นักกีฬาต้องได้รับการฝึก พัฒนาทั้งในส่วนร่างกาย จิต และกระบวนการของแต่ละชนิดกีฬา ซึ่งคาดว่าจะเป็หัวใจของการพัฒนา (เฉพาะ) นักกีฬาทุกชนิด ในส่วนจิตใจก็จะเป็นกระบวนการฝึก ร่วมกับชนิดกีฬานั้นด้วย เช่น มีภาพข่าวว่าฝึกนั่งสมาธิและใช้สมาธิเป็นส่วนเสริมต่อความเข้มแข็งของจิตใจ ดังปรากฏเป็นภาพข่าวกรณีนักเทนนิสแชมป์ระดับโลก นอวัค จอโควิช (Novak Djokovic, ๑๙๘๗/๒๕๓๐) ฝึกสมาธิที่วัดพุทธประทีป ประเทศอังกฤษดังปรากฏคำให้สัมภาษณ์ของพระมหาภาสกรณปิโยภาโส ซึ่งจำพรรษาอยู่ที่วัดพุทธประทีปว่า **“เขามาที่วัดเพื่อตีความกับธรรมชาติ ความสงบ และสภาพแวดล้อมอันงดงาม ครั้งแรกที่มาวัด เขาไม่ต้องบอกว่าเป็นใคร แต่เรารู้จักเขาดี โยโควิชเข้ามาที่วัด กล่าวทักทายสวัสดีทุกคน จากนั้นก็ไปนั่งสมาธิ บางครั้งเขาขอให้เจ้าหน้าที่ช่วยเปิดพระอุโบสถ เพื่อจะได้เข้าไปนั่งสมาธิ และเดินรอบบริเวณวัด โดยใช้เวลาราว ๑-๒ ชม. ตามล่ำฟัง อาตมาคิดว่า เขาเรียนการทำสมาธิด้วยตัวเอง”** (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘) หรือน้องเมย์ ก็ใช้สมาธิหรือแนวทางการสงบจิตตามแนวพุทธเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพทางการ

^๕ ปฐมพงษ์ สุขเล็ก, “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องเล่าและการประกอบสร้าง ความหมาย”, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๕, หน้า ๑๔๐

กีฬาด้วย “เรื่องสภาพจิตใจน่าจะมาจากการเตรียมตัวมาดีด้วยการนั่งสมาธิทุกคืน ทำให้เล่นได้เหมือนตอนซ้อม เล่นด้วยความมั่นใจซึ่งในรอบชิงชนะเลิศนั้น รูปเกมค่อนข้างสูสีกัน แต่ใจเรารู้สึกว่า ทำให้เราได้เด็ดขาดกว่า” (ผู้จัดการ Online ,๔ เมษายน ๒๕๕๙) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรอมรินทร์ อุทัยสมบัติ^๒ เรื่อง “ศึกษาแนวทางการฝึกอานาปานสติเพื่อส่งเสริมการเล่นเทนนิส” ซึ่งให้แนวคิดรวมๆ ว่าศาสนากับกีฬาเป็นเรื่องที่เกื้อหนุนสนับสนุนในการสร้างวิธีการและแรงจูงใจต่อความสำเร็จทางการกีฬาได้ แต่ที่สำคัญกาย (กายานุปสนา) จิต (จิตตานุปสนา) และสภาพแวดล้อมของการแข่งขัน (เวทนานุปสนา) “การฝึกอานาปานสติเพื่อส่งเสริมองค์ประกอบทางใจในการเล่นเทนนิส ซึ่งต่อเนื่องมาจากการกำหนดรู้ฐานกาย การกำหนดรู้ลมหายใจและการเคลื่อนไหวทุกอิริยาบถ จะทำให้มีสติแน่วแน่ จิตใจแข็งแกร่ง ในภาวะคับขันที่ทำให้เสียสมาธิ” การฝึกฝนทั้งแบบมีต้น ฟุตบอลหรือกีฬาชนิดอื่น ๆ เป็นหัวใจของการพัฒนาหรือหนทางหรือช่องทางไปสู่เป้าหมายคือชัยชนะและสุขภาวะในร่างกาย แต่ที่สำคัญงานวิจัยนี้ให้ข้อสรุปสั้นๆว่า “กายกับจิต” ต้องทำงานร่วมกันนอกจากเรื่องกายกับจิตแล้ว ยังต้องมีแนวคิดในเรื่องความมุ่งมั่นของจิต อันเป็นเจตจำนงค์เฉพาะ (พอใจ/ฉันทะ-มุ่งมั่นใส่ใจ/จิตตะ-อิทธิบาท ๔) การแสดงออกต่อความมุ่งมั่นโดยไม่ย่อท้อ (พยายามไม่ย่อท้อ/วิริยะ-ทุ่มเทมุ่งมั่น/วิมังสา-อิทธิบาท ๔) เป็นตัวขับเคลื่อนร่วมไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ รวมทั้งซื่อตรง (สัจจะ) ต่อดารารฝึกซ้อมหรือตารางการปฏิบัติ การแข่งขัน ความฝึกฝนพัฒนาตนด้วยความอดทน (ทมะ-ขันติ) และที่สำคัญความเสมอต้นเสมอปลายต่อการฝึกซ้อม โดยมองไปที่ความเสียสละของเราเป็นผลประโยชน์ของทีม ขององค์กรและส่วนรวม (เสียสละ/จาคะ-เอื้อเฟื้อ/ทาน-สม่าเสมอ เสมอต้นเสมอปลาย/สมานัตตา) ย่อมยังผลหรือความสำเร็จในการกีฬาระหว่าง “กาย-จิต” ได้อย่างแน่นอนและจะมีผลเป็นเชิงประจักษ์ด้วย

ดังนั้นหากประมวลในภาพรวมของเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งคงไม่ใช่บังเอิญแปลว่ากระบวนการจัดวาง การเตรียมตัวองค์ประกอบที่สมบูรณ์จึงเป็นเหตุนำไปสู่ผล ในการแข่งขันกลไกอื่น นอกเหนือจากเกมกีฬาไม่ได้ปฏิเสธว่าไม่มี แต่ทุกอย่างต้องเป็นเงื่อนไขที่สอดคล้องประสานจนลงตัวกระทั่งกลายเป็นความสำเร็จหรือประสบผลสำเร็จ ดังความพ่ายแพ้ของทัพโจโฉที่มีกองกำลัง ๘ แสนกว่านาย เมื่อเทียบกับของซุนกวน และเล่าปี่ ที่รวมกันมีเพียง ๕ หมื่นนาย แต่แพ้ในยุทธการเซ็กเพ็ก (Battle of Chibi) หรือศึกพม่าแดง พ.ศ.๒๕๑๐/๒๐๘๕ ซึ่งถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์จีนยุค ๓ ก๊ก (เจ้าพระยาพระคลัง (หน), ๒๕๔๕) ความพ่ายแพ้ของกองทัพเยอรมันในยุทธการสตาลินกราดในรัสเซีย ในช่วง ๒๑ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๒

^๒ พรอมรินทร์ อุทัยสมบัติ. “ศึกษาแนวทางการฝึกอานาปานสติเพื่อส่งเสริมการเล่นเทนนิส” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ศิลปะการใช้ชีวิต), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ถึง ๒กุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๙๔๓ ที่มียอดความสูญเสียของทหารทั้ง ๒ ฝ่ายเกือบ ๒ ล้านนาย (Jason P. Coy)^๗ ซึ่งไม่ใช่เงื่อนไขของกองทัพที่เหนือกว่า แต่เป็นเงื่อนไขของภูมิศาสตร์ กำแพงความหนาวของรัสเซีย แม้ในองค์รวมการรบของเยอรมันในสมรภูมิต่างๆ คือชัยชนะ แต่ความสูญเสียพ่ายแพ้ในสมรภูมินี้กลายเป็นจุดเปลี่ยนของประวัติศาสตร์สงครามโลกในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นชัยชนะของ Leastercity และน้องเมย์ จึงไม่ได้อยู่นอกเหนือความคาดหวัง หรือความตั้งใจของทุกคนที่เกี่ยวข้องกับเกมส์และการวางแผนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องความคาดหวัง ความมุ่งมั่น และกลไกอื่นๆ เป็นองค์ประกอบสู่ความสำเร็จ มิใช่เงื่อนไขใด เงื่อนไขหนึ่งอย่างที่ย้ายมาจะกล่าวอ้างกระมัง?

๓. กีฬากับความจริง และผลแห่งความสำเร็จ

หากนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนาอธิบายอาจบอกได้ว่ากีฬาก็เป็น “กลไก” หนึ่งที่อยู่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่ต้องมีเงื่อนไขและกลไกร่วม เช่น ทีมฟุตบอลที่ประสบความสำเร็จ ในอดีตก็เชื่อว่าแพ้ไม่เป็น หรือนักกีฬาเก่งๆ ไม่ได้แปลว่าเขาจะประสบความสำเร็จ ชนะตลอดไป เพียงแต่ปัจจัยและเหตุทำงานร่วมสอดประสานกัน ถ้าแปลง่าย ๆ มนุษย์อยู่ภายใต้เงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลง ถ้าภาษาพระอาจใช้คำว่า “โลกธรรม” แพ้-ชนะ/ได้รับการยอมรับชื่นชม-มีชื่อเสียง-มีรายได้ ฯลฯ ดังนั้นไม่มีสูตรแห่งความสำเร็จ ไม่มีความจริงที่ไม่เปลี่ยนแปลง น้องเมย์ ชนะก็คงเป็นประสบการณ์ที่ไม่ต่างจากนักกีฬาในอดีตที่เคยชนะ คุณวัฒนา ภูโอบอ้อม (ตอง ศิษย์ฉ่อย, ๒๕๑๓/๑๙๗๐) นักกีฬาสนุกเกอร์ที่มีชื่อเสียง คุณสมรักษ์ คำสิงห์ (๑๙๗๓/๒๕๑๖) นักกีฬามวยสากลทีมชาติเหรียญทองโอลิมปิก (๑๙๙๖/๒๕๓๙) คุณภราดร ศรีชาพันธุ์ (๒๕๒๒/๑๙๗๙) นักกีฬาเทนนิสมืออันดับต้นๆ ของโลก/หรือนักกีฬาชนิดอื่นๆ ถ้านับเฉพาะกีฬาฟุตบอล บราซิลเจ้าภาพฟุตบอลโลกล่าสุด ๒๐๑๔/๒๕๕๖ การจัดฟุตบอลโลกของรัฐบาลบราซิล ก็ด้วยหวังว่าจะเป็นแชมป์ในบ้านของตัวเองด้วยเหตุผลว่าบราซิลเป็นแชมป์ที่ผ่านมา ๕ ครั้ง นับแต่มีฟุตบอลโลกมา ในรอบ ๘๔ ปี (ค.ศ.๑๙๓๐-๒๐๑๔) มากกว่าทุกประเทศในโลกนี้ รวมทั้งนักเตะก็โชว์ทักษะการเล่นในลีกส์ของประเทศต่างๆ ได้อย่างโดดเด่นน่าประทับใจ จากสภาพการณ์แบบนี้จึงเล็งเห็นผลได้ว่าไม่น่าจะเกินคาดหมาย ทั้งรัฐเองก็ประสงค์จะคืนความสุขให้คนบราซิลซึ่งอยู่ในสถานะเศรษฐกิจถดถอยในขณะนั้น แต่ความเชื่อ ความจริงและผลจากความจริงไม่ได้เป็นอย่างคิดและคาดหวัง บราซิลได้แค่อันดับ ๔ ในบ้านของตัวเอง ดังนั้นกีฬา ความจริงและกลไกแห่งความจริง จึงเป็นเรื่องที่ต้องสมเหตุผล สมช่วงเวลาและกลไกร่วมที่สอดคล้องกันความสำเร็จเหล่านั้นจึงจะมีผลในเชิงประจักษ์อย่างแท้จริง ดังนั้นความสำเร็จ กับความจริงในเรื่องของประสิทธิภาพของนักกีฬากลไกการจัดการ การบริหาร และแรงเสริมต่อความสำเร็จจึงเป็นส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการ การดำเนินการ ทั้งกีฬา ชีวิต การประกอบการธุรกิจ หรือการบริหารประเทศ คงไม่

^๗ Jason P. Coy, A Brief History of Germany. New York : Facts On File, Inc. 2011,p 192-193

ด้วยเงื่อนไขใด เงื่อนไขหนึ่งเป็นปัจจัยหลักทั้งสิ้น ดังนั้น“น้องเมย์” หรือ “จิ้งจอกสยาม” จึงไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญและด้วยเงื่อนไขใด เงื่อนไขหนึ่งแต่อย่างใดไม่ ? ถ้าเชื่อผ่านการสื่อสารอย่างนั้นหรือคิดอย่างนั้นก็แปลว่าท่านกำลังหลงต่อความเชื่อที่คนกลุ่มหนึ่ง (กลุ่มผลประโยชน์-สาร-สื่อ) หยิบยื่นให้ และหยิบความเชื่อนั้นมาเป็นแนวคิดของชีวิต ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นไม่ใช่วิถีแห่งความเป็นชาวพุทธ

นักกีฬาโอลิมปิกเข้าพบนมัสการพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (เจ้าคุณธงชัย) ที่วัดไตรมิตรวิทยาราม ก่อนไปแข่งขัน^๕

๔. สรุปและการวางที่ท่าต่อความจริง

ในทางพระพุทธศาสนามีแนวคิดในเรื่อง “เหตุ-ผล” ไม่มีอะไรเกิดขึ้นโดยไม่มีที่มา และที่ไป หรือแปลงย้ายอีกหน่อย พระพุทธศาสนาไม่มีแนวคิดให้เชื่อความ “บังเอิญ” ไม่มีอะไรไม่เกิดขึ้นโดยไม่มีเหตุที่มา และปัจจัยเกื้อหนุน ทุกอย่างล้วนเกิดขึ้นตามเงื่อนไข และการเกื้อหนุน (กรรม-Action) ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าถึงไม่มีพระพุทธเจ้า องค์ความรู้ที่นำมาเผยแผ่ก็มีอยู่แล้วในธรรมชาติ การเกิดของพระองค์หรือไม่เกิดของพระองค์จึงไม่ใช่ปัจจัยหลัก ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงถ่อมตนอยู่เสมอว่าตัวเองเป็นเพียง “ผู้บอกทาง-ตลาคโค” (ม.อ. (ไทย) ๑๔/๗๗/๘๓) การที่กระแสวิพากษ์วิจารณ์ไทย ให้น้ำหนักไปที่เรื่องใด เรื่องหนึ่งผ่านการสื่อสารที่ปรากฏทางสื่อต่างๆ จึงไม่น่าจะใช้วิถีและบุคลิกของชาวพุทธที่ควรเป็น ด้วยเหตุว่าพุทธศาสนาสอนเรื่องปัญญา สอนความเป็นเหตุเป็นผล สอนเรื่องกรรม หลักการเหล่านี้ต้องผสมผสานสอดคล้องกันเป็นฐานของการเชื่อและตัดสินใจ การที่นักธุรกิจประสบความสำเร็จ และนำพากีฬาประสบความสำเร็จ จึงควรเป็นเรื่องการประกอบสร้างทั้งในส่วนทุน การจัดการทุน การจัดการคน การสร้างแรงจูงใจ ทั้งหมดเป็น “กรรม” ที่หมายถึงการกระทำ การดำเนินการ (Action) อย่างสอดคล้องทางการบริหาร เนืองกันอย่างสมเหตุสมผล บนหลักการที่ถูกต้อง ใช้ปัญญาเป็นเกณฑ์พิจารณาอย่างเหมาะสม นั้นแหละถึงจะได้เชื่อว่าเป็นความสำเร็จอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะนักกีฬา ที่ไปกราบพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ธงชัย) ก่อนไปแข่ง กรณีสู่ตัวโอลิมปิกทีมชาติไทย ที่ผลก็แพ้ชนะสลับกันไป หรือนักมวยไปกราบหลวง

^๕ นักกีฬาโอลิมปิกเข้าพบนมัสการพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (เจ้าคุณธงชัย) ที่วัดไตรมิตรวิทยาราม ก่อนไปแข่งขัน,สืบค้น ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙,จาก <http://www.Smmsport.com/reader.php?news=177849>

พ่อคุณ ปรีสุทโธ ก่อนไปแข่งในอดีต ก็มีทั้งแพ้และชนะด้วยเช่นกัน ดังนั้นทุกองค์พยายพล้วนเกิดจากเหตุและผลที่สอดคล้องกัน คงไม่ใช่เงื่อนไขแห่งพระ น้ามนต์ ยันต์ สวดนพเคราะห์ ความรัก หรือแรงเร้า แรงบีบ เพียงแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ทุกอย่างต้องสอดคล้องสมคล้อง และเกื้อหนุนกัน ซึ่งพระพุทธรศาสนาให้แนวคิดไว้ว่า “สิ่งนี้มี-สิ่งนี้จึงเกิด” (ปฏิจจสมุปบาท) หรือมันเป็นเช่นนั้นเอง “ตถตา” บังเอิญคงไม่เกิดขึ้นกับใครหรืออย่างไร หรือใดๆ ทั้งสิ้นไม่รู้ คนอื่นคิดอย่างไรแต่ข้าพเจ้าคิดอย่างนี้ ? พึงพิจารณา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาเตปิฎก,๒๕๐๕.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๓๕.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

พระคลัง (หน). เจ้าพระยาสามกก.[ฉบับเจ้าพระยาพระคลังหน]. พิมพ์ครั้งที่ ๒๒.

กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า,๒๕๔๕.

วงศ์สถิต วิสุทธี. ขอน้อมถวายอาลัยแด่ พระเทพวิทยาคม (หลวงพ่อคุณ ปรีสุทโธ).

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘

(๒) วิทยานิพนธ์ :

ปฐมพงษ์ สุขเล็ก. “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องเล่าและการประกอบสร้าง ความหมาย”.ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,๒๕๕๕.

โนภิสา ดำทริกกล้า. “การรับรู้เรื่องราวและบทบาทเกี่ยวกับรสบูติน”, ภาคนิพนธ์สาขารัสเซีย ศึกษา. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

ณัฐวดี เตมียกุล. “ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วมที่มีต่อความผูกพันต่อที่อยู่อาศัยและกิจกรรมการใช้งานพื้นที่ริมน้ำ กรณีศึกษาเขื่อนป้องกันน้ำท่วม อำเภอ อินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี”. หลักสูตรภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖.

พรอมรินทร์ อุทัยสมบัติ. “ศึกษาแนวทางการฝึกอานาปานสติเพื่อส่งเสริมการเล่นเทนนิส” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ศิลปะการใช้ชีวิต), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระมหาบุญเลิศ ธมมทสฺสี (โอรุสฺส). ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชวิทยาคม (หลวงพ่อกุณ ปริสุทฺโธ). **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาธรรมนิเทศ)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ไทรเทพ ไกรรุ่ง, “สวดล้างอาถรรพณ์ที่ 'เลสเตอร์' รวมนวดเกจิตั้งลัดฟ้าสยบ 'ผีแดง' แมนยูฯ” <http://www.komchadluek.net/detail/20140926/192826.html> วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๗

น้องเมย์ รัชนก เผยเคล็ดลับ นิ่งสมาธิทุกวัน กว่า ๓ แชมป์ซูบเปอร์ซีรีส์ ขึ้นแท่นมือหนึ่งของโลก!!!” [http://www.winnews.tv/news/2232\(๑๗ เมษายน ๒๕๕๙\)](http://www.winnews.tv/news/2232(๑๗%20เมษายน%20๒๕๕๙))

โนวัค ยอโควิช นักเทนนิสมือ 1 ของโลก เข้าวัดไทยนั่งสมาธิ ก่อนคว้าแชมป์ Wimbledon 2015” (ASTV ผู้จัดการออนไลน์ 4 สิงหาคม ๒๕๕๘) <http://www.manager.co.th/Dhamma/ViewNews.aspx?NewsID=9580000087413>

นักตบสาวไทยร่วมทำบุญ กราบบมัสการเจ้าคุณธงชัย ที่วัดไตรมิตร, สืบค้น ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙, จาก <http://www.smmsport.com/reader.php?news=177849>

มาแล้วสหพันธ์แบดมินตันโลก ประกาศ "น้องเมย์" รัชนก อินทนนท์ ขึ้นมือ ๑ โลก อย่างเป็นทางการ”, <http://sport.sanook.com/223173/>, (21 เมษายน 2559)

เมย์ เผยเคล็ดลับนั่งสมาธิทุกคืนมั่นใจโอลิมปิกมีเหรียญ, ผู้จัดการออนไลน์ ๔ เมษายน ๒๕๕๙ <http://www.manager.co.th/Sport/ViewNews.aspx?NewsID=9590000034644>

‘เลสเตอร์’ แชมป์-พินเงินนับหมื่นล้าน”, คมชัดลึก วันพุธที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๙, จาก <http://www.komchadluek.net/detail/20160504/226997.html>

“อานุภาพความรัก! น้องเมย์ รัชนก “ทุกเส้นทางคอยมีเธอเคียงข้าง”, (ผู้จัดการรายวัน ๑๗ เมษายน ๒๕๕๙) <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9590000038973>

(๓) ภาษาอังกฤษ :

Jason P. Coy, A Brief History of Germany. New York : Facts On File, Inc, 2011
“Leicester Wins English Title for First Time in 132-Year History, (bloomberg May 3, 2016) <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-05-02/urgent-leicester->

Wimbledon 2015: Novak Djokovic and the Buddhist temple minutes from Centre Court that helps him maintain his winning ways <http://www.buddhistchannel.tv/index.php?id=9,12380,0,0,1,0#.V4BtpNJ95dg>

บทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียน Monk's Role with Environmental Conservation In ASEAN

พระครูสิทธิธรรมารักษ์*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้ ผู้เขียนมีความมุ่งหมายที่จะอธิบายบทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียน เพื่อศึกษารูปแบบบทบาทของพระสงฆ์กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียน และนำเสนอแนวทางการประยุกต์บทบาทของพระสงฆ์กับการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียน เนื่องจากปัญหาโลกร้อนขึ้น ชั้นโอโซนถูกทำลาย พืชและสัตว์หลายชนิดกำลังจะสูญพันธุ์ การเพิ่มขึ้นของประชากรในอาเซียน การแพร่กระจายของมลภาวะและฝนกรด ปัญหาต่างๆ เหล่านี้กำลังรุมเร้าโลกและภูมิภาคอาเซียน ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ดังที่พระพุทธศาสนาสอนให้คนดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าไม้เพราะป่าไม้เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ที่คนไทยนับถือ พระสงฆ์มีบทบาทที่จะช่วยส่งเสริมให้คนเห็นคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ และช่วยดูแลรักษาป่าไม้ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้สามารถนำมาเป็นแนวทางการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าได้

คำสำคัญ : บทบาทของพระสงฆ์, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, สังคมอาเซียน

Abstract

This paper Author of a purpose to explain the Monk's Role with Environmental Conservation In ASEAN. To study the role of the clergy and the environment in the region. And a presentation application guidelines in the Monk's Role with Environmental Conservation In ASEAN. Due to global warming The ozone layer is destroyed. Plant and animal species are extinct. The increase in population in the region. The spread of pollution and acid rain. These issues are plaguing the world And ASEAN. The deteriorating steadily. As Buddhism teaches people to care for the environment. The forests because forests associated with the Buddha. And Thailand's revered monks. The priest, a

* อาจารย์สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์เลย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

role that will encourage people to see the value. And the importance of forests and shrub care. Beliefs about spirits and sacred Related to forestry. Can be used as guidelines for conservation of forests and wildlife.

Keywords : The Monk's Role, Environmental Conservation, ASEAN

๑. บทนำ

ประเทศในกลุ่มอาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ซึ่งสนับสนุนความยั่งยืนของระบบนิเวศน์ทั้งภายในภูมิภาคและโลก นอกจากเป็นแหล่งน้ำ อาหารและพลังงานแล้ว ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ยังมีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของมนุษย์ ประเทศในกลุ่มอาเซียนมีระบบนิเวศวิทยาที่มี ลักษณะเฉพาะโดดเด่น และหลากหลาย เช่น ลุ่มน้ำแม่โขง อ่าวฮาลองและทะเลสาบโตะบา แลยังมีชายฝั่งทะเลที่ทอดตัวยาว ล้อมรอบไปด้วยทะเลและอ่าวที่สำคัญ เช่น ทะเลจีนใต้ ทะเลอันดามัน และอ่าวไทย

จากที่มีการพัฒนารวมประเทศในกลุ่มภูมิภาคอาเซียนนี้เอง ทำให้เกิดปัญหาต่อ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหลายๆ ด้าน เนื่องจากทุกประเทศในกลุ่มอาเซียนนี้ เอง ได้เกิดการพัฒนาและนำทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้มาใช้ จนเกิดเป็นปัญหาการทำลาย ระบบนิเวศในหลายประเทศ ซึ่งในระยะหลังก็ได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อมขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศไทย ซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบัน หนึ่ง ในสามสถาบันหลักของชาติไทย เป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาติ พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย และวิถีชีวิตของคนไทย ที่มีบทบาทในการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียนในด้านต่างๆ ทั้งด้านการปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม ประเพณี จนถึงการค้าในชีวิตประจำวัน โดยมีวัดเป็นหน่วย ปฏิบัติการหลักของสถาบันพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ถ่ายทอดวิชาการ ศิลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ไปสู่ชุมชน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ลึกซึ้งจนยากที่จะแยกออกจากกันได้ วิถีชีวิตของผู้คนจึงจำเป็นต้องอาศัยวัด หรือก็คือ พระสงฆ์ตั้งแต่เกิดจนตาย วัดจึงเปรียบเสมือนชีวิตจิตใจหรือจิตวิญญาณของชุมชน และใน ขณะเดียวกันชุมชนก็ต้องให้ความช่วยเหลือกับพระสงฆ์เช่นเดียวกัน และด้วยความเชื่อใจ ในพระสงฆ์ๆ เองจะต้องช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ให้กับสังคมอาเซียนไปในตัว

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ในสังคมไทยวัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์รวม จิตใจของผู้คนในชุมชนและสังคม และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม เป็น ส่วนประกอบที่จะขาดเสียมิได้สำหรับชุมชนในแต่ละระดับ โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนของ

พระพุทธศาสนา ทำให้พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแนบแน่นเช่นเดียวกับวัด พระสงฆ์จึงมีลักษณะของความเป็นผู้นำในทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด เมื่อวัดเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจพระสงฆ์ก็มีฐานะเป็นผู้นำทางจิตใจของชุมชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และความร่วมมือต่างๆ และนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วัดมีบทบาทสำคัญยิ่งในการ สืบทอดพระพุทธศาสนาและปกป้องสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี วัดเป็นหน่วยงานสวัสดิการใหญ่ ที่สุดในชุมชน ที่ช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชนและสังคมได้เป็นอย่างดี จากการที่ สภาพสังคมปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสังคม หรือกระแสโลกาภิวัตน์ เมื่อ เข้าสู่ประชาคมอาเซียน

สังคมอาเซียนกับสิ่งแวดล้อม

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการในเดือนธันวาคม ๒๕๕๘ สร้างความ ตื่นตัวให้กับภาครัฐและภาคเอกชนในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะ เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงนี้ ส่งผลดีต่อการ ขยายตัวของการค้า การบริการ และการลงทุนของอาเซียน แต่อาจนำไปสู่การใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการผลิตและการบริโภคมากขึ้นซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและ ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติต่ออาเซียนในระยะยาว แม้ว่าประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) หนึ่งในเสาหลักของประชาคมอาเซียน ได้กำหนดให้ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) เป็นหนึ่งใน คุณลักษณะสำคัญของการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

เมื่อพิจารณาภาวะเปราะบาง ข้อบังคับ และกฎหมายภายในประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนมีระดับความครอบคลุม และความเข้มงวดของกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ดังนี้

บรูไน ไม่ได้กำหนดกรอบกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมไว้โดยตรง แต่ข้อกำหนดด้าน สิ่งแวดล้อมจะปรากฏในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กัมพูชา กำหนดกรอบแนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญและกำหนด หน้าที่ของรัฐบาลในการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีการประกาศใช้กฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ กฎหมายที่ดินและกฎหมายคุ้มครองพื้นที่ธรรมชาติ

สปป.ลาว ประกาศใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านสิ่งแวดล้อม และกำหนดการ ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมก่อนดำเนินการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางประเภท

เมียนมา มีกฎหมายควบคุมโรงงาน กฎหมายด้านสุขอนามัยของสาธารณชน กฎหมายป่าไม้ การอนุรักษ์สัตว์ป่า กฎหมายเหมืองแร่ และกรอบนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

สิงคโปร์ มีรัฐบัญญัติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมสูงถึง ๓๐ ฉบับ ซึ่งครอบคลุมการควบคุม มลภาวะทางน้ำ อากาศ การเคลื่อนย้ายขยะมีพิษ การจราจร การวางแผนและการจัดการ

การใช้พื้นที่ การควบคุมการก่อสร้าง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและครอบคลุมถึงการสาธารณสุข

ในส่วนประเทศไทยมีการกำหนดนโยบายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับ รวมทั้งมีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและน้ำทิ้งจากอาคารและโรงงานอุตสาหกรรม มาตรฐานคุณภาพอากาศ ระดับเสียง และสารพิษพร้อมทั้งกำหนดการควบคุมมลภาวะด้านต่างๆ

กลไกของกฎหมายภายในประเทศสมาชิกอาเซียนที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งหากเมื่อประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการในปลายปี ๒๕๕๘ ย่อมส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายทุนที่เสรีมากขึ้น นักลงทุนจำนวนมากจะมุ่งขยายการลงทุนไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ แต่มีการกำกับดูแลสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดน้อยกว่า เช่น สปป.ลาว และเมียนมา ย่อมส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและปริมาณมลพิษโดยรวมของภูมิภาคเพิ่มสูงขึ้น^๑

ความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับสิ่งแวดล้อม

ป่า วัด และพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาถือว่ามีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งวัดแรกในพุทธศาสนาคือวัดเวฬุวนาราม (มาจากคำว่า เวฬุ แปลว่า ไม้ไผ่ + วณ แปลว่า ป่า + อาราม แปลว่า สถานที่ที่รื่นรมย์) มีพระเจ้าพิมพิสารแห่งแคว้นมคธถวายแก่พระพุทธเจ้า นอกจากนั้นมียอดป่าเกิดขึ้นหลายแห่ง เช่น เขตวนาราม บุพพาราม นิโครธาราม และอัมพวนาราม ซึ่งเป็นเหตุบอกให้พวกทราบบว่า ป่ากับพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกัน วัดในพุทธศาสนาล้วนมีความสัมพันธ์กับป่าหรือต้นไม้อย่างมาก วัดส่วนใหญ่ไม่ว่าจะอยู่ในชุมชนหรือชนบทห่างไกลจะมีต้นไม้ใหญ่ๆ มีความร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักการถืออุตุงศ์ที่มุ่งให้พระภิกษุสงฆ์อยู่โคนต้นไม้ เป็นวัตรในการประพฤติปฏิบัติธรรมชำระกิเลสภายในใจ

ดังนั้น พระสงฆ์กับป่าไม้จึงถือเป็นสิ่งคู่กัน ไม่สามารถแยกจากกันได้ตามคติความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทยถึงแม้จะไม่มีกรกล่าวไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ในใจของประชาชนต่างก็ทราบว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมีบทบาทที่สำคัญ ตั้งแต่บรรพบุรุษมาแล้ว ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ส่วน คือ ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล และศาสนธรรม

^๑ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.อาเซียนกับความพร้อมด้านสิ่งแวดล้อม. บทความพิเศษ, ๒๕๕๘.

ปัญหาสิ่งแวดล้อมกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา

ปัญหาโลกร้อนขึ้น ชื้นโอโซนถูกทำลาย พืชและสัตว์หลายชนิดกำลังจะสูญพันธุ์ การเพิ่มขึ้นของประชากรในอาเซียน การแพร่กระจายของมลภาวะและฝนกรด ปัญหาต่างๆ เหล่านี้กำลังรุมเร้าโลกและภูมิภาคอาเซียน ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจก็ยังคงดำเนินไปตามปกติ ส่วนสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียน ได้แก่ ความโลภซึ่งเป็นผลมาจากกระแสการพัฒนาดิจิทัลทางเศรษฐกิจไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอที่จะจัดการกับปัญหาที่โลกกำลังเผชิญอยู่ได้ ที่จริงแล้วความอวดดีของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยความเชื่อของศาสนาต่างๆ ที่มีปรากฏอยู่บนโลกใบนี้นานมาแล้ว พระพุทธศาสนาสอนให้คนรักความสงบ และเชื่อว่าความเกลียดชังและอาฆวนำไปสู่การทำลายล้างตนเองและผู้อื่น ความโลภ และความเห็นแก่ตัวนำไปสู่ความทุกข์ยาก^๒ ยิ่งไปกว่านั้นความเห็นแก่ตัวยังเป็นสาเหตุสำคัญของการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ดังคำกล่าวของท่านพุทธทาส ภิกขุ^๓ ที่ว่า “ทุกศาสนาต้องการหยุดความเห็นแก่ตัว เมื่อคนตกเป็นทาสของความเห็นแก่ตัว ไม่ต้องหวังว่าจะมีความสุข พุทธศาสนิกชนที่แท้จริงต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างจริงจังและจริงใจ เมื่อนั้นเราจึงจะรักษาธรรมชาติไว้ได้ トラบใดที่คนยังมีความเห็นแก่ตัวอยู่ก็ไม่สามารถที่จะป้องกันการทำลายป่าที่เพิ่มขึ้นได้” นั่นคือ ธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด

อย่างไรก็ตามสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียนอยู่ที่จิตใจของมนุษย์ ซึ่งเต็มไปด้วยความอวิชชา วิกัลจริต ละโมภ และความเกลียดชัง ฉะนั้นเราจะต้องพยายามหาทางแก้ไขที่จิตวิญญาณ และจิตวิทยา ที่เป็นต้นเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม ก่อนที่จะพยายามแก้ไขปัญหาด้านวัตถุด้วยการใช้เทคโนโลยีที่สลับซับซ้อน การศึกษาและศาสนาเป็นแนวทางที่จะใช้แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ โดยการทำให้คนเห็นและเข้าใจธรรมชาตินมากขึ้น รู้สึผลกระทบที่เกิดจากพฤติกรรมของตนเอง เห็นผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากการกระทำของตน และทำให้คนเห็นว่าตนสามารถทำสิ่งใหม่ที่ดีและถูกต้องได้ การศึกษาจะต้องช่วยปลูกฝังทัศนคติที่ดีและเปลี่ยนพฤติกรรมที่ทำลายสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมอาเซียน

ในทางพุทธศาสนา กิจกรรมทางเศรษฐกิจ หมายถึงการมีชีวิตที่ดีที่ประเสริฐ การผลิต การบริโภค และ การทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ไม่ควรสิ้นสุดที่ตัวมันเองแต่ควรจะ

^๒Thurman, R. 1992. 'Buddhist views on the environmental crisis', in F. B. Miracle, (ed.)

^๓ พุทธทาส ภิกขุ, พุทธศาสนิกกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๑๔.

สิ้นสุดที่การพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คนดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติโดยวิธีต่อไปนี้^๔

๑) การกินให้น้อย ท่านสอนให้กินเฉพาะเท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เพราะการทำดังกล่าว จะทำลายธรรมชาติน้อยลง ซึ่งจะช่วยลดมลภาวะลงด้วย

๒) การอยู่อย่างผสมกลมกลืนกับธรรมชาติ คนและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ อยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติ อันได้แก่ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย

๓) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด พระพุทธเจ้าสอนให้คนใช้ธรรมชาติในการพัฒนาจิตใจ พฤติกรรม และศีลธรรมของตนเอง ดังนั้นคนต้องเรียนรู้การใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด

เมื่อมนุษย์ประจักษ์ว่าการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียนมิใช่ประโยชน์สุข มาให้แก่มนุษย์ฝ่ายเดียวที่เคยเข้าใจกัน แต่จะนำความหายนะและความทุกข์มาสู่สังคมอาเซียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็พากันให้ความสนใจต่อปัญหานี้มากขึ้นเป็นพิเศษ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียนเป็นปัญหาของประชาคมอาเซียนที่จะต้องเผชิญร่วมกัน ปัจจุบันนี้กระบวนการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียนได้เริ่มเคลื่อนไหว เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่อย่างทุ้มทึบจริงจัง แต่ยังมีมนุษย์อยู่อีกจำนวนไม่น้อยที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก มีความเห็นผิดยังคงตั้งหน้าตั้งตาทอโยยผลประโยชน์เพื่อตนเองโดยการทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียนอย่างรุนแรง ไม่มีความรู้สึกถึงพิษภัยที่กำลังคืบคลานเข้ามา ไม่คิดช่วยแก้ปัญหา แต่ยังคงเพิ่มปัญหาอย่างไม่หยุดยั้ง นักอนุรักษ์ต้องต่อสู้กับปัญหาวิกฤตทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียนที่หนักหน่วงรุนแรงแล้ว ยังจะต้องเผชิญกับมนุษย์ที่ขาดจิตสำนึก ซึ่งมีเครื่องมือทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง อำนาจ อิทธิพลหรือสิ่งอื่นๆ

ในสังคมอาเซียนได้ประจักษ์ชัดแล้วว่า ปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุแห่งความทุกข์ของมนุษย์ทั้งมวล คงไม่มีเวลามาจับผิดกันว่าใครคือฆาตกรผู้ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียน คงไม่สามารถจะมอบให้ใครกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งรับภาระแก้ปัญหาแต่เพียงกลุ่มเดียว เมื่อมนุษย์ทุกคนบริโภคใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกัน และปัญหาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคมอาเซียนที่เกิดขึ้นมาก็เพราะเหตุว่า มนุษย์ใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นด้วยความประมาท มนุษย์ทุกคนจึง

^๔ ประเวศ อินทองปาน, พระพุทธศาสนากับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๓.

ต้องมีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ปัญหาตามกำลังสติปัญญา ความรู้ความสามารถ อำนาจและหน้าที่ที่ตนมีอยู่^๕

หลังจากได้ตรัสรู้แล้วทรงใช้เวลาโปรดเวไนยสัตว์ ตามสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดมีวัดป่าขึ้นมากมาย อาทิ ป่าไผ่ของพระเจ้าพิมพิสารแห่งราชคฤห์ ป่าปาลิไลยก์ สวนป่ามหาวัน กรุงเวสาลี เขาคิชฌกูฏ และในการดับขันธปรินิพพานทรงเลือกเอาป่าสาละวัน เมืองกุสินารา เป็นสถานที่ช่วงสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพ ทรงมีความเมตตา กรุณาอย่างยิ่งต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย คำสอนที่มีต่อพระสาวกนั้น รับสั่งให้ภิกษุทั้งหลาย ทำสมาธิตามรากไม้ โคนไม้ที่ว่าง เป็นต้น คำสอนนี้ ดูเหมือนเป็นการกำหนดแนวทางการใช้ชีวิตตามแบบของชาวพุทธโดยแท้^๖

พระพุทธองค์ทรงตระหนักในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทรงกำหนดพระวินัยสำหรับพระภิกษุและภิกษุณีสงฆ์ เช่น บทบัญญัติที่ทรงห้ามทิ้งของสกปรกลงในแม่น้ำ หรือที่สาธารณะ ห้ามพระภิกษุตัดต้นไม้ ทำลายป่า ห้ามฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ให้มีเมตตา กรุณา เป็นต้น บนพื้นฐานหลักธรรมเพื่ออนุรักษ์ต่อธรรมชาติ^๗

ความรักธรรมชาติของพระภิกษุในเบื้องต้นอาจเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นในการแสวงหาสถานที่เงียบสงบเพื่อการบำเพ็ญสมาธิ แต่ความชื่นชมในธรรมชาติและประโยชน์ของธรรมชาติก็มีใช้สิ่งที่พึงมองข้ามไป ตาลบุตร พระภิกษุผู้อาศัยในเขาในถ้ำ กล่าวไว้ว่า Norman^๘

"ท่านผู้ไปสู่เรือนคือถ้ำที่เงื่อมภูเขาอันสวยงามตามธรรมชาติ เป็นที่อาศัยอยู่แห่งสัตว์ป่า คือ หมู และกวาง และในป่าที่ฝนตกใหม่ๆ จักได้ความรื่นรมย์ใจ ณ ที่นั้น ผู่นกยูงมีขนที่คอเขียว มีหงอนและปีกงาม ลำแพนหางมีแวววิจิตรนัก ส่งสำเนียงก้องกังวานไพเราะจับใจ อีกทั้งท่านผู้บำเพ็ญฌานอยู่ในป่าให้สำเร็จได้เมื่อฝนตกแล้ว หล้างอกยาวประมาณ ๔ นิ้ว ท้องฟ้างามแจ่มใส ไม่มีเมฆปกคลุม เมื่อท่านทำตนให้เสมอด้วยไม้แล้วนอนอยู่เหนือหล้าระหว่างภูเขานั้น จะรู้สึกอ่อนนุ่มดังสำลี"

พระภิกษุอีกรูปหนึ่ง มีนามว่า สังกิจจะ เป็นผู้นิยมราวป่าเช่นกัน และได้กล่าวชมธรรมชาติไว้ว่า "แอ่งศิลาซึ่งมีน้ำใส ประกอบด้วยหมู่ชะนีและค้าง คารดาชไปด้วยสาหร่าย ย่อมยังอาตมาให้อินดี การที่อาตมาอยู่ในเสนาสนะป่า คือชอกเขาและถ้ำอันเป็นที่สงัด เป็นที่ส่องเสพอาศัยแห่งมวลมฤค ย่อมทำให้อาตมาอินดี อาตมาไม่เคยรู้สึกถึงความดำริอันไม่

^๕ Chetchotiros, N.1996. 'Abbot teaches peace and conservation in a materialist era', *Bangkok Post Newspaper*, 26 March, p. 20.

^๖ อัง.จตุกก. ๒๑/๑๘๓/๑๙๓. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. ๒๕๑๔.

^๗ วินย. มห. ๒/๔๒๕,๗๑๓/๒๒๕,๓๖๑. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง. ๒๕๑๔.

^๘ Norman, K.R. (Tr.) *Theragatha*. London: Pali Text Society. 1969. P.60.

ประเสริฐ ประกอบด้วยโทษเลยว่า ขอสัตว์เหล่านี้ จงถูกเบียดเบียน จงถูกฆ่า จงได้รับทุกข์
อาตมาได้ทำความคุ้นเคยกับพระศาสนาแล้ว"

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และถนอมธรรมชาติ ดังที่พระรา
ชมุนี^๙ กล่าวไว้ว่า "ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แหล่งน้ำ หรือสัตว์ป่า ดังข้อความข้างต้นเป็นเพียง
ตัวอย่าง จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการที่จะเน้นบทบาทของผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อการบรรลุพระ
นิพพาน โดยการอาศัยอยู่ตามราวป่าตามเขา ชีวิตของพวกเขาดำเนินไปด้วยปัญญา และส
ลสิกขา อันน่าจะมีคุณค่าในแง่ของการผลิต มากกว่าแรงงานที่ใช้ในการผลิตโลกทางวัตถุ
ตัวอย่างเช่น การที่พระภิกษุบำเพ็ญสมาธิในป่า ก็เป็นผลโดยตรงในการรักษาป่าโดยไม่ต้อง
ลงทุนลงแรงใดๆ เจ้าพนักงานป่าไม้อย่อมจะบอกได้ว่าในการที่พระเข้าไปบำเพ็ญสมาธิในป่า
นั้น มีผลในการอนุรักษ์ดีกว่าวิธีอื่นๆ"

พระพุทธเจ้า กับ การอนุรักษ์ธรรมชาติ

จากหลักฐานในพระไตรปิฎก สามารถค้นคว้าได้หลายจุดหลายตอน ถึงความเป็น
นักอนุรักษ์ธรรมชาติ ของพระบรมศาสดา โดยมีมาในข้อศีลบาง ในข้อวินัยบาง หรือในพระ
สูตรต่างๆที่ทรงแสดงไว้บ้าง ซึ่งอาจมีมาจากสาเหตุโดยตรง หรือโดยอ้อมก็ตาม จะขอนำมา
เสนอเท่าที่พอค้นคว้าได้ ดังต่อไปนี้

๑) อนุรักษ์สัตว์

ศีลข้อที่หนึ่ง ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางโทษภัย วางของมีคม แล้ว
มีความละอายต่อการทำบาป มีความเอ็นดู มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่^{๑๐}

นับตั้งแต่ในสมัยพุทธกาลนานมา พระพุทธองค์ทรงวางนโยบายอนุรักษ์ชีวิตสัตว์
โลกเอาไว้แล้ว โดยการกำหนดปฏิบัติที่เรียกว่า "ศีล" ให้แก่ชาวโลก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากผู้คนพยายามรักษาศีลข้อที่หนึ่งนี้เพิ่มมากขึ้น ปัญหาการ
สูญพันธุ์ของสัตว์ป่าต่างๆ จะลดลง ในป่าจะมีสัตว์อาศัยอยู่ และสัตว์ทั้งหลายก็จะมีป่าให้อยู่
สัตว์กับป่าไม่เป็นที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ไปทำสัตว์ป่าให้กลายเป็นสัตว์บ้าน นำมา
บังคับใส่กรงขังไว้ แล้วทำลายป่าราบเรียบ สร้างเป็นตึกสูง เป็นห้องแถว

๒) อนุรักษ์ดิน

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียนว่า ดูก่อนโมฆบุรุษ (ผู้สูญเปล่า)ทั้งหลาย ไฉนพวก
เธอ (ภิกษุ) จึงได้ขุดดินเองบ้าง ให้คนอื่นขุดดินบ้างเล่า เพราะคนทั้งหลายสำคัญในดินว่า มี
สิ่งมีชีวิต จึงยอมเบียดเบียนอินทรีย์(สิ่งมีชีวิต) การกระทำของพวกเธอนั้น เป็นไปเพื่อความไม่

^๙ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๑๔๕.

^{๑๐} พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๐ "อุโปสถสูตร"

เลื่อมใส ของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส และเป็นไปเพื่อความเป็นอย่างอื่น ของชนบางพวกที่เลื่อมใสแล้ว

ฉะนั้น นักเพาะปลูกที่เป็น"นักปฏิบัติธรรมของพุทธ" จึงสมควรใช้ "การเพาะปลูกแบบธรรมชาติ" เพราะ มีแต่วิธีนี้วิธีเดียวเท่านั้น ที่จะไม่ต้องเบียดเบียนทำร้ายสัตว์ เนื่องจากวิธีการเพาะปลูก แบบธรรมชาตินั้น ไม่ต้องขุดดิน ไม่ต้องไถพรวนดิน แต่จะปล่อยให้ดินพัฒนาตัวของมันเอง คือปล่อยให้สิ่งมีชีวิตในดินเช่น จุลชีพในดิน ไส้เดือน ตัวตุ่น ฯลฯ ทำหน้าที่แทนคันไถและวัวเทียม ในการจัดระบบดินและสร้างดิน ให้อุดมสมบูรณ์ขึ้นมา

ดินจะมีชีวิตตามธรรมชาติของมันเอง และธรรมชาติจะสร้างดินให้มีชีวิตเอง วงจรชีวิตของธรรมชาติย่อมสมดุลกันเอง หากมนุษย์ไม่เข้าไปแทรกแซงทำลาย ดังเช่นป่าเขาลำเนาไพร ไม่ต้องการปุ๋ยเคมีใดๆจากมนุษย์เลย แต่ต้นไม้ก็พากันเติบโตสูงใหญ่ อย่างหนาแน่นรกทึบได้เอง^{๑๑}

๓) อนุรักษ์น้ำ

ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจะไม่ถ่ายอุจจาระ ไม่ถ่ายปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลาย ลงในน้ำ^{๑๒} พระพุทธองค์ทรงแสดงเจตนารมณ์ ให้ช่วยกันรักษาความสะอาดแก่แม่น้ำ-ลำคลอง-บึง-หนอง-บ่อ ฯลฯ ไม่ให้ถ่ายเทของเน่าเสียลงน้ำ น้ำจึงจะไม่กลายเป็นมลพิษ ไม่เป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคสู่ประชาชน ตลอดจนไม่ก่ออันตรายสู่สัตว์น้ำ และสัตว์บกทั้งหลายด้วยแล้ว เจ้าพระยาที่กำลังจะเน่า อีกทั้งแม่น้ำสายอื่นๆ จะได้คืนกลับสู่ความสะอาดสวยใสดังเดิม หากชาวบ้านช่วยกันไม่ทิ้งขยะของเสียลงน้ำ

๔) อนุรักษ์พืช

ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราไม่ป่วยไข้จะไม่ถ่ายอุจจาระ ไม่ถ่ายปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลาย ลงบนของสดเขียว^{๑๓} ทรงบัญญัติห้ามถ่ายสิ่งสกปรก หรือไม่ให้ถ่มสิ่งของปฏิกูล รดบนใบไม้ใบหญ้าที่สดเขียว เพราะตามธรรมชาติของพืชแล้ว พืชต้องการปุ๋ยจากแผ่นดิน ใบต้องการแสงแดดจากดวงอาทิตย์ จึงไม่มีความต้องการใดๆ เลย ที่จะรับปุ๋ยสดโดยตรงของมนุษย์รดที่ตัวพืช ฉะนั้นทางที่ดีควรขับถ่ายลงดินเป็นดีที่สุด

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง"ยากำจัดศัตรูพืช" หรือ "ยาฆ่าแมลง" หรือ "ปุ๋ยสารเคมี" ซึ่งพืชไม่ต้องการ สารเคมีมาเป็นปุ๋ยเสริมเลย มิหนำซ้ำสารเคมีนั่นเองจะทำร้ายสัตว์ในดินให้ตายแล้วดินก็ต้อง ถึงแก่ความตายไปด้วย "ดินตาย" ย่อมปลูกพืชไม่ได้ผล เพราะพืช อาศัยเพียง "ดินที่มีชีวิต" เท่านั้นเป็นอาหาร ในการสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ตัวเอง ถ้าดินตายเสียแล้ว จะให้ชีวิตแก่พืชได้อย่างไร

^{๑๑} พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒ "มุลาวาทรรค สิกขาบทที่ ๑๐"

^{๑๒} พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒ "ปาทุการวรรค สิกขาบทที่ ๑๕ พระปฐมบัญญัติ"

^{๑๓} พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒ "ปาทุการวรรค สิกขาบทที่ ๑๕"

วินัยข้อนี้ชี้ชัดเรื่องของการอนุรักษ์ต้นไม้ โดยไม่ให้ภิกษุตัดต้นไม้เอง และไม่บอกคนอื่นตัดต้นไม้ให้ เพื่อรักษาชีวิตของป่าไม้เอาไว้ แล้วป่าช่วยให้ฝนตกตามฤดูกาล ช่วยป้องกันภัยจากน้ำท่วมไหลป่าได้

มาถึงทุกวันนี้ ต้นไม้ขาดแคลนมหาศาล ไม่มีจำนวนเพียงพอที่จะฟอกอากาศพิษในเมือง ที่พิษพิษออกจากท่อไอเสียรถ หรือปล่อยพิษออกจากปล่องโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ "ปอดธรรมชาติของโลก" ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง เพราะต้นไม้ถูกมนุษย์ตัดโค่นทำลาย เมืองไทยเคยมีป่าเขตร้อน ปกคลุมพื้นที่อยู่ ๘๐% แต่ทุกวันนี้เหลือไม่ถึง ๒๐% ซึ่งส่วนใหญ่ ถูกทำลายลงเพราะ การพัฒนา เศรษฐกิจ-สังคม เลียนแบบประเทศอุตสาหกรรมที่เจริญแล้วทางเทคโนโลยีทั้งหลาย

๕) อนุรักษ์ทรัพยากร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวธรรมของภิกษุ ซึ่งเป็นผู้สันโดษ (มักน้อย) ด้วยปัจจัย (ของจำเป็นในการยังชีพ) ที่น้อย หาได้ง่ายและไม่มีโทษ ว่าเป็นองค์แห่งความเป็นสมณะ คือ

๑. สันโดษด้วยจีวร ผ้าบังสุกุล(ผ้าทิ้งแล้ว)ที่น้อย หาได้ง่ายและไม่มีโทษ
๒. สันโดษด้วยโภชนา คำข้าวที่น้อยหาได้ด้วยปัสเชิง หาได้ง่ายและไม่มีโทษ
๓. สันโดษด้วยเสนาสนะ โคนไม้ที่น้อย หาได้ง่ายและไม่มีโทษ
๔. สันโดษด้วยเภสัช(ยา) มูตร(ปัสสาวะ)เน่าที่น้อย หาได้ง่ายและไม่มีโทษ^{๑๔}

พระองค์ทรงสอนให้ท่านเป็นผู้มักน้อย ใช้สอยของกินของใช้อย่างประหยัด เท่าที่มีความจำเป็น แก่ชีวิตเท่านั้น ซึ่งที่สำคัญๆก็คือ ปัจจัย ๔ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

ทรงห้ามชาวพุทธผู้ถือศีล ๘ อย่างเด็ดขาด ว่าไม่ควรใช้ทรัพยากรอย่างเกินเลย ความจำเป็น โดยเอามาใช้กันอย่างไม่คุ้มค่า ต่อสิ่งที่ต้องสูญเสียไป เช่น ฆ่าสัตว์เพียงเพื่อนำมาใช้ เป็นเครื่องประดับบ้าน ใช้ตกแต่งกายเท่านั้น หรือเด็ดดอกไม้-ตัดต้นไม้ นำไปใช้เสริมสวย ใช้เป็นของกำนัล แค้นนั้น หรือเอาทรัพยากรธรรมชาติมาผลิตเป็นของหอม เป็นเครื่องสำอาง เพียงเพื่อบำเรอ ความหรรษาฟุ้งเฟ้อเท่านั้นเอง^{๑๕}

ความสำคัญของพระวินัยต่อสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาประวัติศาสตร์พุทธศาสนาได้พบว่า พระพุทธเจ้าและพระสาวกมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติมาโดยตลอดเห็นได้จากพระองค์ประสูติ ตรัสรู้ ปรีชาญาณ สถานที่แสดงธรรมล้วนอยู่ในป่า สถานที่พำนักของพระพุทธเจ้าและพระสาวกคือ ป่า ภูเขา โคนไม้ ถ้ำ ซอกเขา ป่าช้า ลอมฟาง และยังมีข้อปฏิบัติสำหรับอยู่ป่าให้เหมาะสมอีกหลายข้อ เช่น รุกขที่ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ถืออยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร เป็นต้น ป่าสวนที่พระพุทธเจ้าประทับ

^{๑๔} พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ "จัตตาริสุตระ"

^{๑๕} Buddhaddhamma Foundation, Bangkok.

อยู่กับพระสาวก ก็มีคำว่าป่า เช่น ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ป่าอันธวัน เมืองสาวัตถี ป่าสังคาลสาละวัน หมู่บ้านนาทิกะ ป่ามทวัน กรุงกบิลพัสดุ์ เขตวัน เมืองสาวัตถี ป่ารักชิตวัน เมืองโกสัมพี นอกจากนี้แล้วยังประทับอยู่ถ้ำ เช่น ถ้ำอินทสาละ ถ้ำสัตตบรรณคูหา คิชฌกูฏ ถ้ำสุกรขาตา เป็นต้น

เมื่อการดำเนินชีวิตมีการเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างแยกจากกันไม่ได้ พระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้กฎของธรรมชาติอันสูงสุด พระองค์ทรงมองเห็นประโยชน์และความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้ทรงวางหลักพระธรรมวินัยให้พระสาวกศึกษาและปฏิบัติตามโดยใช้อุปกรณ์ที่หาได้ง่ายจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ศาสนา จนทำให้พุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับของสังคม การที่พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แล้วนั้น นอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ของพระสาวกแล้ว ยังช่วยรักษาสภาพแวดล้อมอีกด้วย ดังที่ ภัทรพร สิริกาญจน ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ” ตอนหนึ่งว่า^{๑๖}

ผู้มีศีลและวินัยอย่างเคร่งครัดย่อมไม่ทำลายชีวิต ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะศีลและวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามหลักพุทธศาสนา ทำให้ชาวพุทธตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต ไม่ทำลายมนุษย์ สัตว์ และพืช อันเป็นสิ่งมีชีวิต นอกจากนั้นผู้มีศีลและวินัยยังทะนุบำรุงสิ่งมีชีวิตให้เจริญงอกงามและเป็นประโยชน์แก่อุภยโลก จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

การที่พระสงฆ์จะใช้ชีวิตอยู่ในป่าได้นั้น พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามพระวินัย โดยเริ่มตั้งแต่อุปสมบทใหม่ ๆ ภิกษุผู้บวชใหม่จะต้องอยู่กับพระอุปัชฌาย์เป็นเวลา ๕ ปี จากนั้นจึงจะสามารถไปอยู่ป่าตามลำพังได้ ในขณะที่อยู่กับพระอุปัชฌาย์ ภิกษุต้องศึกษาพระวินัยให้เข้าใจ และสามารถนำไปสอนคนอื่นได้ อารามหรือวัดที่ภิกษุอยู่ประจำ หรืออยู่จำพรรษาจะต้องทำให้ถูกหลักพระวินัย เช่น อยู่ห่างจากเขตชุมชน กฎสำหรับพักอาศัยก็ต้องให้คณะสงฆ์กำหนดให้เพื่อป้องกันไม่ให้สร้างใหญ่โตเกินความจำเป็น เพราะการสร้างกุฏิใหญ่เกินไปอาจทำให้เกิดอันตราย ดังในสิกขาบทที่ ๙ แห่งกฎคามวรรค พระฉนนะ (สหชาติผู้เกิดพร้อม กับพระพุทธเจ้า ภายหลังออกบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า) ให้สร้างกุฏิใหญ่เกินไป กุฏิได้พังลงมาจนเกิดความเสียหายเกี่ยวกับปัจจัย ๔ พระสงฆ์ก็ต้องปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด เช่น การใช้จีวร (ผ้าคลุม) ให้มีขนาดพอดี และการใช้น้ำย้อมต้องใช้อย่างถูกต้องจากธรรมชาติมาทำการย้อม มีแก่นไม้ขนุน เป็นต้น บาตรสำหรับใช้เลี้ยงชีพต้องทำให้ถูกต้องตามพระวินัยเหมือนกัน คือ ใต้ขนาดพอบรรจุข้าวฉันอิ่ม และยังเน้นเรื่องการเก็บรักษาไม่ให้แตกง่าย

^{๑๖} ภัทรพร สิริกาญจน, **หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ. แนวคิดและบทบาทของพระ** คำเขียน สุวนันท์ ในการพัฒนาชุมชน, งานวิจัยเสนอต่อสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘, หน้า ๙๗.

พร้อมกับให้รักษาความสะอาด ส่วนเรื่องเกี่ยวกับเสนาสนะและยารักษาโรค ก็มีพระวินัยกำหนดการสร้าง การใช้ไว้ครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์ได้เป็นผู้เลี้ยงง่าย ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั่นเอง

ป่าไม้ในฐานะที่เป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ ในพระพุทธศาสนา มีบทบัญญัติทางพระวินัยที่ห้ามมิให้พระภิกษุกระทำการอะไรเป็นการทำลายสภาพของป่า และต้นไม้ เช่น พระภิกษุรูปใดตัดทำลายต้นไม้ ถ้าเป็นต้นไม้มีเจ้าของหวงแหน ท่านปรับอาบัติในฐานะอนินาทานคือ การถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ ถ้าเป็นการตัดกิ่งต้นไม้ของตนหรือของวัด ท่านปรับอาบัติในข้อที่เป็นการพรากรูติคามคือ หักรานกิ่ง ใบ ดอกของต้นไม้ แม้แต่การทำลายต้นไม้ที่เป็นเมล็ดที่ปลูกได้ แง่ง กิ่งของต้นไม้ ล้วนปรับเป็นอาบัติทั้งสิ้น และเพื่อเป็นการอนุรักษ์สภาพของป่า และต้นไม้ ได้มีบทบัญญัติทางพระวินัย ห้ามพระภิกษุถ่ายปัสสาวะอุจจาระ บ้วนน้ำลายลงน้ำ ในของสดเขียวทั้งเล็กและใหญ่ รวมถึงการทิ้งสิ่งสกปรกลงในน้ำ ในของสดของเขียวทั้งหลายอันเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยในการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

ความเชื่อในเรื่องที่มีเทพารักษ์ สิ่งสถิตอยู่ในป่า ต้นไม้ ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา จึงเป็นประโยชน์และเอื้ออำนวยที่สำคัญในการอนุรักษ์ป่า ต้นไม้ ยิ่งไปกว่านั้น พระวินัยยังกำหนดให้พระภิกษุที่สร้างกุฏิอยู่ตามป่า ไม่ให้ทำลายต้นไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต และแม้แต่ได้รับอนุญาตก็ตัดทำลายเองไม่ได้ และยังคงระมัดระวังไม่ให้กุฏิพังลงมาทับต้นไม้ในป่า ดังนั้นวันในพระพุทธศาสนา จึงเรียกว่า อาราม แปลว่าสถานที่ทำใจให้รื่นรมย์ โดยเน้นไปที่สวนไม้ดอกไม้ผล ไม้ที่ให้ร่มเงา วัดหลักในพระพุทธศาสนาจึงมีคำลงท้ายว่า วันทีแปลว่าป่า เช่น เวฬุวัน เขตวันชีวภัมพวัน และแม้แต่นิโครธาราม ก็เป็นป่าที่มีต้นไทรขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก

ความสำคัญของพระวินัยต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว สามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ ดังนี้^{๑๗}

๑) พระวินัยในฐานะเป็นกฎระเบียบสำหรับฝึกกายและวาจา

เมื่อพระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัยโดยเคร่งครัดย่อมเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ ดำเนินชีวิตไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียน ไม่ทำลายชีวิตใคร ๆ หากมุ่งดำเนินชีวิตเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์เป็นที่ตั้ง พระวินัยย่อมฝึกคนที่มีจิตแข็งกระด้างให้มีจิตใจประกอบด้วยเมตตา เช่น พระอุทายีในสมัยที่ยังไม่ได้บวชเคยเป็นนักยิงธนูและไม่ชอบอืกา ครั้นมาบวชในพระพุทธศาสนาได้ฆ่าอืกาตายเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าบัญญัติสิกขาบทห้ามมิให้ภิกษุจงใจปลงชีวิตสัตว์ จะเห็นได้ว่า พระวินัยได้ช่วยการาบบุคคลที่มีจิตใจโหดร้ายให้เป็นผู้มีจิตใจประกอบด้วยเมตตาได้ และเป็นการช่วยอนุรักษ์สัตว์ไม่ให้ถูกเบียดเบียน หรือถูกฆ่า

๒) พระวินัยในฐานะเป็นระบบที่สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

^{๑๗} ประพันธ์ ศุภษร, พระวินัยกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๒).

สิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แต่ละข้อ ล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สิกขาบทเหล่านี้ได้สร้างจิตสำนึกให้แก่ภิกษุสามเณรและเป็น แบบอย่างให้กับชาวบ้านเป็นอย่างดี การที่ภิกษุไม่ตัดต้นไม้ย่อมช่วยรักษาความสมดุลทาง ธรรมชาติได้มากมาย เพราะสิ่งมีชีวิตที่อาศัยต้นไม้ตั้งแต่รากถึงยอดมีอยู่อย่างชุกชุม เช่น สัตว์ จำพวกแมลง หนอน ผีเสื้อ เป็นต้น ต่างก็อาศัยต้นไม้เป็นเสมือนบ้านของพวกมัน เป็นที่หลบ ภัย เป็นที่พักผ่อน ยิ่งต้นไม้ใหญ่เท่าไรก็ยังมีสัตว์อาศัยมากเท่านั้น ต้นไม้เป็นห่วงโซ่อาหารที่หมุนเวียนหล่อเลี้ยงชีวิตทั้งของคนและสัตว์ พระอรหันต์ก็ต้องอาศัย ผักและผลไม้ตามป่าเป็นอาหารยังชีพ ภาพที่คนและสัตว์อาศัยป่าไม้ และต้นไม้ มีให้เห็นใน ชาติมากมาย ดังนั้นพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงนับว่ามีประโยชน์ มากทั้งแก่คนและสัตว์

๓) พระวินัยในฐานะเป็นกฎระเบียบเพื่อให้มนุษย์ปฏิบัติเข้ากับกฎของธรรมชาติ

พระพุทธเจ้าทรงรู้ความจริงของกฎธรรมชาติ เมื่อพระองค์ทรงบัญญัติพระวินัยแต่ละข้อ จะทรงพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระวินัยกับธรรม (หมายถึงความถึงธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมด้วย) ให้มีความสอดคล้องเกื้อกูลต่อกันตลอดสาย ดังที่พระองค์ทรงบัญญัติ สิกขาบทที่ ๗ แห่งโภชนวรรค ห้ามไม่ให้ภิกษุฉันอาหารในเวลาวิกาล (หมายถึงเวลาตั้งแต่ เที่ยงไปจนถึงรุ่งอรุณวันใหม่) สิกขาบทนี้ทรงมุ่งให้ภิกษุเป็นผู้เรียบง่าย ไม่ทำความลำบาก ให้แก่ชาวบ้าน นอกจากนี้แล้วก็เพื่อป้องกันไม่ให้ภิกษุฉันอาหารที่ค้างคืนเพราะอาหารนั้นอาจ เสื่อม เมื่อภิกษุฉันเข้าไปก็อาจเป็นอันตรายแก่ชีวิต อีกอย่างถ้าภิกษุฉันมากเกินไปก็เป็น อุปสรรคในการปฏิบัติธรรม

สิกขาบทว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) คุณค่าและประโยชน์ของพระวินัย

พระวินัยเป็นพุทธบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้แก่พระสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์ ได้ยึดเป็นหลักปฏิบัติสำหรับฝึกกายและวาจาของตน อันจะเป็นพื้นฐานในการบรรลุคุณธรรม ขั้นสูงสุดต่อไป และเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สังคมมนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๒๗}

พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยให้เกื้อกูลต่อธรรมชาติ เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ไม่เบียดเบียนสรรพสัตว์ ดังปรากฏในพระไตรปิฎกตอนหนึ่ง ความว่า สมัย หนึ่งพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากภูเขาคิชฌกูฏพร้อมด้วยหมู่ภิกษุสงฆ์ ทอดพระเนตรเห็นกฐิอัน งดงามที่พระธิดายะกุมภการบุตร ก่อสร้างขึ้นเพื่ออยู่จำพรรษาสำหรับตน พระองค์ตรัสถามว่า “นั่นอะไร น่าดูน่าชม สีเหมือนแมลงค่อมทอง” ภิกษุทั้งหลายกราบทูลเรื่องนั้นให้ทรงทราบ พระพุทธเจ้าทรงดำนิว่า “ภิกษุทั้งหลาย การกระทำของโมฆบุรุษนั้น ไม่สมควร ไม่ค่อย ตาม ไม่เหมาะสม ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ โฉนโมฆบุรุษจึงขยำโคลนก่อกฐิดิน

^{๒๗} วิ.มหา. (บาลี) ๑/๓๙/๒๖.

ล้วนเล่า โมฆบุรุษนั้นชื่อว่าไม่มีความเอ็นดู ความอนุเคราะห์ ความไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย พวกเธอจงไปทำลายกุณินเสีย อย่าให้เพื่อนพรหมจารีในภายหลังเบียดเบียนหมู่สัตว์เลย ภิกษุไม่พึงทำกุณินล้วน ภิกษุใดทำต้องอาบัติทุกกฏ”^{๑๙} จะเห็นได้ว่าพระวินัยข้อนี้มีความมุ่งหมายที่จะอนุรักษ์ดิน และป้องกันไม่ให้ภิกษุฆ่าสัตว์ นอกจากนี้แล้วยังช่วยป้องกันมลพิษทางอากาศด้วย เพราะการทำกุณินจะต้องทำการเผาดินให้แข็งตัว ดินนั้นจึงจะคงทน ไม่แตกง่าย นับว่าพระพุทธเจ้าทรงมองเห็นการณ์ไกลจริง ๆ

๒) การประยุกต์พระวินัยเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้นั้น นอกจากจะช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับกาลสมัย ภูมิประเทศ และสังคมแต่ละท้องถิ่นได้ โดยอาศัยหลักมหาปเทศ ๔ (ข้ออ้างใหญ่ หรือหลักสำหรับปรับปรุงประยุกต์ใช้พระวินัย) ๔ ประการ คือ

- ก) สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควรแต่เข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร
- ข) สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควรแต่เข้ากับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร
- ค) สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตว่าควรแต่เข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร
- ง) สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่าควรแต่เข้ากับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร^{๒๐}

หลักมหาปเทศนี้พระพุทธองค์ทรงอนุญาตไว้ที่เมืองสาวัตถี เพราะว่าภิกษุชาวเมืองสาวัตถีไม่กล้าฉันทผลไม้ โดยสงสัยว่าพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตหรือไม่ เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบจึงให้หลักมหาปเทศนี้ไว้^{๒๑}

พระสงฆ์กับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ป่าไม้ของประเทศไทยและในสังคมอาเซียนถูกทำลายลงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยม บางครั้งก็เกิดจากกระทำของเจ้าบ้านเมือง ทั้งโดยวิธีที่ผิดกฎหมาย และ การอาศัยช่องว่างของกฎหมาย เจ้าหน้าที่บางคนพยายามดูแลรักษาป่าอย่างเคร่งครัด กลับต้องแพ้ภัยต่างๆ อันเกิดจากนายทุนอิทธิพล^{๒๒} อย่างไรก็ตามยังคงมีป่าไม้บางส่วนเหลืออยู่ได้ด้วยการดูแลรักษาของชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และดวงวิญญาณที่อาศัยอยู่ในป่านั้นๆ

สุวิทย์ ชีรสาคี และคนอื่นๆ (๒๕๓๕) รายงานว่ามีปัจจัยสามอย่างที่เกี่ยวกับพระสงฆ์และความเชื่อของชาวบ้านที่ช่วยให้รักษาป่าไม้บางส่วนไว้ได้ ปัจจัยเหล่านั้นคือ

พระเป็นผู้รับผิดชอบและดูแลรักษาป่าไม้

ความร่วมมือขององค์กรเอกชนและเจ้าอาวาสของวัดร่วมมือกันรักษาป่าไม้

^{๑๙} วิ.ม.หา. (บาลี) ๑/๘๕/๕๖.

^{๒๐} วิ.ม. (บาลี) ๕/๓๐๕/๙๐.

^{๒๑} ที.ม.(บาลี) ๑๐/๒๑๖/๑๓๕.

^{๒๒} มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชพันธุ์แห่งประเทศไทยฯ, ๒๕๓๖.

ความเชื่อเรื่องดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ

ชาวบ้านเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะโกรธและสาปแช่ง ถ้าพวกเขาเข้าไปตัดไม้หรือล่าสัตว์ในป่า ตอนปูตา ตามความเชื่อชาวบ้านจะสร้างศาลเล็กๆไว้ในป่าแห่งนี้ เพื่อให้เป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ซึ่งผีบรรพบุรุษจะช่วยปกป้องรักษาและบันดาลให้เกิดสิ่งดีๆกับพวกเขา ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าประเภทนี้ในรูปอาหารจำพวก เห็ด พืชผัก และผลไม้ มาหลายชั่วอายุคนแล้วชาวบ้านจะสร้าง กฎ ระเบียบในการดูแลรักษาป่าขึ้นเอง^{๒๓} เนื่องจากรู้ว่าชาวบ้านมีความเชื่อดังกล่าวข้างต้น องค์กรเอกชนและพระสงฆ์ จึงนำมาใช้เป็นยุทธวิธีในการดูแลรักษาป่าไม้ เช่น การประยุกต์มาใช้ในเรื่อง “การบวชต้นไม้”^{๒๔} ทำให้เกิดโครงการบวชต้นไม้เพื่อรักษาต้นไม้ขนาดใหญ่ไว้เป็นแม่ไม้ในป่าต้นน้ำลำธาร โครงการดังกล่าวกำลังแพร่หลายไปในหลายภาคของประเทศ ช่วยให้เราสามารถรักษาป่าไม้ของชาติไว้ได้ส่วนหนึ่ง

ธรรมะ ช่วยสร้างการพัฒนาแบบยั่งยืนให้กับประเทศไทยได้ ธรรมะจะช่วยชี้นำวิถีชีวิตของเกษตรกร ธรรมะจะช่วยให้เขารู้จักใช้ รู้จักจัดการทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาจิตวิญญาณ และ ส่งเสริมความสำนึกรับผิดชอบที่มีต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น เขาจะเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของสังคม เกิดการรวมกลุ่ม และ เกิดความเมตตาต่อผู้อื่น พวกเขาจะรักชุมชนและไม่เคลื่อนย้ายไปหางานทำในเมืองใหญ่^{๒๕}

ในทางพุทธศาสนา “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” ถ้ามีการฝึกจิตให้ดีจะมองเห็นความจริงและเกิดปัญญา ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะแก้ได้โดย การปฏิบัติ ศีลห้า มรรคแปด และการแสดงความรักความเมตตา ตลอดจนทำดีกับทุกสิ่งทุกอย่าง การนึกถึงผู้อื่นเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของมนุษย์ ถ้าคนสามารถแผ่แผ่ความรักของตนให้กับคนอื่นได้มากกว่าการไฝ่หามันมาเพื่อตนเองและครอบครัว เขาจะกลายเป็นคนที่ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ความเมตตาและความไม่เห็นแก่ตัวเป็นสมบัติที่จำเป็น สำหรับมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกับในสังคมอย่างสงบสุข^{๒๖}

โดยสรุป พระพุทธศาสนาสอนให้คนดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าไม้เพราะป่าไม้เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ที่คนไทยนับถือ พระสงฆ์มีบทบาทที่จะช่วยส่งเสริมให้คนเห็นคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ และ ช่วยดูแลรักษาป่าไม้ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้สามารถนำมาเป็นแนวทางอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าได้

^{๒๓} วิยุทธ์ จำรัสพันธ์ และคนอื่นๆ, (ม.ป.ป.)

^{๒๔} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๐.

^{๒๕} ยุกติ สาริกฤติ, ๒๕๔๐.

^{๒๖} Payutto,P.A. Buddhist economic: Middle way for the market place, 1994.

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

พุทธทาส ภิกขุ. พุทธศาสนิกกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีม
ทอง. ๒๕๓๓.

บทความพิเศษ. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. อาเซียนกับความพร้อมด้านสิ่งแวดล้อม
๒๔ มิถุนายน ๒๐๑๕

ประเวศ อินทองปาน. พระพุทธศาสนากับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ภาควิชา
ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน
กรุงเทพมหานคร. ๒๕๕๓.

พระราชวรมนี (ประยูร ปยุตโต). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย. ๒๕๒๙. หน้า ๑๔๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๘.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๔๐. “การบวชป่าชุมชน”. [รายการโทรทัศน์
ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ อสมท ช่อง ๙]. ๖ เมษายน.

มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชพันธุ์แห่งประเทศไทย. ๒๕๓๖. พระสงฆ์กับการอนุรักษ์
ธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์.

ยุกติ สาริกกุล. ๒๕๔๐. สัมภาษณ์พิเศษ. พิเศษ. ไทยรัฐ. หนังสือพิมพ์ วันที่ ๒๔ เมษายน
หน้า ๗.

วิยุทธ์ จำรัสพันธ์ และคนอื่นๆ. (ม.ป.ป.).โครงการวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ และการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้โดยองค์กรชุมชน: กรณีศึกษา ๑ ศาลป่าของบ้านห้วย
ตำบลห้วยคำ อำเภอราศีไศล. จังหวัดศรีสะเกษ. ขอนแก่น: โครงการวิจัยวน
ศาสตร์ชุมชน คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิทย์ อธิศาสตร์ และคนอื่นๆ. ๒๕๓๕. รายงานการวิจัยป่าชุมชนอีสาน. (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.).

๒. ภาษาอังกฤษ

Norman, K.R. (Tr.) *Theragatha*. London: Pali Text Society. 1969. P.60.

-
- Payutto,P.A. 1994. **Buddhist economic: Middle way for the market place**,
Buddhadhamma Foundation, Bangkok.
- Chetchotiros, N.1996. 'Abbot teaches peace and conservation in a materialist
era', **Bangkok Post Newspaper**, 26 March, p. 20.
- Thurman, R. 1992. 'Buddhist views on the environmental crisis', in F. B.
Miracle, (ed.)

ความสัมพันธ์และขบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมผ่านประเพณีสงกรานต์
The Corporation and Movement of a Communal Consciousness through
the Songkran Festivalพระมหามิตร จิตตปัญญา, ผศ.ดร.*
ชญาภา นานันตติย**

บทคัดย่อ

ความสัมพันธ์ของกลุ่มประชาคมอาเซียนนั้นเป็นสิ่งที่คนเราจะต้องเรียนรู้ถึงความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมอาเซียนนั้นมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และอาชีพแต่สิ่งที่เรามักเห็นกันอยู่เป็นประจำนั้นคือความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ทางสังคม ถึงแม้จะมีการเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างไรก็ตามแต่สังคมก็ยังสามารถประสานรอยต่อที่แตกต่างกันได้ เหตุนี้ก็สามารถสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างชุมชน การพัฒนาเมืองและการสร้างอารยธรรมของมนุษย์ที่เป็นเผ่าพันธุ์ ที่มีความแตกต่างในยุคสมัยนั้นได้มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนถึงการปรับความคิดเพื่อสร้างสรรค์ให้การดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกันได้เป็นกลุ่มพวก

ขบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมให้สังคมเป็นกลุ่มอีกอย่างหนึ่งเราไม่สามารถที่มองผ่านได้ก็คือประเพณีของแต่ละเผ่าที่มากไปกว่านั้นก็คือประเพณีสงกรานต์ซึ่งเป็นประเพณีของประเพณีที่สามารถสร้างให้ชนเผ่าที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนามารวมกันเล่นรวมกันโดยมีความเชื่อว่าเป็นของคนทุกคนโดยไม่ได้แบ่งแยกว่าเป็นวัฒนธรรมของศาสนาใดหรือเป็นประเพณีของเผ่าใดเผ่าหนึ่ง ด้วยเหตุประเพณีสงกรานต์จึงเป็นประเพณีที่สามารถสานต่อความเป็นเชื่อได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: แนวคิด, ประวัติศาสตร์, มุมมอง, ความสัมพันธ์ขบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมผ่านประเพณีสงกรานต์

Abstract

The Corporation and relationship of the ASEAN Community is what we have to learn about the background of the different ethnic groups. The ethnic

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** ผู้อำนวยการสำนักงานการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๑

groups in the region offers a variety of cultural traditions and professions, but what we usually see on a regular basis is the disparity in income distribution and social affairs. Even with the disparity in society, however, the region has different points of sharing in community building, urban development and the creation of human civilization. That there is a difference in the time one has to learn from each other as well as adjustments to creative ideas to life and to live together as a group.

The difference in time awareness contributes to society is one we cannot afford to look past. The traditional cultural manifestation, as for instance, Songkran can create a tribal difference. The national trust religions give rise to combined with the belief that all people have without discrimination of any religion or culture can be a unifying factor.

Key Words: Ideal, History, Point of View, corporation with The Buildup of a Communal consciousness, the Sonkron Festival

๑. บทนำ

แนวคิดการสร้างอุดมการณ์ร่วมกันระหว่างแนวคิดสร้างอุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตยกับแนวคิดสร้างอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ซึ่งแนวคิดทั้งสองอย่างนี้ก็มักจะมีความเห็นที่แตกต่างกัน ทั้งสองระบบมักจะมีแนวทางที่ไม่ตรงกันแต่ก็ต้องยอมที่จะสร้างสังคมให้เป็นสังคมที่น่าอยู่บนโลกใบเดียวกันด้วยแนวคิดนี้ทำให้หลายประเทศที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมประเพณีต้องเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการร่วมมือกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ต่อมาเมื่อสงครามทางด้านแนวความคิดที่แตกต่างคล้อยปรับทัศนคติให้สอดคล้องกัน จึงเริ่มหันหน้าเข้าหากันและร่วมมือกันมากขึ้น จึงเกิดกระแสภูมิภาคนิยมในเอเชียเกิดขึ้น ก่อให้เกิดกลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจใหม่ๆ ภายในเอเชียมากมาย รวมถึงการขยายกลุ่มเอเซียนเป็นอาเซียน

การสร้างประชาคมสังคมอาเซียนก็เพื่อสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยทุกประเทศจะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมจากการรวมกลุ่มกันในภูมิภาค สมาชิกอาเซียน การก่อตั้งประชาคมอาเซียนนั้นมีวัตถุประสงค์เริ่มแรกเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันนำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมื่อการค้าระหว่างประเทศในโลกมีแนวโน้มกีดกันการค้ารุนแรงขึ้น ทำให้อาเซียนได้หันมามุ่งเน้นกระชับและขยายความร่วมมือ

ด้านเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันมากขึ้น วัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้ในปฏิญญาอาเซียน (The ASEAN Declaration) มี ๗ ประการ ดังนี้

- ๑) ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรม
- ๒) ส่งเสริมความมีเสถียรภาพ สันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค
- ๓) ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์

และด้านการบริหาร

- ๔) ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย
- ๕) ส่งเสริมความร่วมมือในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การค้า การคมนาคม การสื่อสาร และปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิต
- ๖) ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ๗) ส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศ^๑

วัตถุประสงค์ทั้ง ๗ ประการเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกร่วมขององค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรระหว่างประเทศประชาคมสังคมอาเซียนอันเป็นหน้าที่พื้นฐานที่ที่พลเมืองอาเซียนต้องทำร่วมกัน กล่าวคือ พลเมืองอาเซียนจะต้องมีความสำนึกในหน้าที่ในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์กรนี้ โดยเฉพาะการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการก่อตั้งประชาคมอาเซียน เช่น ในด้านเศรษฐกิจ พลเมืองอาเซียนต้องประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ไม่ทำลายความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจในขณะเดียวกันต้องมีความสามารถที่หลากหลาย ส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้องค์กรได้ ในด้านการเมืองและความมั่นคง พลเมืองอาเซียนต้องทำหน้าที่เป็นผู้รักษาสันติภาพให้องค์กร ไม่ปฏิบัติตนให้เกิดความเดือดร้อน วุ่นวาย บั่นทอนความมั่นคงของอาเซียน^๒

การสร้างฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสังคมอาเซียนจะช่วยเปิดโลกทัศน์ให้กับสังคมอาเซียนได้ เรียนรู้ถึงความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ต่างๆ ที่กระจายกันอยู่ในชุมชนสังคมอาเซียน การสร้างจิตสำนึกร่วมถือว่าสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชนชาติที่อยู่ร่วมกันหลายพื้นที่ๆ สำคัญๆ ของโลกเนื่องจากผลของการตั้งถิ่นฐานและการโยกย้ายของกลุ่มประชากรหลากหลายเชื้อชาติส่งผลให้เกิดแหล่งอารยธรรมขึ้นบนลุ่ม แม่น้ำ และทะเลสาบ หลายแห่งก่อให้เกิดวัฒนธรรม ตระกูลภาษาและตระกูลเชื้อชาติหลายกลุ่ม เช่น ตระกูลเชื้อชาติ ไท-ลาว-เขมร-มอญ-เวียดนาม ตระกูลเชื้อชาติ มาลายู-ชวา ซึ่งการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมนี้ส่งผลให้เกิดเครือข่ายรัฐเชื้อชาติเดียวกันเช่น ไทย-ลาว-เขมร-เวียดนาม เป็นต้น

^๑แผนแม่บทการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย (พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๐)

^๒Greenberg, hams&Baron, Roderick A Behavior in organization (6th ed.), (Upper Saddle River,NJ: Prentice-hall, 1997), p. 371.

วัฒนธรรมก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น สร้างความสัมพันธ์ด้านความเชื่อและสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบในท้องถิ่นของตน จนเกิดการเรียนรู้เชิงเปรียบเทียบระหว่างท้องถิ่นของตนเองกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ขอบข่ายความรู้ความเข้าใจที่กว้างขวางขึ้นนี้ การเรียนรู้ด้วยระบบนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาคอาเซียนประเทศไทยก็เช่นกัน มีวัฒนธรรมของประเทศและภูมิภาคที่หลากหลาย

แต่ละประเทศก็มักจะมีวัฒนธรรมที่หลากหลายวัฒนธรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นตามกลุ่มคนส่วนวัฒนธรรมหนึ่งที่อาเซียนมีเหมือนกันก็คือวันสงกรานต์ (Songkran Festival in ASEAN เทศกาลสงกรานต์ในอาเซียน) เทศกาลสงกรานต์เป็นประเพณีถือว่าประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีงามซึ่งกลุ่มประเทศอาเซียนได้สืบทอดจากบรรพบุรุษต่อกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ประเทศที่มีการละเล่นสงกรานต์ เช่น ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม ฯลฯ ก็จะมีวัฒนธรรม ความเชื่อที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่จะมีรายละเอียดของพิธีกรรมแตกต่างกันไปตามกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุนส่งเสริม

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน(ASCC) ซึ่งจะต้องมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอาเซียนที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและสังคม คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ความมีน้ำใจเอื้ออาทรและความสามัคคี รักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น^๓

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความแตกต่างทางสังคม ความแตกต่างทางการเมืองการปกครองและความแตกต่างอื่น ๆ อีกมากมายของพลเมืองอาเซียน รวมทั้งการที่ต่างก็พยายามสร้างความเข้มแข็งและความสามารถในการแข่งขันด้านต่างๆ เหล่านี้ย่อมเป็นโอกาสที่จะนำไปสู่สถานการณ์ที่ต้องเผชิญหน้ากันได้เสมอ ซึ่งอาจนำมาสู่ความขัดแย้งกันและความผิดพลาดระหว่างกัน เป็นต้น เมื่อเกิดสถานการณ์ใดๆ ก็ตามที่บ้านทอน ทำลายสันติสุขในการเป็นพลเมืองอาเซียนด้วยกัน สมาชิกขององค์การนี้จะต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์นั้นๆ เสมอ จากนั้นก็ค่อยๆ หาทางออกที่ดีที่สุด มีผลกระทบในทางลบต่อกันให้น้อยที่สุดเพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นมิตรและความเป็นหนึ่งเดียวกัน คุณลักษณะเช่นนี้ ย่อม

ส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยความเป็นมิตร ถ้อยทีถ้อยอาศัย ไม่เป็นศัตรูคู่อาฆาตกันนั่นเอง^๔ เทศกาลสงกรานต์เป็นเทศกาลการเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งเป็นประเพณีร่วมกัน

^๓พรภัทร ยอดแก้ว, การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน, โปรแกรมสังคมศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๓๗๑.

^๔อ้างแล้ว, หน้า ๓๗๗.

ของชาวพุทธศาสนาและอาศัยอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ใช่แค่ประเพณีของประเทศไทยแห่งเดียวอย่างที่เรารู้จักกันประเทศในเขตอาเซียนที่มีการจัดเทศกาลสงกรานต์เหมือนกัน ได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา เป็นต้น

จากภาพรวมของกิจกรรมในวันสงกรานต์ จะเห็นได้ว่า สงกรานต์เป็นประเพณีที่งดงาม อ่อนโยน เอื้ออาทรและเต็มไปด้วยบรรยากาศของความกตัญญู ความเคารพซึ่งกันและกัน เป็นประเพณีที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนมนุษย์ในสังคม โดยใช้น้ำเป็นสื่อในการเชื่อมความสัมพันธภาพกัน มิใช่เทศกาลแห่งน้ำอย่างที่หน่วยงานของรัฐบางแห่งกำลังดำเนินการเพื่อสร้างจุดขาย สร้างรายได้เข้าประเทศ จนสร้างความเข้าใจผิดให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่คนไทยด้วยกันเอง ซึ่งกำลังจะห่างไกลและหลุดลอยไปจากรากเหง้าเดิมของประเพณีสงกรานต์กันไปทุกที

ประเพณีสงกรานต์ที่ถือปฏิบัติและสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ย่อมมีความหมายและมีคุณค่าต่อผู้ปฏิบัติ ชุมชนและสังคมเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ : สงกรานต์เป็นวันแห่งความรัก ความผูกพันในครอบครัว อย่างแท้จริง สมัยก่อนบิดามารดาจะเตรียมเสื้อผ้าใหม่พร้อมเครื่องประดับให้ลูกหลานไปทำบุญ ลูกหลานก็จะเตรียมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มให้ผู้ใหญ่ได้สวมใส่หลังการรดน้ำขอพร ปัจจุบันเมื่อถึงวันสงกรานต์ทุกคนจะหาโอกาสกลับบ้านไปหาบิดามารดารดน้ำขอพร เพื่อเป็นสิริมงคลในการเริ่มต้นปีใหม่และเป็นการใส่ใจกันและกันในการดำรงชีวิตต่อไป

วันสงกรานต์เป็นวันแห่งการแสดงความกตัญญูโดยการปรนนิบัติต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณที่มีชีวิตอยู่ และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วสงกรานต์เป็นประเพณีที่ก่อให้เกิดความเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดลอม เพราะในวันนี้ทุกคนจะช่วยกันทำความสะอาดบ้านเรือน สิ่งของเครื่องใช้ทุกอย่างให้สะอาดหมดจดเพื่อจะได้ต้อนรับปีใหม่ด้วยความแจ่มใสเบิกบาน นอกจากนี้ยังควรช่วยกันทำความสะอาดวัดวาอาราม ที่สาธารณะ และอาคารสถานที่ของหน่วยงานต่างๆ ด้วย

วันสงกรานต์ เป็นวันทำบุญครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของพุทธศาสนิกชน โดยการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระ ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม และสงฆ์น้ำพระ ศรัทธาในการทำบุญให้ทาน ซึ่งถือเป็นการเกื้อกูลสูงสุดของมนุษยชาติ และการถือศีลปฏิบัติธรรมซึ่งเป็นเหตุแห่งความเจริญรุ่งเรืองของชีวิต และสามารถสืบทอดพระพุทธศาสนามาได้จนถึงปัจจุบัน

เพื่อดำรงไว้ซึ่งความหมาย สาระและคุณค่าของวันสงกรานต์ดังกล่าวแล้ว ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เราจึงควรเลือกประเพณีปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นแก่นแท้หรือที่เป็นเนื้อหาสาระของประเพณีสงกรานต์อย่างแท้จริง กิจกรรมใดที่หลงเหลือแต่เพียงรูปแบบแต่ขาดซึ่งความหมายที่แท้จริง เช่น การก่อพระเจดีย์ทราย ซึ่งปัจจุบันมิได้ทำเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้พระภิกษุสงฆ์ได้นำทรายไปใช้ในการก่อสร้างของวัด หรือการปล่อยนก

ปล่อยปลา ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นธุรกิจเพื่อการซื้อ-ขาย ก็อาจมีความจำเป็นต้องยกเลิกไป หรือปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสมกับยุคสมัยหากจำเป็น

ในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีค่านิยมและธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ที่แตกต่างกันออกไป ก็สมควรให้ปฏิบัติไปตามนั้น เพื่อเป็นการเคารพภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้กลั่นกรองเลือกสรรแล้วว่าเหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้น การจะเปลี่ยนแปลงใดๆ จึงขึ้นกับวิจารณญาณของเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ โดยตรง ที่จะเลือกรับหรือไม่รับสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม รวมทั้งสิ่งใหม่ๆ ที่แทรกเข้ามาอย่างไม่หยุดยั้ง

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่แผ่ขยายครอบคลุมไปทั่วโลก ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียน ประเพณีสงกรานต์ก็ตกอยู่ในวัฏจักรนี้ เช่นเดียวกัน มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายประการที่ยังความเป็นห่วงให้เกิดขึ้นแก่ทุกคนที่รักและเห็นคุณค่าของประเพณีนี้ จึงมีความพยายามที่จะรณรงค์ทุกรูปแบบเพื่อให้คนยุคใหม่ได้เข้าใจถึงความหมาย ความสำคัญ และคุณค่าของประเพณีสงกรานต์ที่แท้จริง

วันสงกรานต์ เป็นวันที่ก่อให้เกิดความสมัคสมานสามัคคีในชุมชนสังคมไม่ว่าจะคนในประเทศเดียวกันหรือคนต่างชาติที่ไหลบ่าเข้ามาเล่นน้ำในวันเทศกาลสงกรานต์ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และการละเล่นสนุกสนานรื่นเริงโดยผ่านกิจกรรมของแต่ละวันดังนี้ ตอนเช้าร่วมกันทำบุญในยามบ่ายหลังจากการทำบุญ มักมีการเล่นรดน้ำในหมู่เพื่อนฝูงและคนรู้จัก และมีกิจกรรมในการละเล่นตามประเพณีท้องถิ่นนั้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นตัวเชื่อมสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมท้องถิ่นและต่างถิ่น

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เป็นความพยายามรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคของกลุ่มประเทศอาเซียนให้เป็นอัตลักษณ์หนึ่งเดียวกันโดยมีสโลแกนว่าสร้างอาเซียนให้เป็นประชาคมแห่งความเอื้ออาทร และ ร่วมแบ่งปัน มีวิสัยทัศน์เดียวกัน มีอัตลักษณ์เดียวกันและเป็นประชาคมเดียวกัน “One Vision, One Identity, One Community” โดยมีเหตุผลสำคัญที่ต้องการสร้างความเข้มแข็ง และเพิ่มอำนาจต่อรอง เพื่อให้อาเซียนที่มีประชากรรวมกันกว่า ๖๐๐ ล้านคนมีการสร้างจิตสำนึกร่วมในทางวัฒนธรรมของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC)^๕ เพื่อให้ประชาชนแต่ละประเทศอาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี มีความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เอื้ออาทรกัน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาถึงความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมหรือประเพณีสงกรานต์ที่มีอยู่ในประชาคมสังคมอาเซียน ประเพณีสงกรานต์เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่สร้างสรรค์ความสัมพันธ์ของกลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันในแต่ละประเทศในสังคมเอเชีย ซึ่งเป็นที่

^๕ ผศ.ดร.ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์, **สังคมกับเศรษฐกิจ** (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙), (กรุงเทพมหานคร:พุลสวัสดิ์ พับลิชชิง จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๒๔๑.

ประการอยู่ว่าชุมชนสังคมอาเซียนมีนโยบายในอันที่จะพยายามกระตุ้นให้เป็นสังคมเปิดและมีความเอื้ออาทร มีจิตสำนึกในความเป็นชุมชนหนึ่งเดียว และร่วมกันเสริมสร้างความไพบุลย์ มั่งคั่งร่วมกัน โดยการพัฒนามนุษย์โดยรวม (Total Human Development) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสังคมในระยะยาว การสร้างจิตสำนึกร่วมให้กับผู้นำรุ่นใหม่โดยผ่านกิจกรรมของประเพณีต่างๆ อันเป็นกลไกหนึ่งที่สามารถลดช่องว่าง ระหว่างกลุ่มคนและประเทศสมาชิกอาเซียนหรือเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมอาเซียนให้เป็นหนึ่งเดียวในอนาคต

๒. วัตถุประสงค์

การเขียนบทความในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง การสร้างจิตสำนึกร่วมของชุมชนในประชาคมและสังคมอาเซียน:วิเคราะห์แนวคิด มุมมองและขบวนการสร้างผ่าน

ประเพณีสงกรานต์แต่เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยยังไม่ใช่งานวิจัยที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยนำเสนอในส่วนที่เป็น ความสัมพันธ์และขบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมผ่านประเพณีสงกรานต์ อันเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งซึ่งเป็นส่วนการศึกษาด้านเอกสารในงานวิจัยเท่านั้น

๓. ขบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมผ่านประเพณีสงกรานต์

การความสัมพันธ์ที่ผ่านมาเราจะเห็นความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมยังคงเป็นปัญหาหลักของรัฐประชาชาติสมัยใหม่ และสมัยเก่าที่มีความแตกต่างกันทางด้านคิด ความแบบดั้งเดิมกับความคิดสมัยใหม่ ความคิดดั้งเดิมยังต้องการคงความเป็นอนุรักษ์ วัฒนธรรมแบบเดิมๆ ไว้ ในขณะที่เดียวกันแนวคิดแบบสมัยใหม่มักจะมีรับวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้า มาสู่สังคมตนเองมาก หมายความว่าแนวคิดแบบสมัยใหม่มักมีปรับตัวเพื่อให้เข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมกว้างขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้รัฐต้องปรับเปลี่ยนนโยบายด้านวัฒนธรรม และยอมรับว่าความแตกต่างหลากหลายทางด้านการดำเนินชีวิต อัตลักษณ์และคุณลักษณะ ความเป็นมนุษย์หรือความเป็นตัวตนของเขา ในขณะเดียวกันรัฐยังต้องเผชิญกับปัญหา ทางการเมืองอื่นๆ ที่ไม่ใช่เรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองอีกต่อไป แต่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาความเชื่อ เพศสภาพและวัฒนธรรมย่อย (Subculture) จนในที่สุด รัฐบาลของ บางประเทศได้เสนอทางออกผ่านนโยบายเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) โดยอาศัยแนวคิด “พหุวัฒนธรรมนิยม” (Multiculturalism) เป็นพื้นฐาน

ชาติพันธุ์ (Ethnicity) คือ กลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มี ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแบบแผนเดียวกัน รวมถึงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ และสัญชาติสอดคล้องกัน สำหรับผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน มักมีความรู้สึกผูกพัน ทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไป โดยเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัต ลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะเดียวกัน ก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้

เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นนับถือศาสนาเดียวกัน หรือได้รับอิทธิพลจากกระบวนการกล่อมเกลாதาสังคมแบบเดียวกัน^๖

ชาติพันธุ์ คือ สิ่ง que แสดงถึงพื้นฐานความเป็นมนุษย์ในแต่ละเชื้อชาติและแสดงถึงวิวัฒนาการของระบบสังคมการเมือง โดยในแต่ละภูมิภาคมักประกอบไปด้วยกลุ่มคนหลากหลายเผ่าพันธุ์ โดยแต่ละเชื้อชาติก็จะมีวัฒนธรรมและประเพณีที่สวองามเป็นของตนเอง ซึ่งจัดว่าเป็นสีสันทางชาติพันธุ์ของมนุษย์อย่างหนึ่งและเป็นความมดงามของสังคมโลกที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย^๗

การอยู่ร่วมกันในพหุสภาวะ (Pluralism) ถือเป็นนโยบายบูรณาการที่มีได้ม่งบังคับให้ชนชาติต่างๆ ต้องละทิ้งเอกลักษณ์ของตน หากแต่คาดหวังให้แต่ละชนชาติมีความรักดีต่อประชาคมและรับเอาภาษาขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมร่วมของประชาคมเอาไว้บ้างขณะเดียวกัน ทุกชนชาติก็ควรยินดีหรือพึงพอใจในการรักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัวไว้ในส่วนที่ไม่ขัดต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาคมนั้นๆ หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ คือ การยอมให้เกิดความแตกต่างขึ้นได้ เพียงแต่ต้องยอมอยู่ร่วมกับพหุสภาวะนั้น และพร้อมที่จะก้าวไปพร้อมกับผู้คนที่อยู่ภายในภูมิภาค ไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะเป็นชนเชื้อชาติใดก็ตามการอยู่ร่วมกันในพหุสภาวะ (Pluralism) ทำให้พอคาดการณ์ได้ว่าความเป็นชุมชนพหุสังคมในอาเซียนถือเป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับการบูรณาการ (Integration) และการอยู่ร่วมกันเป็นประชาคมถึงแม้จะเป็นนวัตกรรมการรวมกลุ่มที่เพิ่งเริ่มได้รับความนิยมในยุคปัจจุบัน หากแต่ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ก็ถือเป็นแบบแผนอันคลาสสิกที่อยู่เคียงคู่กับเอเชียอาคเนย์มาเป็นเวลาช้านาน

๔. วัฒนธรรมของประชาคมสังคมอาเซียน

กระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม ที่สนับสนุนส่งเสริมประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน(ASCC) ซึ่งจะต้องมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอาเซียนที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและสังคม คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ความมีน้ำใจเอื้ออาทรและความสามัคคี รักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

^๖ อมราพงศาพิชญ์, วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๕๗.

^๗ เสรี ชาเหล่า, กลุ่มชาติพันธุ์: วัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดนครสวรรค์, (สำนักวิจัยและบริการวิชาการสถาบันราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

วัฒนธรรมที่เปิดกว้างและมีความเสรีมากขึ้นโดยประชาชนทุกหมู่เหล่าสามารถอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองได้ แต่กระแสโลกาภิวัตน์ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ เป็นต้นมาได้มีการ

เปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยและผลจากการพัฒนาได้เปลี่ยนสภาพชุมชนท้องถิ่นเป็นชุมชนเมืองมากขึ้นทำให้ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ใหม่เลือกที่จะหันไปรับและใช้ชีวิตในยุคที่ทันสมัยมากขึ้นและมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ดังนั้นชุมชนท้องถิ่นในชนบทกำลังมีสภาพถูกทิ้งร้างเสื่อมโทรมลงในขณะที่ชุมชนที่มีสภาพความเป็นเมืองกลับมีปัญหาใหม่ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชุมชนทั้งสิ้น

กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และประชาสังคม ในประเด็นสาธารณะ ที่จะมีผลต่อชีวิตของคนในชุมชน และประชาสังคม กระบวนการมีส่วนร่วมนี้ อาจจำแนกออกเป็นขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามตรวจสอบ โดยทั้งหมดของทุกขั้นตอน ต้องนำไปสู่เรื่องของการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน และประชาสังคม และหากถามว่า การเรียนรู้ดังกล่าว ทำไมจึงจำเป็น อาจตอบได้ว่า เพราะวัฒนธรรมแต่ละชุมชน และในประชาสังคม มีความแตกต่างกัน จึงทำให้มีคนที่อยู่ในชุมชน และประชาสังคมมุมมองต่างกัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมจึงมีทั้งผลกระทบ ทั้งในแง่บวกและลบ มีทั้งผู้ได้รับผลประโยชน์ และเสียผลประโยชน์ ในฐานะ “ชุมชน” หรือ “ประชาสังคม” จำเป็นต้องเรียนรู้ซึ่งวัฒนธรรมรวมกันทั้งหมด สิ่งเหล่านี้ถ้าจะทำให้เป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกันจำเป็นต้องพูดคุย และเรียนรู้ร่วมกับคนอื่นๆ ที่เป็นสมาชิกในชุมชนเท่านั้น

ในชุมชน และประชาสังคม ที่เข้มแข็ง ซึ่งมักมีวงสนทนาอย่างไม่เป็นทางการอยู่ทั่วไปตามสถานที่ต่างๆ นั้น หากเราสังเกตให้ดี ก็จะพบ “ภาวการณ์นำ” การสนทนาในเรื่องต่างๆ อย่างมีชีวิตชีวา โดยภาวะการนำดังกล่าว เป็นความสามารถที่ไม่ได้ผูกขาดอยู่ที่ผู้ใดผู้หนึ่ง หากมีผู้นำผูกขาดในการนำเรื่องของส่วนรวม ชีวิตในชุมชน และในประชาสังคมนั้น ก็จะขาดชีวิตชีวา และสีสน และขาดการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ผู้นำในความหมายนี้ จึงมิได้มีไว้ เพื่อทำหน้าที่ตัดสินความผิด หรือเป็นผู้ต่อต้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน แต่จะเป็นผู้ที่คอยแนะนำ หรือคอยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อสร้างจิตสำนึกของการเป็นเจ้าของชุมชนของสมาชิกอย่างเต็มที่

สำหรับชุมชน และประชาสังคม ที่เข้มแข็ง คนในชุมชนจะตระหนัก หรือมีความคิดว่า อำนาจที่แท้จริงนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการบัญญัติทางกฎหมาย และไม่ได้อยู่ที่หน่วยงานองค์กร หรือสถาบันของรัฐเท่านั้น แต่สามารถสร้างสรรค์ขึ้นได้จากตนเอง และจากความร่วมมือกับผู้อื่น การมองว่า อำนาจเป็นสิ่งที่มิอยู่ในตัวทุกๆ คนนี้ มักจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นที่ว่า “ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้น ที่สามารถแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้” ความเชื่อมั่นนี้

สะท้อนถึงความรับผิดชอบของตนต่อปัญหาของชุมชน สังคม และถือว่า ตนเป็นเจ้าของชุมชน และสังคมนั้นในชุมชน และประชาสังคม ที่เข้มแข็งนั้น ความสัมพันธ์ของคนอาจอยู่ในรูปขององค์กร หรือเครือข่าย ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ มักเป็นความสัมพันธ์ต่อกันในแนวนอน ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าว ก่อให้เกิดความซื่อสัตย์ และไว้วางใจกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังขนาดใหญ่ในการเปลี่ยนแปลง และแก้ไขปัญหาของสังคมได้ ในขณะที่สถาบันและองค์กรต่างๆ ในชุมชน และประชาสังคม เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา กลุ่มธุรกิจ ก็รวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในชุมชน

๕. ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานทั้งในประเทศไทย ประเทศลาวและกัมพูชา เป็นประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมเป็นการเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีระหว่างกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจที่ดีต่อกัน ประเพณีสงกรานต์ยังเป็นขบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมสังคมอาเซียนได้เป็นอย่างดี อย่างเช่น กิจกรรมทำบุญในครอบครัวก็เป็นขบวนการเสริมสร้างความรักในครอบครัว กิจกรรมการเล่นในชุมชนก็เป็นการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน และประเทศได้เป็นอย่างดี ประเพณีสงกรานต์จึงถือเป็นกิจกรรมในการสร้างความมั่นคงของชาติ โดยผ่านขบวนการของรัฐที่กำหนดให้เป็นนโยบายเป็นวันหยุดแห่งชาติให้ทุกคนมีจิตสำนึกร่วมรับผิดชอบกิจกรรมประเพณีสงกรานต์

ปัจจุบันประเพณีสงกรานต์มักให้ความสนใจการอนุรักษ์เพียงพิธีกรรมของแต่ละประเทศทำให้ไม่เข้าถึงสาระที่แท้จริงของพิธีกรรม การจัดงานประเพณีสงกรานต์เพื่อการท่องเที่ยวเท่านั้น จนเกิดคลาดเคลื่อนบิดเบือนไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิม เห็นเป็นเพียงการเฉลิมฉลองเทศกาลน้ำ (Water Festival) ประจำปีเท่านั้น มีการละทิ้งความงดงามของประเพณีในสมัยโบราณไปเกือบหมดสิ้น คงไว้เพียงแต่ภาพลักษณ์แห่งความสนุกสนาน ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการเล่นน้ำบางสถานที่มุ่งเน้นในเรื่องเพศ ทำให้ความงดงามของประเพณีนี้กำลังจะสูญหายไปตาม

อย่างไรก็ตามประเพณีสงกรานต์ก็ยังคงถือว่าเป็นประเพณีที่สามารถสร้างจิตสำนึกรวมในชาติได้เป็นอย่างดี การพัฒนาสังคมจำเป็นต้องพัฒนาจากภายในก่อน แล้วค่อยบูรณาการปะทะสังสรรค์กับกระแสภายนอก ซึ่งการพัฒนาออกมาจากภายในนั้นมีความหมายว่า การพัฒนาระดับบุคคลต้องพัฒนาที่ระดับจิตสำนึก การพัฒนาชุมชนและสังคมต้องพัฒนาจิตสำนึกส่วนรวม และหมายความว่าไปถึงการพัฒนาบนพื้นฐานภูมิสังคมของตนเอง อันได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ เชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น เมื่อสร้างจิตสำนึกระดับบุคคล ชุมชน สังคมในเกิดขึ้นจากภายในแล้วค่อยบูรณาการ ปะทะสังสรรค์กับปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ เช่น เทคโนโลยี วัฒนธรรม ความเชื่อ และความรู้

เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ควรบูรณาการให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมที่มีความเป็นพลวัตร โดยยึดหลักการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสมดุลเท่าเทียม มีความสุข

สรุปได้ขบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมผ่านประเพณีสงกรานต์ด้วยความสร้างสรรค์และสร้างความสามัคคีในเกิดขึ้นในหมู่คณะและประเทศชาติได้เป็นอย่างดีเป็นประเพณีที่มีคนทั่วไปให้ความสนใจทั้งในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียง ถึงแม้จะมีการเล่นที่แตกต่างกัน แต่การให้ความหมายนั้นมักมีความคล้ายคลึงกัน ประเพณีสงกรานต์จึงเป็นประติष्ठกรรมทางสังคม เพื่อที่จะร้อยรัดให้ผู้คนตระหนัก เข้าใจและใช้ชีวิตตามแนวทางของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม นอกนี้ประเพณีสงกรานต์ยังเป็นการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมที่รู้จักของนักท่องเที่ยว แต่รูปแบบและพิธีกรรมในประเพณีสงกรานต์อาจจะมีเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยจะเน้นความสนุกสนานมากกว่าการให้คุณค่าและความสำคัญของประเพณี แต่นั่นก็เป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับคนทั้งชาติโดยไม่มีเรื่องศาสนาเข้าเกี่ยวข้องคงเหลือแต่ความเฟริดเฟลินและการสร้างสานความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่มเชื้อชาติ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

อมราพงศาพิชญ์. วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

เสรี ชาหลา. กลุ่มชาติพันธุ์: วัฒนธรรมและประเพณี. จังหวัดนครสวรรค์: สำนักวิจัยและบริการวิชาการสถาบันราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๔๕.

ออสบอร์น,มิลตัน. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สังเขปประวัติศาสตร์ (Mainland Southeast Asia). แปลโดยมีทนาเกษมกล พรณงามเจ้าธรรมสารและธนาลัย (สุขพัฒน์ธี) ลิมปรัตน์ศิริ. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์มบุคส์, ๒๕๔๔.

ลิขิต ธีรเวคิน. ขนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.

ผศ.ดร.ณรงค์ โพธิ์พูกษานันท์. สังคมกับเศรษฐกิจ. (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙). กรุงเทพมหานคร:พลสวัสดิ์ พับลิชชิง จำกัด , ๒๕๕๕.

แพรวภัทร ยอดแก้ว. การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. โปรแกรมสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, มปป.

คุณค่าของการบวชในสังคมไทยปัจจุบัน

พระมหาโสภณ วรรณญาณ*

บทคัดย่อ

สำหรับคนไทยแล้ว การบวชถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่ชายไทยต้องใส่ใจและลงมือบวชจริงเรียนจริงปฏิบัติจริงเพื่อให้หลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์ทั้งปวงทำให้จิตใจมีความสงบสุข และมีความบริสุทธิ์อย่างแท้จริง เพราะการบวชในสมัยก่อนนั้นไม่ได้แค่ตอบแทนผู้มีพระคุณอย่างที่ทุกคนส่วนใหญ่ในปัจจุบันเข้าใจเท่านั้น แต่คือการเข้าไปเรียนศิลปวิทยาแห่งการครองเรือนและการประกอบอาชีพ

บางครั้งเมื่อต้องสืบทอดอาชีพออกมาใช้ชีวิตแบบฆราวาสจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างแท้จริง เพราะการบวชเข้าเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาของสังคมไทยนั้นนับว่ามีคุณค่ามหาศาลต่อการพัฒนาคน พัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาสังคมเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือได้บรรลุถึงมรรคผลนิพพาน

คำสำคัญ: คุณค่าของการบวช

Abstract

In Thailand The Ordination is a culture that men must to attention. That is true to life, to learn and to practice for the liberation of passion and all suffering. The Ordination make peacefull and purity. In the past. The Ordination not only repay to father and mother but also being the art of life for be a householder and for right livelihood

Sometime when them leave the monkhood, The results of the matriculation bring benefits to themselves and social. Because in Thailand, the Ordination is particularly value for the development to person and social, and the significant for achieving the Nirvana that's the Ultimate goal.

Keywords : The Value Of Ordination.

* นิติพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๑. บทนำ

กุลบุตรมีศรัทธาออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ บริเวหา ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ครอบงำแล้ว ถูกความทุกข์ครอบงำ ควรทำที่สุดแห่งกองทุกข์ให้ได้สิ้นเชิง บุคคลพึงประพฤติพรหมจรรย์ อันเป็นหนทางที่จะทำให้บรรลุนิพพานได้ การบวชเป็นวิธิต่างเดียวที่จะทำให้มีโอกาสประพฤติและบำเพ็ญพรหมจรรย์ได้อย่างสมบูรณ์ แม้พระพุทธเจ้าเอง เมื่อทรงเป็นพระโพธิสัตว์ยังไม่ได้ตรัสรู้ ได้ทรงปรารภถึงความแก่ ความเจ็บ ความตาย ที่ครอบงำสัตว์โลก ทรงประสงค์จะพบโมกขธรรมคือธรรมะเป็นเครื่องพ้นจากความแก่ ความเจ็บ ความตาย ทรงพบเห็นสมณะคือนักบวช ก็ทรงเลื่อมใสในการบวช เพราะทรงเห็นว่าจะเป็นทางเดียวในการบรรลุมรรคผลนิพพาน การบวชในพระพุทธศาสนา เป็นการดำรงชีวิตออกจากเรือน สละเพศฆราวาสไปสู่ความเป็นบรรพชิต เป็นผู้ไม่ครองเรือนโดยสิ้นเชิง^๑ เป็นจุดมุ่งหมายของการบวชก็ คือเพื่อปฏิบัติตนให้พ้นจากความทุกข์ และทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน คือความดับทุกข์

ดังนั้น กุลบุตรพึงนึกถึงคุณค่าของการบวชอุปสมบท จะต้องสละเพศจากฆราวาสเข้ามาเป็นบรรพชิต เพื่อดำรงเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป เพื่อให้ลูกหลานได้เห็นคุณค่าประเพณีในการบวชเรียนในทางพระพุทธศาสนา มาสมัยครั้งพุทธกาลมีการบวชเรียนเจริญกัมมัฏฐาน ให้ภิกษุนั้นได้ศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุมรรคผลนิพพาน เพื่อไม่ให้ต้องกลับมาเกิด แก่ เจ็บและตายในสังสารวัฏ เพราะการเกิดบ่อยๆ นั้นเป็นทุกข์ เมื่อกุลบุตรได้เข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนา มีโอกาสได้เกิดทันพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ทำให้กุลบุตรได้ขัดเกลากิเลสที่สะสมอยู่ในจิตใจให้เบาบาง กุลบุตรพึงได้ศึกษาทั้งปริยัติและปฏิบัติและดำรงเป็นภิกษุที่ดีในพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาคุณค่าของการบวชในพระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. เพื่อศึกษาคุณค่าการบวชในสังคมไทย
๓. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าการบวชในสังคมไทย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสารซึ่งมีลำดับ

๑. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๔

^๑พระใบฎีกาอินถนอม มหาวิโร (ศรีหาตา), “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษากรณีตำบลหัวขวาง”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

๒. ข้อมูลชั้นพุทฺธิภูมิ อรรถกถา และคัมภีร์ต่างๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับภัยของภิกษุ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก ตำรา เอกสาร บทความ หนังสือพิมพ์ CD ข้อมูลทางออนไลน์ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่างๆ ของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ได้เขียนไว้

๓. รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาเรียบเรียงย่อความ จากข้อมูลที่นำเชื่อถือได้ คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยนำมาวิจัยเอกสารเกี่ยวกับ คุณค่าของประเพณีการบวช ทำให้กุลบุตรที่ได้บวชเข้ามาได้ศึกษาเล่าเรียนพระกัมมัฏฐาน ทั้งปริยัติและภาคปฏิบัติเพื่อให้เจริญงอกงามให้เห็นคุณค่าของการบวชเรียนและเรียนรู้ในการดำรงชีวิตของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา

๔. นำเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

๔. ผลการศึกษาการวิจัย

ความหมายของภัยของภิกษุ

๑. คุณค่า หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์มีความดีประจำอยู่ในสิ่งนั้นมีลักษณะพึงพอใจ มีความปรารถนาของมนุษย์ให้เต็มสมบูรณ์

๒. การบวช หมายถึง กุลบุตรได้บรรพชาและอุปสมบทเข้ามาเป็นภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาตนชำระจิตให้พ้นจากกิเลส พร้อมด้วยการฝึกฝนอบรมตนเองทางกาย วาจาและใจให้สูงขึ้นไปถึงภาวะของความพ้นทุกข์

การมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคม นอกจากจะวุ่นวายแล้วยัง หาความสุขจากความสงบไม่ได้เลย มักไม่เปิดโอกาสแก่การที่จะแสวงหาความเข้าใจ และความรู้จริงเกี่ยวกับชีวิตจึงมีคนบางคนในหมู่ชนเหล่านั้นปลื้มตัวออกจากสังคม แล้วออกไปอยู่ในที่ห่างไกล เพื่อจะได้มีความสุขสงบ และมีเวลาคิดค้นสิ่งต่างๆ ไม่ถูกรบกวนด้วยเรื่องวุ่นวายที่เกี่ยวกับคนอื่น ด้วยการปลื้มตัวออกไปจากสังคมนั้น ก็จึงได้เกิดมีชีวิตแห่งการบวชขึ้นมา ผู้ที่ออกบวชเหล่านี้ก็ได้ไปอยู่ตามป่าตามเขา ในที่สงัด การบวชนี้ จึงถือว่าเป็นการฝึกฝนตนเอง คือการศึกษาในการที่จะพยายามละหรือขจัดกิเลสสิ่งเศร้าหมองจิต ความชั่วร้ายต่าง ๆ ให้หมดไป กิเลสตัวสำคัญที่เด่นชัด อันจะพึงละก็คือ ความเห็นแก่ตัว ที่ทำให้คนแสวงหาแต่สิ่งเสพเครื่องบำรุงบำเรอตัวเอง หลงละเลิงมัวเมาในกามหรืออามิสต่าง ๆ และข่มเหงรังแกแย่งชิงเบียดเบียนกัน อุปสมบทคือ การบวช จึงมีความหมายด้วยว่า เป็นการละเว้นปลื้มตัวออกไปจากการเบียดเบียน และปลื้มตัวออกจากกาม ทั้งกิเลสกาม และวัตถุกามอีกความหมายหนึ่งที่พ่วงมาด้วย ก็คือ สละเครื่องห่วงกังวลภายนอก คือ ทรัพย์สินเงินทอง วัตถุสิ่งของต่างๆ ไม่มีความผูกพันยึดติดในสิ่งเหล่านี้ ซึ่งมีความหมายต่อไปว่า จะได้มีชีวิตที่เป็นอิสระเพราะฉะนั้น คำว่า บวชนี้ จึงมีความหมายอีกอย่างหนึ่งว่า “ไปได้ทั่ว” คือ เป็นอิสระชีวิตของพระภิกษุนั้น พระพุทธเจ้าทรงเปรียบไว้ว่า เหมือนกับนกที่มีแต่ปีกสองปีก จะไปไหนเมื่อไรก็ได้

การบวชเรียนเป็นการศึกษาฝึกหัดพัฒนาชีวิตของเรา ทั้งกาย วาจา จิตใจ และปัญญาให้ดีให้ประณีต ให้เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนกว่าจะละบาปกุศลได้หมด และเจริญกุศลให้เต็มที หลุดพ้นจากกิเลสและปวงทุกข์ มีชีวิตจิตใจที่บริสุทธิ์ผ่องใส เป็นอิสระ สงบสุขอย่างแท้จริง อุปสมบทเป็นพระภิกษุสามเณรและบวชศีลจาริณี แล้วศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อสร้างเสริมความรู้และประสบการณ์ชีวิต นำความรู้ที่ได้รับไปประพฤติปฏิบัติ เป็นการพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีมีคุณธรรม^๒ การอุปสมบทนั้นมีจุดมุ่งหมายคือการบวชเพื่อปฏิบัติตนให้พ้นจากความทุกข์ และทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน คือความดับทุกข์ และเพื่อศึกษาหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า เพื่อเป็นการนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักสำคัญๆ ของพระพุทธศาสนา การบวช แม้จะบวชได้เพียงชั่วคราวก็ตาม นับว่าเป็นการดี เพราะเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา เป็นการนำตนให้เข้าใกล้ชิดพระพุทธศาสนายิ่งขึ้น เป็นโอกาสอันดีที่จะได้ศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ถ้าบุญบารมีแก่กล้าก็อาจจะได้ประสบผลสำเร็จขั้นสูงต่อไป การบวชในพระพุทธศาสนา เป็นการดำรงชีวิตออกจากเรือน สละเพศฆราวาสไปสู่ความเป็นบรรพชิต เป็นผู้ไม่ครองเรือนโดยสิ้นเชิง^๓

การอุปสมบทคือการแสวงหาความหลุดพ้น หรือเพื่อให้บรรลุสัจภาวะอันสูงสุด คือ นิพพาน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าสมัยพุทธกาล เป็นยุคของปรัชญาที่เน้นเกี่ยวกับความคิดในการแสวงหาความหลุดพ้นจากกิเลส ด้วยการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงอนุญาตมี ๓ วิธีด้วยกัน คือ การอุปสมบท ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา, การอุปสมบทแบบไตรสรณคมน์, และการอุปสมบทแบบญัตติจตุตถกรรมวาจา หลังจากพระพุทธเจ้าได้ปรินิพพานแล้วพระสงฆ์บางกลุ่มได้มีแนวคิดที่แตกแยกออกไปจนกลายเป็นหลายนิกาย ปัจจุบัน นี้ ถึงแม้ว่าการอุปสมบทแบบพุทธศาสนาเถรวาทจะยังคงปฏิบัติตามพุทธบัญญัติ ก็ตาม แต่เป้าหมายของการอุปสมบทได้เปลี่ยนไป เพราะว่าได้รับอิทธิพลจากสังคม และอุดมคติของ การอุปสมบทของกุลบุตรในปัจจุบันได้เปลี่ยนไป เมื่อเทียบกับอดีต บางคนอุปสมบทเพื่อแก้บน หลังจากที่ได้ไปบนบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองเชื่อถือแล้วได้สมความปรารถนา บางคนอุปสมบทเพื่อหนี ความผิดจากคดีโลก หรือเพื่อแสวงหาลาภสักการะและอำนาจ สังคมไทยยังมีคติความเชื่อเรื่องการครองเรือนว่า ผู้ชายที่ยังไม่ได้บวช ยังไม่เหมาะสมที่จะแต่งงานมีครอบครัว จึงเกิดประเพณีที่เรียกว่าบวชก่อนเปียด เป็นการสร้างเป้าหมายการ

^๒ วิเชียร อนันตศิริรัตน์ และคณะ, แนวทางการดำเนินงานโครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรและบวชศีลจาริณีภาคฤดูร้อน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^๓ พระใบฎีกาอินถนอม มหาวิโร (ศรีหาตา), “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษากรณีตำบลหัวขวาง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

อุปสมบทขึ้นมาใหม่ เพราะส่วนมากชาวไทยก็อุปสมบทเพื่อทำตามประเพณี เพื่อจะได้มีครอบครัวเป็นต้น จึงเป็นการเปลี่ยนวัตถุประสงค์เดิมของพระพุทธศาสนา ค่านิยมนี้เกี่ยวกับการอุปสมบทจึงเปลี่ยนไป คนที่อุปสมบทเข้ามาจึงไม่ค่อยปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และประเพณีตัวเป็นที่เสื่อมเสียแก่พระศาสนา ดังปรากฏตามสื่อแทบไม่เว้นแต่ละวัน และนับวันการอุปสมบทจะมีเป้าหมายเปลี่ยนไปจากเดิม แม้ว่ารูปแบบการอุปสมบทยังคงสภาพเดิมไว้ก็ตาม แต่เป้าหมายได้ถูกทดแทนด้วยผลประโยชน์และความประเพณีไม่เหมาะสม^๔

สรุปคุณค่าของการบวช

คุณค่าของการบวชในสังคมไทย ทำให้รู้และเข้าใจถึงคุณค่าของการบวชเป็นเอกลักษณ์สำคัญของสังคมไทย ที่พุทธบริษัท ๔ ปฏิบัติตามหลักของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ประโยชน์และคุณค่าของการบวชเรียนทำให้ภิกษุได้ขัดเกลาจิตใจ ทำให้รู้หลักธรรมในการพัฒนาจิตใจและเจริญปัญญา ให้รู้จักทุกข์และหาทางให้พ้นทุกข์ด้วยการปฏิบัติตามมรรคมรรคแปด เพื่อให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ ถ้ายังไม่พ้นทุกข์ก็จะเป็นแนวทางให้พัฒนาตนเองให้เป็นคนดีและเป็นผู้นำในสังคมไทย

๕. สรุปผลการศึกษาวิจัย

คุณค่าในการบวชของสังคมไทย ในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการอุปสมบทด้วยวัตถุประสงค์ติดุทธกรรมวาจา ซึ่งในสมัยพุทธกาลได้มีการบวชให้สงฆ์เป็นใหญ่ได้บวชราชนพราหมณ์ด้วยวัตถุประสงค์ติดุทธกรรมวาจาเป็นรูปแรกในพระพุทธศาสนา และใช้บวชมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อที่จะพรรณนาบุญคุณของมารดา และบิดา ประกาศให้กับบุคคลทั่วไปได้ทราบว่าลาบวชและอโหสิกรรมที่ทำเอาไว้แล้ว มีประเพณีที่นิยมในการบวชเพื่อตอบแทนคุณพ่อแม่ บวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนธรรมวินัยและปฏิบัติธรรม กุลบุตรบางคนบวชเข้ามา เพื่อหวังรับผลประโยชน์ในพระพุทธศาสนา บวชเพื่อแก้บนก็มี แต่ละคนจะบวชเพื่อจุดประสงค์อะไรก็แล้วแต่ ก็ยังมีประโยชน์คือการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวนานต่อไป

๖. ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาคุณค่าของการบวชในสังคมไทย ซึ่งมีคุณค่าอันดีงามทำให้เกิดประเพณีสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ลูกหลานได้ดำเนินประเพณีอันดีงามนี้สืบทอดไปในอนาคต กุลบุตรบวชเข้ามาเป็นภิกษุแล้วพึงรักษาพรหมจรรย์ รักษาธรรมวินัยให้บริสุทธิ์ ได้ศึกษาเล่าเรียนในคัมภีร์ในพระไตรปิฎก ให้แตกฉาน และได้นำความรู้ไปเผยแผ่

^๔ ธีรวัธ บำเพ็ญบุญบารมี, “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓-๕.

พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนทั่วไป ในสังคม และประเทศชาติ เพื่อให้ชาวพุทธ เป็นพุทธ มามากให้มากที่สุด และให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย

๑. ข้อเสนอแนะให้ประโยชน์ต่อสังคมทั่วไป

๑. ฝึกหัดได้ศึกษาเล่าเรียนในปริยัติธรรม แผนกบาลี และปริยัติธรรม แผนกธรรม เพื่อให้ภิกษุมีความรู้ในด้านธรรม จะได้นำหลักธรรม มาเทศนาให้กับประชาชนได้รู้ซึ่งในธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา เป็นต้น

๒. ฝึกหัดฟังรักษาในศีลพระปาติโมกข์และสำรวมระวังในอินทรีย์ ให้มีความประพฤติดีงามเป็นที่น่าเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น เป็นที่ศรัทธาของประชาชน เป็นบุคคลควรได้รับ ทักขิณาทาน

๓. ฝึกหัดเปิดอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานให้กับประชาชนทั่วไป เป็นการพัฒนาจิตใจ ให้สงบ บรรเทาจิตใจที่มีความคิดที่ฟุ้งซ่าน และทำให้เกิดความสุข เป็นการทำบุญกุศล

๔. ฝึกหัดรู้หลักธรรมวินัยในคัมภีร์พระไตรปิฎก นำหลักธรรมออกเผยแผ่สู่ ต่างประเทศทั่วโลก เพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญอยู่ทั่วทุกมุมโลก

๒. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยในครั้งต่อไป

๑) ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าการบวชของนิทายมหายาน

๒) ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าในการบวชภิกษุณีพระพุทธศาสนาเถรวาท

๓) ศึกษาเปรียบเทียบคุณค่าการบวชของนิทายเถรวาทกับประเพณีการบวชของ นิทายมหายาน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย แปล ชุด ๙๑ เล่ม.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

(๑) หนังสือ :

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ นานมีบุ๊ค

พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่

๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จันทรเพ็ญ, ๒๕๕๒.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

พระใบฎีกาอินถนอม มหาวิโร (ศรีหิตา). “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท: ศึกษากรณีตำบลหัวขวาง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

วิเชียร อนันตศิริรัตน์และคณะ. **แนวทางการดำเนินงานโครงการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุสามเณรและบวชศีลจาริณีภาคฤดูร้อน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๔.

ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี. “การศึกษาการอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน
ตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
The Sanghas' Roles in Development of the Quality of Life of People in
Pako Sub-District, Khudjab District, Udonthani Province

พระมหาวันชัย สุจินโณ (วงษ์มา)*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) ทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๒) สภาพและปัญหาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี และ ๓) แนวทางการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายนำไปวิเคราะห์ประกอบ

ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิต คือสภาวะของการมีระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง โดยสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่บุคคล จะต้องให้วิธีการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยการสร้างเงื่อนไขให้บุคคลประสบด้วยตนเอง หรือการให้เป็นแบบอย่าง หรือการฝึกอบรมให้บุคคลเกิดความเชื่อ เช่น การเข้ารับการฝึกอบรมกรรมฐาน เพื่อให้บุคคลผู้นั้นได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในประสบการณ์ด้วยตนเองและสำคัญที่สุด จริยธรรม เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวมนุษย์โดยธรรมชาติ ซึ่งจะต้องพัฒนาขึ้น โดยอาศัยกฎเกณฑ์ ความประพฤติที่ได้จากหลักการทางศีลธรรม หลักปรัชญา วัฒนธรรม กฎหมาย หรือจารีตประเพณี เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม

สภาพปัญหาและบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน พบว่า พระสงฆ์ขาดความรู้และข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ตามแนวทางวิถีพุทธ วิถีธรรม เศรษฐกิจแบบพอเพียง พฤติกรรมของพระสงฆ์ ที่มีความสมถะน้อยลง และประชาชนเข้าวัดน้อยลง ปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าร่วมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ลดน้อยถอยลงตามความเจริญของวิทยาการสมัยใหม่ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและชุมชน

แนวทางการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า ควรส่งเสริม ด้านศีลธรรม จริยธรรม

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

สามัคคีธรรม และหลักปฏิบัติตามทางสายกลาง เพื่อนำไปสู่ความพหุมีพอกินตามแนวทางวิถีพุทธ วิถีธรรม เศรษฐกิจแบบพอเพียง ส่งเสริมรูปแบบในการดำเนินการจัดกิจกรรม ที่พระสงฆ์ดำเนินการด้วยตนเองโดยตรง เช่น การเทศนาในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางพุทธศาสนาต่างๆ และอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การจัดอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านต่างๆ การจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น การกระทำตามบทบาทดังกล่าวของพระสงฆ์ จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้แนวทางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดสภาพแวดล้อมบ้านเรือนให้สะอาด การสร้างความอบอุ่นในครอบครัว การออมเพื่อบริจาค การเสริมสร้างชุมชนปลอดอบายมุข การเสริมสร้างความสงบสุข เอื้ออาทร ไม่มีการทะเลาะวิวาทบาดหมางกันภายในชุมชน และการส่งเสริมให้ประชาชนปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ให้มีความสุขทั้งกายและใจ มีงานทำ มีรายได้พออยู่พอกิน มีสภาพแวดล้อมชุมชนที่สะอาด และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the theory and development of quality of Life 2) to study the Conditions and the problems in the Sanghas' roles in developing the quality of life of the community in Pako Sub-District, Kudchab District, Udonthani Province and 3) to study the ways to promote the roles of Sanghas in developing the quality of life in the community inPako Sub-District, Khudchab District, Udonthani Province. This education is qualitative research by interviewing the target group of informants for the performance of analysis.

The results od education showed that the quality of life is the state of the good level of life. They are happy and satisfied with their own lives by adapting themselves in living with each other in society and environments happily. To develop the virtue and the morality for individuals must be encouraged to learn both directly and indirectly by creating conditions for individuals who face by themselves or to be managed to be the model or to train individuals to have the faith such as to be trained in the ground for mental culture in order to encourage those individuals to learn how to develop the quality of life by self-experience and the morality, absolutely, is in the human

beings by nature. This morality is developed by assistance of regulation and the conduct is obtained from the principles of moral, philosophy, culture, law or convention for the sake of their own happiness and society.

The condition of problems and the roles of Sanghas in developing the quality of lives in the community were found that the Sanghas are lack of knowledge and necessary data concerning the enhancement of qualification of life in accordance with Buddhist and Dhamma way, sufficient economy. Sanghas' conducts in the tranquility decrease and people entering the temple decrease also. The modern roles of Sanghas to participate in developing the quality of life in the community decrease in accordance with the progress of modern sciences because of the change occurring in the society and the community.

The guideline in enhancing the Sanghas' roles in developing the quality of life of the community In Pako Sub-district Kutxab District, Udonthani Province was found that to enhance the moral precepts, morality, harmony and the principle of practice in accordance with the middle way in order to be sufficient for utility in accordance with Buddhist and Dhamma way, sufficient economy, enhancement of model in proceeding the activities in which the Sanghas proceed by themselves directly such as to preach in the Buddhist holidays and various important days by participation of the community such as training management in order to create the knowledge in various aspects, management of activity to inherit the local culture and traditions etc. The performance in accordance with the Sanghas' roles leads to the development of the quality of life in the community in various forms such as the application of the theory of sufficient economy, the management of the environment cleaning in the houses, to create the warming in the family, to economize the property for future, to create the community to be free from the causes of ruins, to create the peacefulness, charity, not to quarrel in the community and to encourage people to improve their own lives, family and community to be both physical and mental happiness, to have employment, sufficient earnings, clean environment in community and to have the security in life and property.

Keyword: The Sanghas' Roles in Development of the Quality of Life

๑.บทนำ

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่มีความศรัทธาและนับถือพระพุทธศาสนาจนพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานและแก่นสารของขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยที่คนไทยยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางวิถีชีวิตที่กลมกลืนเมื่อคนไทยตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มเป็นชุมชนหมู่บ้านขึ้นที่ใดจะมีวัดปรากฏในชุมชนนั้นเพื่อแสวงหาเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจเป็นการขัดเกลาจิตใจให้มีความสงบอาศัยพระสงฆ์ให้การแนะนำสั่งสอนโดยนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นที่พึ่งทางจิตใจเพื่อค้นพบความจริงอันเป็นสัจธรรมในชีวิตของตนเองและยกระดับของจิตใจให้สูงขึ้น

สังคมไทยประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญคือสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยโดยเฉพาะสถาบันพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิตการศึกษาศิลปวัฒนธรรมค่านิยมความเชื่อดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางจิตใจของชาวบ้านและสังคมเป็นที่เคารพนับถือบูชา “เมื่อชาวบ้านมีความทุกข์เดือดร้อนไม่สบายใจก็จะมาขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์เมื่อมีกิจกรรมสาธารณะประโยชน์เช่น ขุดบ่อน้ำสร้างโรงเรียนทำถนนสร้างสะพานพระสงฆ์จะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทุกครั้ง^๑

ดังนั้น “พระสงฆ์จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นต่อชุมชนและสังคมนอกจากนั้นพระสงฆ์ยังเป็นผู้นำเอาหลักพุทธธรรมคำสั่งสอนมาอบรมประชาชนเพื่อไปสู่การประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข”^๒ และพื้นฐานของคนไทยส่วนใหญ่เกิดมาก็นับถือพระพุทธศาสนาโดยกำเนิดให้ท่านแบ่งปันรู้จักพระสงฆ์ในฐานะเป็นบุคคลที่ต้องเคารพเชื่อฟังในชุมชนมีวัดเป็นศูนย์กลางมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและสติปัญญาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประชาชน” ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของสังคมได้มีการขยายตัวมากขึ้นบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้างจากที่พระสงฆ์จะเป็นผู้นำในด้านการให้ความรู้การปฏิบัติและการเป็นผู้ระดมทุนทรัพย์ที่ใช้ในกิจการต่างๆ เพื่อการพัฒนาโดยตรงจากประชาชนเปลี่ยนเป็นมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางราชการและทางเอกชนเข้าร่วมดำเนินการด้วยเช่นโรงเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเจ้าหน้าที่จากพัฒนาชุมชนระดับตำบลอำเภอและจังหวัดหรือหน่วยงานราชการอื่นๆต่างเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

^๑ พระไพศาล วิสาโล, *อำนาจและยุทธวิธีไร้ความรุนแรง*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๗๒-๗๓.

^๒ พินิจลาภธนานนท์, *บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๒), หน้า ๑๔-๑๗.

^๓ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔-๑๗ .

คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนจึงนับว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนได้มีหลายภาคส่วนให้ความสนใจและให้ความสำคัญก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ชนบทมากขึ้น

จากที่กล่าวมาในข้างต้นผู้ศึกษาวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีบทบาทอย่างไรบ้างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและศึกษาถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากพระสงฆ์ในเขตตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ทั้งนี้สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้เป็นแนวทางของพระสงฆ์ในการพัฒนาให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในชุมชนเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาทฤษฎีและแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์
๒. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
๓. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

๓. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) และภาคสนาม โดยออกแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในแต่ละด้านไว้ดังต่อไปนี้

๑. ด้านเอกสาร

๑) เอกสารชั้นปฐมภูมิได้แก่คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐, พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) เอกสารชั้นทุติยภูมิได้แก่เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนักวิชาการได้นำเสนอไว้ในแหล่งข้อมูลต่างๆ

๒. ด้านเนื้อหา

ในภาคสนามที่มุ่งศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๓ ด้านคือ

๑) ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาเช่น การลดเลิกลบการดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาทการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นต้น

๒) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำเอาหลักหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆของวัดเช่นการจัดกิจกรรมด้านพัฒนาสภาพแวดล้อมให้สะอาดเรียบร้อยการอบรมส่งเสริมการเรียนรู้การอบรมส่งเสริมสุขภาพการอบรมส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น เป็นต้น

๓) ด้านการสนับสนุนส่งเสริมประสานงานจากภาคส่วนต่างๆเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนเช่นการส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการประสานขอสนับสนุนงบประมาณบุคลากรวิทยากรวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

๓. ด้านพื้นที่

ประชากรในการวิจัยได้แก่ประชาชน๑๔หมู่บ้านในเขตตำบลปะโคอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จำนวน๕๖ รูป/คนได้แก่

๑. พระสงฆ์ระดับพระสังฆาธิการ	จำนวน ๑๔ รูป
๒. ผู้นำชุมชน	จำนวน ๑๔ คน
๓. ประชาชน	จำนวน ๒๘ คน
รวมทั้งหมด	จำนวน ๕๖ รูป/คน

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆดังนี้

๑. การวิจัยด้านเอกสาร

๑) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (First Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพ.ศ. ๒๕๓๙

๒) ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ อรรถกถาฎีกาอนุฎีกาปกรณ์วิเสสอัตโนมติตำรางานวิจัยวิทยานิพนธ์บทความและเอกสารจากหนังสือต่างๆรวมถึงเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

๒. การวิจัยภาคสนาม

ศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Research) จัดกระทำข้อมูลที่ศึกษาและรวบรวมจากการประชากร กลุ่มเป้าหมาย ได้มาโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) จากการสัมภาษณ์บุคคลในเขตตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานีประชากรในการวิจัยได้แก่ประชาชน๑๔หมู่บ้านในเขตตำบลปะโคอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จำนวน๕๖ รูป/คน

๓. เครื่องมือในการวิจัย สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบมีโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง กล้องถ่ายรูป ผู้ช่วยเก็บข้อมูลวิจัย ๑ คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์ประกอบวิทยานิพนธ์

๔.สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๕. สรุปผลการวิจัย

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

๑. ทฤษฎีและแนวคิดบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต คือสภาวะของการมีระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง โดยสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข ในการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ร่างกายและจิตใจแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตเริ่มเกิดขึ้นอย่างจริงจังในทศวรรษที่ ๑๙๗๐ ในประเทศตะวันตก การรับรู้แนวคิดนี้แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม แต่ก็มี การรับรู้ร่วมกันระดับหนึ่งว่า ความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมหนึ่งๆ ไม่ควรถูกมองจากแง่เศรษฐกิจ เท่านั้น แง่มุมอื่นที่ควรได้รับการพิจารณาด้วย เช่น ด้านที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย ด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในสังคมนั้นๆ ในหมู่ผู้ที่สนใจเรื่องคุณภาพชีวิตการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่บุคคล จะต้องให้วิธีการเรียนรู้ทั้งทางตรง และทางอ้อม ด้วยการสร้างเงื่อนไขให้บุคคลประสบด้วยตนเอง หรือการให้เป็นแบบอย่าง หรือการฝึกอบรมให้บุคคลเกิดความเชื่อ เช่น การเข้ารับการฝึกอบรมกรรมฐาน เพื่อให้บุคคลผู้นั้นได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในประสบการณ์ด้วยตนเอง ทำให้บุคคลที่เข้ารับการฝึกอบรมรู้จักควบคุมพฤติกรรม การแสดงออกของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จะได้ประพฤติปฏิบัติตนในสังคมได้อย่างปกติสุขทักษะเรื่องคุณภาพชีวิตในทางพุทธศาสนานั้น มีความครอบคลุมทั้งในด้านเหตุและผลอย่างชัดเจน เกณฑ์ในการวัดคุณภาพชีวิตนั้นอาจประมวลได้ว่า “คนที่มีคุณภาพชีวิตสมบูรณ์ ต้องเป็นผู้ดำเนินตามแนวอริยมรรคมีองค์ ๘ และบรรลุผลหรือจุดมุ่งหมาย ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวตามหลักอรรถ ๒” หรือถ้าจะกล่าวสรุปโดยสั้น ๆ ก็คือ “เป็นผู้มีธรรมและมีสุข” แต่ถ้าจะสรุปให้สั้นที่สุดก็อาจจะกล่าวได้ว่า “เป็นผู้มีธรรม” เพราะเมื่อมีธรรมแล้ว คุณภาพชีวิตด้านผลก็เป็นสิ่งที่ย่อมตามมาโดยธรรมชาตินั่นเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ การที่จะเสริมสร้างหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสนานั้น ก็ต้องมุ่งเน้นที่การส่งเสริม สนับสนุนให้คนปฏิบัติธรรม หรือถ้าว่าตามนัยที่กล่าวไว้ข้างต้นก็คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้คนปฏิบัติตามหลักการของอริยมรรคมีองค์ ๘ การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีการพิจารณาอย่างแยกกาย ภายใต้อารมณ์รับว่า

มนุษย์ถูกควบคุมในอันที่จะต้องตอบสนองต่อตัณหาของธรรมชาติของมนุษย์นี้เอง เป็นเหตุให้ถูกชักนำไปโดยความยาก (ตัณหา) อันไม่สิ้นสุดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์จึงถูกกระตุ้นขึ้นและเร่งเร้าสร้างให้เกิดความต้องการที่มากขึ้นอยู่ตลอดเวลา (ตัณหาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ) โดยมีได้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่ดำรงอยู่เบื้องหลังความต้องการนั้น ๆ ทำให้ทัศนะของความ ต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุด ถูกยอมรับและยึดถือมาโดยตลอดของเศรษฐศาสตร์ตะวันตก กิจกรรมต่าง ๆ ในทางเศรษฐศาสตร์จึงถูกพิจารณาให้ดำเนินไปเพื่อจุดหมายในการตอบสนองต่อตัณหาอันไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งแตกต่างจากทัศนะของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้น ให้เกิดการบริโภคใช้สอยปัจจัย ๔ อย่างถูกต้องเหมาะสม เสพบริโภคตามคุณค่าแท้ เพื่อที่จะเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งๆ ขึ้นต่อไป

จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่ควรประพฤติ การปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคม และมีความหมายใกล้เคียงกับคำอีกหลายคำ ได้แก่ จริยศาสตร์ ค่านิยม คุณธรรม ศีลธรรม จรรยา จรรยาบรรณ มโนธรรม มารยาท ธรรมาภิบาล และ ทศพิธราชธรรม จะเห็นได้ว่าคำแต่ละคำล้วนมีเป้าหมายเพื่อการควบคุมตนเอง ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ และสำคัญที่สุด จริยธรรม เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวมนุษย์โดยธรรมชาติ ซึ่งจะต้องพัฒนาขึ้น โดยอาศัยกฎเกณฑ์ ความประพฤติที่ได้จากหลักการทาง ศีลธรรม หลักปรัชญา วัฒนธรรม กฎหมาย หรือจารีตประเพณี เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเอง และสังคม

บทบาทพระสงฆ์ต้องตระหนักถึงปัญหาและมองเห็นว่าควรจะได้รับการปรับปรุง การศึกษาของพระภิกษุสามเณร ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความเป็นไปในโลก และสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้สามารถพูดกับคนร่วมสมัยเข้าใจพร้อมกันนั้นก็ให้การศึกษา เป็นหลักแห่งพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง ให้รู้แนวทางที่จะนำมาสั่งสอนช่วย แก้ปัญหาชีวิตจริงของประชาชนและให้การสงเคราะห์ประชาชน

๒. สภาพและปัญหาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

อำเภอกุดจับ ถูกเรียกตามชื่อหมู่บ้านแห่งหนึ่ง คือ กุดจับ อยู่ห่างจากที่ว่าการ อำเภอกุดจับประมาณ ๖ กิโลเมตร เนื่องจากหมู่บ้านแห่งนี้มีหนองน้ำซึ่งอุดมไปด้วยต้น กระจับจึงเรียกว่า กุดจับ ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้น จึงเรียกว่า บ้านกุดจับ และเป็น ที่มาของชื่อ “อำเภอกุดจับ” เดิมอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองอุดรธานี ได้รับการ ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๕ และยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๙ เนื้อที่/พื้นที่ ๔๗๑.๕๔ ตร.กม.สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม สลับสูงเนิน สภาพดินเป็นดินร่วนซุยข้อมูลด้านเศรษฐกิจส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

สภาพปัญหาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตตำบลปะโค จะเห็นได้ชัดเจนมาก เพราะ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงตายจะมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ตลอด อย่างงาน

แต่งงานก็ต้องนิมนต์พระสงฆ์มาในงานแต่งงานด้วย พอเกิดก็ต้องนิมนต์พระมาในงานวันเกิด หรือใส่บาตรทำบุญวันเกิด เจ็บป่วยก็ไปหาพระทำบุญ และบางครั้งพระสงฆ์เป็นหมอกกลางบ้าน เป็นเจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้าน ตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บทบาทก็มีความชัดเจนมากขึ้น เป็นประโยชน์ต่อสังคม และให้สังคมมองเห็นประโยชน์นั้นเด่นชัดมากขึ้นจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงจนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนหมดไปจึงเป็นเรื่องที่น่าวิตกของสถาบันศาสนา ซึ่งถ้ายังอยู่ในสภาพนี้คิดว่าอีกไม่นานก็คงถึงจุดเสื่อมแต่ความเสื่อมของสถาบันศาสนานี้ ถ้าพิจารณากันอย่างถ่องแท้จะเห็นว่า มิใช่ความเสื่อมของวัดและพระสงฆ์เท่านั้น เพราะสถาบันศาสนาประกอบไปด้วยบุคคล ๒ ฝ่าย คือ บรรพชิต และคฤหัสถ์ ในทางพระพุทธศาสนาจะมั่นคงอยู่ได้ ขึ้นอยู่กับบริษัท ๔ อันมี ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาในอดีตทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ล้วนมีบทบาทในการจรจรโลงพระศาสนามาโดยตลอด แต่ในระยะหลังๆ อุบาสก อุบาสิกา มีบทบาทน้อยลง ซึ่งอาจด้วยปัญหาทางสังคมปัจจุบัน ปัญหาด้านเศรษฐกิจจึงทำให้คฤหัสถ์กลายเป็นคนนอกสถาบันศาสนา ดังนั้นพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับพระภิกษุสามเณรหรือฝ่ายบรรพชิตเป็นใหญ่ มีความรู้สึกกันว่าพระพุทธศาสนาเสื่อมจึงเพ่งมองไปที่วัดหรือพระภิกษุสามเณร แท้ที่จริงแล้ว อุบาสก อุบาสิกา เสื่อมลงไปก่อนเสียแล้วจนกระทั่งความเสื่อมจึงได้เข้ามาถึงขั้นใน หากอุบาสก อุบาสิกา บริษัท คือ ชาวพุทธฝ่ายบ้านเมืองยังอยู่ในสภาพที่ดีแล้ว พระสงฆ์ก็จะมีคามสำคัญในชุมชน

จากสภาพการสูญเสียภาวะผู้นำทางปัญญาของพระภิกษุสงฆ์ จากการที่ความเจริญใหม่ๆ หลังไหลเข้ามา โดยที่พระภิกษุไม่ได้มองดูวิชาการเหล่านั้นในฐานะที่จะนำมารองรับส่งเสริมหลักธรรมในพระศาสนา จึงทำให้พระภิกษุสงฆ์เริ่มขาดความรู้ ความเข้าใจในสภาพของสังคมและขาดความเป็นผู้นำทางปัญญา ซึ่งเดิมเคยได้รับยกย่องว่าเป็นผู้รู้วิชาการต่างๆ กว้างขวางกว่าชาวบ้าน เมื่อเวลาผ่านไป ศรัทธาประชาชนที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์ก็เสื่อมถอยลงมองเห็นสังคมสงฆ์เป็นสิ่งที่คร่ำครึ ทั้งยังเห็นว่าวิชาการที่เล่าเรียนกันอยู่นั้นไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในสังคมของตนได้ สถาบันสงฆ์และการศึกษาพระปริยัติธรรมจึงมีความหมายน้อยลงไปทุกที ทำให้คณะสงฆ์ในเขตตำบลปะโค เกิดการเคลื่อนไหวในการที่จะปรับปรุงบทบาทของตนเองให้ทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของสังคม ชุมชน โดยการพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาในระดับสูงขึ้น พระสงฆ์ มีฐานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปจากประชาชน มีระเบียบวินัยสำหรับกำหนดความเป็นอยู่และได้รับการยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะที่เคารพสักการะ เรียกว่าเป็นสังคมหนึ่งต่างหาก แต่ถ้าพิจารณาทางนิติศาสตร์แล้วเห็นว่า พระสงฆ์หรือพระภิกษุสามเณร เป็นส่วนหนึ่งหรือหน่วยหนึ่งของชุมชนหรือในสังคมเป็นพลเมืองของประเทศเช่นเดียวกับประชาชนทั้งหลายต้องปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองหรืออยู่ภายใต้บทบังคับกฎหมายบ้านเมือง เช่นเดียวกับประชาชนพลเมืองทั่วไป และมีพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์เป็นข้อปฏิบัติบทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าร่วมการพัฒนาชุมชน ได้ขยายตัวขึ้นและเห็นได้ชัดเจน แต่ไม่ได้หมายความว่าในอดีตพระสงฆ์ไม่ได้มี

บทบาทเกี่ยวข้องกับความสุขของหมู่บ้าน แต่พระภิกษุในชุมชนได้ทำหน้าที่เหล่านี้เป็นปกติวิสัยเรื่องมาตั้งแต่อดีตแล้ว เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยส่วนรวมของประเทศ ทำให้แนวโน้มบทบาทดังกล่าวลดน้อยถอยลงตามความสุขของวิทยาการสมัยใหม่ และมีแนวโน้มจะลดน้อยถอยลงตามลำดับ ดังนั้นคณะสงฆ์ในเขตตำบลปะโค จึงได้เริ่มปรับปรุงและฟื้นฟูบทบาทของตน โดยคำนึงถึงความคงอยู่ของสถาบันและประโยชน์ที่พึงมีต่อสังคม ชุมชนเป็นหลัก จึงมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ สามเณร เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ สามเณรผู้สำเร็จการศึกษาได้ออกไปทำประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน ตลอดจนจัดโครงการอบรมความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน นำความรู้ดังกล่าวไปพัฒนาหมู่บ้านของตนเองอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น คณะสงฆ์ในเขตตำบลปะโคได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมีหลักการส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการพัฒนาวัดและพัฒนาหมู่บ้าน

สภาพปัญหาและบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนพบว่าพระสงฆ์ขาดความรู้และข้อมูลที่เป็นเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชน ตามแนวทางวิถีพุทธ เศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมของพระสงฆ์ ที่มีความสมถะน้อยลง และประชาชนเข้าวัดน้อยลง

๓. แนวทางการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ในปัจจุบันบทบาทพระสงฆ์มีความหลากหลายขึ้นเพราะเป็นยุคแห่งเทคโนโลยี พระสงฆ์ต้องพัฒนาตนเองขึ้นเพื่อให้รู้เท่าทันกับเปลี่ยนแปลงของสังคมบทบาทหลักของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาปัจจุบันมีพัฒนาการแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี ๒ แบบ คือ แบบเชิงรุก จะได้เป็นประโยชน์ในการบริหารคณะสงฆ์ตามพันธกิจของคณะสงฆ์ไทยที่วางแผนไว้ ลักษณะการเผยแผ่เชิงรุกเป็นความจำเป็น แต่ละยุคแต่ละสมัยพระภิกษุสงฆ์ในอดีตทำการเผยแผ่เชิงรุกด้วยการเป็นครูสอนเด็กและเยาวชน เพราะวัดในอดีตทำหน้าที่เป็นโรงเรียนเป็นสถานสงเคราะห์ แบบเชิงรับ จะได้เป็นประโยชน์แนวทางการเผยแผ่ในเชิงรับ เช่น รับการเทศนาธรรม รับการบรรยายธรรม เมื่อวิเคราะห์โดยภาพรวมหลักของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาปัจจุบันมีพัฒนาการจากการศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตามแบบเถรวาทดั้งเดิม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่ให้ประชาชน สำหรับพระสงฆ์ยังมีบทบาทหลักทางพระธรรมวินัยและตามพันธกิจของงานคณะสงฆ์ต้องรับผิดชอบ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยตรงและต้องปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ได้มองวิธีการเผยแผ่ธรรมะแบบเชิงรุก และเชิงรับ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตเป็นแนวทาง และการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามทางพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมั่นคงต่อไป

แนวทางการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า บทบาทการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ที่เห็นเป็นรูปธรรม คือควรส่งเสริม ด้านศีลธรรม จริยธรรม สามัคคีธรรม และหลักปฏิบัติตามทางสายกลาง เพื่อนำไปสู่ความพองามพอกินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง หรือวิถีพุทธ วิถีธรรมควรส่งเสริมรูปแบบในการดำเนินการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่พระสงฆ์ดำเนินการ ด้วยตนเองโดยตรง และดำเนินการโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในสังคมทั่วไป ส่วนที่พระสงฆ์ดำเนินการเอง เช่น การเทศนาในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ ส่วนที่พระสงฆ์ดำเนินการโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องในสังคมทั่วไป เช่น การจัดอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น จากการดำเนินการตามบทบาทดังกล่าวของพระสงฆ์จะช่วยนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดสภาพแวดล้อมบ้านเรือนให้สะอาด การสร้างความอบอุ่นในครอบครัว การออมเพื่อบริจาค การเสริมสร้างชุมชนปลอดภัย การเสริมสร้างความสงบสุข เอื้ออาทร ไม่มีการทะเลาะวิวาทบาดหมางกันภายในชุมชน และการส่งเสริมให้ประชาชนปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้มีความสุขทั้งกายและใจมีงานทำมีรายได้พออยู่พอกิน มีสภาพแวดล้อมชุมชนที่สะอาด และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ.คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์.จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์.กรุงเทพมหานครสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖.

คุณ โทจันทร์.พุทธศาสนากับชีวิต. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

- ชวนะ ภวากานนท์. “บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทยในปัจจุบัน”. **ครุศาสตร์ปริทัศน์**. เล่มที่ ๙๖ . ตุลาคม ๒๕๓๗ : ๕๑.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. **การพระศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖.
- นิศารัตน์ ศิลปะเดช. **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๐.
- บุญมี แท่นแก้ว. **จริยศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๕๐.

การปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาล
ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
Performance Following Trai Sikkha of Officers
In Muangkao Municipality of, Muang District, Khonkaen Province

พระวิทย์ กวีวิไล*

ผศ.ดร. ธงชัย สิงอุดม, ดร.เรียงดาว ทวะชาลี**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขา ๒) เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขา ๓) แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้มาใช้บริการจำนวน ๓๗๙ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง ๐.๘๐ – ๑.๐๐ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พรรณนาในรูปความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านศีล ($\bar{X} = ๓.๔๔$) ด้านสมาธิ ($\bar{X} = ๓.๔๔$) และด้านปัญญา ($\bar{X} = ๓.๔๔$)

๒) ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

๓) แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากร พบว่าบุคลากรควรปฏิบัติตามกฎระเบียบที่หน่วยงานได้วางไว้ ให้การส่งเสริมสนับสนุน เด็กเยาวชน ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าร่วมการฝึกอบรมที่ส่งเสริมองค์ความรู้และสร้างจิตสำนึก มีวิสัยทัศน์ไปในทางเดียวกัน แบ่งปันประสบการณ์และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน พร้อมรับฟังความคิดเห็นและปัญหาจากประชาชน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ให้งานสำเร็จตามที่วางแผนไว้

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน,ไตรสิกขา

Abstract

The aims of this research were 1) to study the opinions of the samples towards the performance, 2) to compare the performance and 3) to study the ways for performance development of the personnel of Muangkao Sub-district Municipality, Muang district, Khon Kaen province. This mixed method research used 379 service users as the samples of quantitative research, asked by the used of questionnaire with its reliability value between 0.80 – 1.00. The data obtained were analyzed by the computer program to find the statistic values of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test, One Way ANOVA, Least Significance Difference (LSD). For the qualitative research, the interview form was used as a tool to interview five key informants and the data then were analyzed in its content and presented in the form of essay.

The research results were as follows.

1) The statistic score of the population towards the performance according to the principle of Tisikkha (Pāli: *ti-sikkhā*, learning) of the personnel in overall was at a high level ($\bar{X}$ = 3.44). The statistic scores of all aspects were at a high level, ranked from the aspects of Sila (Pāli: *sīla*, virtues, $\bar{X}$ = 3.44), Samadhi (Pāli: *samādhī*, concentration, $\bar{X}$ = 3.44) and Panya (Pāli: *paññā*, wisdom, $\bar{X}$ = 3.44).

2) The opinions of the population with differences in age, education, occupation and income towards the performance mentioned above are

different with the statistic significance level at 0.05. The opinions towards the matter of those with differences in genders are not different.

3) The ways to develop the performance according to the principles of Tisikkha of the personnel That personnel should follow the rules laid down by the authorities to support children, youth, disabled and disadvantaged people to realize the importance of participation in the training. Promote knowledge and awareness of vision in the same way, share experiences and resolve common issues and get feedback from the public in response to public demand for completion as planned.

Keywords: Performance, Ti-Sikkha

๑. บทนำ

พระพุทธศาสนาสอนว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในตนเอง สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองไปจนถึงจุดสูงสุดได้ด้วยความเพียร ด้วยสติปัญญาของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอกมาบันดาลในการพัฒนาตนนั้น บุคคลพึงปฏิบัติดำเนินตามหลักไตรสิกขา คือ พัฒนาด้านการควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา ให้มีระเบียบวินัยเอื้ออาทรแก่คนอื่นและสังคมส่วนรวม (อริยศีลสิกขา) พัฒนาทางด้านความเพียรทางจิต สติ สมาธิ เพื่อสร้างจิตให้มีคุณภาพ (อริยจิตตสิกขา) และพัฒนาทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ตลอดถึงเจตคติที่ถูกต้อง (อริยปัญญาสิกขา) โดยอาศัยกัลยาณมิตร ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์คอยชี้แนะแนวทางให้คิดเป็นหรือรู้จักคิดวินิจฉัย แก้ปัญหาด้วยเหตุผล ตามขั้นตอนแห่งอริยสัจ^๑

รัฐบาลได้มีนโยบายกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปกครองท้องถิ่นของตนเอง โดยการแบ่งแยกหน่วยงานการปกครองออกจากส่วนกลาง โดยให้องค์กรที่จัดขึ้นในท้องถิ่นองค์กรปกครองท้องถิ่นมีอิสระในการดำเนินกิจการภายในท้องถิ่นของตนได้ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง รวมทั้งแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการบริหารและบริการประชาชนโดยมีภารกิจที่จำเป็นตามขอบเขตของตนเช่น การจัดการศึกษาการคุ้มครองดูแล และบำรุงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยการทะนุบำรุงศาสนาวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงการบริหารส่วนกลางนี้ก็เพื่อพัฒนาการบริการงานสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งเป็นการบริหารที่มีการให้บริการและบริหารงานที่มีคุณภาพก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นต้องใช้คนหรือหน่วยงานที่มีความชำนาญที่แตกต่างกันมาร่วมกันจัดทำทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารได้คุณภาพโดยมีมาตรฐานเป็นเครื่องวัดที่ชัดเจนการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการบริหารได้คุณภาพโดยมี

^๑ วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก, พระพุทธศาสนา ม.๖, พิมพ์ครั้งที่ ๒,

มาตรฐานเป็นเครื่องวัดที่ชัดเจนการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานใหม่ที่มุ่งคุณภาพของการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง^๒

สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในองค์กรคือบุคลากรในองค์กร ถ้าคนในองค์กรมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและเป็นคนดี มีคุณธรรมในการทำงานย่อมส่งผลให้องค์กรนั้นกระทำการใดๆ ย่อมสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ดังนั้นต้องมาสร้างความเข้าใจในคน ไม่เพียงแต่ทราบพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นเท่านั้นต้องมีการทราบพฤติกรรมภายใน ด้วยในชีวิตประจำวันแต่ละบุคคลต่างก็มีหน้าที่ในการปฏิบัติทั้งสิ้น ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดก็ตาม การปฏิบัติก็จะต่างกันไปตามบทบาทที่ได้ถูกกำหนดในแต่ละสังคม ในที่ทำงานก็มีบทบาทกำหนดตำแหน่งหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย หรืออาชีพ ฐานะ ที่ตนเองดำรงตำแหน่งโดยต้องใช้ความรู้ความสามารถตามตำแหน่งที่ถูกกำหนด การที่บุคคลใดก็ตามจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจะต้องมีแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ เข้ามาเกี่ยวข้องหลายอย่าง

เทศบาลตำบลเมืองเก่าได้รับยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่า เป็นเทศบาลตำบลเมืองเก่า ตั้งแต่วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เป็นต้นมา พื้นที่ในเขตรับผิดชอบตลอดเทศบาลจำนวน ๑๗ หมู่บ้าน โดยจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งเทศบาลประการแรกประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ ประการที่สองเป็นสถาบันการสอนการปกครองระบอบประชาธิปไตย^๓ โดยภาพรวมของเทศบาลตำบลเมืองเก่า มีอัตราการขยายตัวของการพัฒนาค่อนข้างมาก โดยเฉพาะสังคมชนบท มีแนวโน้มจะกลายเป็นสังคมกึ่งเมืองหรือสังคมเมืองมากขึ้น จากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมธุรกิจ การค้า และการบริการมากขึ้นการบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหาจึงต้องวางมาตรการแนวทางการบริหารในอนาคตให้ทันกับความต้องการของประชาชน และรองรับการขยายตัวของความเจริญในการพัฒนาเทศบาลตำบลเมืองเก่า^๔ ในทางพระพุทธศาสนามีหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขา เป็นข้อปฏิบัติที่พึงศึกษาให้การปฏิบัติงานนั้นดียิ่งขึ้น ประกอบด้วยปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม มีจิตใจสงบมั่นคงเป็นสมาธิ จนทำให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้งในสิ่งที่ปฏิบัติ การปฏิบัติงานย่อมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวางมาตรการแนวทางการบริหารในอนาคตให้ทันกับความต้องการของประชาชน และรองรับการขยายตัวของความเจริญในการพัฒนาเทศบาลตำบลเมืองเก่า ซึ่งเมื่อนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้การปฏิบัติงานของบุคลากรย่อมสามารถ

^๒ อีรเดช นรัตถรักษา, **ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ฉบับประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ไทเนรมิตกิจ อินเทอร์เน็ตโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๙๒-๙๓.

^๓ สนิท จรอนันต์, **ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, พิมพ์ที่บริษัทสุชมและบุตรจำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙.

^๔ เทศบาลตำบลเมืองเก่า, **แผนพัฒนา ๓ ปี (๒๕๖๐-๒๕๖๒)**, ๒๕๕๙, หน้า ๑๘. (อัดสำเนา)

ปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักไตรสิกขาของเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเพื่อศึกษาและหาแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักไตรสิกขา โดยหลักไตรสิกขาเป็นหลักธรรมสำคัญที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เข้ากับระบบราชการการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
๒. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชน โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล
๓. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๓. สมมติฐานการวิจัย

๑. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรแตกต่างกัน
๒. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรแตกต่างกัน
๓. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรแตกต่างกัน
๔. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรแตกต่างกัน
๕. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรแตกต่างกัน

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ของเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๒๘,๘๗๗ คน^๕

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปี ขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๘,๘๗๗ โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครชีและมอร์แกน (Krejcie Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๗๙ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม(Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์(Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้ถามจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีโครงสร้างประกอบด้วย ๓ ตอน ได้แก่ **ตอนที่ ๑** ปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๕ ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน **ตอนที่ ๒** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย ๑) ด้านศีล ๒) ด้านสมาธิ ๓) ด้านปัญญา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ๕ ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด **ตอนที่ ๓** ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขา ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบได้เสรี จำนวน ๔ ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติดังนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ระดับการใช้หลักไตรสิกขา ในการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Stan dard Deviation) สำหรับเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์โดยการการทดสอบค่า (t-test) และ (f-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบมีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

^๕ข้อมูลของตำบลเมืองเก่า ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเมืองเก่า,สถิติประชากรแยกรายละเอียด,วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๙.

๕. สรุปผลการวิจัย

ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

๑. ประชากรในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๒๒๖ คน โดยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี มีจำนวน ๑๓๖ คน โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน ๑๕๘ คน โดยส่วนใหญ่มีรับจ้าง มีจำนวน ๑๙๕ คน โดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๑๘๒ คน

๒. ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๔$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

๑) ด้านศีล ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๔$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรปฏิบัติงานด้วยท่าทางที่สุภาพนุ่มนวลต่อประชาชน อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๕๕$)

๒) ด้านสมาธิ ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๔$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรมีการจัดกิจกรรมเพื่อดูแลผู้สูงอายุ จ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและผู้พิการ อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๔๘$)

๓) ด้านปัญญา ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๔$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ บุคลากรมีการส่งเสริมอาชีพ จัดให้มีการฝึกอบรมความรู้ด้านอาชีพแก่ประชาชน อยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๔๗$)

๓. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. แนวทางการพัฒนาเทียบการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พิจารณาเป็นรายด้าน มีดังต่อไปนี้

ด้านศีล บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อตรง ปฏิบัติงานตามที่ถูกระเบียบได้
กำหนดไว้ รับฟังผู้บังคับบัญชาและผู้มาใช้บริการ

ด้านสมาธิ บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ คิดไตร่ตรองก่อนลงมือทำ
ปฏิบัติงาน ให้ความสำคัญต่อผู้ร่วมงาน

ด้านปัญญา บุคลากรปฏิบัติงานด้วยจิตสำนึก แสวงหาความรู้แล้วนำไปพัฒนา
แบ่งปันประสบการณ์และแก้ไขปัญหา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก. พระพุทธศาสนา ม.๖. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

ธีรเดช นรัตถรักษา. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ฉบับประชาชน.

กรุงเทพมหานคร : บริษัท ไทเนรมิตกิจ อินเทอร์เน็ตโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

สนธิ จรอนันต์. ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น.(กรุงเทพมหานคร : สถาบัน

นโยบายศึกษา. พิมพ์ที่บริษัทสุชุมและบุตรจำกัด, ๒๕๔๓.

เทศบาลตำบลเมืองเก่า. แผนพัฒนา ๓ ปี (๒๕๖๐-๒๕๖๒). ๒๕๕๙. (อัดสำเนา)

ข้อมูลของตำบลเมืองเก่า ท้องถิ่นเทศบาลตำบลเมืองเก่า. สถิติประชากรแยกรายละเอียด.

วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๙.

การปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรโรงพยาบาลวาปีปทุม
อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม
Administrative Performace Accordding To Brahmaviharadhamma
Of Personnel Wapipathumhospital,Wapipathum District,
Mahasarakham Province

พระอธิการก้องกิตากร ปณฺญาธโร*
ดร.เรียงดาว ทวะชาลี, ดร. สุรพล พรหมกุล**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาะดับการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ๒) เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) หาแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของบุคลากรโรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้มาใช้บริการจำนวน ๓๗๓ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่า ๐.๘๐-๑.๐๐ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา อธิบายในรูปความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

๑) การปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากร โรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านเมตตา ($\bar{X}$ = ๓.๖๕) ด้านอุเบกขา ($\bar{X}$ = ๓.๕๙) ด้านกรุณา ($\bar{X}$ = ๓.๕๙) และด้านมุทิตา ($\bar{X}$ = ๓.๕๗)

๒) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากร โรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตาม

*นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนระดับการศึกษาอาชีพและรายได้รวมต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากร โรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากร โรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน

๓) แนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร คือ ด้านเมตตา เจ้าหน้าที่ควรปฏิบัติงานด้วยความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น กล่าวทำ กล่าวตักเตือน และพึงเอาใจใส่ผู้ป่วยอย่างเต็มที่ ด้านกรุณา เจ้าหน้าที่ควรมีความเมตตากรุณา เอาใจใส่กับปัญหาของผู้ป่วย และพึงปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบอย่างสุดความสามารถ ด้านมุทิตา ควรหาเวลาให้คำปรึกษากับญาติผู้ป่วย ส่งเสริมบรรยากาศด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใส ด้านอุเบกขา พบว่า ควรปฏิบัติงานด้วยความเสมอภาคบริการด้วยความเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: พรหมวิหารธรรม

Abstract

The aims of this research were 1) to study work performance according to Brahnavihara-dhamma, 2) to compare work performance according to Brahnavihara-dhamma, classified by personal factors of the samples and 3) to find out the ways to develop work performance of Wapipathum hospital's personnel in Maha Sarakham province. This research is a mixed method study. The samples used in quantitative research included 373 service users who responded to the distributed questionnaire with its reliability value between 0.80-1.00. The data obtained were analyzed to find the statistic scores of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test, One Way ANOVA and Least Significance Difference (LSD). The interview form was used to ask five key informants in the qualitative research. The data then were analyzed in its content and explained in the form of essay.

The research results were as follows:

1) The statistic score of work performance according to Brahnavihara-dhamma to the opinion of the population in overall was at a high level ($\bar{X}$ = 3.96). The scores of all aspects of research were at a high level, ranked from the

aspects of ‘loving kindness ($\bar{X}$ = 3.64)’, ‘equanimity ($\bar{X}$ = 3.59)’, ‘compassion ($\bar{X}$ = 3.59) and ‘sympathetic joy ($\bar{X}$ = 3.57).

2) Based on the study, the population with differences in occupations and monthly incomes had their opinion towards work performance according to Brahmavihara-dhamma of Wapipathum hospital’s personnel differently with statistic significance level at 0.05. Those with differences in genders and ages had their opinion towards work performance according to Brahmavihara-dhamma indifferently.

3) The ways to develop work performance according to Brahmavihara-dhamma of Wapipathum hospital’s personnel are as follows. In aspect of loving kindness, the personnel should be generous to the others, be brave in making a decision and be sympathetic to the others. In the aspect of compassion, the personnel should be kind and pay attention to the problems of the patients and work with best performance. In the aspect of sympathetic joy, the personnel should arrange time to provide advice to the patient’s relatives and create good atmosphere in the hospital. In the aspect of equanimity, the personnel should behave with the patients equally.

Keyword: Brahmaviharadhamma

๑.บทนำ

องค์กรไม่ว่าจะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ถ้าจะทำให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีมีระเบียบ แบบแผน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาองค์กรนั้นทรัพยากรมนุษย์นั้นสำคัญเป็นอย่างมากเพราะฉะนั้นจึงต้องมีการจัดการที่ดีเพราะยังมีคนมากปัญหาก็ยังมีมากยิ่งขึ้นถ้าเป็นองค์กรที่เกี่ยวกับการให้บริการ ไม่ว่าจะเป็นเอกชนหรือรัฐบาลก็ตาม เช่น สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ โรงพยาบาล ธนาคาร ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น องค์กรเหล่านี้จะต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ทำงานบุคคลจะต้องมีแบบแผนในการพัฒนาฝึกอบรมบุคลากรเพราะบุคลากรเป็นเสมือนเครื่องจักรที่คอยขับเคลื่อนองค์กรนั่นเอง

การปฏิบัติหน้าที่ต่างๆไม่ว่าเป็นอาชีพการงานประเภทใด พอสรุปได้ว่าหน้าที่หรืออาชีพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการที่จะเข้าถึงธรรมการที่จะรู้จักโลกหรือสิ่งทั้งหลายทั้งปวงดีว่าอะไรเป็นอะไรจำต้องมีการทำสิ่งหน้าที่ของตนโดยเฉพาะเช่นอาชีพให้บริการจะทำหน้าที่ตัวเองลุล่วงไปได้ด้วยดีเสียก่อนการที่คนหนึ่งทำหน้าที่โดยตรงของตนโดยไม่มีมลทินต่าง

พร้อยยอมเป็นการเพียงพอที่จะทำให้รู้จักว่าอะไรเป็นอะไรโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็จะรู้จักชีวิตจิตใจตนเองว่าหมายความว่าอย่างไรเป็นสิ่งที่ควรยึดถือหลงใหลเพียงไรเป็นต้นถ้าหากว่าไม่ได้ทำอะไรจริงๆจังๆให้ดีที่สุดให้ถูกต้องตามอุดมคติของอาชีพหรือของหน้าที่นั้นๆแล้วมันยังน้อยเกินไปสำหรับที่จะรู้จักตัวเองรู้จักโลกรู้จักกิเลสรู้จักทุกข์และรู้จักความดับทุกข์เป็นต้น^๑

เมื่อมีการบริหารจัดการที่ดีแล้วนั้นจะต้องดูการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กร เพราะองค์กรจะเดินไปได้จะต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีคุณภาพจึงจะเป็นองค์กรที่ดีว่าประสบความสำเร็จในองค์กรที่ให้บริการอย่างเช่นโรงพยาบาลบุคลากรที่ต้องปฏิบัติหน้าที่คอยให้บริการประชาชนจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมีเมตตาเพราะประชาชนที่มาใช้บริการส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้ป่วยจึงต้องเข้าใจบริบทของผู้ป่วยให้ดีโดยใช้หลักธรรมมาเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลวาปีปทุมโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ด้านเมตตา นั้นเจ้าหน้าที่นั้นปฏิบัติต่อผู้ป่วยหรือผู้ที่มารับการบริการโดยไม่แบ่งชนชั้นให้ความเสมอภาคบริการด้วยความเต็มใจและหวังที่จะทำให้เขาพ้นทุกข์ ด้านกรุณาเมื่อเห็นผู้ป่วยที่เขามารับการบริการนั้นจะต้องไม่รังเกียจมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยหรือรักษาด้านมุทิตาเมื่อเห็นผู้ป่วยดีขึ้นแล้วควรมีการพูดคุยเพื่อให้กำลังใจผู้ป่วยด้านอุเบกขาต้องทำให้เป็นกลางไม่ตกอยู่ในอคติ ๔ คือ ลำเอียง ความรักความชัง ความเขลา ความกลัวข้อนี้สำคัญเพราะถ้าบุคลากรปฏิบัติงานโดยมีอคติ ๔ ผลของงานอาจถูกมองในแง่ที่ไม่ดีต่อองค์กร

ในการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา พระธรรมปิฎกได้แสดงทัศนะว่าธรรมในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เป็นชุดเพราะเป็นระบบ (Holistic) คือระบบองค์รวมหมายความว่าต้องทำให้ครบชุดมีดุลยภาพทั้ง ๔ ด้าน นั่นคือหลักพรหมวิหาร ๔ นี้ต้องทำให้ครบทุกด้านถูกต้องพอดีตามสถานการณ์กล่าวคือ ๑) เมื่อเขาอยู่ภาวะปกติควรมีเมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุขสบายต่อไป ๒) เมื่อเขตกหล่นไปจากสภาพที่ปกติ มีความทุกข์ ควรมีกรุณา หมายถึง การพลอยมีใจหวั่นไหวเมื่อเห็นคนอื่นเดือดร้อนหรือมีความทุกข์ต้องการจะปลดปล่อยทุกข์เขาให้พ้นความทุกข์ ๓) เมื่อเขาดีขึ้นประสบความสำเร็จมีความสุขทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามควรมีมุทิตาหมายถึง พลอยยินดีด้วยคอยสนับสนุนส่งเสริม ๔) กรณีที่จะรักษาความถูกต้องชอบธรรมหลักการกฎเกณฑ์ควรมีอุเบกขาซึ่งแปลว่าคอยอยู่ไกลๆวางใจเป็นกลาง พร้อมทั้งจะแก้ไขสถานการณ์แต่ไม่เข้าไปก้าวก่ายแทรกแซงเพื่อให้คนนั้นรับผิดชอบต่อตัวธรรม หลักการ กฎเกณฑ์ซึ่งต้องใช้ปัญญาในการพิจารณาตามปกติผู้ที่มีจิตใจประเสริฐจะต้องมีความเมตตา กรุณา แต่ถ้าการแสดง ความเมตตากรุณานั้นจะทำให้เสียความยุติธรรมก็ต้องวางใจเป็นกลางคือตั้งในอุเบกขาต้องเว้นจาก

^๑ พุทธศาสนิกฯ, **คู่มือมนุษย (ฉบับสมบูรณ์)**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๒๕๕๓.

อคติ ๔ ไม่ให้ใจลำเอียงเพราะความรักความชังความเขลาและความกลัวใจจึงจะเป็นอุเบกขา ได้อุเบกขาเป็นธรรมที่มุ่งรักษาความเป็นธรรมในสังคมแล้วช่วยให้ชีวิตคนพัฒนาเช่น พ่อแม่ไม่มีอุเบกขาเลี้ยงลูกแบบประคบประหงม ไม่เปิดโอกาสให้ตัดสินใจทำอะไรเลยลูกจะไม่โตทั้งทางจิตใจและปัญญาแต่การมีอุเบกขามากอย่างเดียวสังคมก็ไม่เป็นสุขเพราะทุกคนต่างรับผิดชอบต่อหลักการอย่างเดียวนั้นแต่แนวคิดที่คอยตรวจสอบกัน เช่น คุณทำถูกต้องตามหลักการและกฎหมายฉันไม่ว่าแต่ถ้าทำผิดหลักการและกฎหมายเมื่อไรฉันจัดการทันทีที่ไม่ช่วยเหลือกันไม่มีน้ำใจต่อกันไม่มีเมตตาต่อกันซึ่งทำให้สังคมเสียความสมดุลบุคคลที่อยู่ในสังคมก็มีแต่ความเครียด^๒

จึงเห็นได้จากปัญหาในสังคมปัจจุบัน เช่น ผู้ป่วยที่มาใช้บริการที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลวชิรพยาบาล ด้วยประวัติที่สงสัยว่าติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ เมื่อมารอรับการตรวจ ยังนั่งปนกับผู้ป่วยโรคอื่นๆซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสการติดเชื้อไปยังผู้ป่วยเหล่านั้น เช่น วัณโรคปอด ไข้หวัดใหญ่ เป็นต้น ดังนั้นทางเจ้าหน้าที่จึงต้องมีการคัดกรองแยกที่นั่งผู้ป่วยที่เป็นโรคติดต่อออกจากผู้ป่วยกลุ่มอื่นๆ และด้วยเหตุนี้จึงทำให้เจ้าหน้าที่กับผู้ที่มาใช้บริการหรือผู้ป่วยมีปัญหาขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ป่วยหรือผู้มาใช้บริการเกิดความรู้สึกว่าถูกแบ่งแยกเนื่องจากไม่เข้าใจกระบวนการขั้นตอนของการให้บริการ จากสาเหตุดังกล่าวนี้เจ้าหน้าที่ต้องเจอกับคำพูดที่ส่อเสียดหรือบางครั้งอาจเจอคำพูดที่ไม่สุภาพของผู้มาใช้บริการหรือญาติผู้ป่วยถ้าเจ้าหน้าที่ไม่ยับยั้งชั่งใจก็อาจเกิดการทะเลาะกัน แต่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลวชิรพยาบาลปฏิบัติงานมานานหลายปีต้องเจอกับผู้ที่มาใช้บริการหลายรูปแบบเจอปัญหาทั้งวัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าบุคลากรมีวิธีการอย่างไรในการปฏิบัติงาน และถ้านำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงพยาบาลวชิรพยาบาลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรในการปฏิบัติงาน

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของบุคลากร โรงพยาบาลวชิรพยาบาล อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

๒. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของบุคลากร โรงพยาบาลวชิรพยาบาล อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของบุคลากร โรงพยาบาลวชิรพยาบาล อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), กายหาญใจหาญทุกข์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๕๒-๖๒.

๓. สมมติฐานการวิจัย

๑. ผู้ที่มาใช้บริการที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม แตกต่างกัน
๒. ผู้ที่มาใช้บริการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมแตกต่างกัน
๓. ผู้ที่มาใช้บริการที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม แตกต่างกัน
๔. ผู้ที่มาใช้บริการที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม แตกต่างกัน
๕. ผู้ที่มาใช้บริการที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม แตกต่างกัน

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ได้แก่ ผู้ที่มาใช้บริการในแผนกผู้ป่วยนอกที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป ของโรงพยาบาลวชิรพยาบาล อำเภอลำพูน จังหวัดมหาสารคามจำนวน ๑๓,๔๙๒ คน^๓

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้ที่มาใช้บริการในเขตอำเภอลำพูน จังหวัดมหาสารคาม โดยหากกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยการคำนวณจากสูตรของเครซีและมอร์แกน (Krejcie Morgan) ที่จำนวน ๑๓,๔๙๒ คนได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๗๓ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีโครงสร้าง ประกอบด้วย ๓ ตอน ได้แก่ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๕ ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของบุคลากรโรงพยาบาลวชิรพยาบาล อำเภอลำพูน จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย ๑) ด้านเมตตา ๒) ด้านกรุณา ๓) ด้านมุทิตา ๔) ด้านอุเบกขา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ๕ ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุดตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบได้เสรี จำนวน ๔ ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติดังนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ระดับ

^๓ เวชทะเบียนปีงบประมาณ ๒๕๕๘ กันยายน ๒๕๕๘ – ธันวาคม ๒๕๕๘

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรโรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรโรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม วิเคราะห์โดยการทดสอบค่า (t-test) และ (f-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) เมื่อพบมีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

๕. สรุปผลการวิจัย

การปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรโรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๒๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๒ มีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๖๙ ปี มีจำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๘ มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีจำนวน ๑๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๕ มีอาชีพเกษตรกร มีจำนวน ๑๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๙ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๒๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๕

ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรโรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๖) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

ด้านเมตตา ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรโรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๕) ด้านกรุณา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๙) ด้านมุทิตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๗) ด้านอุเบกขา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๙)

๓. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรโรงพยาบาลวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามตามความคิดเห็นของประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มี ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี เพศ อายุ มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักไตรสิกขาของบุคลากรเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.แนวทางการพัฒนาเทียบการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากร
โรงพยาบาลวชิรพยาบาล อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม พิจารณาเป็นรายด้าน มี
ดังต่อไปนี้

ด้านเมตตาเจ้าหน้าที่ปฏิบัติเต็มใจให้บริการต่อผู้ป่วยด้วยมิตรไมตรี

ด้านกรุณาเจ้าหน้าที่แสดงอาการห่วงใย สนใจ ต่อผู้ป่วยด้วยความจริงใจ

ด้านมุทิตาเจ้าหน้าที่ระงับอารมณ์ที่ไม่พอใจแล้วปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อไปให้สำเร็จ
หน้าที่ของ

ด้านอุเบกขา เจ้าหน้าที่ให้บริการต่อผู้มารับบริการ โดยเท่าเทียมกันไม่มีอคติ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

(๑) หนังสือ :

พุทธทาสภิกขุ. **คู่มือมนุษย์ (ฉบับสมบูรณ์)**.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **กายหายใช้ใจหายทุกข์**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๕.

เวชทะเบียนปีงบประมาณ ๒๕๕๘ กันยายน ๒๕๕๘-ธันวาคม ๒๕๕๘

ประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของ
โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
An Efficiency Training Administration Project Moral Ethical
Secondary Students School in District Suwannaphum, Roi-Et Province.

เจ้าอธิการธวัช ติกขุวิโร (ประดิษฐาน)*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ๒) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ๓) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้บริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๕ ท่าน และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๒๕๑ คน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสร้างเป็นแบบสอบถาม เสร็จแล้วนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปของการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด คือ ด้านสภาพแวดล้อม มีการทบทวนและปรับปรุงบริบทของโรงเรียนและจัดให้มีฝึกอบรมบุคลากรอยู่เป็นประจำ จัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยรวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจมาตรวจตราบริเวณสถานที่เพื่อความปลอดภัยของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรม ด้านปัจจัยนำเข้า ติดต่อประสานงานและบอกเส้นทางในการเดินทางของพระวิทยากรมอบหมายให้พระวิทยากรเป็นผู้จัดหาหนังสือทำวัตร

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

สวตมนต์หน่วยงานของรัฐ เช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามาดูแลสนับสนุน ในเรื่องของ น้ำดื่ม น้ำใช้ ด้านกระบวนการการปรับเปลี่ยนตารางการฝึกอบรมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ อากาศให้พระวิทยากรเป็นผู้บริหารเวลาเองตามความเหมาะสมและจัดหาพระวิทยากรที่มี ประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับนักเรียน ตามเพศและวัยของนักเรียนด้านผลผลิตควรขอรับคำปรึกษาจาก ผู้นำทางศาสนา และพระ วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการออกแบบ สอบถามในการประเมินผล และมอบหมายให้ครู-อาจารย์ประจำชั้นของนักเรียนแต่ละ ห้องเรียนเดินทางไปตรวจเยี่ยมให้กำลังใจกับนักเรียนหลังเสร็จสิ้นโครงการฝึกอบรม

๒. ประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้าน สภาพแวดล้อม ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ตามลำดับ

๓. นักเรียนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพ การบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารโครงการ, โครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม

Abstract

The objective of this research in following 1) to study the ways to develop an efficiency training administration project moral ethical secondary students school in District Suwannaphum Roi-Ed Province 2) to study an efficiency training administration project moral ethical secondary students school in District Suwannaphum Roi-Ed Province 3) to compare an efficiency training administration project moral ethical secondary students school in District Suwannaphum Roi-Ed Province, This research is missed method between qualitative research that use in depth interview from 5 executives of training administration project moral ethical secondary students school in District Suwannaphum and quantitative research that use questionnaire instruments with samples of study, 291 secondary students school in District Suwannaphum Roi-Ed Province. The interview data is made to be questionnaire. The data obtained was analyzed by the applications of frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way a nova compared of the mean in pair by least significant difference (LSD).

The research findings were as follows:

1) The general state of training administration project moral ethical secondary students school in District Suwannaphum Roi-Ed Province were environment factors that should revise and improve the context school, arrange to have personnel training regularly, arrange to have security quads or police men to patrol around there for trained depleted safety. Input factors that contact and tell about direction people who came to be a expert or speaker, assign expert as speaker to provide book chanting, state agency such as the organization of local government should service and support about water and drinking water, Process expert can change schedule training in order with weather and should provide effective and knowledgeable religious principles suitable for gender and age students. Product that should ask for suggestion from leader of religious and expert to create questionnaire for evaluating and assign to class teacher of students in each class to visit and encourage students after finish project.

2) An efficiency training Administration project moral ethical in overall and each aspect was more level. The factors that are respectively high mean were input factor, context factor, process factor and product factor.

3) The students that have the difference gender, ages and education opine to an efficiency training administration project moral ethical in overall differently. The differences are statistically significant at .05 is based on the hypothesis.

Keyword: Efficacy, Project management, Ethics training

๑. บทนำ

สถานการณ์ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานภาครัฐและเอกชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง เพราะความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชนแต่ละระบบ การบริหารงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเกิดความไม่สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงมีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผล

ต่อองค์การอื่น ๆ อย่างมากมาย การบริหารจัดการแบบบูรณาการที่คำนึงถึงเป้าหมายและความต้องการของประชาชน การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยนำไปสู่การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างมีเอกภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนโดยรวม^๑

ในปัจจุบันการบริหารโครงการมีความสำคัญและถูกนำมาใช้ในการดำเนินงานอย่างแพร่หลายโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้องค์การและสังคมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้มากยิ่งขึ้นกว่าการบริหารทั่วไปที่เป็นการบริหารงานที่มีลักษณะของการดำเนินงานอย่างเป็นประจำ สำหรับโครงการที่มีประโยชน์ต่อสังคมที่ผ่านมานั้นล้วนแล้วแต่ได้ใช้การบริหารโครงการทั้งสิ้น เช่น โครงการบำบัดน้ำเสีย โครงการลดมลภาวะทางอากาศ เป็นต้น^๒ นอกจากนี้การบริหารโครงการยังได้นำมาใช้ในการประสาน และควบคุมกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อนในการดำเนินงาน ได้แก่ โครงการที่เกี่ยวกับการรักษาสภาพแวดล้อมที่พึงประสงค์ในสังคม เช่น โครงการด้านความมั่นคง โครงการความร่วมมือระหว่างภูมิภาคของโลก เป็นต้น โครงการที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน เช่น โครงการด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม ด้านการฟื้นฟูสภาพจิตใจ ด้านการชลประทานเพื่อการอุปโภคบริโภค การบริหารโครงการในกิจกรรมเหล่านี้ ทำให้ชีวิตของคนในสังคมได้รับความสะดวกสบายและมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น ดังนั้นการบริหารโครงการจึงมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนในสังคม^๓

การบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นอีกโครงการหนึ่งที่มีความสำคัญขององค์การทางคณะสงฆ์ที่มีภารกิจทำงานเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเข้าสู่องค์การ เพื่อช่วยพัฒนาองค์การให้มีความเจริญรุ่งเรือง ผู้วิจัยในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการฝึกอบรม คุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา ประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัด

^๑ กฤษ เพิ่มทันจิตต์, หลักการและแนวทางการบริหารงานยุคใหม่ ภายใต้ภูมิทัศน์การแข่งขันใหม่ข้อสังเกตเชิงวิจารณ์ ภายใต้กรอบคุณค่าทางสังคมและพุทธธรรมและแนวทางการบริหารแนวพุทธ.(กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^๒ ปกรณ์ ปรียากร, การบริหารโครงการ: แนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๔๑

^๓ ประชุม รอดประเสริฐ, การบริหารโครงการ, (กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์ (๒๕๔๑) จำกัด), ๒๕๔๒, หน้า ๔

ร้อยเอ็ด ให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป และพัฒนาเยาวชน ด้านสภาพร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งจะเป็นประชาชนในสังคมต่อไปในอนาคต

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๒.๒ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรม คุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของนักเรียน

๒.๓ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรม คุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของ นักเรียน ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

๓. ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหางานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสุวรรณภูมิจังหวัดร้อยเอ็ดประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านสภาพแวดล้อม ๒) ด้านปัจจัยนำเข้า ๓) ด้านกระบวนการ ๔) ด้านผลผลิต

๒. ขอบเขตด้านประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลการวิจัย ๒ ด้าน คือ ๑) ด้านผู้บริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม จำนวน ๕ ท่าน ๒) นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ใน ๕ โรงเรียน จำนวน ๑,๐๕๕ คน

๓. ขอบเขตด้านพื้นที่ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษา คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๕ โรงเรียน คือ ๑)โรงเรียนเมืองทุ่งวิทยา ๒)โรงเรียนทุ่งหลวงพลับพลาไชย๓)โรงเรียนช้างเผือกวิทยาคม ๔)โรงเรียนหัวโทนวิทยา ๕)โรงเรียนหินกองวิทยาคาร

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลาระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๙-พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

๔.๑ รูปแบบการวิจัยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผสานกับการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือคือแบบสอบถาม(Questionnaire)

๔.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้แก่ ผู้บริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม

ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๕ ท่าน โดยผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Random Sampling)กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามได้แก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๑,๐๕๕ คน ซึ่งผู้วิจัยนำมากำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๙๑ คนจากนั้นใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

๔.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) สัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๕ ท่าน และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหาหารวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนการวิเคราะห์ และประมวลผลเข้าด้วยกัน กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และสรุปเป็นคำนิยามศัพท์แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามในการวิจัยโดยมีเครื่องมือวิจัยที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ ลักษณะของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมีจำนวน ๕ ข้อ ประกอบด้วย ชื่อนามสกุล อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์การบริหารโครงการ และ วันเดือนปีที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรีจำนวน ๘ ข้อ

๔.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือแบบสอบถาม มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓ ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้วัดระดับประสิทธิภาพ การบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน ๓๘ ข้อ มีคำตอบให้เลือก ๕ ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนนคือ

ใช้เกณฑ์การแปรผลค่าเฉลี่ย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ดังนี้^๔

ค่าสูงสุด - ค่าต่ำสุด	$= \frac{๕ - ๑}{๕} = ๐.๘๐$
อันตรภาคชั้น	๕
ค่าเฉลี่ย ๔.๒๑ - ๕.๐๐	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๔๑ - ๔.๒๐	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๖๑ - ๓.๔๐	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๘๑ - ๒.๖๐	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๘๐	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Question) ให้ตอบโดยเสรีจำนวน ๔ ข้อ

๕. สรุปผลการวิจัย

๑. สภาพทั่วไปของการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน ๕ ท่าน ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นผู้ชาย มีอายุระหว่าง ๓๕-๕๘ ปี มีระดับตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองทุ่งวิทยา ผู้อำนวยการโรงเรียนช้างเผือกวิทยาคม ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งหลวงพลับพลาไชย ผู้อำนวยการโรงเรียนหัวโทนวิทยา และผู้อำนวยการโรงเรียนหินกองวิทยาคาร มีประสบการณ์ในการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ระหว่าง ๓-๑๔ ปี

๑.๒ สภาพทั่วไปของการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด คือ ด้านสภาพแวดล้อม มีการทบทวนและปรับปรุงบริบทของโรงเรียนและจัดให้มีฝึกอบรมบุคลากรอยู่เป็นประจำ จัดให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยรวมถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจมาตรวจตราบริเวณสถานที่เพื่อความปลอดภัยของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรม ด้านปัจจัยนำเข้า ติดต่อประสานงานและบอกเส้นทางในการเดินทางของพระวิทยากรมอบหมายให้พระวิทยากรเป็นผู้จัดหาหนังสือทำวัตรสวดมนต์ หน่วยงานของรัฐเช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาดูแลสนับสนุน ในเรื่องของน้ำดื่ม น้ำใช้ ด้านกระบวนการ มีการปรับเปลี่ยนตารางการฝึกอบรมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพอากาศ ให้พระวิทยากรเป็นผู้บริหารเวลาเองตามความเหมาะสมและจัดหาพระ

^๔ ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิตการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓๔.

วิทยาการที่มีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับนักเรียนตามเพศและวัยของนักเรียน ด้านผลผลิต ขอรับคำปรึกษาจาก ผู้นำทางศาสนา และพระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการออกแบบสอบถามในการประเมินผล และมอบหมายให้ครู-อาจารย์ประจำชั้นของนักเรียนแต่ละห้องเรียนเดินทางไปตรวจเยี่ยมให้กำลังใจกับนักเรียนหลังเสร็จสิ้นโครงการฝึกอบรม

๒. ประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๒.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ๑๕๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๙ มีอายุ ๑๗ ปี จำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๗ การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๒

๒.๒ ประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = ๔.๐๘$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า, ด้านสภาพแวดล้อม, ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ตามลำดับ

๓. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน โดยรวมพบว่า

นักเรียนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ ดังนั้นจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๖. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้จะกล่าวถึงประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

๑. ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ผู้บริหารโครงการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดอาคารสถานที่ให้มีความสะอาด สะดวก เหมาะสม เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติธรรม ป้องกันเสียงรบกวนจากภายนอกเพื่อให้สถานที่ปฏิบัติธรรมเงียบ

สงบ พร้อมทั้งวางมาตรฐานการพัฒนาแบบแผนการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **เยาวลักษณ์ กุลพานิช** กล่าวว่า สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวที่เอื้ออำนวยให้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน สถานที่ทำงาน แสง เสียง อุณหภูมิ และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา การบังคับบัญชา ค่าตอบแทนสวัสดิการ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ

๒. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ พระวิทยากรมีความรู้ความสามารถในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี หลักสูตรที่ใช้มีความเหมาะสมหนังสือทำวัตรสวดมนต์มีประสิทธิภาพมีเนื้อหาที่อ่านเข้าใจง่ายสื่อภาษาที่ใช้ในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมอาหารน้ำดื่มมีความสะอาดและเพียงพอต่อความต้องการของนักเรียนมีการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์** กล่าวว่า การบริหารโครงการ หมายถึง การบริหาร จัดการ ใช้ทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่อย่างเหมาะสม และสมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ ซึ่งทรัพยากรในที่นี้ หมายถึงบุคลากร รวมถึงความเชี่ยวชาญ และความสามารถที่มีอยู่ ความร่วมมือของทีมงาน เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนข้อมูล ระบบงาน เทคนิค และเวลา

๓. ด้านกระบวนการ (Process) ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่าในการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติมีการนำเทคนิคสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน มีการประสานงานด้านพระวิทยากรในการบรรยายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามเวลาที่กำหนดไว้ นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนผู้นำท้องถิ่นและผู้ปกครองนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่กำหนดขึ้นทำให้กระบวนการบริหารโครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ของ **เทพรังสรรค์ สุวรรณโท** กล่าวว่า การบริหารโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการและขั้นตอนต่างๆในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วยจัดประชุมบุคลากรของโรงเรียนและชุมชนวางแผนงาน กำหนดการจัดกิจกรรมภาคปฏิบัติสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน พระวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียนตามระยะเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งนำเสนอเนื้อหาและสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมติดตามการประเมินผลด้วยการสังเกตและดูแลการใช้จ่ายงบประมาณโดยจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เหมาะสมกับงบประมาณที่มีอยู่ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพสูงสุด

๔. ด้านผลผลิต (Product) ผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระวิทยากรบรรยายให้นักเรียนเข้าใจในหลักธรรมธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนักเรียนยังสามารถปฏิบัติการเจริญจิตภาวนาขึ้น

พื้นฐานได้ มีสัมมาคารวะรู้จักวิธีตอบสนองคุณบิดามารดา ประพฤติอยู่ในศีล ๕ รักษา
ระเบียบวินัย แต่งกายเรียบร้อย ตรงต่อเวลา ขยันศึกษาหาความรู้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย
ของ พระครูภากรวิหารกิจ (ปากโร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครอง
นักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัด
ยานนาวา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
เป็นรายด้าน พบว่า ด้านความกตัญญู, ด้านความซื่อสัตย์, ด้านความมีระเบียบวินัย, ด้าน
ความรับผิดชอบด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านความเสียสละ อยู่ในระดับมาก
เช่นเดียวกัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

- กฤษ เพิ่มทันจิตต์.หลักการและแนวทางการบริหารงานยุคใหม่ภายใต้ภูมิทัศน์การแข่งขัน
ใหม่ข้อสังเกตเชิงวิจารณ์ภายใต้กรอบคุณค่าทางสังคมและพุทธธรรมและแนว
ทางการบริหารแนวพุทธ.กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด,
๒๕๔๙.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ.เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.กรุงเทพมหานคร:เทพเนรมิตการพิมพ์,
๒๕๔๑.
- ปกรณ ปรียากร.การบริหารโครงการ: แนวคิดและแนวทางในการสร้างความสำเร็จ.
กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๔๘).
- ประชุม รอดประเสริฐ. การบริหารโครงการ. กรุงเทพมหานคร : เนติกุลการพิมพ์จำกัด,
๒๕๔๑.
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. การวิเคราะห์และออกแบบระบบ,(ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม.
กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น,๒๕๕๕.
- สัมภาษณ์ นายเทพรังสรรค์ สุวรรณโท.ผู้อำนวยการโรงเรียนข้างเผือกวิทยาคม. วันที่ ๑๐
สิงหาคม ๒๕๕๙.
- เยาวลักษณ์ กุลพานิช.สภาพแวดล้อมกับประสิทธิภาพของงานข้าราชการ. ๒๕๓๓.
- ##### (๒) วิทยานิพนธ์ :
- พระครูภากรวิหารกิจ (ปากโร), “ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อคุณธรรมและ
จริยธรรมของนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดยานนาวา
กรุงเทพมหานคร”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.(บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,๒๕๕๕.

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาล
ตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น
The Effectiveness Performance in Accordance with the
IddhipadhdhamaKhoksoong Sub-DistrictMunicipality
UbolratDrestrictKhonkheanProvince

พระวิจิตร ญาณวโร*

ผศ.ดร.ธงชัย สิงอุดม, ดร.เรียงดาว ทวะชาลี**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) คือ การวิจัยเชิงปริมาณประชากรตัวอย่าง จำนวน ๓๗๐ คน และการวิจัยเชิงคุณภาพมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน ๕ คน

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่าประสิทธิผล การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นของประชาชนได้ดังนี้ ด้าน การปฏิบัติงานตามหลักวิมังสา (ไตร่ตรอง) มีระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) รองลงมาคือ ด้านการปฏิบัติงานตามหลักวิริยะ (ความเพียร) ($\bar{X} = 4.20$) และน้อยที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติงานตามหลักฉันทะ (ความพอใจ) ($\bar{X} = 4.17$) และด้านการปฏิบัติงานตามหลักจิตตะ (ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ) ($\bar{X} = 4.17$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร บุคลากรมีใจรักในงานที่ทำ เกิดความ

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์ที่ปรึกษา

เพื่อยรพยายามมีจิตใม่่งมั่น ทำางานโดยพิจารณาอย่างรอบครอบ นำไปสู่การพัฒนาอย่าง
มันคงยั้งยืนต่อไป

คำสำคัญ : ประสิทธิผล, หลักอิทธิบาทธรรม

Abstract

The aims of this research were 1) to study the effectiveness of personnel's performance in accordance with the IV Iddhipada principles (Pāli: *iddhipāda*, path of accomplishment) in Khoksoon Sub-District Municipality, Ubonrat District, KhonKaen; 2) to compare the samples' opinions towards the performance in accordance with the IV Iddhipada principles in the studied area and 3) to study the ways to develop the personnel's performance in accordance with the IV Iddhipada principles in the studied area. This study was carried out by the means of mixed method research together with using 370 research samples in its quantitative research; 5 key informants used in its qualitative research.

The research results revealed that the overall statistic score of the samples towards the effectiveness of personnel's performance in accordance with the IV Iddhipada principles was at a high level ($\bar{X} = 4.20$). The scores of the aspects considered and respectively ranked as follows: Performance according to *Īmaṃsā* (Investigation), ($\bar{X} = 4.27$); Pāli: *Viriya* (energy), ($\bar{X} = 4.20$); *Chanda* (aspiration), ($\bar{X} = 4.17$); *Citta* (Thoughtfulness), ($\bar{X} = 4.17$). The samples with differences in genders; ages; educations; occupations; incomes had their opinions towards the effectiveness of personnel's performance in accordance with the IV Iddhipada principles differently; this accepted the hypothesis determined. This is interpreted that the IV Iddhipada principles affect the development of the performance of the personnel in having passion; diligence; concentration; carefulness to work. This leads to the sustainable development.

Keywords: The Effectiveness Performance, Iddhipadhdhama

๑. บทนำ

การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเริ่มเป็นที่รู้จักกันครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระองค์ได้ปฏิรูปการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๓๕ เพื่อแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชาติไทยในขณะนั้นมีอยู่ ๒ ประการคือ ประการที่ ๑ ปัญหาความเป็นเอกภาพของชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นเอกราชและความมั่นคงของชาติไทย เพราะว่าการปกครองของไทยก่อนหน้านี้ยังคงยึดแนวคิดและรูปแบบการปกครองที่เคยใช้กันมาแต่สมัยอยุธยาที่แบ่งการปกครองเป็นแบบราชธานี หัวเมืองชั้นในและหัวเมืองชั้นนอก ซึ่งเป็นส่วนปกครองของไทยโดยแท้จริง ประการที่ ๒ ปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าของการปกครองประเทศและความเป็นอยู่ของราษฎรที่ลำบากยากแค้น ประชาชนมีวิธีการทำมาหากินและมีสภาพความเป็นอยู่ที่ล้าสมัย เพราะรัฐบาลขาดความรู้ทางด้านวิชาการสมัยใหม่เกี่ยวกับการปกครองประเทศทำให้การบริหารราชการด้อยประสิทธิภาพ ไม่สามารถจะพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศได้ เพราะฉะนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา ทั้ง ๒ ประการข้างต้น รัชกาลที่ ๕ จึงได้จัดรูปแบบการปกครองใหม่โดยทรงแบ่งการปกครองประเทศออกเป็น ๓ ด้านคือ การปกครองส่วนกลาง การปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น^๑

รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงศึกษาแบบแผนการจัดระเบียบการปกครองจากชาติในทวีปยุโรปและเห็นว่าระเบียบการปกครองที่จัดกันในประเทศยุโรปขณะนั้นเป็นวิธีที่จะนำไทยสู่ความศิวิไลซ์โดยทรงยกเลิกระบบจตุสดมภ์ที่เคยใช้มาแต่เดิมทั้งหมด และมีพระบรมราชโองการตั้งกระทรวงแบบใหม่ ๑๒ กระทรวง ตามแบบของยุโรป ได้แก่ กรมมหาดไทย กรมพระกลาโหม กรมการต่างประเทศ กรมวัง กรมเมืองหรือนครบาล กรมนาหรือเกษตรราชการ กรมพระคลังมหาสมบัติ กรมยุติธรรม กรมยุทธนาธิการ กรมธรรมการ กรมโยธาธิการ และกรมมรุธาธิการ แต่ละหน่วยงานได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน^๒

การปกครองท้องถิ่นคือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบ และห่วงหาผูกพันต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการ ของท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถ

^๑ เฉลิมพงศ์ มีสมนัย, การบริหารราชการไทย, หน่วยที่ ๑๑, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๑.

^๒ วิรัชวิชิตนิภาวรรณ, การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น, เปรียบเทียบ : อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒๕.

บริหารงานท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

กล่าวได้ว่าเทศบาลถือว่าเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารเมืองเป็นหลัก ซึ่งหลายประเทศประสบความสำเร็จในการใช้ “เทศบาล” เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองประเทศโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลายสำหรับสังคมไทยเทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขตชุมชนเมืองที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๙) กว่า ๘๐ ปีแล้ว พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๗๖ และกำหนดให้เทศบาลเป็นองค์กรบริหารรูปแบบหนึ่งของราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และมีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารปกครองตนเองของเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้มีการจัดตั้งเทศบาลเป็นครั้งแรก ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยการยกฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่เดิม ๓๕ แห่งขึ้นเป็นเทศบาล และได้มีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวอยู่เป็นระยะ เช่น ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ และ พ.ศ. ๒๔๘๓ , พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ขึ้นใช้แทนกฎหมายเก่าทั้งหมด และได้มีการใช้กฎหมายพ.ร.บ.เทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ต่อมา ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติหมวดว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ต่อมาในพ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มีการปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. เทศบาล (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามหลัก การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาล มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดมาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละช่วงเวลา ซึ่งปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การปกครองท้องถิ่นไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างเต็มที่ตามวัตถุประสงค์ในการปกครองประเทศ โดยเฉพาะวัตถุประสงค์หลักในการปกครองท้องถิ่นคือการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง โดยมีตัวแทนของประชาชนในรูปแบบตัวแทน ที่ทำหน้าที่แทนประชาชนในการบริหารเทศบาลพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดบทบาทภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นหน่วยปฏิบัติรองรับภารกิจตามนโยบายการกระจายอำนาจจากส่วนกลางทั้งการกระจายงานจากกระทรวงทบวง กรมต่าง ๆ ลงมาสู่ท้องถิ่น การกระจายงบประมาณให้ท้องถิ่นบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ว่าถือเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาสร้างความเจริญ และเพื่อเป็นการสร้างคน พัฒนาค้น ให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับความผาสุกอยู่ดีกินดี

ชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ถือเป็นชุมชนขยายมีสถานประกอบการ หน่วยงานอยู่รอบบริเวณ เป็นจำนวนมาก ทำให้มีประชาชนเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่เพิ่มขึ้นมาก การพัฒนาภายในชุมชน และปัญหาข้อเรียกร้อง ความคาดหวังต่างๆย่อมมีตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และการที่เทศบาลตำบลโคกสูง ซึ่งยกระดับจากองค์การบริหารส่วนตำบล ขึ้นเป็นเทศบาล ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ตาม พรบ. เทศบาล ๒๕๖๒ เป็นปรกตียุติบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในบางส่วนจะต้องมีความพร้อม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ ชักซ้อมความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดสามารถบรรลุวัตถุประสงค์องค์กร เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนถือเป็นสิ่งเร่งด่วนสำคัญที่ต้องกระทำ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่องประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยการนำหลักอิทธิบาทธรรมอันหมายถึงหลักธรรมนำมาซึ่งความสำเร็จขององค์กร คือ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) นำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร ส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงยั่งยืน สืบต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชน

๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) ของเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนภายในเขตเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๗๐ คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

วิริยะ (ความเพียร) ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติงานตามหลักฉันทะ ความพอใจ ($\bar{X} = ๔.๑๗$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และด้านการปฏิบัติงานตามหลักจิตตะ (ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ) ($\bar{X} = ๔.๑๗$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก^๔

เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ทุกด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ในทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามระดับการศึกษา

ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอาชีพ

พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F- test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของ

^๔ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *ทำอย่างไรจึงจะเรียนเก่ง*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙.

บุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F- test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทาง เดียว (One Way ANOVA) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อ เดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของ บุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ตามหลักอิทธิบาทธรรม ทุกด้านแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน

๔. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าประชาชนในเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัด ขอนแก่น เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๑๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕๕.๘ อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐๒ คน ร้อยละ ๒๙.๕ ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถม ศึกษา จำนวน ๑๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๙ อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อาชีพ รับจ้าง/เกษตรกรรวม จำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๙ รายได้ พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน จำนวน ๑๑๖ คน คิดเป็น ร้อยละ ๓๐.๕

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากร เทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของ บุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่นสามารถเรียงลำดับความ คิดเห็นของประชาชนได้ดังนี้ ด้าน การปฏิบัติงานตามหลักวิมังสา(ไตร่ตรอง)มีระดับมาก ที่สุด ($\bar{X} = 4.27$)ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการปฏิบัติงานตามหลักวิริยะ(ความ เพียร) ($\bar{X} = 4.20$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ ด้านการปฏิบัติงานตามหลักฉันทะ (ความพอใจ) ($\bar{X} = 4.17$)ซึ่งอยู่ในระดับมาก และด้านการปฏิบัติงานตามหลักจิตตะ(ตั้งใจ รับรู้ในสิ่งที่ทำ) ($\bar{X} = 4.17$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายด้านมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

การปฏิบัติงานตามหลักฉันทะ (ความพอใจ) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๗$) ที่เป็นเช่นนี้อธิบายผลได้ว่า บุคลากรของเทศบาล มีความสุขและยินดีพอใจ ให้การต้อนรับอย่างดีกับผู้มาติดต่อเสมอจริงจึงกับงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอแม้งานจะมีปัญหาอย่างมาก โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่เป็นหลัก รักการบริการและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังในผลสำเร็จเป็นที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพนธ์ โอภาษี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดเป็นนโยบาย นโยบายถึงจะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มที่และองค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานในโครงการและกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลนอกจากนั้นการบริหารงานควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง) มาประยุกต์ใช้ทั้งการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน เพื่อให้การบริหารเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด^๕

การปฏิบัติงานตามหลักวิริยะ (ความเพียร) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๐$) ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า บุคลากรได้มีการปฏิบัติงานด้วยความเพียรพยายามอย่างสม่ำเสมอจนกว่างานจะสำเร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก ทุ่มเทเวลาและความสามารถในการปฏิบัติงานแม้เป็นงานที่ไม่ถนัด ปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมายไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคสร้างคามตั้งมั่นที่จะดำเนินงานด้วยความพยายาม ให้มีความเข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูนสุข ภูสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่าย อัยการ สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า ได้แก่ ข้าราชการฝ่ายอัยการทุกคนจะต้องเป็นผู้รักงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ และเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำกิจการงาน และมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตนจึงจะถึง

^๕ พระพรหมมั่งคณาจารย์ (หลวงพ่อดุญญานันท์ภิกขุ), งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม,ม.ป.ป.), หน้า ๖๐.

ความสำเร็จ และความเจริญก้าวหน้า ใส่ใจในประสิทธิภาพ โดยเอาใจใส่ต่อกิจการงานที่ทำ และมุ่งกระทำงาน รู้จักพิจารณาเหตุ สัมผัสผล ในการปฏิบัติงานของตนเอง และของ ผู้ร่วมงานว่าดำเนินไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ ได้ผลสำเร็จ เมื่อเกิดอุปสรรคหรือ ปัญหา หาวิธีการบริหารกิจการงานให้สำเร็จ โดยติดตามประเมินผลงานและนำมาวิเคราะห์ วิจัยให้ทราบเหตุผล พิจารณาแก้ไขปัญหานั้น และปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงานให้ ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ^๖

การปฏิบัติงานตามหลักจิตตะ (ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภอ อุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๗$) ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า บุคลากรเอาใจใส่ในงานมีจิตใจแน่วแน่ มั่นคงต่องานหรือภารกิจ ไม่คิดเรื่องอื่นจนกว่างาน จะสำเร็จ เอาใจใส่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน ในขณะที่ปฏิบัติงาน ติดตามการดำเนินงาน อย่าง จริงจัง โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค ดำเนินงานด้วยความรู้จักเอาใจใส่ ไตร่ตรองพิจารณา ใคร่ครวญสม่ำเสมอ หาเหตุหาผลด้วยความรอบรอบ เข้าถึงเนื้อหาจนสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์องค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระยงยุทธ ดิग्ฆญาโณ (สุดตา) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษวิจัยพบว่า ต้องการ ใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงานอยู่เสมอปรารภณาที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป มีความขยัน หมั่นประกอบการทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ต้องตั้งจิตรับรู้ ในภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดยปฏิบัติงานด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่งานที่ปฏิบัติอย่างแท้จริง และหมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผล ตรวจสอบข้อบกพร่องในงาณนั้นๆ ที่สำคัญต้องรู้จักการ วางแผนงาน วัดผลและคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงงานให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา^๗

การปฏิบัติงานตามหลักวิมังสา (ไตร่ตรอง) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภอ อุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๒๗$) ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า บุคลากรคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล มากที่สุด บุคลากรพิจารณาใคร่ครวญหาข้อดี - ข้อด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวครั้งต่อไป ปฏิบัติ เมื่อพบปัญหาต้อง พิจารณาใคร่ครวญหาวิธีแก้ไขปรับปรุง จนเกิดประสิทธิผลสูงสุด

^๖ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *การทำงานที่เป็นสุข*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๙), หน้า ๓๐.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๔๒ - ๘๔๔.

แก่องค์กร ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นคุณค่าประโยชน์ของการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองมี สุทธิจิตโต (สะพานหลัก) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของพนักงานการไฟฟ้านครหลวงตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษา การไฟฟ้านครหลวง เขตวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พนักงานทุกคนต้องยึดหลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานด้วยการปลูกจิตสำนึกความรักในงาน ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์จากการทำงาน รวมทั้งมอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถของแต่ละบุคคล ด้วยการปลูกจิตสำนึกกว่าเป็นงานที่ทำหาความสามารถและมีความสำคัญ การสร้างจิตสำนึกในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบว่าเป็นเรื่องของตนเอง รวมทั้งต้องสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ควรมีการประเมินผลการทำงานเป็นระยะเพื่อให้เกิดการพัฒนาในอนาคตต่อไป

๕. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำไปส่งเสริมและพัฒนองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป ดังนี้

๑. ควรมีการจัดให้มีโครงการเทศบาลเคลื่อนที่ ประชาสัมพันธ์ ให้บริการ และรับข้อคิดเห็น ปัญหาภายในชุมชน เพื่อมีนโยบายแผนงานที่ตรงตามความต้องการของประชาชน

๒. เทศบาลควรมีนโยบายส่งเสริม ให้มีการศึกษาดูงาน ในโครงการที่สำเร็จเป็นผลเพื่อนำมาปรับใช้กับชุมชน อย่างเป็นรูปธรรม

๓. ควรมีการศึกษาสร้างฐานเรียนรู้ วิถีชีวิตวิถีไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ให้เกิดความรักสามัคคี มีในชุมชน

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. บุคลากรควรมีการปฏิบัติหน้าที่ เสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน

๒. บุคลากรควรมีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบตอบสนองต่อประชาชน

๓. บุคลากรไม่ควรยึดติดรูปแบบการทำงานแบบเดิม ควรบูรณาการกับสังคมสมัยใหม่

๔. บุคลากรควรมีกิจกรรมภายในชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพเยาวชนภายในชุมชน และ เพื่อลดปัญหาอาชญากรรม

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสูง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่มีผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล

๒. ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการนำหลักหลักกฏิบัติาธรรม ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร

๓. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของเทศบาลตามหลักพรหมวิหาร ๔ หรือตามหลักธรรมอื่นๆ ในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นอย่างมั่นคงต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กิตติพันธ์ รุจิรกุล. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๒๙.

เครชชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาส์น, ๒๕๕๔.

ชม ภูมิภาค. **การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๖.

ชูศรี วงศ์รัตน์. **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิตการพิมพ์, ๒๕๔๑.

เทพพนม เมืองแมน และสวีน สุวรรณ. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙.

ธงชัย สันติวงศ์ และชัยยศ สันติวงศ์. **พฤติกรรมของบุคคลในองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

บุญมี แท่นแก้วและคณะ. **พุทธศาสน์-ปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๘.

ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. **การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช. ๒๕๒๐. วัชร ธรรม และคณะ, ระบบพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน. กรมการฝึกหัดครูกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๖.

ปรีชา ช่างขวัญยืน และวิจิตร เกิดวิสิษฐ์. **หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส ๐๑๙ พระพุทธศาสนา สำหรับมัธยมศึกษา ตอนต้น**. ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตฺตญาโณ).อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). ทำอย่างไรจึงจะเรียนเก่ง.กรุงเทพมหานคร :โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). พจนานุกรมธรรมของท่านปัญญานันทะ.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา,ม.ป.ป.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). การงานที่เป็นสุข.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ธรรมสภา, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ระบบข้อมูลกลางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
<http://info.dla.go.th/index.jsp>,วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๙.

๒. ภาษาอังกฤษ

Benjamin B. Wolman, **Motivation and Personality**, (NewYork : McGraw-Hill,1976.

Cronbach, Lee J, **Essentials of psychological testing**, 4 th ed., (New York : Harper &Row, 1971.

F. Herzberg, **Work and the Nature of Man**, (New York : The World Publishing Co.1966) sychology, November 1963.

G. Strauss and Sayles, **Personnel : The Human Problems of Management**, (St. Louise : University of Queensland, 1960.

ปัจจัยที่มีผลต่อความสมัครใจในการเสียภาษีอากร : กรณีศึกษาประชาชนผู้เสียภาษีใน
เขตพื้นที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาโกสุมพิสัย อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
The Factors Affecting Consciousness in Tax Payment: A Case Study on
the Taxpayers in Revenue Department of Kosumphisai District,
Mahasarakham Province

ว่าที่ร้อยตรีมาณพ เนตรภักดี*

ผศ.ดร.บุรินทร์ ภูสกุล, ดร.ปชาบดี แยมสุนทร**

บทคัดย่อ

การวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความสมัครใจในการเสียภาษีอากร : กรณีศึกษาประชาชนผู้เสียภาษีในเขตพื้นที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาโกสุมพิสัย อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสมัครใจในการเสียภาษีอากร และเพื่อศึกษาถึงแนวทาง ในการสร้างความสมัครใจในการเสียภาษีอากร โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ จากข้อมูลการตอบแบบสอบถามของประชาชนที่ใช้บริการยื่นแบบแสดงรายการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาโกสุมพิสัย อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๒๑๖ คน และทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการจัดเก็บภาษีอากรในพื้นที่ จำนวน ๕ คน เพื่อสนับสนุนกรอบตัวแปรการวิจัย ซึ่งได้แก่ ตัวแปรด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความเป็นเจ้าของ ด้านความพึงพอใจ ด้านอรรถประโยชน์ และด้านคุณธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ความสมัครใจในการเสียภาษีอากรของประชาชนผู้เสียภาษีมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร ด้านความเป็นเจ้าของภาษีอากร ด้านความพึงพอใจในการเสียภาษีอากร ด้านอรรถประโยชน์ของการเสียภาษีอากรและด้านคุณธรรมในการเสียภาษีอากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ โดยภาพรวมทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความสมัครใจในการเสียภาษีอากรในเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณอยู่ที่ .๖๓๑ อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ซึ่งแต่ละปัจจัยมีอำนาจพยากรณ์ ดังนี้ ๑) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร มีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ ๒๔.๔ ๒) ด้านความเป็นเจ้าของภาษีอากร มีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ ๑๑.๖ ๓) ด้านความพึงพอใจในการเสียภาษีอากร มีอำนาจพยากรณ์ ได้ร้อยละ ๒๗.๕ ๔) ด้าน

* สำนักงานสรรพากรเขตพื้นที่สาขาโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อรรถประโยชน์ของการเสียภาษีอากร มีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ ๒๐.๑ และ ๕) ด้านคุณธรรมในการเสียภาษีอากร มีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ ๑๘.๑

แนวทางการสร้างความสมัครใจในการเสียภาษีอากร พบว่า การจัดเก็บภาษีอากร กรมสรรพากรควรมีบูรณาการการจัดเก็บภาษีอากรกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศาสนา ให้สามารถประสานประโยชน์เกื้อกูลกันและกัน เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมที่ดีเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร และอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการเสียภาษีอากรอย่างต่อเนื่อง พัฒนาบุคลากรให้มีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติราชการ รวมถึงพัฒนาข้อกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ ยังพบว่า ความสมัครใจ เป็นเรื่องของการตัดสินใจของบุคคลอย่างมีเงื่อนไข โดยสภาพของเงื่อนไข ประกอบด้วย ๑) เงื่อนไขด้านปัจเจกบุคคล ๒) เงื่อนไขด้านคุณธรรม ๓) เงื่อนไขด้านผลประโยชน์ ๔) เงื่อนไขด้านความสำนึก และ ๕) เงื่อนไขด้านกฎหมาย ทั้งนี้ เป็นเหตุเป็นผลมาจากบุคคลมีความรู้ความเข้าใจ มีความเป็นเจ้าของ มีความพึงพอใจ มีประโยชน์ได้รับ และมีคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการประพฤติปฏิบัติตน

คำสำคัญ : ความสมัครใจ, การเสียภาษีอากร, พรหมวิหารธรรม

Abstract

The aims of this research are to 1) study the factors that affect the consciousness in tax payment and 2) study the consciousness guidelines in tax payment. There is a descriptive and mixed between Qualitative and Quantitative research and Correlation research methods with Accidental or Convenience Random Sampling with the taxpayers who filled tax forms to the Revenue Department of Kosumphisai district Mahasarakham province for 216 persons plus conducting in-depth interview with 5 key informants. The data analysis was conducted to find the rates of frequency, percentage, mean, Standard Deviation, including Pearson's Product Moment Correlation Coefficient, Multiple Regression Analysis, Stepwise method and also employing descriptive analysis for the variables support. It is the variables in this study are 1) the variables included group of knowledge in the tax payment, group of variables on ownership, group of variables satisfaction, group of variables in tax utility and group of variables in morality.

The research outcomes are revealed as follow: The aspects of consciousness of paying tax in relation to the knowledge in taxpaying. That is, the factors of the tax ownership, satisfaction, utility and morality of the tax payment with its statistical significance at 0.01. Overall, all the factors have positive influence with coefficient of multiple correlations at 0.631 which showing at high level and revealing 39.8% of predictive influence. And the factors which have predictive influence of consciousness of tax payment, it reveals that the group of knowledge factor related to tax payment has influenced in forecasting for at 24.4%, the aspect of tax ownership has influenced in forecasting for at 11.6%, the satisfaction of tax payment has influenced in forecasting for at 27.5%, the utility of tax payment has influenced in forecasting for at 20.1% and the aspect of moral of tax payment has influenced in forecasting for at 18.1%

The consciousness of tax payment guidelines consisting: integrating the imposition of duties on all sectors to coordination mutual benefits, creating a great culture on tax payment whether government sector, private sector, public sector, and religious sector, enhancing knowledge and understanding in paying tax including utility received from paying tax continuously, developing a moral practice in public, and developing laws to be consistent with the current situation and can be followed correctly.

Synthesis; Consciousness is a decision of individual which consisting of conditions, namely, 1) individualism logic 2) morale logic 3) interest logic 4) conscience logic and 5) legal logic. Whether and individual is willing in paying tax or not, this depends on self-conscience and conscience to public. That caused by knowledge, ownership, satisfaction, utility, and morality. What if getting responses, it would probably lead to expected attitudes and behaviors. Since, that person would be under the context of *Brahmavihāradhamma* (the four noble sentiments).

KeyWords : Consciousness, Tax payment, Brahmavihāradhamma

๑. บทนำ

การบริหารปกครองประเทศให้มีความมั่นคงและมีความเจริญรุ่งเรืองได้นั้น การภาษีอากรถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงประชาชนพลเมืองทั้ง

แผ่นดิน และหน้าที่มิใช่เพียงแต่รัฐบาลฝ่ายเดียว หากแต่ประชาชนทุกๆ คนล้วนมีส่วนสำคัญที่จะต้องพึงตระหนักสำเหนียก ได้ว่าเป็นหน้าที่ของตนในฐานะประชาชนพลเมืองของประเทศ ดังในพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชการปัจจุบัน ตอนหนึ่งว่า “การทำนุบำรุงประเทศชาตินั้นมิใช่เป็นหน้าที่ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ หากภาระความรับผิดชอบของคนไทยทุกคนที่จะต้องชวนช่วยกันกระทำหน้าที่ของตน ให้ดีที่สุดเพื่อธำรงและพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญมั่นคงและผาสุกมั่งคั่ง”

การเสียภาษีอากรให้แก่ประเทศถือเป็นหน้าที่หนึ่งของประชาชนพลเมือง ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา ๗๓ ได้บัญญัติไว้ เนื่องจากภาษีอากรถือเป็นรายได้หลักของแผ่นดินที่จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้า และก่อให้เกิดความมั่นคงและการมีเสถียรภาพของประเทศ ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรและการบริหารปกครองประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งรัฐ เช่น บริการสาธารณะ รัฐสวัสดิการ รวมถึงการลงทุนในภาครัฐ ประชาชนจึงเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้จ่ายภาษีอากร เช่น การสาธารณสุข ปลอดภัย การศึกษา การสาธารณสุข การเศรษฐกิจ การศาสนา และความมั่นคงปลอดภัย เป็นต้น ประชาชนทุกคนจึงต้องตระหนักรู้ว่าภาษีที่ตนได้จ่ายหรือได้รับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าของประเทศและความผาสุกของตน

การจัดเก็บภาษีอากร กรมสรรพากรเป็นหน่วยงานหลักในกระทรวงการคลัง ซึ่งมีภารกิจรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งมากกว่าร้อยละ ๗๐ ของรายได้ทั้งหมดของประเทศโดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายประมวลรัษฎากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการบังคับจัดเก็บจากประชาชนเพื่อนำไปใช้เพื่อการประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป็นการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาล แต่อย่างไรก็ตาม กรมสรรพากรยังประสบกับปัญหายุ่งยากและมีข้อจำกัดในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับมือกับการหนีภาษีอากร (Tax Evasion) และการหลบหลีกภาษี (Tax Avoidance) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ทำให้รัฐต้องสูญเสียรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ พฤติกรรมดังกล่าวยังเป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้เสียภาษีรายอื่นๆ และสร้างความยุ่งยากต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ทำให้มีการฟ้องร้องคดีกันทางกฎหมายอย่างต่อเนื่อง

การนำหลักธรรมาภิบาล หรือหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเก็บภาษีอากร เป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการปรับตัวปรับแนวคิด มีความรู้สึกรับผิดชอบนำไปสู่การผลิตสินค้าและบริการสาธารณะ (Public goods) เพื่อส่งคืนสู่ประชาชน และผู้เสียภาษีทั้งทางตรงและทางอ้อม ฉะนั้น ภายใต้บริบทการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี การสร้างความสมัครใจในการเสียภาษีอากร จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้จัดปัญหาการหนีภาษีและหลบหลีกภาษี ให้สามารถจัดเก็บภาษีอากรได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอต่อการใช้จ่ายของประเทศ

ความสนใจ เป็นพฤติกรรมวิสัยส่วนบุคคลที่แสดงออกโดยผ่านกระบวนการกลั่นกรองของสภาวะของจิตที่มีต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งน่าจะมาจากเหตุปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน ดังนั้น จึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเสียภาษีอากรกรณีศึกษาประชาชนผู้เสียภาษีในเขตพื้นที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาโกสุมพิสัย อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคามโดยกำหนดกรอบวิจัยปัจจัยออกเป็น ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร ๒) ความเป็นเจ้าของภาษีอากร ๓) ความพึงพอใจในการเสียภาษีอากร ๔) อรรถประโยชน์ของการ เสียภาษีอากร และ ๕) ความมีคุณธรรมในการเสียภาษีอากร

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเสียภาษีอากร

๒.๒ เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการสร้างความสนใจในการเสียภาษีอากร

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ การวิจัยนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอผลการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุนผลการวิจัยเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้ที่ไปใช้บริการยื่นแบบแสดงรายการภาษี ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาโกสุมพิสัย อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ในระหว่างวันที่ ๒๘-๓๑ มีนาคม ๒๕๕๙ จำนวน ๒๑๖ คน

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการจัดเก็บภาษีอากรในเขตพื้นที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาโกสุมพิสัย อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๕ คน ได้แก่ สรรพากรพื้นที่มหาสารคาม นายอำเภอกอสุมพิสัย นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลโกสุมพิสัย ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอกอสุมพิสัย และเจ้าคณะอำเภอกอสุมพิสัย

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ ความสนใจในการเสียภาษีอากรโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๐๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ประชาชนผู้เสียภาษี มีความสนใจรับผิดชอบต่อระเบียบข้อกฎหมาย อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๔๔ มีความสนใจรับผิดชอบต่อตัวเอง อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๑๕ มีความสนใจรับผิดชอบต่อสาธารณะประโยชน์ อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๓.๙๖ มีความสนใจรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๓.๘๗ และมีความสนใจรับผิดชอบต่อคุณธรรม อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๓.๗๕ ตามลำดับ

๔.๒ ความสนใจในการเสียภาษีอากรมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร ด้านความเป็นเจ้าของภาษีอากร ด้านความพึงพอใจในการเสียภาษีอากร ด้านอัตราประโยชน์ของการเสียภาษีอากร และด้านคุณธรรมในการเสียภาษีอากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ โดยรวมทุกปัจจัยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ .๖๓๑ มีความสัมพันธ์กับความสนใจ ในการเสียภาษีอากร อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความหมายว่าประชาชนได้ร้อยละ ๓๙.๘ ทั้งนี้ แต่ละปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์และมีอำนาจพยากรณ์ความสนใจ ดังนี้

๔.๒.๑ ด้านความรู้ความเข้าใจในการเสียภาษีอากร ประชาชนผู้เสียภาษีมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๑๐ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความสนใจในการเสียภาษีอากรในเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ เท่ากับ .๔๙๓ ซึ่งกลุ่มตัวแปรพยากรณ์สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนความสนใจในการเสียภาษีอากร เท่ากับ .๒๔๔ หรือมีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ ๒๔.๔ และตัวแปรพยากรณ์ที่มีผลต่อความสนใจที่ดี คือ ความรู้ความเข้าใจในบริบทข้อกฎหมายการเสียภาษีอากร

๔.๒.๒ ด้านความเป็นเจ้าของภาษีอากร ประชาชนผู้เสียภาษีมีความเป็นเจ้าของภาษีอากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๐๑ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความสนใจในการเสียภาษีอากรในเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์เท่ากับ .๓๔๑ ซึ่งกลุ่มตัวแปรพยากรณ์สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนความสนใจในการเสียภาษีอากร เท่ากับ .๑๑๖ หรือมีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ ๑๑.๖ และตัวแปรพยากรณ์ที่มีผลต่อความสนใจที่ดี คือ ทศนคติต่อพฤติกรรมการใช้เงินภาษีอากร

๔.๒.๓ ด้านความพึงพอใจในการเสียภาษีอากร ประชาชนผู้เสียภาษีมีความพึงพอใจในการเสียภาษีอากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๑๘ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความสนใจในการเสียภาษีอากรในเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์เท่ากับ .๕๒๔ ซึ่งกลุ่มตัวแปรพยากรณ์สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนความสนใจในการเสียภาษีอากร เท่ากับ .๒๗๕ หรือมีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ ๒๗.๕ และตัวแปรพยากรณ์ที่มีผลต่อความสนใจที่ดี คือ ความพึงพอใจในการแสดงความคิดเห็น

๔.๒.๔ ด้านอัตราประโยชน์ของการเสียภาษีอากร ประชาชนผู้เสียภาษีมีความคิดเห็นด้านอัตราประโยชน์ของการเสียภาษีอากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๐๖ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความสนใจในการเสียภาษีอากรในเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ เท่ากับ .๔๔๘ ซึ่งกลุ่มตัวแปรพยากรณ์สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนความสนใจในการเสียภาษีอากร เท่ากับ .๒๐๑ หรือมีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ ๒๐.๑ และตัวแปรพยากรณ์ที่มีผลต่อความสนใจที่ดี

ดี คือ ความพึงพอใจต่อนโยบายของรัฐบาล และความพึงพอใจในผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเสียภาษีอากร

๔.๒.๕ ด้านคุณธรรมในการเสียภาษีอากร ประชาชนผู้เสียภาษีอากรมีคุณธรรมในการเสียภาษีอากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๓๓ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความสนใจในการเสียภาษีอากรในเชิงบวก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ เท่ากับ .๔๒๕ ซึ่งกลุ่มตัวแปรพยากรณ์สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนความสนใจในการเสียภาษีอากร เท่ากับ .๑๘๑ หรือมีอำนาจพยากรณ์ได้ร้อยละ ๑๘.๑ และตัวแปรพยากรณ์ที่มีผลต่อความสนใจที่ดี คือ การประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต โดยเท่าเทียมเสมอกัน

๔.๓ แนวทางการสร้างความสนใจในการเสียภาษีอากร การจัดเก็บภาษีอากร ควรบูรณาการการจัดเก็บภาษีกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคการศาสนาเพื่อสร้างวัฒนธรรมที่ดีต่อการเสียภาษีอากรให้แก่ประเทศ ให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจทั้งในเรื่องบริบทข้อกฎหมายและประโยชน์ที่ได้รับจากการเสียภาษีอากร ควรพัฒนาบุคลากรให้มีคุณธรรมจริยธรรมในการประพฤติปฏิบัติตนพัฒนากฎหมายให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและให้สามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องไม่เอื้อประโยชน์ต่อผู้หนึ่งผู้ใด ให้มีการพัฒนารูปแบบและระบบการให้บริการให้สามารถตอบสนองความต้องการและประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เสียภาษีได้มีส่วนร่วมและสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการจัดเก็บภาษีอากรและการบริหารราชการ นอกจากนี้ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติราชการด้วยความโปร่งใสเป็นธรรม เสมอภาค และสามารถตรวจสอบได้ มีพฤติกรรมการให้บริการที่เน้นหลักการบริการที่ดีและสร้างมิตรภาพ ผู้บริหารควรแสดงบทบาทถึงความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและเข้าถึงประชาชน และเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่และการเสียภาษี เพื่อให้ประชาชนผู้เสียภาษีรับรู้และเข้าใจว่าการเสียภาษีอากรนอกจากเป็นหน้าที่ ยังเป็นการเสริมสร้างอรรถประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมสนับสนุนให้สังคมเกิดความสำนึกรับผิดชอบต่อสาธารณะประโยชน์ที่เอื้อประสานประโยชน์กันและกัน โดยเฉพาะการดำรงตนอยู่ด้วยพรหมวิหารธรรม เพื่อให้สังคมอยู่กันอย่างเป็นปกติวิสัย

๕. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัย ได้พบว่า ความสนใจเสียภาษีอากร มีตรรกะ (Logic) ๕ ประการ ดังนี้

๑) ตรรกะด้านปัจเจกบุคคล (Individualism logic) กล่าวคือ การเสียภาษีอากรทำให้ประชาชนต้องสูญเสียทรัพย์ ซึ่งปัจเจกย่อมคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของตนที่จะพิทักษ์รักษาและการได้รับการคุ้มครองจากบทบัญญัติของกฎหมาย การตัดสินใจจะกระทำใดๆ ย่อมคำนึงถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม และการได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามกฎหมายของสังคม

๒) ตรรกะด้านคุณธรรม (Morale logic) เป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในจิตใจของคน ซึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้นั้นย่อมมีปทัสฐานทางสังคม จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี เพื่อที่จะเอื้อประโยชน์สุขให้กันและกันในสังคมนั้นๆ การเสียภาษีอากรมิใช่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายแห่งรัฐเท่านั้น แต่เป็นคุณธรรมที่เป็นการเห็นคุณค่าของตนเองต่อสังคมที่จะเอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

๓) ตรรกะด้านความสำนึก (Consciousness logic) เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ปัจเจกยอมจำภาษี โดยเห็นว่าการเสียภาษีอากรนั้นแท้จริงแล้วตนเองเป็นผู้ได้ประโยชน์จากการเสียภาษีมากกว่าผู้อื่น และประโยชน์ที่ผู้อื่นได้รับย่อมสนองตอบต่อตนเองจะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตามจึงเห็นคุณค่าของผู้อื่นและประโยชน์ของสังคม

๔) ตรรกะด้านผลประโยชน์ (Interests logic) การจัดเก็บภาษีอากรแม้ว่าจะนำไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะก็ตามแต่ก็ทำให้ผู้เสียภาษีต้องสูญเสียประโยชน์จากทรัพย์สินที่หามาได้ ซึ่งหาเสียโดยยอมเสียทรัพย์สินของตน ตรงกันข้ามประชาชนผู้เสียภาษีย่อมอ้างสิทธิและเสรีภาพของตนที่จะพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญของทรัพย์สินแห่งตน ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่ความสมดุลมิได้เกิดขึ้นระหว่างประโยชน์ที่ได้รับกับการที่จะต้องสูญเสียทรัพย์สินย่อมนำไปสู่หนทางแห่งการบ้ายเบี่ยงมิให้เกิดการเสียทรัพย์สินของตน ปัจเจกย่อมช่างน้ำหนักระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม

๕) ตรรกะด้านกฎหมาย (Legal logic) การจัดเก็บภาษีอากรเป็นการอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายบังคับจัดเก็บจากประชาชน ซึ่งจะยินยอมหรือไม่ยินยอมก็ตาม แต่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนั้น การเสียภาษีอากรจึงสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ทั้งการออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย การยอมรับ และการปฏิบัติตามกฎหมาย

จากตรรกะทั้ง ๕ ด้าน อาจช่วยตอบคำถามได้ว่า “ทำไมคนถึงได้ยอมหรือไม่ยอมจ่ายภาษี” แต่ส่วนมากแล้วมักจะคุ้นเคยกับคำว่า “ไม่มีใครหรืออยากจะทำ” ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตรรกะทั้ง ๕ ด้านเปรียบเสมือนกำแพงกันฝังลึกอยู่ในใจของคน หากถูกต้องตามแล้วย่อมเกิดการยอมรับแต่ถ้าขัดกับตรรกะแล้วการปฏิเสธย่อมปรากฏออกมา เช่น การหลีกเลี่ยงภาษี การให้สินบนรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ เป็นต้น

มีคำถามต่อไปว่า “กำแพงเกิดขึ้นได้อย่างไรและจะถูกพังลงได้หรือไม่” จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่า เป็นผลมาจากอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ (Knowledge) ความเป็นเจ้าของ (Ownership) ความพึงพอใจ (Satisfy) ความเป็นอรรถประโยชน์ (Utility) และความมีคุณธรรม (Morality) ที่จะส่งผลไปยังต่อความมีจิตสำนึก (Consciousness) ทั้งต่อตนเอง (Self-Consciousness) และความสำนึกต่อผู้อื่น (Other Oriented Consciousness) ความสำนึกต่อตนเอง ได้แก่ ๑) ความสำนึกในตัวเอง (Self-awareness) คือ การรู้จักตัวตนของตนเองว่ากายวาจาจิตใจของตนเองเป็นอย่างไร ๒) ความสำนึกต่อหน้าที่ของตน (Self-Authorities) คือ การรับรู้และเข้าใจในบริบทบทบาท

ภาระความรับผิดชอบของตน ความสำนึก ต่อผู้อื่น ได้แก่ ๑) ความสำนึก ในประโยชน์สาธารณะ (Public interests consciousness) คือ ความรู้สึกรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ๒) ความสำนึกต่อกฎหมาย (Legal consciousness) คือ การยอมรับและปฏิบัติตาม ข้อกฎหมาย ไม่อาศัยช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อแสวงผลประโยชน์หรือให้เกิดประโยชน์ในส่วนตัว

แนวทางดำเนินการ ประกอบด้วย ๔ แนวทาง ดังนี้

๑) บูรณาการการจัดเก็บภาษีอากร (Taxation integration) เป็นการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญและภาระความรับผิดชอบร่วมกันเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศาสนา

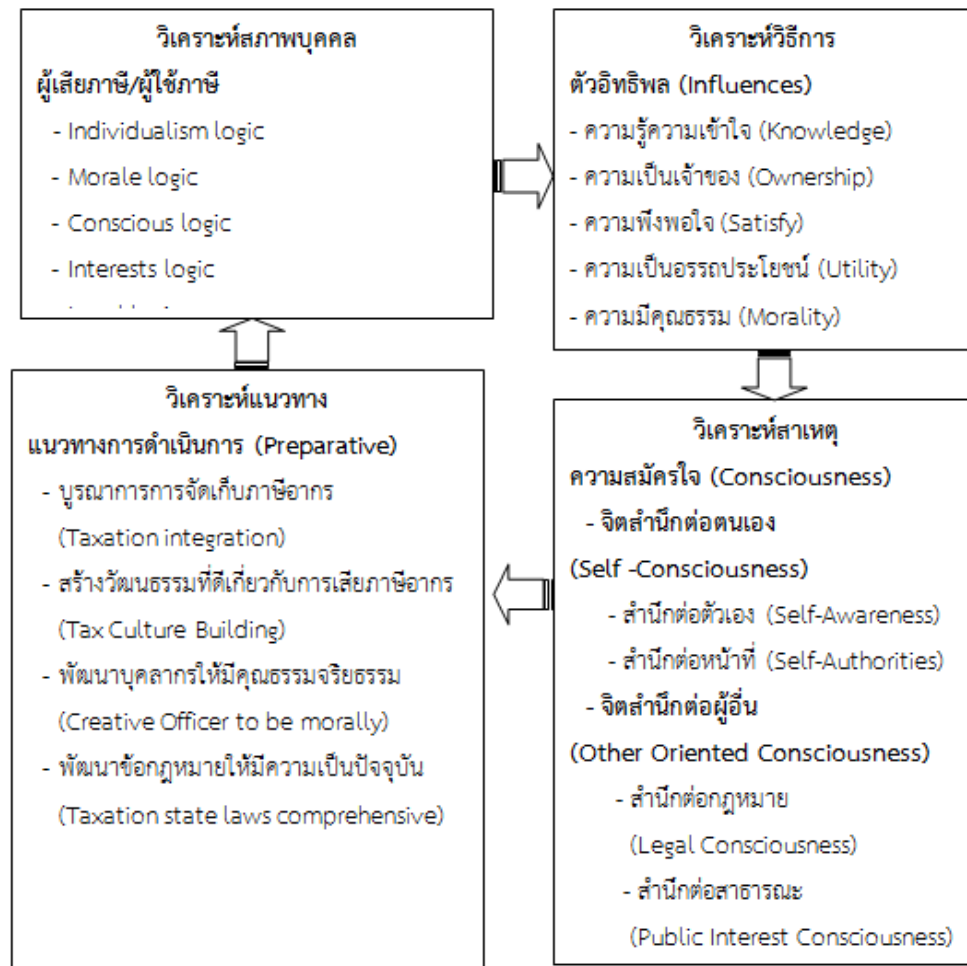
๒) สร้างวัฒนธรรมที่ดีเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร (Tax Culture Building) การปลูกฝังวัฒนธรรมเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออารีปรารถนาดีต่อกันและกันที่จะไม่แก่งแย่งชิงดีเอาไรต์เอาเปรียบซึ่งกันและกัน

๓) พัฒนาศักยภาพให้มีคุณธรรมจริยธรรม (Creative Officer to be morally) การจัดเก็บภาษีอากรเป็นการอาศัยบทบัญญัติของกฎหมาย และกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกหากบุคลากรขาดคุณธรรมจริยธรรมย่อมจะแสวงหาผลประโยชน์ในตำแหน่งหน้าที่ของตน เช่น การบัญญัติข้อกฎหมายเอื้อผลประโยชน์ให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเพื่อประโยชน์ส่วนตัว การอาศัยความไม่รู้ข้อกฎหมายของผู้เสียภาษีเป็นช่องทางทุจริตเรียกเงินเป็นกำนัลของตน เป็นต้น

๔) พัฒนาข้อกฎหมายให้มีความเป็นปัจจุบัน (Taxation state laws comprehensive) การจัดเก็บภาษีอากรที่ดีต้องคำนึงถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งหากกฎหมายบางมาตรา หรือบางประเภทไม่ตอบสนองกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจปัจจุบัน นอกจากจะไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้แล้วยังส่งผลให้ธุรกิจไม่สามารถพัฒนาและมีความเจริญเติบโตไปได้

จะเห็นได้ว่า ความสมัครใจ ต้องทำความเข้าใจให้ได้ว่าสภาพบุคคลเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งจากการวิจัยทำให้ทราบว่า สภาพบุคคล ประกอบด้วย ๑) ความเป็นปัจเจก ๒) ความมีคุณธรรม ๓) ความมีจิตสำนึก ๔) ความเป็นประโยชน์ และ ๕) ความชอบธรรมตามกฎหมาย ถ้าสภาพบุคคลได้รับการตอบสนองย่อมนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทั้งทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งจะเป็นบวกหรือเป็นลบขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านด้วยกัน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ (Knowledge) ความเป็นเจ้าของ (Ownership) ความพึงพอใจ (Satisfy) ความเป็นอรรถประโยชน์ (Utility) และความมีคุณธรรม (Morality) ในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ที่จะทำให้เกิดความรู้สึกในตนเองและผู้อื่น การสร้างความสำนึก ในตนเองและความสำนึกในผู้อื่น เป็นวิธีการที่สามารถปรับเปลี่ยนสภาพของบุคคล แต่ทั้งนี้ ต้องอาศัยแนวทางดำเนินการที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งวิธีการวิเคราะห์นี้ ผู้วิจัยเรียกว่า KOSUM model

เป็นรูปแบบการวิเคราะห์ถึงแนวทางการสร้างความสมัครใจในการเสียภาษีอากร ดังรูปภาพในหน้าถัดไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/เชิงปฏิบัติการ

๑. รัฐควรมีนโยบายการปลูกจิตสำนึกต่อการเสียภาษีอากรกับทุกภาคส่วนราชการ
๒. กรมสรรพากรควรบริหารจัดการเก็บภาษีอากรเชิงบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศาสนาเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมที่ดีต่อการเสียภาษีอากรให้แก่อำเภอทั่วประเทศ
๓. สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาควรเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดเก็บภาษีให้เข้าถึงกระบวนการจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการอื่นๆ
๔. สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาควรให้ความสำคัญต่อส่วนราชการในพื้นที่ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนผู้เสียภาษี และให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อการจัดเก็บภาษีอากร

๕. สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับมวลชนสัมพันธ์ เพื่อให้สามารถสะท้อนถึงความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.

ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. การวางแผนภาษีอากร. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สถาบัน T. Training Center, ๒๕๕๑.

ประยูร กาญจนดุล. คำบรรยายกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พนม ทินกร ณ อยุธยา. การบริหารงานคลังรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘.

พิทยา บวรวัฒนา. รัฐประศาสนศาสตร์, ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. ๑๘๘๗-๑๙๗๐). พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์. จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๘.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. ทฤษฎีการภาษีอากร. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๖.

สมยศ เชื้อไทย. หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๐.

(๒) รายงานวิจัย :

โสภารัตน์ จารุสมบัติ. รายงานฉบับสมบูรณ์. โครงการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเรื่องสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗.

อัมพร อารังลักษณ์. การบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance); การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ ๒๑. ปทุมธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท. พระราชดำรัสในพิธีถวาย พระพรชัยมงคล ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม, วันจันทร์ที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๙, (ออนไลน์, แหล่งที่มา : <http://www.ohm.go.th>. (สืบค้นเมื่อ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๘)

๒. ภาษาอังกฤษ

John G. Head. **The Theory of Public Goods and Public Welfare**. New York : Springer, 1967.

Ken Devos. **Factors Influencing Individual Taxpayer Compliance Behavior**. New York : Springer, Media Dordrecht, 2014.

Tom R. Tyler. “Compliance and obedience: Legal”, in **International Encyclopedia of the Social and Behavior Sciences**. Ny : Elsevier Science Ltd, 2001.

การรับรู้เกี่ยวกับดิจิทัลทีวีก่อนการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกของ
ประชาชนในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

The Perception about Digital Tv Before termination of analog television
System Of people in Phonsai district Roi Et province

วรพจน์ พรหมจักร *

ประภาภรณ์ รัตน์ **

ธิดารัตน์ สารพล ***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวีก่อนการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเครื่องรับสัญญาณโทรทัศน์ จำนวน ๑,๓๘๕ คน สุ่มถามกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลความถี่ ค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า ๑) ประชาชนร้อยละ ๙๐.๑๘ ไม่รู้ว่าจะมีการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก (เฉพาะช่องไทยพีบีเอส ในวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๙) ๒) ประชาชนร้อยละ ๕๕.๒๓ รู้ว่ากล่องรับสัญญาณดิจิทัลทีวีสามารถติดตั้งกับทีวีแบบเก่าได้ ๓) ประชาชนร้อยละ ๕๔.๘๗ รู้ว่าสามารถรับชมดิจิทัลทีวีผ่านกล่องหรือเสารับสัญญาณดิจิทัลทีวีได้ฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน ๔) ประชาชนร้อยละ ๕๘.๖๓ รู้ว่าดิจิทัลทีวีมีภาพคมชัด เสียงดี สัญญาณไม่ล่ม ๕) ประชาชนร้อยละ ๕๔.๘๗ รู้ว่าดิจิทัลทีวีมีช่องสัญญาณมากขึ้น มีรายการทีวีใหม่ๆ ให้รับชมได้มากขึ้น และ ๖) ประชาชนร้อยละ ๗๔.๘๗ ไม่รู้ว่าจะสามารถดูรายการดิจิทัลทีวีผ่านโทรศัพท์มือถือได้

คำสำคัญ : การรับรู้, ดิจิทัลทีวี, โทรทัศน์ระบบแอนะล็อก

Abstract

The objective of the research was to study people's perception about Digital TV before termination of Analog Television System in Phonsai district, Roi

* อาจารย์สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

** อาจารย์สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

*** อาจารย์สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Et province. The research methodology was quantity research. The data were collected through 1,385 samples who had set top box receiver and were residents in Phonsai district, Roi Et province. The multi stage random sampling and use statistical program to evaluate and analyse the frequency percentage.

The study found the following results: 1) People's perception 90.18% did not know about termination of Analog Television System (only ThaiPBS Chanel on January 31, 2016). 2) People 55.23% knew that set-top box of Digital TV can be installed with the old television form. 3) People 54.87% knew about watching Digital TV via set-top box or receiving Digital TV antennas free of monthly charges. 4) People 58.63% knew about watching Digital TV High Definition and good quality. 5) People 54.87% knew about Digital TV have more channels and new programs for watching. And 6) people 74.87% did not know Digital TV programs can watching by smartphone.

Keywords: The perception, Digital TV., Analog TV.

๑. บทนำ

สืบเนื่องจากแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) กำหนดให้มียุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ประกอบกับยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านไปสู่การรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ที่มุ่งเปลี่ยนการรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ไปสู่การรับส่งสัญญาณในระบบดิจิทัล โดยประชาชนสามารถรับสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ระบบดิจิทัลได้อย่างทั่วถึง

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) มีมติเห็นชอบแผนการยุติการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ในระบบแอนะล็อกขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ไทยพีบีเอส) กองทัพบก (ททบ.๕) กรมประชาสัมพันธ์ (ช่อง ๑๑ NBT) และบริษัท อสมท. จำกัด (มหาชน) (ช่อง ๙ Modernine TV) ตามที่ทั้ง ๔ ช่องเสนอ^๑ โดยสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสได้ส่งแผนการยุติการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ในระบบแอนะล็อกมา ๖ ระยะ ซึ่งในระยะที่ ๑ จะทำการยุติให้บริการโทรทัศน์ในระบบแอน

^๑สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, สำนักงาน กสทช. ไทยพีบีเอส ช่อง ๕ ช่อง ๑๑ และช่อง ๙ พนักงานกำลังเดินหน้าสู่ยุคดิจิทัลทีวี เตรียมยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ในระบบแอนะล็อกภายในปี ๒๕๖๑. แหล่งที่มา : <https://bcp.nbtc.go.th/news/detail/2419>. [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙].

นะล็อก จำนวน ๒ สถานี คือที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

การยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นระยะที่ ๒ ซึ่งจะมีการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก ในวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๙ ต่อจากอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ และแน่นอนว่าการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกและการเปลี่ยนผ่านไปสู่การรับชมโทรทัศน์ระบบดิจิตอลย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ โดยอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นพื้นที่หนึ่งที่จะมีการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก โดยอยู่ห่างจากจังหวัดร้อยเอ็ด ๗๗.๘ กิโลเมตร รวมถึงการห่างจากเสารับสัญญาณดิจิตอลทีวี มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๑๕.๙ ตร.กม. ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร (ทำนา), ทอผ้าไหม, เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว เลี้ยงไหม เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการกิจการโทรทัศน์ กิจการกระจายเสียง และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จึงได้เล็งเห็นความสำคัญจึงร่วมกับมหาวิทยาลัย ราชภัฏร้อยเอ็ด ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลความพึงพอใจการรับชมดิจิตอลทีวีต่อการเปลี่ยนผ่านการยุติโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกของประชาชน ในอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อสร้างความเข้าใจต่อประชาชนอันจะนำไปสู่ระบบดิจิตอลทีวีไม่ได้รับผลกระทบจากการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ในระบบแอนะล็อกและการศึกษาในครั้งนี้จะนำไปใช้ในการวางแผนการยุติโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก (Analog Switch Off : ASO) ในจังหวัดอื่นๆต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับดิจิตอลทีวีก่อนการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกของประชาชนในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด เท่านั้น

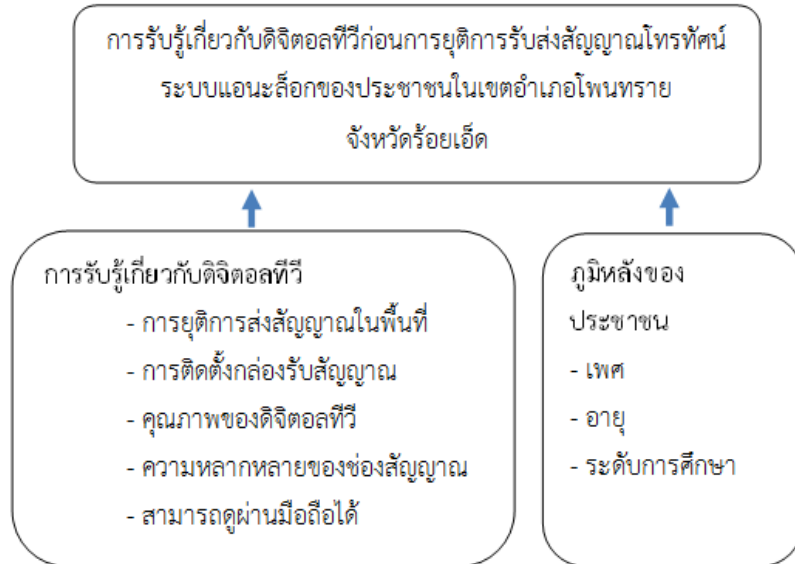
๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่บ้านมีเครื่องรับโทรทัศน์ในอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๒๗,๗๐๐ คน และ กสทช. กำหนดให้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕% ผู้วิจัยคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ได้เท่ากับ ๑,๓๘๕ คน จากนั้นเลือกกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในทุกตำบลทั้งหมด ๕ ตำบล และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยเลือกบ้านที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ในแต่ละหมู่บ้าน

๓.๒ กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดการวิจัย^๒

๓.๓ ขอบเขตเวลา

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระยะเวลา ๕ เดือน (กันยายน ๒๕๕๘ ถึงมกราคม ๒๕๕๙)

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยเป็นแบบสอบถาม ดังนี้ ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล มีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ ๒ ข้อมูลการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวีจำนวน ๖ ข้อคำถาม

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๓.๕.๑ ติดต่อประสานงานกับอำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด และทำหนังสือราชการเพื่อแจ้งและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

^๒ เชษฐพัฒน์ สิริวัฒนตรการ และคณะ, “การวิจัยการสร้างความเข้าใจและศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับการยุติโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกต่อผู้บริโภค จังหวัดร้อยเอ็ด”, รายงานวิจัย, (สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด), ๒๕๕๙.

๓.๕.๒ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง คือเลือกกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในทุกตำบลทั้งหมด ๕ ตำบล และสุ่มตัวอย่างแบบง่ายของหมู่บ้านในทุกตำบล จากนั้นสุ่มแบบง่ายโดยเลือกบ้านที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ในแต่ละหมู่บ้าน

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติหาข้อมูลความถี่ ค่าร้อยละ

๔. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ ๑ สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๑,๓๘๕ คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิง มีจำนวน ๗๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๑ และเพศชาย มีจำนวน ๖๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๙

กลุ่มตัวอย่างมีช่วงอายุ ๔๑-๕๐ ปี มากที่สุด จำนวน ๓๔๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๒๔.๕๓ รองลงมา ช่วงอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๒๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓๕ ช่วงอายุ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๒๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๓๕ ช่วงอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป จำนวน ๒๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙๑ ช่วงอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๒๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๓ และ ช่วงอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๑๖ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน ๑,๒๙๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๒๑ รองลงมามีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๓ และมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจำนวนน้อยที่สุด ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๑๖

ตอนที่ ๒ ข้อมูลการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวี

ตารางที่ ๑ จำนวน ร้อยละ การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวี

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวี	ไม่รู้		รู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑. จะมีการยุติการส่งสัญญาณทีวีแอนะล็อก	๑,๒๔๙	๙๐.๑๘	๑๓๖	๙.๘๒
๒. กล้องรับสัญญาณดิจิทัลทีวีสามารถติดตั้งกับทีวีแบบเก่าได้	๖๒๐	๔๔.๗๗	๗๖๕	๕๕.๒๓
๓. ท่านสามารถรับชมทีวีผ่านกล่องหรือเสารับสัญญาณดิจิทัลทีวีได้ฟรีไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน	๖๒๕	๔๕.๑๓	๗๖๐	๕๔.๘๗
๔. ดิจิทัลทีวีภาพมีความคมชัด เสียงดี สัญญาณไม่ล่ม	๕๗๓	๔๑.๓๗	๘๑๒	๕๘.๖๓

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวี	ไม่รู้		รู้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๕. ดิจิทัลทีวีมีช่องสัญญาณมากขึ้น มีรายการทีวีใหม่ๆ ให้รับชม	๖๒๕	๔๕.๑๓	๗๖๐	๕๔.๘๗
๖. สามารถดูรายการดิจิทัลทีวีผ่านมือถือได้	๑,๐๓๗	๗๔.๘๗	๓๔๘	๒๕.๑๓

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก (เฉพาะช่องไทยพีบีเอส ในวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๙) พบว่า ประชาชนไม่รู้ จำนวน ๑,๒๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๑๘ และประชาชนรู้ จำนวน ๑๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๘๒

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกล่องรับสัญญาณดิจิทัลทีวีสามารถติดตั้งกับทีวีแบบเก่าได้ พบว่า ประชาชนไม่รู้ จำนวน ๖๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗๗ และประชาชนรู้ จำนวน ๗๖๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๒๓

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการสามารถรับชมดิจิทัลทีวีผ่านกล่องหรือ เสารับสัญญาณดิจิทัลทีวีได้ฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็น รายเดือน พบว่า ประชาชนไม่รู้ จำนวน ๖๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑๓ และประชาชนรู้ จำนวน ๗๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘๗

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวีมีภาพคมชัด เสียงดี สัญญาณไม่ล่ม พบว่าประชาชนไม่รู้ จำนวน ๕๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๓๗ และประชาชนรู้ จำนวน ๘๑๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕๘.๖๓

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวีมีช่องสัญญาณมากขึ้น มีรายการทีวีใหม่ๆ ให้รับชมได้มากขึ้น พบว่า ประชาชนไม่รู้ จำนวน ๖๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑๓ และประชาชนรู้ จำนวน ๗๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘๗

การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการสามารถดูรายการดิจิทัลทีวีผ่านโทรศัพท์มือถือได้ พบว่า ประชาชนไม่รู้ จำนวน ๑,๐๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๘๗ และประชาชนรู้ จำนวน ๓๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๓

๕. อภิปรายผลการวิจัย

๕.๑ การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก (เฉพาะช่องไทยพีบีเอส ในวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๕๙) การศึกษาพบว่า ประชาชนไม่รู้มีมากถึงร้อยละ ๙๐.๑๘ เป็นตัวเลขที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบกับประชาชนที่รู้ว่าจะมีการยุติการส่งสัญญาณที่มีเพียง ร้อยละ ๙.๘๒ ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ไม่ครอบคลุม ไม่ต่อเนื่อง ไม่น่าสนใจ ทำให้ประชาชนไม่เห็นถึงความสำคัญ ความจำเป็นที่จะต้องรู้ ประชาชนจึงไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอต่อการรับรู้การยุติการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบแอนะล็อก

นะล็อก ซึ่งสอดคล้องกับ กิติมา สุรสสนธิ^๓ อธิบายว่า บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านมาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียง บางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตน ดังนั้นข่าวสารที่หลั่งไหลผ่านเข้ามาไปยังบุคคลจากช่องทางต่างๆ นั้นมักจะถูกคัดเลือกตลอดเวลา ข่าวสารที่น่าสนใจ มีประโยชน์และเหมาะสมตามความนึกคิดของผู้รับสาร จะเป็นข่าวสารที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการสื่อสาร

๕.๒ การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกล่องรับสัญญาณดิจิทัลทีวีที่สามารถติดตั้งกับทีวีแบบเก่าได้ จากการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ ๕๕.๒๓ รู้ว่ากล่องรับสัญญาณดิจิทัลทีวีที่สามารถติดตั้งกับทีวีแบบเก่าได้ เพราะกล่องรับสัญญาณโทรทัศน์ส่วนใหญ่ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นกล่องสัญญาณดาวเทียม เสาร์รับสัญญาณ จะใช้บริการช่างเทคนิคในพื้นที่สำหรับการติดตั้งและเชื่อมต่อกับทีวี และทีวีที่ใช้ส่วนใหญ่ยังเป็นรุ่นเก่าซึ่งประชาชนจะได้รับทราบข้อมูลดังกล่าวจากช่างเทคนิคเมื่อมาติดตั้งให้ที่บ้าน หรือไปติดต่อเองที่ร้าน ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์^๔ อธิบายว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล โดยสื่อบุคคล หมายถึง ผู้ที่นำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไป ยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ซึ่ง จะมีปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างกัน ซึ่งการสื่อสารระหว่างบุคคลนี้ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) เป็นการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจหรือชักจูงโน้มน้าวใจกับประโยชน์โดยตรง และการติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Communication Public) โดยกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวมช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ เพราะเมื่อกลุ่มมีความสนใจในเรื่องหรือทิศทางเดียวกัน บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมีคามสนใจนั้นด้วย และสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติ ยิ้มสงวน^๕ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องไข้เลือดออก ช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุดคือ ได้รับจากอาสาสมัครสาธารณสุข ร้อยละ ๘๘.๒

๕.๓ การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการรับชมทีวีผ่านกล่องหรือเสารับสัญญาณดิจิทัลทีวีได้ฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นรายเดือน การศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ ๕๔.๘๗ รู้ว่าดิจิทัลทีวีสามารถรับชมได้ฟรี ไม่เสียค่าใช้จ่ายรายเดือน ประชาชนรับรู้จาก

^๓กิติมา สุรสสนธิ, *ความรู้ทางการสื่อสาร*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๔๖-๔๗

^๔ ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์, “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , ๒๕๔๔) หน้า ๑๓-๑๔.

^๕ กิตติ ยิ้มสงวน, “การรับรู้ของประชาชนต่อการปฏิบัติงานควบคุมป้องกันไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี”, *ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า บทคัดย่อ.

การประชาสัมพันธ์ผ่านโทรทัศน์สถานีฟรีทีวี และส่วนใหญ่ประชาชนยังได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นจากผู้นำชุมชน โดยผู้นำชุมชนจะเป็นผู้อธิบายถึงการรับชม และแจกคู่มือดิจิทัลทีวี ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย อรณุช พิศาลสุทธิกุล และคณะ^๖ การวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยและอาสาสมัครสาธารณสุข มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน เพราะเป็นผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพ เกรงใจ และมีส่วนร่วมในการรณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน

๕.๔ การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวีภาพมีความคมชัด เสียงดี สัญญาณไม่ล่ม การศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่รู้ ร้อยละ ๕๘.๖๓ ว่า ดิจิทัลทีวีภาพมีความคมชัด เสียงดี สัญญาณไม่ล่ม เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อการรับชมทีวีดิจิทัล เนื่องจากปัจจุบันการรับชมด้วยสัญญาณระบบแอนะล็อก ภาพและเสียงไม่มีความคมชัดมากนัก จึงเกิดความคาดหวังที่จะได้รับชมด้วยสัญญาณระบบดิจิทัล อีกทั้งยังรับทราบข้อมูลการประชาสัมพันธ์ผ่านโทรทัศน์ทุกสถานีที่ประชาสัมพันธ์สถานีของตนเองว่าจะได้รับชมความคมชัดมากกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับ ญาณา ศรีวิฑูรย์ และ พรทิพย์ เย็นจะบก^๗ ผลการศึกษาของความรู้เกี่ยวกับโทรทัศน์ดิจิทัลของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความคาดหวังในการรับชมโทรทัศน์ดิจิทัลของตัวกลุ่มอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม ๓.๙๓ (S.D.= ๐.๕๙๗) โดยส่วนใหญ่มีความคาดหวังเกี่ยวกับความคมชัดของภาพในการรับชมโทรทัศน์ดิจิทัลในระดับมากที่สุด

๕.๕ การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวีมีช่องสัญญาณมากขึ้น มีรายการทีวีใหม่ๆ ให้รับชมได้มากขึ้น การศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่รู้ ร้อยละ ๕๔.๘๗ ผลวิจัยเป็นเช่นนั้นน่าจะเป็นผลจากการแข่งขันโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ สื่อเคลื่อนที่ เป็นต้น จึงทำให้ประชาชนรับรู้ถึงช่องสัญญาณที่มีมากขึ้น มีรายการทีวีใหม่ให้รับชมมากขึ้น จากข้อมูลของหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ^๘ เรื่อง ๕ อันดับที่มีการใช้โฆษณาช่องดิจิทัลทีวีสูงสุดในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยรายได้สูงสุดคือ MONO29 ใช้ไป ๓๙.๘ ล้านบาท เน้นการใช้สื่อเคลื่อนที่ไปถึง ๖๑% ของงบทั้งหมดหรือประมาณ ๒๔.๗ ล้านบาท และใช้สื่อหนังสือพิมพ์รองลงมาด้วยงบ ๑๐.๑ ล้านบาทหรือคิดเป็น ๒๕% ของงบโฆษณาทั้งหมด ในขณะที่อันดับ ๒ คือ เวอร์คพอยท์ทีวี ใช้งบโฆษณาอยู่ที่ ๓๔.๒ ล้านบาท ใช้บงก่อนใหญ่ไป

^๖อรณุช พิศาลสุทธิกุล และคณะ, “พฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชน”, วารสารสงขลานครินทร์เวชสาร, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๑ (เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒) : หน้า ๘๑-๘๙.

^๗ญาณา ศรีวิฑูรย์ และ พรทิพย์ เย็นจะบก, “ความรู้ และความคาดหวังต่อโทรทัศน์ดิจิทัลของประชาชนในกรุงเทพมหานคร”, วารสารการประชุมทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ ๕๓, (เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๘) : หน้า ๘๖๐-๘๖๗.

^๘ฐานเศรษฐกิจ, ทีวีดิจิทัล ทุ่มโฆษณาชิงเรตติ้ง.แหล่งที่มา : <http://www.thansettakij.com/2015/10/26/14854>. [๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙].

กับสื่อเคลื่อนที่เช่นกันที่ ๑๔.๕ ล้านบาทหรือราว ๔๒% ตามด้วยสื่อหนังสือพิมพ์กับงบ ๑๔.๒ ล้านบาทหรือ ๔๑.๗% อันดับที่ ๓ คือ PPTV ใช้บประมาณทั้งหมดที่ ๓๒.๘ ล้านบาท มีการใช้สื่อที่แตกต่างออกไปจาก ๒ รายแรกคือ ใช้บงกัอนใหญ่ ๖๓.๗% หรือ ๒๐.๙ ล้าน บาทไปกับสื่อสิ่งพิมพ์ และอีกกัอน ๒๙% หรือ ๙.๔ ล้านบาทไปในสื่อวิทยุ Spring news มีการใช้งบอยู่ที่ ๓๒.๗ ล้านบาท สูงเป็นอันดับ ๔ โดยใช้ไปกับสื่อเคลื่อนที่ ๗๑% หรือ ๒๓.๔ ล้านบาท และสื่อ In store ไป ๒๐% หรือ ๖.๕ ล้านบาท ตบท้ายอันดับ ๕ ด้วยช่อง One กับบงประมาณ ๑๗.๙ ล้านบาทที่ดูเหมือนว่าจะกระจายการลงโฆษณาไปยังสื่อเกือบทุก ประเภทโดยใช้ไปกับสื่อเคลื่อนที่ ๕๔% สื่อหนังสือพิมพ์ ๒๐% สื่อนิตยสาร ๑๓% สื่อนอก บ้าน ๙% และสื่ออินเทอร์เน็ตเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

๕.๖ การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับดิจิทัลทีวีสามารถดูรายการดิจิทัลทีวีผ่านมือถือได้ การศึกษาพบว่า พบว่า ประชาชนไม่รู้ คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๘๗ ที่ผลการวิจัยเป็น เช่นนี้น่าจะเป็นเพราะพื้นที่ทำการศึกษาเป็นพื้นที่ชนบท ห่างไกลจากเสาสัญญาณ หรือ การติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังเข้าไม่ถึงในหลายๆ พื้นที่ และประชาชนส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีอายุมากขาดทักษะการใช้มือถือ และการใช้อินเทอร์เน็ต จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ ประชาชนไม่สนใจที่จะดูรายการทีวีผ่านมือถือ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมาน ลอยฟ้า^๔ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการไม่ใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใหญ่ในชนบท ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการไม่ใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใหญ่ในชนบท ได้แก่ ไม่มีเวลาใช้เนื่องจากมีงานและ กิจกรรมอื่นที่ต้องทำไม่คุ้นเคยและไม่มี ทักษะในการใช้แป้นพิมพ์ขาดความคล่องแคล่วในการ ใช้เมาส์ ไม่มีความรู้และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ไม่มีประสบการณ์ใช้อินเทอร์เน็ตมาก่อน และไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นของตนเอง

๗. ข้อเสนอแนะ

๗.๑ ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่รวดเร็ว และอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบเกี่ยวกับการยุติโทรทัศน์ช่องแอนะล็อก เน้นให้เห็นถึง ความสำคัญการเปลี่ยนผ่านระบบแอนะล็อกเป็นดิจิทัล และต้องอาศัยสื่อบุคคลที่เป็นผู้นำ ชุมชนจะสามารถกระจายข่าวสารได้ดี และเข้าถึงได้ทันทั่วทั้ง

๗.๒ ควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องชัดเจน สร้างความเชื่อมั่น และเสริมสร้าง ทศนคติที่ดีต่อการรับชมดิจิทัลทีวีได้ฟรี ไม่มีค่าใช้จ่ายรายเดือน

๗.๓ ควรมีการสร้างเวทีชุมชนเพื่อเปลี่ยนมุมมองในการสร้างทัศนคติที่ดีที่มีต่อช่อง ดิจิทัลทีวีช่องใหม่ๆ รวมไปถึงการแนะนำวิธี และสนับสนุนการรับชมดิจิทัลทีวีด้วยการใช้ มือถือ หรืออุปกรณ์อื่นๆ

^๔ สมาน ลอยฟ้า, “พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใหญ่ในชนบท”, วารสารอินฟอร์เมชั่น, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗), หน้า ๑๘-๒๘

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กิตติมา สุรสนธิ. **ความรู้ทางการสื่อสาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๓.

บุบผา เมฆศรีทองคา และ ขจรจิต บุนนาค. **พฤติกรรมการณ์บริโภคข่าวสารของคนต่างวัยในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, ๒๕๕๖.

(๒) วารสาร :

ญาณ ศรีวิฑูรย์ และ พรทิพย์ เย็นจะบก. “ความรู้ และความคาดหวังต่อโทรทัศน์ดิจิทัลของประชาชนในกรุงเทพมหานคร”. **วารสารการประชุมทางวิชาการมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ครั้งที่ ๕๓**, (เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๘).

สมาน ลอยฟ้า. “พฤติกรรมการณ์ใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ใหญ่ในชนบท”. **วารสารอินฟอร์เมชั่น**, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗)

อรนุช พิศาลสุทธิกุล และคณะ. “พฤติกรรมการณ์ป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชน”. **วารสารสงขลานครินทร์เวชสาร**, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๑ (เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒)

(๓) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

กิตติ ยิ้มสงวน. “การรับรู้ของประชาชนต่อการปฏิบัติงานควบคุมป้องกันไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี”. **ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.

เชษฐพัฒน์ สิริวัฒนตรการ และคณะ. “การวิจัยการสร้างความเข้าใจและศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับการยุติโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกต่อผู้บริโภค จังหวัดร้อยเอ็ด”. **รายงานการวิจัย**. สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ๒๕๕๙.

ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์. “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พีรพัฒน์ ฉัตรศิริกุลชัย. “การรับรู้การสื่อสารการตลาดกับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำตาลลิน ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร”. **ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, ๒๕๕๓.

อภิญาณี พญาพิชัย. “การรับรู้ของผู้บริโภค ที่มีต่อการได้รับรองมาตรฐานร้านยาคุณภาพของร้านบู๊ทส์”. **ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ฐานเศรษฐกิจ. ทวีติจิตอล หุ้มโม่ษณฯซงเรตต้ง. แห่ล่งท่เม่ : <http://www.thansettakij.com/2015/10/26/14854>. [๓๐ พฤษจิกายน ๒๕๕๙]

สํานักงานคณะกรรมกรกจการกระจายเส่ียง กจการโทรทศน์ และกจการโทรคมนาคม
แห่่งชาติ. สํานักงาน กสทช. ไทยพีบีเอส ช่ง ๕ ช่ง ๑๑ และช่ง ๙ ผนึก
กําลังเดินหน้าสู่ยุคจิตตอลท่วี เตรียมยุดการรับส่งสัญญาณโทรทศน์ในระบบแอ
นะล็อกภายในปี ๒๕๖๑. แห่ล่งท่เม่ : <https://bcp.nbtc.go.th/news/detail/2419>. [๓๐ พฤษจิกายน ๒๕๕๙]

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท
ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น
The Performance Efficiency in Accordance with
Iddhipada of Khonkaen Polices, Muang Khonkaen Police station

ดาบตำรวจณรงค์ สุขเจริญ*
รต.ดร.วสันต์ ศรีสะอาด, ดร.นิเทศ สันนาริ, ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น (๒) เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) ศึกษาแนวทางเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น จำนวน ๒๐๑ คน และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ จำนวน ๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมี ด้านจิตะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านวิริยะ ด้านฉันทะ และด้านวิมังสา ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่าง ตัวแปร พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา ระดับชั้นข้าราชการตำรวจที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อ ที่ตั้งไว้

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์ที่ปรึกษา

๓. แนวทางการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ที่สำคัญได้แก่ ข้าราชการตำรวจทุกคนจะต้องเป็นผู้รักงานในหน้าที่ ที่ตนรับผิดชอบอยู่ปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ปฏิบัติงานโดย ยึดถือความถูกต้อง และบริการประชาชนด้วยความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ และเอาใจใส่ กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน เพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำงาน เป็นผู้มีความ ขยันหมั่นเพียร ประกอบด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากมุ่งกระทำงานอย่าง ตั้งใจแน่วแน่ ทำงานได้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ เป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตรองของ ปัญหาหรืออุปสรรคข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของตนเอง แล้วพิจารณาแก้ไขปัญหานั้น และปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจ

Abstract

The objectives of this research were (1) to study a degree of the efficiency performance in accordance with IV Iddhipada of Khonkaen Polices, Muang Khonkaen Police Station (2) to compare the efficiency performance in accordance with IV Iddhipada of Khonkaen Polices Muang Khonkaen Police Station, and (3) to study ways of promoting the efficiency performance in accordance with IV Iddhipada of Khonkaen Polices, Muang Khonkaen Police Station.

The sample in this research was 201 prosecutors and officials at the Khonkaen Polices Muang Khonkaen Police Station including 4 interviewed administrators. The research instrument was a questionnaire and an interview form. The data was analyzed to find the statistic values of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test (independent sample), f-test (One-Way ANOVA).

A results of this research were as follows:

1. The efficiency performance in accordance with IV Iddhipada of Khonkaen Polices, Muang Khonkaen Police Station as a whole and each aspect was at a high level. Here were the aspects orderly organized from the high degree to the low degree: aspiration (Citta), effort (viriya), thoughtfulness (Chanda) and reasoning (Vimamsa).

2.The comparison of efficiency performance in accordance with IV Iddhipada of Khonkaen Polices, Muang Khonkaen Police Station, hypothesis tested by analyzing different variables found that gender, age, status, education, level of Polices, showed no different opinion; it was rejected the hypothesis.

3. A ways of Iddhipada to be applied for the efficiency performance in accordance with IV Iddhipada of Khonkaen Polices, Muang Khonkaen Police Station were that all polices had to be responsible for the given duties, eager to understand work and, collect the experience of working, pay attention to work, be responsible for the given work until reaching the goal, get the effort and endurance without running away from the boringness and suffering until being successful and prosperous in work, pay attention for efficiency through all made activities, work reasonably both in the given work and the other works whether they were made as in a plan and a goal, search a way to get successful in work although there were many problems, try to manage the given work by means of the assessment and resolve all problems, and finally, adjust a way of performance for the success in work.

Keyword: The efficiency performance in accordance with IV Iddhipada

๑. บทนำ

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไว้หลายประการ โดยมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นหัวหน้าส่วนราชการ รับผิดชอบควบคุมราชการประจำในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เป็นไปตามนโยบายและแนวทางและปฏิบัติราชการที่นายกรัฐมนตรี คณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้ รวมทั้งกำกับ เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีเป้าประสงค์สูงสุด คือ ความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความสงบสุขของสังคมและชุมชน ตลอดจนประสิทธิภาพสูงสุดในการรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นสำคัญ สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ตำรวจนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาท สำหรับข้าราชการตำรวจไว้ความตอนหนึ่งว่า การจับผู้ร้ายนั้นไม่ถือเป็นความชอบ เป็นต้นับว่าผู้นั้นได้กระทำการครบถ้วนแก่หน้าที่เท่านั้น แต่จะถือเป็นความชอบต่อเมื่อได้ปกครอง ป้องกัน

เหตุร้ายให้ชีวิต และทรัพย์สินของข้าแผ่นดิน ในท้องที่นั้น อยู่เย็นเป็นสุขพอสมควร”^๑ การกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีความสำคัญยิ่ง ต่อความมั่นคงของชาติบ้านเมือง และความมีเสถียรภาพของรัฐบาล ดังนั้น บทบาทและหน้าที่ของตำรวจจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ต้องปฏิบัติภารกิจบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนโดยทั่วถึง ถ้าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจดี มีประสิทธิภาพ จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อย่างไรก็ตามปัญหาในการปฏิบัติงานและการให้บริการของตำรวจ เป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสนใจมาโดยตลอด และเป็นการยากในการปฏิบัติงานให้เป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพราะลักษณะงานของตำรวจนั้นเกี่ยวข้องกับประชาชนอยู่ตลอดเวลา โดยหน้าที่หลัก คือ “พิทักษ์รับใช้และบริการแก่ประชาชน”

ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าควรนำมาประยุกต์ใช้เป็นหนึ่งในเครื่องมือในการปฏิบัติงานได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักธรรมทางพุทธศาสนามีหลายประการด้วยกัน อาทิไตรสิกขา พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ และศีล ๕ และหลักอิทธิบาท ๔ เป็นต้น เป็นหลักธรรมที่ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีเหมาะสมกับการวัดระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น สำหรับการศึกษาครั้งนี้หลักธรรมที่เน้นถึงความพร้อมด้วยความสำเร็จสมประสงค์คือ“อิทธิบาท”^๒ ซึ่งเป็นหลักแห่งความสำเร็จอันประกอบด้วยหลักปฏิบัติ ๔ ประการ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา^๓

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะข้าราชการตำรวจของสถานีตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น มีความสนใจ ที่จะศึกษา เรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น เพื่อสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

^๑แผนพัฒนาสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล), หน้า ๑.

^๒ พูนสุข ภูสุข. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, **วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๕๖.

^๓ พระครูสังฆรักษ์ สุภโท (จาปาเทศ), “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของบุคลากรเทศบาลตำบลเขาทราย อำเภอทับค้อ จังหวัดพิจิตร” , **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: , มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

๑. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น
๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ตามหลักอิทธิบาท ๔ ให้มีประสิทธิภาพ

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางเสริมสร้างประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

๑. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) ภายในสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ภายในสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น

๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น เกี่ยวกับงานปราบปราม จำนวน ๑๘๗ นาย งานจราจร จำนวน ๑๒๕ นาย งานสืบสวน จำนวน ๔๐ นาย สอบสวน จำนวน ๓๐ นาย และงานอำนวยการ จำนวน ๒๕ นาย รวมทั้งสิ้นจำนวน ๔๐๗ นาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ ข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น เกี่ยวกับงานปราบปราม งานจราจร งานสืบสวน งานสอบสวน และงานอำนวยการ จำนวนทั้งสิ้น ๔๐๗ นายโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการใช้สูตรของ “ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)” ในการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ๒๐๑ นาย

กลุ่มที่ ๒ ผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็น “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจ

สังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น” จำนวน ๔ นาย โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นข้าราชการตำรวจยศสัญญาบัตร

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการดังนี้

๓.๑ ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากการศึกษากรอบแนวความคิด ทฤษฎี และการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาประยุกต์ใช้เป็นคำถาม โดยแบ่งได้เป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ชั้นข้าราชการตำรวจ ซึ่งลักษณะคำถามจะเป็นแบบเลือกตอบหลายตัวเลือก

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น และผู้วิจัยได้ตั้งข้อคำถามสำหรับการวิจัย จำนวน ๔๐ ข้อ ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบสเกลการให้คะแนน โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามหลักการของ (Likert)

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น จากผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะของเครื่องมือสำหรับแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

แบบสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Form) เพื่อให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค แนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ

๓. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการ และจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น เพื่อให้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแบบสอบถาม

๒. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) ตามแนวคิดของ Likert

๓. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

๑. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน ๕ ท่าน นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม (IOC) ซึ่งแต่ละข้อได้ค่า IOC เท่ากับ ๑.๐ ทุกข้อ

๒. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

๓. การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุง แก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ ชุด โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) สูตรของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ค่าแอลฟาที่ได้จะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถาม

๔. แบบสอบถามที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

๑. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและการกระจายของข้อมูล

๒. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

๒.๑ ค่า T-test (Independent sample T-test) ใช้ทดสอบเปรียบเทียบระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ซึ่งจำแนกเป็น ๒ กลุ่ม

๒.๒ ค่า F-test ใช้สถิติ One - Way ANOVA ใช้ทดสอบเปรียบเทียบความแปรปรวนของตัวแปรอิสระ ซึ่งจำแนกตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไป

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีจำนวน ๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๙.๖๐ มีอายุ ๔๑ – ๕๐ ปี จำนวน ๑๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๒๐ มีสถานภาพ สมรส จำนวน ๑๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๕๐ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๒๐ มีระดับชั้นข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๒๐

๒. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ จำแนกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

ด้านฉันทะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สุข สนุก และจริงจังกับงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอแม้งานจะมีปัญหาอย่างมาก มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๓ รองลงมาคือ ยินดีรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และพร้อมปฏิบัติตาม มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๒ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งมั่น ในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๙

ด้านวิริยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๙๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ พยายามและหมั่นเพียรที่จะหาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้เพิ่มพูน มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๕ รองลงมาคือ กล้าสู้งาน ไม่ท้อถอย แม้ในขณะที่ปฏิบัติงานนั้นจะเกิดภาวะกดดันอย่างมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๔ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ต่อเนื่องยาวนานไม่เบื่อหน่าย มีค่าเฉลี่ย ๓.๙๑

ด้านจิตตะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๔.๐๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ จดจ่อกับงานที่ปฏิบัติ โดยคำนึงถึงความสำเร็จของงานมากกว่าปริมาณงาน มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๕ รองลงมาคือ ละเอียดย่อยในการปฏิบัติงาน ไม่ปฏิบัติงานแบบขอไปทีหรือฉาบฉวย มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๑ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จิตใจแน่วแน่ มั่นคงต่องานหรือภารกิจไม่คิดเรื่องอื่นจนกว่างานจะสำเร็จ มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๐

ด้านวิมังสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ พิจารณาใคร่ครวญหาข้อดี-ข้อด้อยในการปฏิบัติงานทุกครั้งเพื่อเป็นแนวครั้งต่อไป และคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผล มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๘ รองลงมาคือ ชักซ้อม ทดลอง และทำความเข้าใจ เรื่องงานก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ และตรวจสอบ/ทดสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของผลงานที่ได้รับ มีค่าเฉลี่ย ๓.๘๖ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นำความรู้ที่ได้จากการทำงานครั้งนี้ผ่านมาเพื่อเป็นเกณฑ์ปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานในครั้งต่อไป มีค่าเฉลี่ย ๓.๗๐

๕. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ทั้ง ๔ ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ ด้านวิริยะ ด้านวิมังสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๙๔$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ทุกคนเป็นผู้รักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ ปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ปฏิบัติงานโดยยึดถือความถูกต้อง และบริการประชาชนด้วยความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ และเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน เพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำงาน และมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ เป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากมุ่งกระทำงานอย่างตั้งใจแน่วแน่ ทำงานได้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพ เป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตผลของปัญหาหรืออุปสรรคข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานของตนเอง แล้วพิจารณาแก้ไข ปัญหาเหล่านั้น และปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๖. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการตำรวจสังกัด สถานีตำรวจภูธรเมืองขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติแบ่งออกเป็น ๔ ด้านคือ

๑.๑ ด้านฉันทะ จากผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความสุขและจริงจังกับงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอแม้งานจะมีปัญหาอย่างมาก ดังนั้น ควรจัดให้มีการสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา จัดระบบการทำงานแบบให้มีการรวมตัวกันเป็นทีม ซึ่งจะสร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ขององค์การ โดยเน้นการทำงานที่มีคุณภาพและการทำงานร่วมกันด้วยความเข้าใจอันดีระหว่างกันการปฏิบัติงานก็จะเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น

๑.๒ ด้านวิริยะ จากผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ สุดคือ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ได้ต่อเนื่องยาวนานไม่เบื่อหน่าย ดังนั้น ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้งาน และมีการส่งเสริมสนับสนุนโดยการจัดอบรมให้ความรู้ ให้ทุนการศึกษา ให้มีโอกาสก้าวหน้าในการเลื่อนตำแหน่งเลื่อนเงินเดือนค่าจ้าง ค่าตอบแทน และจัดให้มีการประกวดแข่งขัน ให้รางวัล โบนัส และมีสวัสดิการต่างๆ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

๑.๓ ด้านจิตตะ จากผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จิตใจแน่วแน่มั่นคง ต่องานหรือภารกิจไม่คิดเรื่องอื่นจนกว่างานจะสำเร็จ ดังนั้น ควรจัดอบรมปลูกฝังจิตสำนึกรักงาน เอาใจใส่และเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่งเสริมสนับสนุนการควบคุมตรวจสอบการ

ปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารเองก็ต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการมีคุณธรรมจริยธรรม ถือปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมโดยเคร่งครัด มีมาตรการป้องกันและไม่สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานโดยทุจริตอยู่ในตำแหน่งที่แสวงหาผลประโยชน์ รวมทั้งใช้มาตรการลงโทษอย่างเฉียบขาดทางวินัยและกฎหมาย

๑.๔ ด้านวิมังสา จากผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วัตถุประสงค์ ประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพบุคลากรเป็นประจำโดยจัดให้มีการฝึกอบรมสัมมนา การประชุมชี้แจง การจัดทำ คู่มือการปฏิบัติงาน รวมทั้งการเชิญบุคคลภายนอกมาช่วยพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมาก ถือเป็นการพัฒนาทักษะหรือความชำนาญ และกำหนดตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในครั้งต่อไปผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัย ในลักษณะต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาบุคลากร โดยรวมจากหน่วยงานอื่น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีการบริหารงานตามหลักอริยบท ๔ เกี่ยวกับการบริหารงานที่มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้

๒) ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน เช่น พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น เพื่อนำมาเปรียบเทียบผลการวิจัยในครั้งนี้

๓) ควรศึกษาการบริหารงานตามแนวทางภายในองค์การตามหลักพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันให้สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานในองค์การต่อไป

๔.) ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในหน่วยงานต่อไป เพื่อจะได้พิจารณาผลสัมฤทธิ์ ในการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) วิทยานิพนธ์ :

พูนสุข ภูสุข. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอริยบท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการ สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๕๖.

ศุภกานต์ เจริญสุข. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูฝึก ในศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๕๗.

ศึกษากิจกรรมของวัดกับการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาล

ตำบลชุมแพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น

A Study of Buddhist Temple Activities And Mental Health Promotion Of
The Elderlies In Chumphae Sub District Municipality Chumphae District
Khonkaen Province

แม่ชีอัญญา อ่อนจันทร์*

พระครูสุธีศรัทธาญาณ, ผศ.ดร., ผศ.ดร.ประยูร แสงใส**

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมวัดในพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ๒) เพื่อศึกษาศึกษากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ๓) เพื่อศึกษาศึกษาประโยชน์ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุของวัดในชุมชนเขตเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่นการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนามสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ประกอบวิทยานิพนธ์ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาผลการวิจัยพบว่า

แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการที่บุคคลครอบครัวและสังคมได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษา เพื่อให้บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพให้เห็นความสำคัญของการมีสุขภาพดีมีการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพอย่างสม่ำเสมอมีรูปแบบการทำงานด้านสุขภาพแบบองค์รวม คือด้านกายจิตสังคมจิตวิญญาณผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้บริการสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุการสงเคราะห์และช่วยเหลือให้ได้รับความมั่นคงปลอดภัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนและท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพ การสาธิต การประดิษฐ์สิ่งของ เครื่องใช้จากวัสดุทางธรรมชาติ จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความร่มรื่นสวยงาม จัดทำสวนสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ เป็นศูนย์อบรมประชาชนประจำตำบลในชุมชนเขตเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น

* นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์ที่ปรึกษา

การจัดกิจกรรมของวัดช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ยามปกติ และยามเจ็บป่วยมีการป้องกันการเกิดโรคด้วยการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับ ธรรมชาติเข้าใจความเป็นไปแห่งธรรมชาติมนุษย์ ส่งผลให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี การ จัดการที่ดีในทางสังคมนั้น ต้องใช้วัดเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากพุทธศาสนิกชนยึดมั่นและถือว่า วัดเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ชุมชนจะเกี่ยวพันอยู่กับวัดตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ไปจนถึงตาย วัดกับ สังคม ชุมชน การส่งเสริมคุณภาพชีวิตจิตของผู้สูงอายุ ผู้ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของวัดไม่ว่าจะ เป็นคุณภาพชีวิตทางกาย ใจ สังคม เศรษฐกิจ โดยมีความเชื่อว่าหากกระทำถูกต้องแล้ว จะ นำความสุขและความเป็นสิริมงคลมาให้แก่ตนเองครอบครัวและวงศ์ตระกูล

คำสำคัญ:กิจกรรมของวัด,การส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ

Abstract

The main purposes of this research were (1) to study a concept and a theory of

Buddhist temple activities and promotion of the elderly's mental health, (2) to study activities of promoting the elderly's mental health, and (3) to study benefits of the elderly's mental health activities held by Buddhist temples in Chumphae Sub-district Municipality, Chumphaedistrict, Khonkaen province. This was a documentary research and a field work by interviewing the target group with the descriptive analysis. A result of this research was found in the following aspect.

A concept of the health promotion was a process that a person, a family and a society were educated about the health promotion and consciousness of good health. There was to do activity the continuous health promotion. There was an activity of alternative health promotion: a body, mind, a society and consciousness mixed with the local knowledge, and giving the social welfare to the elderly with some help to make their lives stable, secure and high in the quality of life.

The Buddhist temple was the center of the local community's learning, exchange of knowledge and local knowledge, the vocational training center, demonstration, invention from natural material, well-prepared surroundings for learning, shady surroundings, and a garden of Thai herb and local knowledge. The Buddhist temples in Chumphae Sub-district Municipality, Chumphaedistrict,

Khonkaen province were known as the center of the elderly's education and organized activities.

The Buddhist temple's activities to promote the elderly's mental health had great effect on physical and mental health and a way of life: good health, sickness, protection of diseases by living in harmony with nature, and understanding human nature. Good management in the society dealt with the Buddhist temple known as the center of communities because all Buddhists believed that the temple was a part of their lives from birth, oldness and injure to death. People who participated in the Buddhist temple's activities to promote physical, mental, economical health believed that if they made it in the right way, it would bring happiness and good things to them, their families and lineage.

Keywords: Temple Activities, Mental Health Promotion of the Elderlies

๑. บทนำ

ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณเป็นผู้อบรมและเป็นผู้นำให้การศึกษาแก่คนในชุมชน เมื่อคนในชุมชนมีปัญหาอะไรก็จะขอคำปรึกษา พระสงฆ์ก็จะช่วยขจัดปัดเป่าให้หายจากความทุกข์ทั้งทางกายและใจ นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรมบุญตามประเพณี กิจกรรมกีฬา การฟันทะนและการฝึกปฏิบัติสมาธิภาวนา เป็นต้น เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ หรือเกษียณอายุงานแล้ว เวลาว่างหาได้ง่าย และมีมากกิจกรรมยามว่างไม่ว่าเพื่อนันทนาการ หรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ หรือให้บริการผู้อื่นจึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งนำความพึงพอใจมาให้ ทำให้มีชีวิตชีวา และมีความหมายการที่เกษียณอายุการงานอย่างไม่มีจุดหมาย จะนำไปสู่ความแข็ง เปื้อน่ายและแยกตัวออกจากสังคม ความจริงนั้นกาย และจิตใจเจริญงอกงามขึ้นตามแรงกระตุ้นของกิจกรรมต่างๆ จึงเป็นการดีที่เราควรมีกิจกรรมมากระตุ้นชีวิตของเราให้เจริญงอกงามและ กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุหรือผู้เกษียณอายุการงานด้วยหลักการปฏิบัติ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยกรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุขรายงานสุขภาพจิตชาวไทยปีงบประมาณ ๒๕๔๐-๒๕๔๔ ว่าอัตราผู้ป่วยโรคจิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอัตราผู้ป่วยโรคซึมเศร้าโรคเครียดและวิตกกังวลไม่คงที่มีอัตราเพิ่มขึ้นลดลงและเพิ่มขึ้นการบริโภคสุรามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมีผู้ป่วยติดสุราและมีปัญหาการใช้สารเสพติดที่เข้ารับการบำบัดเพิ่มขึ้นทั้งผู้ป่วยเก่าและผู้ป่วยใหม่อัตราการรักษาตัวตายมีแนวโน้มสูงขึ้นเล็กน้อยโดยในปีงบประมาณ ๒๕๔๖ กรมสุขภาพจิตได้ศึกษาความชุกของปัญหาสุขภาพจิตและโรคทางจิตเวชที่สำคัญใน

ประชาชนไทยทั่วประเทศ^๑ พบว่าโรคซึมเศร้าเป็นโรคทางจิตเวชมากที่สุดคือร้อยละ ๓.๒ รองลงมาคือโรคเครียดและวิตกกังวล (ร้อยละ ๑.๘๕) มีภาวะเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายปานกลาง ร้อยละ ๑.๑๖ และมีภาวะเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายสูงร้อยละ ๐.๙๐ ซึ่งปัญหาสุขภาพจิตที่ทำให้ผู้ป่วยมาใช้บริการในสถานบริการสุขภาพมากคือภาวะความเครียดความวิตกกังวลและโรคซึมเศร้า อย่างไรก็ตามผู้ป่วยไม่ได้รับรู้ว่าตนเองมีภาวะความเครียดความวิตกกังวลหรือซึมเศร้าแต่มาโรงพยาบาลอื่นเนื่องมาจากปัญหาทางร่างกายที่แสดงออกอันเนื่องมาจากภาวะความเครียดและความวิตกกังวลหรือซึมเศร้าเช่นนอนไม่หลับปวดศีรษะปวดเมื่อยกล้ามเนื้อหายใจไม่อิ่มซึ่งเป็นอาการที่แสดงออกที่พบได้บ่อย^๒

ความว่าถ้าพ่อแม่วางอุเบกขาถูกก็เกิดความสุขในชีวิตและความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์มนุษย์กับความสัมพันธ์กับกรรมท่านผู้สูงอายุส่วนมากก็เป็นผู้ที่มีลูกหลานตอนนี้จึงต้องวางใจกับลูกหลานให้ถูกต้องว่าถึงเวลาแล้วที่เขาจะต้องรับผิดชอบชีวิตของเขาเองเราวางใจเป็นอุเบกขาเจียบสงบพร้อมจะช่วยเหลือเขาแต่เราไม่เข้าไปจุกจิกวุ่นวายเจ้าก็เจ้าการตอนนีถึงเวลาของพรหมที่จะวางอุเบกขาถ้าทำใจได้อย่างนี้ใจจะสบายขึ้นถ้าเสียหลักนี้ก็จะไม่เป็นพรหมที่สมบูรณ์^๓

ในทางพระพุทธศาสนามีแนวคิดที่ว่าความเครียดจนเป็นเหตุให้เกิดภาวะจิตวิตกกังวลซึ่งเรียกชื่อว่าอุทธัจจะและกุกกุกจะจัดเป็นกิเลสชนิดหนึ่งและมีระเบียบวิธีที่จะกำจัดให้หมดไปได้เพียงชั่วคราวหรือโดยสิ้นเชิงอุทธัจจะเป็นทั้งกิเลสอย่างกลางและเป็นสังโยชนอย่างหนึ่งในสังโยชน ๑๐ อย่างและยังจัดว่าเป็นสังโยชนเบื้องสูงด้วย^๔ ดังนั้นอุทธัจจะนอกจากจะทำให้จิตของมนุษย์ขุ่นมัวเศร้าหมองและฟุ้งซ่านแล้วยังทำให้มนุษย์ติดอยู่ในสังสารวัฏแห่งความทุกข์ถ้ามองว่าอุทธัจจะเป็นกิเลสอย่างกลางกิเลสชนิดนี้สามารถละได้ด้วยสมาธิหรือสมถกรรมฐานเป็นความหลุดพ้นจากกิเลสด้วยการกดระงับหรือการข่มไว้ (suppression) ด้วยพลังของสมาธิเปรียบเสมือนหินทับหญ้าคือหญ้าไม่สามารถออกและเจริญเติบโตได้แต่เมล็ดพันธุ์และรากยังอยู่เมื่อยกเอาก่อนหินออกหญ้าได้รับแสงแดดและน้ำที่พรมลงมาจะเจริญงอกงามอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกับกิเลสของคนที่ถูกกดทับไว้ด้วยอำนาจของสมาธิหรือฌานเมื่อสมาธิเสื่อมกิเลสจะเฟื่องฟูขึ้นมาทันทีแต่เมื่อพิจารณาอุทธัจจะว่าเป็นสังโยชนอย่างหนึ่งซึ่งละเอียดอ่อนและทำลายได้ยากมากต้องอาศัยการเจริญวิปัสสนากรรมฐานเท่านั้นและผู้ที่

^๑ ปราชญ์บุญยวงศ์วิโรจน์, สุขภาพจิตไทยพ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔-๑๕.

^๒ ฤทธิรงค์หาญรินทร์และสมพรรุ่งเรืองกลกิจ, การให้การปรึกษาแนวพุทธศาสนารายบุคคลในผู้ป่วยเรื้อรังที่มีภาวะซึมเศร้า, วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑, หน้า ๒๔๒-๒๕๑.

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๐), หน้า ๔๙.

^๔ ส.ม. (บาลี) ๑๙/๓๔๙/๙๐.

ทำลายสังโยชน์นี้ได้เด็ดขาดมีอยู่ประเภทเดียวเท่านั้นคือพระอรหันต์ซึ่งนิสาฬสพส่วนกุกกุจะที่ทำให้จิตใจเกิดความรำคาญใจและถือว่าเป็นความวิตกกังวลในลักษณะหนึ่งสามารถจัดได้ด้วยพลังของสมาธิหรือสมถภาวนาแต่เป็นการกดระงับหรือการข่มไว้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้นส่วนวิปัสสนาภาวนาสามารถทำลายกุกกุจะได้และผู้ที่ทำลายกุกกุจะได้โดยสิ้นเชิงนั้นต้องเป็นอริยบุคคลชั้นพระอนาคามีเท่านั้น^๕

วัดและพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบันมีบทบาทตามภารกิจ ๖ ประการของคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กล่าวคือ บทบาทด้านงานปกครองคณะสงฆ์ งานศาสนศึกษา งานศึกษาสงเคราะห์ งานเผยแผ่ศาสนาธรรม งานสาธารณูปการ และงานสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งจากการเสวนาเรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อปี ๒๕๔๒ พบว่า บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยตามภารกิจ ๖ ประการของคณะสงฆ์มีอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับงานสาธารณประโยชน์ และงานสาธารณสงเคราะห์ กล่าวคือ^๖ ด้านการสาธารณูปการ เช่น วัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ปลอดภัย ด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นศูนย์รวมที่สร้างคุณธรรม จริยธรรมและสามัคคีธรรมในท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมที่สามารถชี้นำทิศทางการพัฒนาชุมชนในทางที่ชอบที่ควร รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนาธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ในอดีต วัดเป็นสถาบันของพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญต่อสังคมมาอย่างยาวนาน เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมในทุกรูปแบบ กล่าวคือ^๗

๑. จัดเป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งบุตรมาอยู่รับใช้พระ รับการฝึกอบรมทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น
๒. วัดเป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนมาขออาศัยเลี้ยงชีวิต
๓. วัดเป็นสถานพยาบาลที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรู้ของคนในสมัยนั้น
๔. วัดเป็นที่พักของคนเดินทาง

^๕ ภัททันตะอาสาภเถระธัมมาจริยะ, **แวนธรรมปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๓๔.

^๖ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **รายงานผลการเสวนา บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^๗ พระมหาสมทรง สิรินธโรและคณะ, **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๒๒-๒๔.

๕. วัดเป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม
๖. วัดเป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้าน
๗. วัดเป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ

๘. วัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ที่รวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ ตลอดจนเสมือนเป็นพิพิธภัณฑ์

๙. วัดเป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัด หรือยืมไปใช้เมื่อคราวมีงาน

๑๐. วัดเป็นศูนย์กลางบริหารหรือการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน บอกแจ้งกิจการต่างๆ

๑๑. วัดเป็นที่ประกอบพิธีกรรม หรือให้บริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเครื่องผูกพันกับชีวิตของทุกๆ คนในระยะเวลาต่างๆ ของชีวิต

หากพิจารณาในแง่ของกิจกรรมจะพบว่าในแต่ละกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัดต้องดำเนินการเป็นจำนวนมากให้แก่ชุมชนเช่นบทบาทให้การศึกษาแก่ชุมชนบทบาทการอบรมสั่งสอนประชาชนบทบาทการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุ-สามเณรบทบาทการสงเคราะห์ประชาชนการจัดบำเพ็ญกุศลการประกอบศาสนพิธีให้ที่พึงพิงแก่ผู้ประสบภัยเป็นต้นซึ่งสังเกตเห็นว่าในแต่ละวัดนั้นจะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนอุบาสกอุบาสิกาและผู้สูงอายุก็จะให้การส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามที่พระสงฆ์ในแต่ละวัดได้จัดทำกิจกรรมขึ้น

วัดต่างๆ ในเขตชุมชนเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ได้มีการจัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าว เช่นนี้ จะมีอุบาสกอุบาสิกาเป็นผู้อุปถัมภ์ทุกวันพระหรือวันธรรมสวนะมีการเข้าวัดทำบุญใส่บาตรรักษาศีลฟังธรรมและภาวนาซึ่งเป็นกิจกรรมที่พุทธศาสนิกชนได้ยึดถือสืบทอดปฏิบัติกันมาผู้สูงอายุถือว่าเป็นวัยสิ้นสุดจากการทำงานแล้วจึงได้หันมาเข้าวัดฟังธรรมเพราะเชื่อว่าจะได้สร้างบุญกุศลไว้ถวายหน้าให้กับตัวเองผู้สูงอายุมิใช่ว่าจะต้องเข้าวัดฟังธรรมเท่านั้นก็ต้องสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์ได้จัดทำกิจกรรมขึ้นด้วยบางคนเป็นผู้นำศรัทธาญาติโยมในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเช่นนำไหว้พระสวดมนต์นำอาราธนาศีลหรือเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมอื่นๆเช่นทำบุญขึ้นบ้านใหม่ทำบุญงานแต่งงานทำบุญสืบชะตาเป็นต้นและทางวัดมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาผู้สูงอายุก็เข้ามาร่วมกิจกรรมถือว่าการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วเช่นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็เข้ามาร่วมกิจกรรมกับพระสงฆ์เท่าที่สังเกตมาพบว่าผู้สูงอายุจะส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านบุญพิธีศาสนพิธีเป็นส่วนมากซึ่งจริงๆ แล้วผู้สูงอายุยังมีอีกมากมายที่ต้องส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเช่นการพัฒนาและสาธารณสงเคราะห์ช่วยเหลือสนับสนุนพระสงฆ์ในด้าน

การให้การศึกษาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุการปกป้องทางพระพุทธศาสนาเป็นต้นซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากที่ต้องส่งเสริมด้วยวัดมีความสำคัญยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตเพราะวัดเป็นสถาบันเดียวในประเทศไทยที่นอกจากจะเป็นสถานประกอบศาสนกิจแล้วยังเป็นสถานที่ให้การศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมแก่บุตรหลานและกุลธิดาในชุมชนเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของประชาชนในท้องถิ่นและสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในสังคมเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

จากสภาพในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้กิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุของวัดในด้านการศึกษาดูธรรมและเป็นศูนย์รวมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่นในอดีตลดน้อยลงทำให้เยาวชนและประชาชนห่างวัดมากยิ่งขึ้น จึงขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาดูธรรมให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ของสังคม ส่งผลให้ปัญหาทางสังคมอย่างมากมาอย่างไรรก็ตามกรมการศาสนาซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ขณะนั้นได้มีนโยบายฟื้นฟูวัดให้เป็นแหล่งการศึกษาเป็นศูนย์รวมการจัดกิจกรรมของสังคม จูงใจและเปิดโอกาสให้เยาวชนและประชาชนได้เข้าวัดมากยิ่งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๓.๒ ที่ว่า เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนมีโอกาสเข้าวัดอยู่ใกล้ชิดวัดพระพุทธศาสนาเกิดการพัฒนาคุณภาพ จริยธรรมมากยิ่งขึ้น โดยวิถีชีวิตของชาวพุทธทั่วไปในสังคมไทยจะมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมที่วัดในชุมชนจัดขึ้นเป็นประจำอยู่แล้วหากตั้งใจจริง โดยเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมการประพฤติธรรม ปฏิบัติธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา ในวันสำคัญดังกล่าวจะมีกิจกรรมการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมตามประเพณี เช่น ทำบุญตักบาตร งานศพ และอื่นๆ อีกหลายกิจกรรม ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษากิจกรรมวัดกับการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเทศบาลตำบลชุมแพ ว่า ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุอย่างไรบ้าง

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมวัดในพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

๒.๒ เพื่อศึกษากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุของวัดพุทธในชุมชนเขตเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

๒.๓ เพื่อศึกษาประโยชน์ของการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุของวัดในชุมชนเขตเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่องศึกษากิจกรรมของวัดกับการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพจังหวัดขอนแก่น มีรูปแบบและลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และศึกษาภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในศึกษากิจกรรมวัดทางพระพุทธศาสนา กับการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาเนื้อหาและโครงสร้างตรวจสอบความถูกต้อง เที่ยงตรงก่อนนำไปสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง

๒. เครื่องบันทึกเสียง

๓. สมุดจดบันทึก

๔. ผู้ช่วยวิจัย จำนวน ๑ คน

๕. กล้องถ่ายภาพนิ่ง

๓.๓. การรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่วัดในเขตชุมชนตำบลชุมแพจัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุในรูปแบบต่างๆ ด้านเอกสาร งานวิชาการ และวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

๓.๔. ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาวิจัย ได้แก่

- เจ้าอาวาสในเขตตำบลชุมแพ	จำนวน ๗ รูป
- กรรมการวัดในเขตตำบลชุมแพ	จำนวน ๓ คน
- กลุ่มผู้สูงอายุ ชาย-หญิง	จำนวน ๑๐ คน
- จิตแพทย์เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	จำนวน ๒ คน
- บุตรหลานของกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา	จำนวน ๓ คน

รวมกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาทั้งสิ้น ๒๕ รูป/คน

การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ในกลุ่มเจ้าอาวาสวัดต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลชุมแพ ไวยาวัจกรหรือกรรมการวัด ในส่วนของกลุ่มผู้สูงอายุชาย-หญิง จิตแพทย์และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและบุตรหลานกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากรายชื่อให้ครบตามจำนวนที่ระบุไว้

๓.๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ เพื่อประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป

๔. สรุปผลการวิจัย

การส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมการรักษาโรคทางพระพุทธศาสนาสรุปได้ว่า แนวคิดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนเป็นระบบการรักษาสุขภาพที่ชุมชนท้องถิ่นคิดและทำงานให้เกิดขึ้นมีกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีนโยบายเป้าหมายตัวชี้วัดและกลวิธีที่ประชาชนเป็นผู้กำหนดเองภายใต้ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงตามสภาพแวดล้อมที่เป็นบริบทเชื่อมโยงกับสภาพทางสังคมการเมืองวัฒนธรรมท้องถิ่นและครอบครัวโดยใช้ทุนทางสังคมที่เป็นของตนเองมีรูปแบบการทำงานด้านสุขภาพแบบองค์รวมคือด้านกายจิตสังคมจิตวิญญาณผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีการกระตุ้นจากองค์กรภายนอกหรือภายในในการขับเคลื่อนกระบวนการ

พระพุทธศาสนากล่าวถึงการป้องกันโรคมกกว่าการรักษาคือใช้ปัญญาและวิธีการนอกจากการใช้ตัวยาผู้ปฏิบัติตามหลักศีลสมาธิปัญญาย่อมมีโรคน้อยไม่เป็นโรคทางใจตามความหมายทางพุทธศาสนาและทางจิตเวชพุทธวิธี๓ประการในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมได้แก่

๑. พุทธวิธีการดูแลรักษาและเสริมสร้างสุขภาพเช่นบริโภคอาหารที่มีประโยชน์พอประมาณการออกกำลังกายการพักผ่อน๒. พุทธวิธีบำบัดรักษาโรคใช้ยาสมุนไพรฉันทน์ (กิน) ไล่พอกทาหยอด๓. พุทธวิธีบำบัดด้วยพระธรรมโอสถซึ่งเป็นวิธีแห่งปัญญาเป็นสัจธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ปฏิบัติได้ด้วยตนเองเช่นการฟังธรรมการพิจารณาธรรมและปฏิบัติธรรมเป็นเหตุให้จิตผ่องใสผ่องคลายเป็นผลดีต่อสุขภาพการสวดสวดยายบทธรรมิใช่เพื่อความขลังศักดิ์สิทธิ์แต่เพื่อให้ผู้ป่วยเกิดการเรียนรู้เกิดปัญญาเข้าใจชีวิตและธรรมชาติของชีวิตที่ปรากฏในขณะเจ็บป่วยผู้ป่วยที่ฟังสัญญา๑๐หรือโพชฌงค์แล้วหายป่วยตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกล้วนเป็นพระอรหันต์การฟังสวดน่าจะเป็นการดึงพลังแห่งการตรัสรู้มารักษาอาพาธศาสตร์ทางจิตวิทยาเชื่อว่าผู้ไม่เครียดผ่องคลายร่างกายจะสร้างภูมิคุ้มกันสูงและส่งภูมิคุ้มกันต่อต้านโรคได้ในระดับสูงเป็นเหตุหนึ่งให้โรคทุเลาและหายได้ผู้ป่วยที่ฟังธรรมทั่วไปจิตใจสงบใส่ใจไปตามธรรมแม้กายจะไม่หายป่วยแต่ก็เสียชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ

ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพจะเห็นได้ว่า การส่งเสริมสุขภาพเป็นกระบวนการที่บุคคลครอบครัวและสังคมได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาเพื่อให้บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาพให้เห็นความสำคัญของการมีสุขภาพดีมีวิจรรย์ญาณในการเลือกวิธีปฏิบัติที่จะได้มาเป็นแนวทางในการสร้างเสริมสุขภาพมีการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพอย่างสม่ำเสมอและถาวรโดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องแหล่งบริการกระจายอย่างทั่วถึงมีความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการควบคุมสิ่งแวดล้อมเพื่อให้บุคคล

ครอบครัว ชุมชนสามารถป้องกันและหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนเป็นระบบการรักษาสุขภาพที่ชุมชนท้องถิ่นคิดและทำงานให้เกิดขึ้นมีกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีนโยบายเป้าหมายตัวชี้วัดและกลวิธีที่ประชาชนเป็นผู้กำหนดเองภายใต้ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงตามสภาพแวดล้อมที่เป็นบริบทเชื่อมโยงกับสภาพทางสังคมการเมืองวัฒนธรรมท้องถิ่นและครอบครัวโดยใช้ทุนทางสังคมที่เป็นของตนเองมีรูปแบบการทำงานด้านสุขภาพแบบองค์รวมคือด้านกายจิตสังคมจิตวิญญาณผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีการกระตุ้นจากองค์กรภายนอกหรือภายในในการขับเคลื่อนกระบวนการ ให้บริการสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรของรัฐได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานจากในรูปของสถานสงเคราะห์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีที่พึ่งพิงอุ่นใจได้ว่ารัฐไม่ทอดทิ้งและเป็นการตอบสนองความดีของผู้สูงอายุที่เคยทำประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติมาก่อนมาเป็นรูปแบบของบริการในระดับชุมชนการบริการในรูปของสถานสงเคราะห์ให้อยู่ในเขตจำกัดหรือผสมผสานกับกิจกรรมหลักอื่นๆโดยเน้นบทบาทของครอบครัวและชุมชนให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้นเป็นประการสำคัญดังนั้นแนวทางการดูแลผู้สูงอายุด้านการสังคมสงเคราะห์จึงสอดคล้องกับสาเหตุและปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมเป็นหลักให้การสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุตามสาเหตุและปัจจัยด้านร่างกายและจิตใจอีกด้วย แนวทางการดูแลผู้สูงอายุด้านการแพทย์และสาธารณสุขจัดเป็นการดูแลผู้สูงอายุด้านร่างกายทั้งในส่วนของการรักษาโรคและการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้สูงอายุ รวมทั้งสนับสนุนให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเพื่อการดูแลผู้สูงอายุทางจิตใจด้วย ผู้สูงอายุได้รับสิทธิตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ. ๒๕๔๖ โดยใช้ “กองทุนผู้สูงอายุ” ซึ่งเป็นเงินทุนหมุนเวียนที่รัฐบาลจัดสรรให้และมีผู้บริจาคสมทบสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครองส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติพ.ศ. ๒๕๔๖ ผู้สูงอายุจะได้รับบริการ๓ด้านคือ๑) การคุ้มครองโดยได้รับการพิทักษ์สิทธิการปกป้องคุ้มครองการสงเคราะห์และช่วยเหลือให้ได้รับความมั่นคงปลอดภัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดีเช่นได้รับการทางด้านการแพทย์การศึกษาการศาสนาและด้านสวัสดิการสังคมอื่นๆเป็นต้น๒) การส่งเสริมให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมและความสะดวกปลอดภัยในชีวิต๓) การสนับสนุนเพื่อให้มีการพัฒนาตนเองการพัฒนาสังคมผู้สูงอายุในชุมชนให้เข้มแข็งเช่นได้รับเบี้ยยังชีพได้รับช่วยเหลือค่าโดยสารพาหนะตามสมควรและได้รับการยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ราชการ เป็นต้น

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุของวัดพระพุทธศาสนาในชุมชนเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นในอดีต วัดเป็นสถาบันของพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญต่อสังคมมาอย่างยาวนาน เนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมในทุกรูปแบบ กล่าวคือ ๑. จัดเป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งบุตรมาอยู่รับใช้พระ รับการฝึกอบรมทาง

ศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น ๒. วัดเป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนมาขออาศัยเลี้ยงชีวิต๓. วัดเป็นสถานพยาบาลที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรู้ของคนในสมัยนั้น ๔. วัดเป็นที่พักของคนเดินทาง๕. วัดเป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม ๖. วัดเป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้าน ๗. วัดเป็นที่ไกลเกลียดชังพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ ๘. วัดเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ที่รวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ ตลอดจนเสมือนเป็นพิพิธภัณฑ์ ๙. วัดเป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัด หรือยืมไปใช้เมื่อคราวมีงาน ๑๐. วัดเป็นศูนย์กลางบริหารหรือการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน บอกแจ้งกิจการต่างๆ ๑๑. วัดเป็นที่ประกอบพิธีกรรม หรือให้บริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเครื่องผูกพันกับชีวิตของทุกๆ คนในระยะเวลาต่างๆ ของชีวิต

การมีส่วนร่วมต่อการส่งเสริมสุขภาพจิตเริ่มต้นจากครอบครัวพ่อแม่คนในครอบครัว ดูแลเอาใจใส่ ด้วยความรักปรารถนาดี และเห็นอกเห็นใจ เมื่อความเจ็บป่วยรุนแรง จึงพึ่งพาหมอพื้นบ้านซึ่งเป็นฆราวาสหรือพระภิกษุการดูแลรักษาส่วนใหญ่กระทำกันที่บ้านผู้ป่วยด้วยยาหรือสมุนไพรในท้องถิ่นไม่กังวลเรื่องค่าใช้จ่ายการรักษาเป็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลหมอพื้นบ้านช่วยเหลือรักษากว่าที่จะหายเป็นบรรยากาศอบอุ่นเป็นมิตรส่งเสริมสภาวะจิตใจผู้ป่วยเป็นอย่างดีพระสงฆ์จึงมีบทบาทเป็นที่พึ่งของประชาชนที่เจ็บป่วยในด้านการฟื้นฟูสภาพจิตใจให้มีความหวังที่จะหายหรือยอมรับสภาพความเจ็บป่วยลดความทุกข์ทางจิตใจสวดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผู้ป่วยเกิดความปิติยึดหลักธรรมเป็นที่พึ่งทางใจการปฏิบัติตามศาสนาและวัฒนธรรมแนวคิดทางการแพทย์สอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาส่งผลต่อการดำเนินชีวิตยามปกติ และยามเจ็บป่วยมีการป้องกันการเกิดโรคหลีกเลี่ยงจากความทุกข์หรือโรคด้วยการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติเข้าใจความเป็นไปแห่งธรรมชาติมนุษย์ส่งผลให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีนำหลักธรรมเรื่องศีล๕อริยสัจ๔ไตรลักษณ์และปฏิจจสมุปบาทเป็นต้นมาใช้ในการชีวิตประจำวันส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนนำมาสู่รูปแบบและวิธีการในการดูแลสุขภาพความเจ็บป่วยที่ประกอบด้วยความรักและปรารถนาดีต่อกัน

กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตที่มีต่อผู้สูงอายุของวัดชุมชนเทศบาลตำบลชุมแพ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่นวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ วิทยาทานแขนงต่างๆ เพื่อให้เด็กเยาวชน นักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไป สามารถเข้ามาศึกษาเล่าเรียนกันได้ เหมือนในอดีต เพื่อให้วัดเกิดความเข้มแข็ง และพุทธศาสนิกชนไม่ห่างไกลจากวัดมากเกินไป หน่วยงานภาครัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการวัดมากขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

และท้องถิ่น เป็นศูนย์กลาง การแลกเปลี่ยนความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพ การสาธิต การประดิษฐ์สิ่งของ เครื่องใช้จากวัสดุทางธรรมชาติ จัดสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกในการเรียน และจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความร่มรื่นสวยงาม เพื่อชักชวนให้คนเข้าวัดมากขึ้น จัดทำ “สวนสมุนไพรและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้พื้นที่วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านยาสมุนไพรและวิธีใช้แก่ผู้เยี่ยมชม ซึ่งหมายรวมถึง ประชาชนในชุมชน และผู้ที่มาท่องเที่ยว สัจจรณ์ผ่านไปมา นอกจากสร้างกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุแล้ว ยังเป็นการชักชวนคนเข้าวัดมากขึ้น ให้วัดเป็นศูนย์กลางการประชุมของคนในท้องถิ่น ทั้งการประชุมของอาสาสมัครหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน นักเรียน นักศึกษา และกลุ่มต่างๆ และเป็น ศูนย์อบรมประชาชนประจำตำบลที่แท้จริง มีการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ประชาชนได้ทำการค้าในบริเวณใกล้เคียง กระตุ้นเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น และสนับสนุนให้คนเข้าวัดมากขึ้น

การดูแลรักษาสุขอนามัยด้านสิ่งแวดล้อมสถานที่สาธารณูปโภคและโภชนาการ วัดมีการส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้การจัดกิจกรรมปลูกป่าเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นแล้ววัดยังมีการดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยของสถานที่และสาธารณูปโภค รวมทั้งสุขอนามัยด้านโภชนาการของวัดเป็นอย่างดีวัดมีการทำความสะอาดบริเวณวัดกุฎี ศาลาและอาคารอบรมธรรมจัดเครื่องนอนที่สะอาดแก่ผู้เข้ารับการอบรมทำให้บรรยากาศในวัดปลอดจากมลพิษและเชื้อโรคประชาชนที่มาติดต่อกับวัดจะได้รับความรู้ในการรักษาความสะอาดอนามัยจากป้ายนิเทศต่างๆ รวมถึงมียาแผนโบราณบริการและจำหน่ายมีคณะแม่ครัวทำอาหารที่สะอาดปลอดภัยถูกหลักอนามัยทำให้มั่นใจว่าผู้เข้ารับการอบรมจะได้รับอาหารที่สะอาดปลอดภัยจากเชื้อโรคนอกจากนี้ยังมีห้องน้ำห้องส้วมที่สะอาดเพียงพอต่อการบริการแต่ละองค์ที่ที่นำบุคลากรมาปฏิบัติธรรมก็จะมี การดูแลเรื่องอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการและเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม

๕. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาถึงบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านอื่นที่ยังไม่เคยมีการศึกษาเพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นการสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

๑) ควรมีการศึกษาการส่งเสริมสุขภาพกายเช่นลานกีฬาและกิจกรรมการออกกำลังกายที่หลากหลายเหมาะสมกับคนทุกเพศวัยให้มากขึ้น

๒) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงพัฒนาโครงการส่งเสริมบทบาทสุขภาพชุมชนของวัด

๓) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุในชุมชนของวัดด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

ปราชญ์บุญวงศ์วิโรจน์. สุขภาพจิตไทยพ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๐

พระมหาสมทรงสิรินธรและคณะ. บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕

ภัททันตะอาสาเถระธัมมาจริยะ. แนวนโยบายปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานผลการเสวนา บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานศาสนาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๒

(๒) วารสาร :

ฤทธิรงค์หาญรินทร์และสมพรรุ่งเรืองกลกิจ. การให้การปรึกษาแนวพุทธศาสนารายบุคคลในผู้ป่วยเรื้อรังที่มีภาวะซึมเศร้า. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑,

การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรสำนักงานทะเบียนท้องถิ่น
เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
Service Provision in Accordance With Four *Saṅgahavatthu-Dhammas* of
the Personnel of Registration office of KhonKean Municipality,
KhonKean Province

ณรงค์รัชช วัชรชัยตระกูล*
ดร.ปชาบดี แยมสุนทร ,ดร.ปัญญา คล้ายเดช**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร ๒) เปรียบเทียบการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่มาใช้บริการที่สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น จำนวน ๓๔๗ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๗๓ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) (Independent Samples) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการวิจัยแบบคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๕ คน โดยใช้วิธีการแบบเจาะจง ใช้การวิเคราะห์โดยการตีความสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๐$) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านทาน ($\bar{X} = ๓.๗๔$) และด้านสมานัตตตา ($\bar{X} = ๓.๖๒$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านอิตถจริยา ($\bar{X} = ๓.๓๖$) และด้านปิยวาจา ($\bar{X} = ๓.๒๘$)

๒. ประชาชนที่มี อายุ และประสบการณ์การใช้บริการ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรสำนักงานทะเบียนท้องถิ่น โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนผู้ให้บริการที่มีเพศ การศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความเห็นไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น (๑) ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลาและปลูกฝังค่านิยมด้านการเสียสละในการปฏิบัติงาน (๒) บุคลากรควรใช้วาจาสุภาพ อ่อนหวาน และให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานตลอดถึงประชาชนผู้มารับบริการ (๓) ควรส่งเสริมการเปิดมุมมองและปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีในการทำงานแก่บุคลากร (๔) ควรมีระเบียบวินัยรู้จักบทบาทในหน้าที่ของตน รักษาเวลาราชการ การเคารพผู้อื่นว่าดีกว่า การแต่งกายที่สุภาพเหมาะสมถูกกาลเทศะ รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ : หลักสังคหวัตถุ ๔,

Abstract

The aims of this research were 1) to study the service provision in accordance with four bases of social solidarity (Pāli: *saṅgahavatthu-dhamma*) of the personnel under the Registration Office of Khon Kean Municipality, Khon Kean province, 2) to compare the service provision in accordance with four bases of social solidarity of the personnel based on their personal factors and 3) to study the ways for improving the service provision. This study employed a mixture of research methodologies. For the quantitative research, the samples were 397 general public who came to use service at the Registration Office of Khon Kean Municipality, the tool used to collect data was a questionnaire with the reliability value at 0.973 and the data obtained were analyzed to find values of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test (Independent Samples). In the case of two independent variable groups, the statistics used to analyze the data was One Way ANOVA. For qualitative research, the in-depth interview form was used to ask five key informants selected by purposive sampling and the data was interpreted to find the conclusion.

The research results were as follows:

1) The overall score of the service provision in accordance with four bases of social solidarity of the personnel of the Registration Office of Khon Kean Municipality was at a high level ($\bar{X} = 3.50$). When the scores of each aspect were considered, it was found that the average statistic scores of opinions in the aspects of giving (Pāli: *dāna*) ($\bar{X} = 3.75$), equality consisting in

impartiality (Pāli: *samānattatā*) ($\bar{X}$ = 3.62) were at a high level. The average statistic scores of opinions in the aspects of useful conduct (Pāli: *atthacariyā*) ($\bar{X}$ = 3.36) and kindly speech (Pāli: *piyavācā*) ($\bar{X}$ = 3.28) were at the moderate level.

2) The population with the differences in ages, experience in service provision showed their opinions towards the service provision in accordance with four bases of social solidarity of the personnel of the Registration Office of Khon Kean Municipality differently with the statistic significance level at 0.05. This accepted the set hypothesis. Those with differences in gender, education and monthly incomes showed indifferent opinions. This denied the set hypothesis.

3) The ways to develop the quality of the service provision in accordance with four bases of social solidarity of the personnel of the Registration Office of Khon Kean Municipality, Khon Kean province were that (1) the personnel should be developed constantly and implanted the values of self dedication at work, (2) the personnel should use kindly speech and give encouragement to their colleagues, and the general public who come to use their service, (3) opening views and being optimistic at work should be created, (4) disciplines and awareness of self functions, time saving, senior respects, proper dressing and work responsibility should be created for the personnel.

Keyword: Saṅgahavatthu-Dhammas

๑. บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ของสังคมไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะนี้ ซึ่งเป็นยุคของกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ ทำให้เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นผลรวมไปถึงการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน การปกครองระบอบประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน รัฐบาลมีแนวคิดส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน เกิด

ความสนใจเข้าใจสภาพแวดล้อมของสังคมชุมชนรอบด้าน เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาและกำหนดนโยบาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

ในการบริหารงานองค์กรจำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันเป็นระบบทุนนิยม หรือบริโภคนิยมที่มีการแสวงหากำไรและมีการแข่งขันกันสูง เพื่อให้เหนือกว่าคู่แข่งทั้งในเชิงบริหารงานและการพัฒนาองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุผลตามนโยบายและเป้าหมายขององค์กรจึงมีหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารแบบเดิม เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการทำให้สามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้ ปัจจุบันมีนักวิชาการทางตะวันตกกำลังให้ความสนใจการประยุกต์ใช้หลักการทางพุทธศาสนากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยมีความเชื่อว่าการที่จะใช้หลักการวิธีการหรือเทคนิคการบริหารทางตะวันตกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เป็นหลักการที่ยึดถือกับวัตถุมามากกว่าจิตใจคนรวมทั้งมีผู้แพ้ผู้ชนะมีการแข่งขันสูงและมุ่งหวังผลกำไรมากเกินไป ปัจจุบันมีองค์กรใหม่เกิดขึ้นมากมายแต่ก็ล้มสลายในเวลาอันรวดเร็วเช่นเดียวกัน ขณะที่องค์กรของพุทธศาสนาซึ่งเกิดมานานกว่า ๒,๐๐๐ ปี เหตุใดจึงสามารถยืนหยัดมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจเข้าไปศึกษาว่า องค์กรพุทธศาสนามีการบริหารจัดการอย่างไร การใช้ธรรมะสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรได้จริงหรือไม่ จึงเป็นสิ่งที่ต้องการศึกษาค้นคว้า ให้รู้และเข้าใจเพื่อนำไปบูรณาการกับการให้บริการแก่ประชาชน

การบริหารงานส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ จะเห็นว่ารัฐบาลได้เริ่มตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานด้านการบริการ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน เพื่อตอบสนองความต้องการอันจะเป็นประโยชน์สุข

สภาพความเป็นจริงของการให้บริการแก่ประชาชนของสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ยังมีจุดด้อยต้องเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการให้บริการ กล่าวคือ จากการสังเกตเมื่อประชาชนมารับบริการแล้วไม่ค่อยได้รับความสนใจ ดูแลเอาใจใส่ หรือให้คำแนะนำปรึกษา การใช้กิริยาวาจาที่ไม่เหมาะสม ความเสมอภาคในการให้บริการ ตลอดจนความสะอาดภายในมีไม่ตรีจิตเท่าที่ควรจะได้รับ จึงทำให้ประชาชนเกิดความไม่ประทับใจและไม่ค่อยมีความสุขในการมาใช้บริการ ดังนั้น เพื่อให้การบริหารสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีประสิทธิภาพเป็นที่ประทับใจของผู้มาใช้บริการและปฏิสัมพันธ์ ผู้ให้บริการมีกิริยามารยาทที่ดีงาม ให้การบริการที่เสมอภาค รวดเร็ว เป็นกันเอง จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ถูกทาง

พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้เรียกว่า สังคหวัตถุ หมายถึงวิธีผูกใจคน พระองค์ตรัสว่า รถม้าแล่นไปได้เพราะมีลิ่มสลักคอยตรึงส่วนประกอบต่างๆ ของรถมาเข้าด้วยกัน ฉะนั้น คนในสังคมก็ฉะนั้น คือทำหน้าที่เป็นกาวใจเชื่อมประสานคนทั้งหลายเข้าด้วยกัน ลิ่มสลักดังกล่าวนี้คือ สังคหวัตถุที่นักบริหารจะสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงาน ไม่คิดกลั่นแกล้งใส่ร้ายป้ายสี ถ้าทำได้อย่างนี้ก็จะย่อมจะเป็นที่รักที่พอใจของทุกคนรอบข้างดังเช่นเรื่องของหัตถโกอุบาสก ชาวเมืองอาฬวีผู้มีสังคหวัตถุธรรมประจำใจ^๑ ประการสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ โอบอ้อมอารี (ทาน) วจีไพเราะ (ปิยวาจา) สงเคราะห์ประชาชน (อถจจริยา) วางตนเหมาะสม (สมานัตตตา)

หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน ประกอบด้วย ๑) ทาน ให้ปัน คือ ความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ การเสียสละ แบ่งปัน การช่วยเหลือสงเคราะห์ ตลอดจนการให้ความรู้ ความเข้าใจและศิลปวิทยา ๒) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว ๓) อถจจริยา ทำประโยชน์แก่กัน คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาคและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม ๔) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหามาให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน^๒

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการทำวิจัยเกี่ยวกับ “การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบงานราชการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนสืบไป

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้รับบริการ

๒. เพื่อเปรียบเทียบการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความเห็นของผู้รับบริการที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

^๑ อดิ.อภฺรฺก. (ไทย) ๒๓/๒๔/๒๖๗.

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘๒, (กรุงเทพมหานคร บริษัทพิมพ์สวย จำกัด ๒๕๕๐), หน้า ๒๕.

๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มารับบริการสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ช่วงเดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๗ จำนวน ๕๑,๘๑๓ คน^๒

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้มารับบริการที่สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น จำนวน ๓๙๗ คน โดยผู้วิจัยได้ทำการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน^๓ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบสะดวก ได้ดังนี้

สูตรทาโร ยามาเน

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = จำนวนขนาดตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา (๕๑,๘๑๓)

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (โดยในการศึกษาครั้งนี้กำหนดให้ที่ ๐.๐๕)

$$\text{จะได้ว่า } n = \frac{๕๑,๘๑๓}{๑ + (๕๑,๘๑๓ \times (๐.๐๕)^2)} = \frac{๕๑,๘๑๓}{๑ + ๕๑,๘๑๓ \times (๐.๐๐๒๕)} = \frac{๕๑,๘๑๓}{๑.๑๒๖๕๓๗๕} = ๓๙๖.๙๔ = ๓๙๗$$

๓. ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative) ได้แก่ ข้าราชการสำนักงานทะเบียนอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน ๕ คน โดยใช้เทคนิควิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่

๑. นายวินัย ศุภรัตน์ภิญโญ	หัวหน้างานทะเบียนราษฎร
๒. นายองอาจ อันทะโช	งานบัตรประจำตัวประชาชน

^๒ กองเลขานุการอำเภอชุมแพ, รายงานการประชุมประจำปี, ๒๕๕๘, เอกสารอัดสำเนา

^๓Yamane,1973, อ้างในธีรวิทย์ เอกกุล, ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, (อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓).

๓. นางสาวพร สุรัตพิพิธ หัวหน้างานส่งเสริมการเลือกตั้ง
๔. นางชนิดดา ปัตตะลาโพธิ์ นักจัดการงานทะเบียน
๕. นายเทพพิทักษ์ โคกสิตธา นักจัดการทะเบียนและบัตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการดังนี้

ลักษณะของเครื่องมือ

๑. แบบสอบถามมีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๖ ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ในการรับบริการ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต^๔ (Likert) จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน ๓๖ ข้อ

๒. แบบสัมภาษณ์มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยชื่อ ฉายา (นามสกุล) อายุ ตำแหน่ง และวัน เวลา ในการสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน ๖ ข้อ

การวัดค่าตัวแปรของแบบสอบถาม

๑) การวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วยการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

^๔ สุวรี ศิริโกการภิรมย์ , การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี , ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๐.

โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) คำตอบให้เลือก ๕ ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ตอบ ๕ หมายถึง มากที่สุด มีค่าคะแนนเท่ากับ ๕

ตอบ ๔ หมายถึง มาก มีค่าคะแนนเท่ากับ ๔

ตอบ ๓ หมายถึง ปานกลาง มีค่าคะแนนเท่ากับ ๓

ตอบ ๒ หมายถึง น้อย มีค่าคะแนนเท่ากับ ๒

ตอบ ๑ หมายถึง น้อยที่สุด มีค่าคะแนนเท่ากับ ๑

โดยเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย โดยกำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best)

ค่าเฉลี่ย ๔.๒๑ – ๕.๐๐ แปลว่า มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ๓.๔๑ – ๔.๒๐ แปลว่า มาก

ค่าเฉลี่ย ๒.๖๑ – ๓.๔๐ แปลว่า ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๑.๘๑ – ๒.๖๐ แปลว่า น้อย

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๘๐ แปลว่า น้อยที่สุด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) แบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากหัวหน้าศูนย์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตขอนแก่น ถึง นายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น

๒. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อนายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น เพื่อแจกแบบสอบถามกับผู้มาใช้บริการที่สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น

๓. ทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน ๓๙๗ ฉบับ โดยการให้เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการ แก่ผู้ให้บริการแจกให้แก่ผู้มาใช้บริการ

๔. ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว

๕. ตรวจสอบถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

๒) แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากหัวหน้าศูนย์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตขอนแก่น ถึง ผู้ให้ สัมภาษณ์

๒. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อผู้ให้สัมภาษณ์

๓. นัดหมายการสัมภาษณ์

๔. ดำเนินการสัมภาษณ์

๕. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

๑. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

๒. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลระดับการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

๑. ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) (Independent Samples) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม

๒. ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)^๕ ในกรณีตัวแปรต้นมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน (รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม)

^๕ชูศรี วงศ์รัตน์, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิตการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๖.

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๔๕ อายุตั้งแต่ ๖๑ ปีขึ้นไปจำนวน ๑๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๖๑ การศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๑๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕๑ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒๔ และใช้บริการ ตั้งแต่ ๒๑ ครั้ง ขึ้นไปจำนวน ๒๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๐๕

๒. การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

พบว่า การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านทาน ($\bar{X} = ๓.๗๔$) และด้านสมานัตตตา ($\bar{X} = ๓.๖๒$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านอรรถจริยา ($\bar{X} = ๓.๓๖$) และด้านปิยวาจา ($\bar{X} = ๓.๒๘$)

๓. ผลการทดสอบสมมติฐานคุณภาพการให้บริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่สำนักงานทะเบียน อำเภอเขาสมนกวาง จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้ดังนี้

๑) ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒) ประชาชนที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) ประชาชนที่มี การศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔) ประชาชนที่มี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕) ประชาชนที่มี ประสบการณ์การใช้บริการ ต่างกัน มีความคิดเห็นการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. แนวทางการพัฒนาการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากร สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

ด้านทาน พบว่า ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลาเรียนรู้และตามทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสามารถนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในองค์กรได้อย่างเหมาะสม ต้องมีการปลูกฝังค่านิยมด้านการเสียสละในการปฏิบัติงาน

ด้านปิยวาจา พบว่า บุคลากรในสำนักงานทุกระดับไม่ควรพูดจาด้วยอารมณ์ฉุนเฉียว หรือแสดงอาการที่ไม่พึงพอใจในขณะสนทนา ควรใช้วาจาสุภาพ อ่อนหวาน และให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานตลอดถึงประชาชนผู้มารับบริการ รู้จักใช้คำพูดที่เหมาะสมถูกกาลเทศะ และถูกกับบุคคล เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความประทับใจดังเจตนารมณ์ขององค์กรจะให้บริการด้วยไมตรี แสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการให้บริการ รักษามารยาท พูดด้วยน้ำเสียง และคำพูดที่สุภาพนุ่มนวล

ด้านอัตถจริยา พบว่า ควรส่งเสริมการเปิดมุมมองและปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีในการทำงานแก่บุคลากร สร้างประโยชน์ให้กับคนอื่นด้วย ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีน้ำใจไมตรีต่อกัน เห็นอะไรช่วยได้ก็ช่วยไม่นิ่งเฉยดูตาย ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น รู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทรมานร่างกายในการช่วยเหลือผู้อื่นแก้ไข้ปัญหาต่างๆ

ด้านสมานัตตตา พบว่า บุคลากรในหน่วยงานต้องมีระเบียบวินัยรู้จักบทบาทในหน้าที่ของตน รักษาเวลาราชการ การเคารพผู้อาวุโสกว่า การแต่งกายที่สุภาพเหมาะสมถูกกาลเทศะเมื่อประชาชนมาติดต่อราชการจึงจะเกิดความพึงพอใจในการบริการ ให้บริการด้วยความไว้วางใจ เสมอภาคเท่าเทียมกัน และให้ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนด้วยความสำนึกรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน และพร้อมรับการตรวจสอบในทุกขั้นตอนโดยสามารถแสดงให้สาธารณะชนรับทราบได้ตลอดเวลา

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยได้แนวทางในการพัฒนาที่ใช้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/เชิงปฏิบัติการ และใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ควรสร้างความไว้วางใจและพึงพอใจแก่ประชาชนโดยการสื่อสารที่ดีและเป็นประโยชน์ ด้วยถ้อยคำที่เหมาะสม

๒) ควรมีการพัฒนาและฝึกอบรมการใช้คำพูดที่สุภาพและแสดงอาการที่เหมาะสมต่อประชาชน

๓) เจ้าหน้าที่ควรมีน้ำใจไมตรีจิตที่ดีต่อประชาชน ไม่ควรไม่นิ่งดูตายเมื่อประชาชนต้องการความช่วยเหลือ

๔) ควรมีการกำหนดนโยบายในการให้บริการแก่ผู้มารับบริการทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) บุคลากรทุกคนต้องมีความตั้งใจและเอาใจใส่ให้บริการด้วยความถูกต้องรวดเร็วและเป็นกันเอง

๒) บุคลากรควรพูดจาและแสดงออกถึงความจริงใจ ไม่มีการเสแสร้งต่อประชาชน

๓) บุคลากรควรศึกษาเกี่ยวกับข้อกฎหมายและระเบียบขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้การให้คำอธิบาย ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

๔) บุคลากรทุกท่านควรให้บริการกับประชาชนที่มาใช้บริการเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกฐานะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในกลุ่มองค์กรต่างๆ ให้กว้างและหลากหลายทั้งภาครัฐ และเอกชนมากขึ้น

๒) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนด้านความเสมอภาคกับการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรของสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๓. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของบุคลากรของสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมญูชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๘๒. กรุงเทพมหานคร บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.

กองเลขานุการอำเภอชุมแพ. รายงานการประชุมประจำปี. ๒๕๕๘, เอกสารอัดสำเนา.

Yamane.1973 อ่างในธีรวุฒิ เอกกุล, **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุดรราชธานี : สถาบันราชภัฏอุดรราชธานี, ๒๕๔๓.

สุวรี ศิริโกการภิรมย์ .**การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิตการพิมพ์, ๒๕๔๑.

การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน
ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายPerformance role of the Village Committee in Maung Nong Khai district,
Nong Khai

รัฐดิพร ศิริศรี*

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำบลที่อยู่ ต่างกัน ฯลฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน ๓๔๔ คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดแบบโดยสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .๙๐ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test และ F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้านพบว่า บทบาทอยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน คือ ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๕ ด้าน คือ ด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๒. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีบทบาท ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีอายุและตำบลที่อยู่ต่างกัน โดยรวมมีบทบาทแตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

** อาจารย์คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

๔. คณะกรรมการหมู่บ้าน มีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้
ควรมีการส่งเสริมการจัดสวัสดิการต่างๆ ของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน
รวมกลุ่มสินค้าโอท็อปในหมู่บ้าน ควรมีการร่วมบูรณาการในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
ควรมีการดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน ควรมีการ
ส่งเสริมและสนับสนุนบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมในหมู่บ้าน ควรมีการประสานงานและ
ติดตามการทำงานของคณะทำงานด้านต่างๆ

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่

Abstract

This research aims to study the performance of duties by the village committee. To compare the role of village councils in Maung Nong Khai. Nong Khai, sex, age, education district is different, and the way the study was the village of 344 people by the size and the formula of Taro Yamane tools used. the data collection was a questionnaire about values. This is a conviction. 90 analyzed by percentage, average, standard deviation. The hypotheses were tested by t- test and F-test determines the level of statistical significance. 05

The research result was found as follows:

1. Perform the role of village councils in the city of Nong Khai. Nong Khai were on duty on the role of village councils in Maung Nong Khai. Nong Khai Overall is moderate Identification was found that Role in many aspects: the first village development plan. The average level of five aspects: Director of Administrative and maintain order. The promotion of economic, social, environmental, and public health. And education Religion and Culture.
2. Comparison of the performance of duties by the Board of Khai village in the district. Nong Khai, sex and education level, as well as play a role. not different The static level. 05
3. Comparison of the performance of duties by the Board of Khai village in the district. Age and place of the offense as a whole has a different role. The static level. 05
4. Village Council Problems and suggestions about the duty should be to promote the welfare of the villages should be encouraged and supported integration OTOP Village. There should be a joint integrated development plan

for the village. Care should be taken to make people obey the laws and regulations of the village. Should encourage and support the maintenance culture in the village. Should coordinate and monitor the work of the working areas.

Keyword: Role

๑. บทนำ

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีหลายประการซึ่งมีที่มาจากกฎหมายหลายฉบับ ได้แก่ ๑) การกิจตามอำนาจหน้าที่ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๘ ตรี วรรคสอง คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และวรรคสามให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน ๒) การกิจตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ อำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๐ ให้อำนาจไว้ ๓) การกิจงานตามนโยบายของรัฐ คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ปฏิบัติงานตามมติของนายกรัฐมนตรีสั่งการในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม ๔) การกิจงานประจำกระทรวง ทบวง กรม คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ของทุกกระทรวง ทบวง กรม โดยสั่งการผ่าน จังหวัด และอำเภอ และ ๕) การกิจเฉพาะตามลักษณะพื้นที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหรือผู้แทนของประชาชน ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างของลักษณะโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตาม ภูมิประเทศ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ^๑ คู่มือการปฏิบัติหน้าที่

จากการที่หน่วยงานภาครัฐ ได้ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาประสิทธิภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้สามารถเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ แต่ในความเป็นจริงนโยบาย โครงการ กิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น พังจะเริ่มเป็นรูปเป็นร่างหลังจากการออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้านการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ บางนโยบายก็ไม่สามารถทำได้ การ

^๑ กรมการปกครอง, คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน, (กรุงเทพฯ : สำนักบริหารการปกครองท้องที่, ๒๕๕๗), หน้า ๑

ประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ยังไม่ทั่วถึง การพัฒนาประสิทธิภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่ผ่านมาได้ดำเนินการไปหลากหลายวิธี อาทิ การฝึกอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจ การตั้งชุดปฏิบัติการประจำตำบล ประกอบด้วยข้าราชการจากหน่วยงานต่างๆ เป็นพี่เลี้ยงในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การพัฒนาโดยใช้แนวทางดังกล่าวอาจจะยังไม่สามารถพัฒนาประสิทธิภาพของคณะกรรมการหมู่บ้านได้อย่างเพียงพอ หรืออาจไม่ยั่งยืน กล่าวคือ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ การพัฒนาประสิทธิภาพของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงถือเป็นงานสำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันพัฒนา เพื่อให้คณะกรรมการชุดนี้ทำงานได้เต็มความสามารถ และเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้าน อันเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยต่อไป

อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๑๔ ตำบล ๑๔๗ หมู่บ้าน มีบุคลากรที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น ๒,๔๐๙ คน บางส่วนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ไม่ได้รับการอบรมขาดแรงจูงใจ ขาดการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน มีองค์กรซ้ำซ้อนจากหน่วยงานอื่นทำให้บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านไม่บรรลุเป้าหมายอาจส่งผลให้ไม่ได้ผลงานตามนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านของอำเภอเมืองหนองคาย เพื่อพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการหมู่บ้าน และนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
๒. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำบลที่อยู่แตกต่างกัน
๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำบลที่อยู่ต่างกัน

ฯลฯ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน ๑๔ ตำบล ๑๔๗ หมู่บ้าน จำนวน ๒,๔๐๙ คน^๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน ๓๔๔ คน ได้จากการใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือไมโครคอมพิวเตอร์โปรแกรมสถิติทางสังคมศาสตร์สำเร็จรูปในการคำนวณ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปสถิตินี้ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบสมมติฐานใช้หาค่า T-test F-test ข้อเสนอแนะใช้การแจกแจงความถี่ และนำเสนอโดยการพรรณนาความ

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า บทบาทอยู่ในระดับมาก ๑ ด้าน คือ ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน บทบาทอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน ๕ ด้าน คือ ด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย รองลงมา ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ รองลงมา ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และ ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม)

๒. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมมีบทบาท ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีอายุต่างกัน โดยรวมมีบทบาท ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีบทบาทไม่แตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีตำบลที่อยู่ต่างกัน โดยรวมมีบทบาทแตกต่างกัน ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๖. คณะกรรมการหมู่บ้าน มีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมการจัดสวัสดิการต่างๆ ของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน

^๒ ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองหนองคาย, เมษายน ๒๕๕๙.

รวมกลุ่มสินค้าโอท็อปในหมู่บ้าน ควรมีการร่วมบูรณาการในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ควรมีการดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมในหมู่บ้าน ควรมีการประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงานด้านต่างๆ

๕. อภิปรายผลการวิจัย

การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ระเบียบเดียวกัน คือ ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้านการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณ มาลี^๓ ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบทบาท หน้าที่ ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ๑) การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบทบาทหน้าที่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัด มหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับ มาก ๑ ด้าน คือ ด้านปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย การปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ ๒) ผลการปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษาและระยะเวลาใน การดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษาและ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวรรณ พิพัฒน์ชัยกร^๔ ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของ ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ๑) ผู้ใหญ่บ้านมีการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการอำนวยความสะดวกให้กับ

^๓ สุวรรณ มาลี, “การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบาทหน้าที่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม), ๒๕๕๑.

^๔ วิลาวรรณ พิพัฒน์ชัยกร, “การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนาเชือก จังหวัด มหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม), ๒๕๕๗.

ประชาชน ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการบริการ และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม โดยมีประเด็นที่การปฏิบัติมากใน แต่ละด้านดังนี้ คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่ การสอดส่องดูแลให้ประชาชนในหมู่บ้านไม่ซื้อขายยาเสพติด เช่น ยาบ้า ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนในหมู่บ้านเป็นคนดีมีคุณธรรม ด้านการอำนวยความสะดวกให้ประชาชน ได้แก่ การนำประชาชนประกอบกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ด้านการบริการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารการให้ ประชาชนในหมู่บ้านทราบ ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุด โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ การ สนับสนุนด้านการจัดทำสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน ในด้านการพาณิชย์กรรม การพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในด้านอุตสาหกรรม และการจัดตั้งสาธารณประโยชน์แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ๒) ประชาชนเพศหญิงเห็นว่าผู้ใหญ่บ้านมีการปฏิบัติงานสูงกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๑ ทั้งโดยรวมและรายด้าน ส่วนประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำบลที่อยู่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบทางสถิติระดับปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำบลที่อยู่แตกต่างกัน โดยรวมพบว่า

๑. คณะกรรมการหมู่บ้าน ที่มีเพศ แตกต่างกันมีบทบาทไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงกับสมมุติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การปฏิบัติหน้าที่ใช้มาตรฐานเดียวกัน คือ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งบทบาทไม่ได้เน้นหรือเจาะจงเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของเชียงแหลม สืบสมุทร^๕ เรื่อง บทบาทของปลัดอำเภอในการดำเนินงานตาม นโยบายในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่ประชาชน เฉพาะกรณีศึกษาอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้ใหญ่บ้านโดยรวมและจำแนกเพศอายุการศึกษาค่าตอบแทน และระยะเวลา ดำรงตำแหน่ง เห็นว่า ปลัดอำเภอมีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ให้แก่ประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ผู้ใหญ่บ้านที่ดำรงตำแหน่งทั้งกำนันและ ผู้ใหญ่บ้าน ที่รับค่าตอบแทน ๘,๐๐๐ บาท และผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุน้อยกว่า ๓๐ ปีเห็นว่าปลัดอำเภอมี

^๕ เชียงแหลม สืบสมุทร, “บทบาทของปลัดอำเภอ ในการดำเนินงานตามนโยบายอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่ประชาชน เฉพาะกรณีศึกษา อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๕๓.

บทบาทอยู่ในระดับมาก สำหรับ ผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศอายุการศึกษาค่าตอบแทน และระยะเวลา ดำรงตำแหน่งต่างกัน เห็นว่าปลัด อำเภอมีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบาย อำนวนัย ความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

๒. คณะกรรมการหมู่บ้านที่มีอายุแตกต่างกัน มีบทบาทแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับสมมุติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะกรรมการที่มีอายุต่างกันมีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกันอาจเกิดจากช่วงอายุของแต่ละวัยมีความคิดเห็นต่างกั้กันดังนั้นจึงปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับสุวรรณ มาลี ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบทบาท หน้าที่ ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม เมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษาและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน พบว่า กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษาและ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ไม่แตกต่างกัน

๓. คณะกรรมการหมู่บ้าน ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีบทบาทไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงกับสมมุติฐานทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การปฏิบัติหน้าที่ใช้มาตรฐานเดียวกันถึงแม้ว่าระดับการศึกษาจะแตกต่างกันแต่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับเสียงแหลม สืบสมุทธ เรื่อง บทบาทของปลัดอำเภอในการดำเนินงานตาม นโยบายในการอำนวนัยความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน เฉพาะกรณีศึกษาอำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวมและจำแนกเพศอายุการศึกษาค่าตอบแทน และระยะเวลา ดำรงตำแหน่ง เห็นว่าปลัดอำเภอมีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายอำนวนัยความเป็นธรรม ให้แก่ประชาชน สำหรับ ผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศอายุการศึกษาค่าตอบแทน และระยะเวลา ดำรงตำแหน่งต่างกัน เห็นว่าปลัด อำเภอมีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายอำนวนัย ความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

๔. คณะกรรมการหมู่บ้าน ที่มีตำบลที่อยู่ แตกต่างกันมีบทบาทแตกต่างกัน ซึ่งตรงกับสมมุติฐาน อาจเป็นเพราะว่า การปฏิบัติหน้าที่ใช้มาตรฐานเดียวกัน ไม่ได้ยึดถือว่าปฏิบัติหน้าที่ในตำบลใดตำบลหนึ่ง ซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๕๑

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ด้านอำนวยการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงาน ด้านต่างๆ และควรมีการรับจ่ายและเก็บรักษาเงิน ทรัพย์สินของหมู่บ้าน

๒. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน

๓. ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้ ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้าน และควรมีการร่วมบูรณาการในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

๔. ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประกอบอาชีพในหมู่บ้าน และควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนรวมกลุ่มสินค้าโอท็อปในหมู่บ้าน

๕. ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมให้การสงเคราะห์ผู้ยากจน และ ควรมีการส่งเสริมการจัดสวัสดิการต่างๆ ของหมู่บ้าน

๖. ด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในหมู่บ้านรักษาจารีตประเพณี และควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมในหมู่บ้าน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กรมการปกครอง. **คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๕๗.

(๒) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

สุวรรณ มาลี. “การปฏิบัติงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามบทบาทหน้าที่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑.

วิลาวรรณ พิพัฒน์ชัยกร. “การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๗.

เชียงใหม่ สืบสมุทร. “บทบาทของปลัดอำเภอ ในการดำเนินงานตามนโยบายอำนวยความสะดวก
เป็นธรรม ให้แก่ประชาชน เฉพาะกรณีศึกษา อำเภอแกด้า จังหวัดมหาสารคาม”.
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, ๒๕๕๓.

การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข
อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคายThe Studying of Performance Standards of Darnsrisuk Sub-district
Administration Organization, Photak District, Nongkhai Province

เพ็ญพักตร์ ศรีบุตตา*

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ, ดร.ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการ เปรียบเทียบความคิดเห็นประชาชนต่อมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข ที่มีเพศ อาชีพ และหมู่บ้านต่างกัน และข้อเสนอแนะต่อมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๙ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า ซึ่งมีความเชื่อมั่น .๘๘ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test และ F-test (One-Way ANOVA) นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ผลการวิจัยพบว่า

๑. มาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน คือ ด้านความเท่าเทียมและเป็นธรรม ด้านความเข้าใจในการแก้ไขข้อผิดพลาด ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม และด้านกำหนดข้อมูลข่าวสารและการเปิดเผย มีความคิดเห็นอยู่ระดับปานกลาง จำนวน ๓ ด้าน คือ ด้านความสุภาพและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านมาตรฐานของการบริการ และด้านทางเลือกในการปรึกษาหารือ

๒. มาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุขอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ และหมู่บ้านต่างกัน โดยรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกัน

๓. ประชาชน มีข้อเสนอแนะ การบริการควรตรวจสอบและประเมินได้อย่างเป็นรูปธรรม ควรมีขั้นตอน ระเบียบ แบบฟอร์มในการให้บริการชัดเจน เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือก

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

** อาจารย์คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ปฏิบัติ ควรให้บริการด้วยความสุภาพ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ควรมีการจัดให้มีการปรึกษาหารือกับประชาชนในรูปแบบต่างๆ เป็นประจำ ควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือกในบริการได้หลายวิธีการและหลายสถานที่ ควรให้เจ้าหน้าที่ทุกคนติดป้ายชื่อขณะดำเนินการให้บริการ เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการผิดพลาดต้องขอโทษและแก้ไขข้อผิดพลาดให้ถูกต้อง

คำสำคัญ : มาตรฐานการปฏิบัติราชการ

Abstract

This research aims to study and to compare the performance standards of Darnsrisuk Sub-district Administration Organization, Photak District, Nongkhai province according to people's opinion classified by gender, occupation and villages, including the useful suggestion about performance. The sample was 359 people living at Darnsrisuk Sub-district administrative organization. The instrument was the five rating scale questionnaire. The statistics were frequency, percentage, standard deviation, t- test (Independent sample) and F-test (One-Way ANOVA) to determine the statistical significance level. 05.

The research result was found as follows:

1. The performance standards of Darnsrisuk Sub-district Administration Organization, Photak District, Nongkhai province according to people opinion as overall were high level, considering each aspect there were high level for four and moderate for three, ranking mean from highest to lowest were; the understanding of the error, the location and environment and determine, the information and disclosure, the politeness and help each other, the standard of service, and the options for consultation respectively.
2. The performance standards of Darnsrisuk Sub-district Administration Organization, Photak District, Nongkhai province according to people's opinion classified by gender and villages as overall was indifferent, however classified by occupation was different by statistical significant at .05 levels.
3. The useful suggestions found that; there should have a concrete monitoring and evaluation should form an orderly step in providing clear, the authorities should not discriminate should serve with courtesy, and good

human relations Should provide for consultation with the public in various forms on a regular basis, there should be an opportunity for people to opt-in service in many ways and many places. All staff should be labeled at the time of service. The officer made a mistake, apologize and fix it properly.

Keyword : Standard of government

๑. บทนำ

การบริหารภาครัฐแนวใหม่ New Public Management : NPM เป็นการบูรณาการซึ่งเน้นผลประโยชน์ประชาชน ผลสัมฤทธิ์ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมถึงการอำนวยความสะดวกแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดบริการเดียว One Stop Service : OSS และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Government) คือหลักคุณธรรม นิติธรรม คัมค่า โปร่งใสตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของรัฐประชาชน และประชาสังคม ภาครัฐจึงต้องปรับตัวให้ทันกับกระแสโลกาภิวัตน์และความต้องการของประชาชน โดยนำหลักทรงงาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เข้าใจ คือ การเข้าใจเป้าหมาย ความต้องการของประชาชน เข้าถึงคือ การเข้าถึงเป้าหมาย พื้นที่ ปัญหา สภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกจุด พัฒนาคือ การที่ผู้ปฏิบัติมีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม เมื่อเข้าใจและเข้าถึงแล้ว ก็จะเกิดการพัฒนาด้านภาษา ความรู้ ประสบการณ์ โดยมีองค์ความรู้มาต่อยอด เมื่อได้แนวคิด Paradigm ใหม่ ๆ และนวัตกรรม (Innovation) ใหม่ เพื่อต่อยอดความรู้เดิมโดยการช่วยแก้ไขและปรับปรุงคุณภาพ รวมถึงสามารถให้ข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปปฏิบัติ ซึ่งความต้องการและ ความคาดหวังดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปตามกระแส การเปลี่ยนของโลก จึงจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพให้สนองความต้องการดังกล่าวแต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ถ่วงนัย เนื่องจากความต้องการของประชาชนมีหลากหลายและซับซ้อน ยิ่งไปกว่านั้นการดำเนินการดังกล่าวของภาครัฐจะต้องได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการต่างๆ ในการปรับปรุงการบริการ ให้มีประสิทธิภาพ^๑

การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตามมาตรฐานการปฏิบัติราชการซึ่งถูกกำหนดไว้ ๗ ประการ ดังนี้ ๑) มาตรฐานของการบริการ ๒) กำหนดข้อมูลข่าวสารและการเปิดเผย ๓) ทางเลือกในการบริหารหรือ ๔) ความสุภาพและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ๕) ความเข้าใจในการแก้ไขข้อผิดพลาด ๖) ประสิทธิภาพและความคุ้มค่า และ ๗) สถานที่และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเจ้าหน้าที่ยังปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ทำให้ประชาชนไม่ได้รับบริการตาม

^๑สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, **ความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๕๒), ๕-๗

มาตรฐาน และเกิดความไม่พึงพอใจ ส่งผลให้เกิดการร้องเรียน ซึ่งจากการรวบรวมสถิติเรื่องร้องเรียนขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๘ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๕๙ พบว่า มีประชาชนร้องเรียนเรื่องการให้บริการเป็นจำนวนมาก เรื่องที่ร้องเรียนส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติการรับบริการ ความไม่เป็นธรรมในการรับบริการ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อประชาชนที่มาใช้บริการไม่เท่าเทียมกัน สถานที่ไม่เพียงพอ

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการให้บริการ จึงมีความสนใจที่จะศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาในการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ให้ตอบสนอง ความต้องการ และให้ประชาชนได้รับความพึงพอใจมากที่สุด

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับการศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

๒. เพื่อเปรียบเทียบการศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย จำแนกตาม เพศ อาชีพ และหมู่บ้าน

๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๓,๔๙๕ คน (องค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐๐ คน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบบปลายปิดและแบบปลายเปิด แบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้ ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อาชีพ และ หมู่บ้าน ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย โดยแบ่งระดับการมีมาตรฐานแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert)

^๒ Yamane Taro, *Statistic an Introductory Analysis*, 3rded, (New York : Harper & Row, 1973), p 727.

มี ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน ๓๕ ข้อ และตอนที่ ๓ เป็นข้อเสนอแนะต่อปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบราก การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบสมมติฐานใช้ t-test ทดสอบเพช และ F-test ทดสอบอาชีฟและหมู่บ้าน โดยกำหนดนัยสำคัญในการทดสอบที่ระดับ .๐๕ กรณีพบความแตกต่างผู้ศึกษาได้เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Scheffe สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอโดยการพรรณนาความ

๔. สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย สรุปผลได้ดังนี้

๑. การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นศรีสุข รายด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๓.๕๑$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีมาตรฐานอยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านความเท่าเทียมและเป็นธรรม ($\bar{x} = ๓.๖๙$) ด้านความเข้าใจในการแก้ไขข้อผิดพลาด ($\bar{x} = ๓.๖๖$) รองลงมา ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = ๓.๖๓$) และ ด้านกำหนดข้อมูลข่าวสารและการเปิดเผย ($\bar{x} = ๓.๖๒$) มีความคิดเห็นอยู่ระดับปานกลาง จำนวน ๓ ด้าน คือ ด้านความสุภาพและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ($\bar{x} = ๓.๔๙$) รองลงมา ด้านมาตรฐานของการบริการ ($\bar{x} = ๓.๓๐$) และ ด้านทางเลือกในการปรึกษาหารือ ($\bar{x} = ๓.๒๒$)

๒. ผลการเปรียบเทียบการศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศต่างกัน โดยรวมมีมาตรฐานไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผลการเปรียบเทียบการศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ที่มีอาชีพต่างกัน โดยรวมมีมาตรฐานไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔. ผลการเปรียบเทียบการศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ที่มีหมู่บ้านต่างกัน โดยรวมมีมาตรฐานไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๕. ประชาชนตำบลต้นศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย มีข้อเสนอแนะดังนี้ การบริการควรตรวจสอบและประเมินได้อย่างเป็นรูปธรรม ควรมีขั้นตอน ระเบียบ

แบบฟอร์ม ในการให้บริการชัดเจน เจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติ ควรให้บริการด้วยความสุภาพ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ควรมีการจัดให้มีการปรึกษาหารือกับประชาชนในรูปแบบต่างๆ เป็นประจำ ควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือกในบริการได้หลายวิธีการ และหลายสถานที่ ควรให้เจ้าหน้าที่ทุกคนติดป้ายชื่อขณะดำเนินการให้บริการ เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการผิดพลาดต้องขอโทษและแก้ไขข้อผิดพลาดให้ถูกต้อง

๕. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย อภิปรายผลดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก อยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยพบว่า การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุข โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลด่านศรีสุขปฏิบัติตามหน้าที่ตามมาตรฐานการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของไพวัลย์ ชลาลัย^๓ ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของพนักงานเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ผลการศึกษพบว่า โดยภาพรวม ระดับความพึงพอใจในการให้บริการของพนักงานเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์เพ็ญ สว่างศรี^๔ ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานบุคคลตามทัศนะของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ๑) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมีทัศนะเกี่ยวกับระดับปัญหาการบริหารงานบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน คือ ด้านการบำรุงรักษาบุคลากร และด้านการพัฒนาบุคลากร มีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ด้าน คือ ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง และมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ๑) ด้าน คือ ด้านการให้บุคลากรพ้นจากงาน ๒) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเพศ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานและขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน มีทัศนะต่อปัญหาการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ๓) แนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานบุคคล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมีข้อเสนอแนะโดยสรุป

^๓ ไพวัลย์ ชลาลัย, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของพนักงานเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด”, ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๕๐.

^๔ จันทร์เพ็ญ สว่างศรี, “ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานบุคคลตามทัศนะของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดมหาสารคาม”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๕๑.

คือ ควรเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกทราบกระบวนการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี ควรส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ และควรจัดประชุมชี้แจงระเบียบให้บุคลากรได้ทราบและเข้าใจถึงการให้บุคลากรพ้นจากงาน

สมมติฐานที่ ๒ การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก ที่มีเพศต่างกัน มีมาตรฐานต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน โดยรวมมีมาตรฐานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานทั้งนี้ อาจเกิดจาก เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข ให้บริการประชาชนทุกเพศ ให้มีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับสภาวะรัตน สุกสิริโชติ^๕ การพัฒนาสมรรถนะหลักของพนักงานส่วนตำบล อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า ๑) สมรรถนะหลักของพนักงานส่วนตำบล ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พนักงานมีความรับผิดชอบในงานที่รับผิดชอบและพยายามปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา ด้านการบริการที่ดี พนักงานให้การบริการที่เป็นมิตร สุภาพ เต็มใจต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดี และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้รับบริการด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ พนักงานพัฒนาความรู้ความสามารถของตนให้ดียิ่งขึ้น ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม พนักงานปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต ถูกต้องตามกฎหมาย และระเบียบวินัย และด้านการทำงานเป็นทีม พนักงานให้การสนับสนุนการตัดสินใจของทีม และทำงานในส่วนที่ตนได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ๒) ปัญหาในการพัฒนาสมรรถนะของพนักงานส่วนตำบล พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ พนักงานมีภาระงานที่รับผิดชอบมากเกินไป ด้านบริการที่ดี พนักงานขาดความรู้เรื่องที่จะให้บริการด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ พนักงานมีภาระงานมากไม่มีเวลาหาความรู้ ความชำนาญเพิ่มเติม ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม พนักงานขาดจริยธรรมเพราะเห็นแก่พวกพ้อง และด้านการทำงานเป็นทีม พนักงานขาดสัมพันธภาพที่ดีในการทำงาน ๓) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของพนักงานส่วนตำบลที่สำคัญและรายด้าน พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผู้บังคับบัญชาควรเพิ่มการดูแลควบคุม การปฏิบัติงาน ด้านบริการที่ดี ควรจัดประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติการให้บริการด้าน การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ควรจัดฝึกอบรมเพิ่มความรู้และทักษะ ในการปฏิบัติงาน ยิ่งขึ้น ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม ควรมีการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ วินัยอย่างเคร่งครัด และด้านการทำงานเป็นทีม ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรม

^๕ สภาวะรัตน สุกสิริโชติ, “การพัฒนาสมรรถนะหลักของพนักงานส่วนตำบล อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก”, การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

สมมติฐานที่ ๓ การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก ที่มีอาชีพต่างกัน มีมาตรฐานต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน โดยรวมมีมาตรฐานแตกต่างกัน ซึ่งเป็นตามสมมติฐานที่นี้อาจเกิดจาก เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข ให้บริการประชาชนอาจมีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวกับอาชีพของแต่ละคนทำให้การบริการแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของเตือนใจ ดวงแก้ว^๖ ศึกษาการพัฒนาศักยภาพในการทำงานของข้าราชการกลุ่มงานมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ๑) ศักยภาพการทำงานของข้าราชการ มีศักยภาพในการปฏิบัติงานสำเร็จตามเป้าหมายมี ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่ากับค่าตอบแทน และมีความสุขในการทำงาน ส่วน เรื่องที่มีศักยภาพต่ำคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจ การไม่รายงานการ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับระเบียบการบริหารบุคคลส่วนท้องถิ่น ๒) แนวทางการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงาน พบว่าควรพัฒนาบริหารงานให้เป็นไป ตามโครงสร้างอำนาจหน้าที่ ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ความสามารถอยู่เสมอ มีบทบาทในการพัฒนาการปฏิบัติงาน รวมทั้งพัฒนารูปแบบ การประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในหน่วยงานทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการทำงาน

สมมติฐานที่ ๔ การศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก ที่มีหมู่บ้านต่างกัน มีมาตรฐานต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนที่มีหมู่บ้านต่างกัน โดยรวมมีมาตรฐานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่นี้อาจเกิดจาก เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุขปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ และไม่เลือกปฏิบัติการ ผลการวิจัย สอดคล้องกับอรุณี ดวงอำไพ^๗ ศึกษาเรื่อง อุปสรรคและความพึงพอใจการบริหารงานคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรีผลจากการวิจัยพบว่า ระดับความ คิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและความพึงพอใจการบริหารงานคลังในการบริหารการคลังขององค์การในภาพรวมของทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มีอายุและระยะเวลาการทำงานต่างกัน มีการบริหารงานด้านการคลังแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในภาพรวมและ

^๖เตือนใจ ดวงแก้ว, การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, (ชลบุรี : สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑), ๔๒

^๗อรุณี ดวงอำไพ, “ปัญหาอุปสรรคและความพึงพอใจการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี”, ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์), ๒๕๕๒.

รายด้าน ด้านการบริหารงานขององค์กร ด้านระบบ บัญชีขององค์กร ด้านระเบียบกฎหมายทางการเงิน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านภาวะ ผู้นำองค์กร ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ด้าน การตรวจสอบ ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารงานการคลังขององค์กรบริหารส่วนตำบล ในด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า

๖. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์กรบริหารส่วนตำบลด้านศรีสุข อำเภอโศก จังหวัดหนองคาย มีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

๑. ด้านมาตรฐานของการบริการ ข้อเสนอแนะคือ เจ้าหน้าที่ควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เช่น ยิ้มแย้ม แจ่มใส เต็มใจ ให้บริการ และ การบริการสามารถตรวจสอบและประเมินได้ อย่างเป็นรูปธรรม

๒. ด้านกำหนดข้อมูลข่าวสารและการเปิดเผย มีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้เจ้าหน้าที่ทุกคนติดป้ายชื่อขณะดำเนินการให้บริการ และควรมีขั้นตอน ระเบียบ แบบฟอร์ม ในการให้บริการชัดเจน

๓. ด้านความเท่าเทียมและเป็นธรรม มีข้อเสนอแนะ คือ เจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำในการติดต่อ และควรให้บริการอย่างเท่าเทียมกันไม่ควรเลือกปฏิบัติ

๔. ด้านทางเลือกในการปรึกษาหารือ มีข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดให้มีการปรึกษาหารือกับประชาชนในรูปแบบต่างๆ เป็นประจำ และ ควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือกในบริการได้หลายวิธีการและหลายสถานที่

๕. ด้านความสุภาพและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและไม่ซ้ำซ้อน และ ควรให้บริการแนะนำ ด้วยความสุภาพ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๖. ด้านความเข้าใจในการแก้ไขข้อผิดพลาด มีข้อเสนอแนะ คือ ถ้าให้บริการไม่ได้ตามระยะที่กำหนดควรชี้แจงเหตุผลให้ทราบโดยชัดเจน และ เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการผิดพลาดต้องขอโทษและแก้ไขข้อผิดพลาดให้ถูกต้อง

๗. ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมหรือภูมิทัศน์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ และควรมีการรักษาความสะอาดทั้งภายในและภายนอกสถานที่ตลอดเวลา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

เตือนใจ ดวงแก้ว. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.

ชลบุรี : สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. ความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๕๒

(๒) วิทยานิพนธ์/คุณานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ไพบูลย์ ชลาลัย. “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของพนักงานเทศบาลตำบลคลองใหญ่อำเภอคลองใหญ่จังหวัดตราด”. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐.

จันทร์เพ็ญ สว่างศรี. “ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารบุคคลตามทัศนะของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดมหาสารคาม”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตวิทยาลัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๑.

สกวรัตน์ สุกสิทธิ์โชติ. “การพัฒนาสมรรถนะหลักของพนักงานส่วนตำบล อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก”. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.

อรุณี ดวงอาไฟ. “ปัญหา อุปสรรคและความพึงพอใจการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี”. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Book :

Yamane Taro. *Statistic an Introductory Analysis*. 3red. New York : Harper & Row. 1973.

ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบล
ยางตลาดอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์The people's opinion towards Leader character of Chief of
Yangtalad Sub-district Municipality, Yangtalad district, Kalasin Province.

ภัทรพิชญ์ เกตุคำ*

ผศ.ดร.วิทยา เจริญศิริ, อ.ดร.ทรงศักดิ์ จีระสมบัติ, รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำ และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ รวมถึงศึกษา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๓๘๙ คน ได้มาจากการคำนวณหาค่าตามสูตรของ Yamane โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) และวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) อย่างมีสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๐.๐๕ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน ด้วย t - test (Independent Sample) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) และเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

** อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

๒) ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม และรายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่ ดังนี้ ด้านนโยบายการบริหาร ควรกำหนดนโยบายให้ตรงตามความต้องการของประชาชนและสังคม ด้านคุณธรรมจริยธรรม การประสานงานช่วยเหลือประชาชนและผู้ได้บังคับบัญชาควรปฏิบัติอย่างจริงจัง และยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น นายกเทศมนตรีต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม ต้องมีการพบปะชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนด้านของกีฬาต่อต้านยาเสพติด

คำสำคัญ : ความคิดเห็น, คุณลักษณะของผู้นำ

Abstract

The purposes of this research were to study and compare the people's opinion towards Leader character of Chief of Yangtalad Sub-district Municipality, Yangtalad district, Kalasin Province classified gender, education and occupation, including the useful suggestion about leadership of chief. The sample was 389 people who were being in the voting age were over 18 years old by cluster random sampling and simple random sampling technique. The instruments used in the study consisted of a rating - scale questionnaire with 0.95 of reliability value. The statistics used were frequency, mean, percentage, standard deviation, t - test, One - Way ANOVA and Least Significant Difference (LSD).

The findings were found as follows:

1) The people's opinion towards Leader character of Chief of Yangtalad Sub-district Municipality, Yangtalad district, Kalasin Province as overall was moderate level, considering each aspect, it was shown ranking from highest to lowest : leadership, personality, moral and ethical, human relation and the efficacy administration respectively.

2) The people's opinion towards Leader character of Chief of Yangtalad Sub-district Municipality, Yangtalad district, Kalasin Province classified gender, education and occupation were different by significantly not different at .๐๕ level.

3) The useful suggestions were found that; the Mayor Municipality should be scarified, the management policy should be set policies to meet the needs of the people, the moral and the ethical, coordinating public assistance and subordinate should seriously and to the idea of someone else. The Mayor Municipality should be a good example to society and need to meet the public evenly and should promote and support sports against drugs.

Keywords : Opinion, Character od Leader

๑. บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๕๕๐ (ฉบับที่ ๗ พุทธศักราช ๒๕๕๐) แบ่งการบริหารราชการแผ่นดิน ออกเป็น ๓ ส่วน คือ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น การจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติไว้ว่า การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่เข้ามาบริหารประเทศ และกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศมีอำนาจ และใช้อำนาจ เพื่อบริหารจัดการให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ โดยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่นำนโยบายไปปฏิบัติ คือ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ที่มีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือกระทรวง การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอ ส่วนการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันมีอยู่ ๒ ระบบ คือ ก) ระบบทั่วไปที่ใช้แก่ท้องถิ่นทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล และ ข) ระบบพิเศษที่ใช้เฉพาะท้องถิ่นบางแห่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พุทธศักราช ๒๕๕๐^๑ เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช ๒๔๙๖ และพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๑๒ พุทธศักราช ๒๕๔๖ โดยให้เทศบาลดังกล่าวมีฐานะเป็นนิติบุคคล แบ่งเป็น ๓ ประเภท โดยใช้เกณฑ์ประชากร คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร โครงสร้างองค์กรเทศบาลจะประกอบด้วยฝ่ายบริหาร ได้แก่ นายกเทศมนตรี และรอง

^๑ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐, หน้า ๑๐

นายกเทศมนตรี ซึ่งอาจจะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สมาชิกสภาเทศบาล^๒

เทศบาลตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารพัฒนาพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบล ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และมีบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยบัญญัติหน้าที่ที่เทศบาลตำบลจะต้องทำ คือ ๑) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ๒) ให้มีและบำรุงทางบก และทางน้ำ ๓) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล ๔) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ๕) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ๖) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม ๗) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ๘) บำรุงศิลป จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ๙) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

จะเห็นได้ว่า นายกเทศมนตรีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารและพัฒนาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นอดีตจนถึงปัจจุบันความสำคัญของผู้นำไม่ได้ลดลงแต่ประการใด แต่ในทางตรงกันข้าม กลับมีบทบาทที่สำคัญกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น มีอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณที่มีจำนวนประชากรและจำนวนเงินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามสัดส่วนของงบประมาณจากรัฐบาลและภาษีอากรที่เก็บได้ที่จะโอนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบทบาทของนายกเทศมนตรี ยังไม่ได้มีบทบาทแค่การพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าเท่านั้น ยังมีบทบาทในการบริหารงาน ด้านการบริหารบุคคล ได้แก่ การออกคำสั่งบรรจุแต่งตั้ง การย้าย การโอน การเลื่อนระดับ การเลื่อนขั้นเงินเดือน การดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์ ร้องทุกข์ เป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการแต่งตั้งและพ้นจากตำแหน่งต้องเป็นไปตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นด้วย^๓

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กรทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า ผู้นำทำอะไร หรือมีวิธีการนำอย่างไรจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ ในขณะที่ผู้นำบางคนนำอย่างไร นอกจากผู้ใต้บังคับบัญชาจะไม่เต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว

^๒ โกวิทย์ พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส. เอเซียเพรส (๑๙๘๙) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๘.

^๓ จรรยา ศิวานนท์, เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๕-๗

ยังเกลียดชังและพร้อมที่จะร่วมกันขับไล่ผู้นำให้ไปจากองค์กร เพื่อให้เข้าใจภาวะผู้นำ (Leadership) และผู้นำ^๔

ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำนั้น ผู้ใดจะประสบความสำเร็จในการทำให้อุทิศหรือสมาชิกในองค์กร หรือสังคมยอมรับนับถือและปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งด้วยความยินดี มีความพอใจ และเต็มใจทำงาน จะต้องใช้ความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์ในการครองใจคน ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่ดี มีคุณธรรม เสียสละ มีมนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกภาพที่ดี สามารถบริหารจัดการท้องถิ่นและองค์กรที่ดำรงตำแหน่งอยู่ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันกลับพบว่า มีปัญหาเกิดขึ้นมากมายในองค์กรเทศบาลตำบล ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการบริหาร ปัญหาการปฏิบัติงานและปัญหาการขาดความเป็นผู้นำและภาวะผู้นำ อีกทั้งข้อขัดแย้งของผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือบุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ ยังเป็นปัญหาหลักทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติราชการ ดังเช่น ที่ผ่านมา ซึ่งเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเข้ามาทำงานบริหารบ้านเมืองมาแล้วหลายครั้ง และในแต่ละครั้งมีนักการเมือง ที่มีคุณสมบัติและคุณลักษณะความเป็นผู้นำการบริหารงานที่แตกต่างกันลงสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งที่เป็นประชาชนและคือนักการเมืองอยู่แล้ว นักธุรกิจและผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลยางตลาด ผลจากการเลือกตั้งที่ผ่านมาปรากฏว่าบุคคลที่ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับความไว้วางใจ หรือได้คะแนนเสียงจากประชาชนส่วนใหญ่ให้ทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองในเขตเทศบาลตำบลยางตลาดนั้น ย่อมมีคุณลักษณะและภาพลักษณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งจากที่ได้มีจากการทำงานที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำมาแล้วหลายครั้ง^๕

จากปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุผลที่แสดงถึงความเป็นมาความสำคัญและความจำเป็นตลอดจนอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ความสำคัญของผู้นำและปัญหาการบริหารจัดการด้านผู้นำที่เกิดขึ้นจากอดีตที่ผ่านมา ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นประชาชนในเขตเทศบาลตำบล ยางตลาด ที่มีส่วนได้เสียจากผลประโยชน์ของการบริหารงานอย่างเป็นผู้นำ ซึ่งในตัวผู้นำตั้งแต่อดีตนั้น มีการบริหารงานที่เป็นรูปธรรมยังไม่ชัดเจนและไม่เป็นที่พอใจ แก่ประชาชนเท่าที่ควรในการบริหารงานในฐานะที่เป็นผู้นำ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ที่บริหารอยู่ในช่วง พุทธศักราช ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖ โดยจำแนกออกเป็น ๕ ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเป็นผู้นำ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม

^๔ กวี วงศ์พัฒน์, ภาวะผู้นำ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๔-๑๕

^๕ ธวัชชัย ผงอ้วน และทวีศักดิ์ ภูวาทเขียน, “ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย”, รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๔, หน้า ๒-๓

ด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะเป็นกรณีตัวอย่างของการบริหารงานแล้วยังเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาภาวะผู้นำในด้านต่างๆ ของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด ซึ่งจะส่งผลต่อศักยภาพการบริหารงาน เพื่อพัฒนาเทศบาลตำบลยางตลาดต่อไปเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแผนการพัฒนาทั้งในทางวิชาการและทางปฏิบัติต่อหน่วยงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรและประชาชนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ
๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ประชากร ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๑๓,๘๖๑ คน
๒. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ๑๓,๘๖๑ คน ที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยได้มาจากการคำนวณหาค่าตามสูตรของ Yamane, Taro.^๖ ดังนี้

๑. ลักษณะเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ จำนวน ๓ ข้อ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรี ๕ ด้าน คือ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์

^๖ Yamane, Taro. *Statistics an Introductory Analysis*. New York : Harper, (1973). p.125.

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิด แบบเลือกตอบ โดยใช้มาตราวัดแบบสากลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ตัวเลื่อกำหนดให้คะแนนกลุ่มตัวอย่างเลือกตอบ ระดับความคิดเห็นต่อผู้นำมากที่สุดให้ ๕ คะแนน ระดับมากที่สุดให้ ๔ คะแนน ระดับปานกลางให้ ๓ คะแนน ระดับน้อยให้ ๒ คะแนน ระดับน้อยที่สุดให้ ๑ คะแนน มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๐ ข้อ

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะของประชาชนต่อลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. ระดับความคิดเห็น ของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านทักษะความรู้ ความสามารถในการบริหารงาน ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น ของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ ผลการวิจัย พบว่า

๒.๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็น ของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒.๒ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒.๓ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความคิดเห็น ของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะในประเด็น เรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่ คือ ด้านภาวะผู้นำ เป็นคนดี มีภาวะผู้นำสูง มีคุณธรรมจริยธรรม รองลงมา คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีมนุษยสัมพันธ์ดี ร่วมกิจกรรมของชุมชนสม่ำเสมอ ด้านบุคลิกภาพ มีบุคลิกภาพที่ดี น่าเชื่อถือ ด้าน

คุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อตรงต่อการทำงาน ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาบ้านเมือง

๕. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่พบมาอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยที่พบเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยที่พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า นายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด มีการบริหารงานที่ต่อเนื่องเป็นที่ไว้วางใจ มีความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดที่พัฒนา รับผิดชอบเอาใจใส่ในหน้าที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อยน่าเคารพนับถือ เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักหักทลายผู้อื่น โดยใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน และอภัยยาศัยดี มีวาทศิลป์ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในจริยธรรมในการทำงาน มีความยุติธรรมในการบังคับบัญชา และมีความสามารถในการวางแผนกำหนดนโยบายบริหารงานที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ญัฐฉัตร นวเพ็ญกุล^๗ ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่พึงประสงค์ของประชาชน ศึกษากรณีกิ่งอำเภอลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่พึงประสงค์ของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุภชัย เอาะน้อย^๘ ได้ทำการศึกษาภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น

^๗ ญัฐฉัตร นวเพ็ญกุล, “คุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่พึงประสงค์ของประชาชน : กรณีกิ่งอำเภอลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา”, รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.

^๘ สุภชัย เอาะน้อย, “ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น”, รายงานการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐, หน้า ๕๖-๖๐.

ตามความคิดเห็นของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษาและอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

๑. ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ผลการวิจัยที่พบไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยที่พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน ได้เห็นถึงคุณลักษณะด้านต่างๆ ของนายกเทศมนตรีที่ผ่านมาในการบริหารงานที่เหมือนกัน เช่น ความรู้ความสามารถในการบริหารงานในการตัดสินใจ การให้ความช่วยเหลือประชาชน มีความเอาใจใส่ รับผิดชอบต่องานอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกันผลการวิจัยสอดคล้องกับ ธวัชชัย ผงอ้วน ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สาคร สุริยะโชติ^๙ พบว่า เจ้าหน้าที่เทศบาลที่มีเพศต่างกัน มีระดับทัศนคติเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ธนากร อึ้งกนิษฐ^{๑๐} พบว่า ประชาชนที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ มีทัศนคติต่อคุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

๒. ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ผลการวิจัยที่พบไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด

^๙ สาคร สุริยะโชติ. คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่น ตามทัศนะของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๐.

^{๑๐} ธนากร อึ้งกนิษฐ, “คุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นตามทัศนคติของประชาชนศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ พ.ศ. ๒๕๕๐” , ภาคนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐.

จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความสนใจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของผู้นำ ได้รับรู้ถึงคุณลักษณะทางด้านต่าง ๆ และได้รับการช่วยเหลือจากนายกเทศมนตรี จึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ธวัชชัย ผงอ้วน^{๑๑} ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ ๐.๕ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สาคร สุริยะโชติ (๒๕๕๐) ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นตามทัศนะของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่เทศบาลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำไม่แตกต่างกัน

๓. ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน ต่างได้รับรู้ถึงคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด ที่มีการบริหารและเป็นไปตามความต้องการของประชาชน เช่น มีความเป็นผู้นำ มีวินัยในตนเอง แก้ปัญหาได้ เป็นผู้เสียสละทั้งเวลาและทุนทรัพย์ของตัวเองเพื่อสังคมและส่วนรวมอยู่ตลอด ร่วมรับฟังหาทางออกแก้ปัญหาให้กับประชาชนและสังคมในทุกเรื่อง จึงทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ธวัชชัย ผงอ้วน^{๑๒} ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

^{๑๑} ธวัชชัย ผงอ้วน และทวีศักดิ์ ภูวาทเขียน, “ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย” วิทยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๔), หน้า ๘๘ - ๙๒

^{๑๒} ธวัชชัย ผงอ้วน และทวีศักดิ์ ภูวาทเขียน, “ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย” วิทยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๔), หน้า ๘๘ - ๙๒

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน ต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านต่าง ๆ เห็นว่า นายกเทศมนตรีเป็นคนดี มีภาวะผู้นำสูง มีมนุษยสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนดี เป็นกันเอง มีบุคลิกภาพที่ดีมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ซื่อตรงต่อการทำงาน มีความรู้ความสามารถในการทำงาน และนายกเทศมนตรี ควรมีการกำหนดนโยบายตามที่ประชาชนต้องการ เช่น การส่งเสริมด้านสุขภาพกีฬา พบปะกับประชาชนให้บ่อยอย่างสม่ำเสมอ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่สังคม ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัว ควรดูแลผู้ได้บังคับบัญชาและช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนเป็นปากเสียงให้กับประชาชนได้

๖. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบประเด็นหลายประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑ จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัยที่ ๑ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบประเด็นที่นายกเทศมนตรีควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและปรับคุณลักษณะ ดังนี้

๑.๑.๑ นายกเทศมนตรี ต้องมีการบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส ประชาชนสามารถตรวจสอบการบริหารงานได้

๑.๑.๒ นายกเทศมนตรี ต้องบริหารงานโดยยึดหลักผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

๑.๑.๓ นายกเทศมนตรี ควรที่จะเสียสละทุนทรัพย์และเวลาส่วนตัวให้กับสังคมและชุมชนหรือส่วนรวมได้เสมอ

๑.๑.๔ นายกเทศมนตรี ต้องพูดและปฏิบัติด้วยความจริงใจ

๑.๑.๕ นายกเทศมนตรี ปฏิบัติงานในหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริตส่งผลบริหารงานด้วยความจริงใจ

๑.๒ จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัยที่ ๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบประเด็นที่นายกเทศมนตรีควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและปรับคุณลักษณะ ดังนี้

๑.๒.๑ ในการบริหาร ต้องมีการบริหารงานด้วยความโปร่งใส ยึดหลักผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

๑.๒.๒ นายกเทศมนตรี ควรที่จะเสียสละเวลา และทุนทรัพย์ส่วนตัวให้กับสังคมของชุมชน หรือส่วนรวมได้เสมอ

๑.๒.๓ ในการบริหารงานของนายก ควรที่จะมีความสุขรอบคอบในการปฏิบัติงาน และสามารถเข้าร่วมสมาคมกับผู้อื่นได้

๑.๓ จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัยที่ ๓ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบประเด็นที่นายกเทศมนตรี ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณลักษณะ ดังนี้

๑.๓.๑ ควรมีภาวะผู้นำ มีคุณธรรมจริยธรรมและความเสมอภาค

๑.๓.๒ ควรมีมนุษยสัมพันธ์ดี ร่วมกิจกรรมของชุมชนสม่ำเสมอ

๑.๓.๓ ควรมีบุคลิกภาพที่ดี น่าเชื่อถือ

๑.๓.๔ ควรมีความซื่อตรงต่อการทำงาน มีความซื่อสัตย์

๑.๓.๕ ควรมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญ

๑.๓.๖ ควรพบปะกับประชาชนให้บ่อยอย่างสม่ำเสมอ

๑.๓.๗ ควรดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาและช่วยเหลือประชาชน ที่เดือดร้อน

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรศึกษาถึงคุณลักษณะผู้นำของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงานอย่างเจาะลึก

๒.๒ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการบริหารงานของนายกเทศมนตรีตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อย่างละเอียดในทุกด้าน

๒.๓ ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงานของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กวี วงศ์พุด. ภาวะผู้นำ. พิมพ์ครั้งที่ ๕ กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพ, ๒๕๓๕.

โกวิทย์ พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส. เอเซียเพรส, ๑๙๘๙

จำกัด, ๒๕๕๐.

จรรยา ศิวานนท์. เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐.

(๒) วิทยานิพนธ์/คุษฎิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ธวัชชัย ผงอ้วน และทวีศักดิ์ ภูวดลเขียน. “ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย” วิทยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๔.

ณัฐฉัตร นวเพ็ญกุล. “คุณลักษณะของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลที่พึงประสงค์ของประชาชน : กรณีกิ่งอำเภอลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา” รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.

สุภชัย เอาะน้อย. “ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น” .รายงานการศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.

สาคร สุริยะโชติ. “คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่น ตามทัศนะของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” .วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๐.

ธนกร อิงคนินันท์. “คุณลักษณะของผู้บริหารท้องถิ่นตามทัศนคติของประชาชนศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ พ.ศ. ๒๕๕๐” ภาคนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐.

๑. ภาษาอังกฤษ

(1) book :

Yamane, Taro. *Statistics an Introductory Analysis*. New York : Harper, 1973.

บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
The Role of Sangha Administrator in Sangha Administration in
Mueang District, Maha Sarakham Province

พระวิสาขสาร วิจารณ์ (อุบโธ)
ผศ.ดร.ธงชัย สิงอุดม, ดร.เรียงดาว ทวะชาลี**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัย พบว่า

๑. พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการศาสนศึกษา และด้านการศึกษาสงเคราะห์

๒. อายุ พรรษา ตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงานของพระสังฆาธิการมีความสัมพันธ์กับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนระดับการศึกษาทางโลก ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

๓. แนวทางการพัฒนาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ๑) ด้านการปกครอง ควรมีการติดตาม การประสานงาน การชี้แจงกฎ ระเบียบ กติกาของวัด การคัดสรรบุคคลที่จะเข้ามาบวชอย่างถี่ถ้วน การเสียสละในการอบรม ดูแลพระภิกษุสามเณร ๒) ด้านการศาสนศึกษา ควรมีการจัดหาทุนการศึกษา มีการบอกประโยชน์และคุณค่าของการศึกษาเล่าเรียน มีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนในอาคารสถานที่เล่าเรียนและมีมาตรการการดูแลพร้อมด้วย ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่เรียนรู้ของชุมชน ทั้งการศึกษาทางโลกและการศึกษาทางธรรม มีการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอความช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ตลอดจนมีระบบการดูแลที่เป็นรูปธรรม ติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีการพัฒนาบุคลากรของวัดให้มี

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์ที่ปรึกษา

ความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการจัดยานพาหนะ อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนมีการประสานกับหน่วยงานต่างๆ ให้มีส่วนช่วยในเรื่องงบประมาณ และมีการประชาสัมพันธ์ให้สาธุชนได้รับรู้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ๕) ด้านการสาธารณูปการ ควรจัดที่พักอาศัยให้กับญาติโยมที่เข้ามาปฏิบัติธรรมอย่างเพียงพอและเป็นสัดส่วน มีการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยม มีการจัดหาผู้ดูแลและซ่อมแซมอาคารสถานที่ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรมีการช่วยเหลือประชาชน เด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อน

คำสำคัญ : บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the role of Sangha administrator in Sangha administration, 2) to study the relations between individual factor and role of Sangha administrator in Sangha administration, and 3) to study the way to develop the role of Sangha administrator in Sangha administration. The scope of the study was in Mueang District, Maha Sarakham Province. The study was a mixed-method research. For quantitative research, the samples were 119 Sangha administrators in Mueang District, Maha Sarakham Province, gained by Simple Random Sampling. The tool was questionnaire with a 0.93 level of reliability. The data was analyzed by computer program. The statistics used were Frequency, Percentage, Average, Standard Deviation, and Chi-square Test. For qualitative research, the informants were 5 Sangha administrators, gained by Purposive Sampling. The tool was interview with Content Analysis and Conclusion.

The findings of the study were as follows:

1. Sangha administrators were in the role of Sangha administration in Mueang District, Maha Sarakham Province that was, in general view, at a high level ($\bar{X} = 3.90$). By considering in each dimension, it revealed all at a high level respectively: 1) construction and renovation of temples ($\bar{X} = 4.01$), 2) public welfare ($\bar{X} = 3.99$), 3) governance ($\bar{X} = 3.89$), 4) Buddhist propagation ($\bar{X} = 3.88$), 5) Buddhist study ($\bar{X} = 3.85$), and 6) education for minority group ($\bar{X} = 3.76$).

2. Age, Buddhist retreat, position, and work experience of Sangha administrators were interrelated to Sangha administration in Mueang District, Maha Sarakham Province, which were found to be statistically different at a 0.01 and 0.05 level of significance. However, a level of secular education was not associated to Sangha administration.

3. The ways to develop the role of Sangha administrator in Sangha administration in Mueang District, Maha Sarakham Province were in the following dimension. 1) Governance; having a follow-up, cooperation, temple regulation announcement, meticulous Buddhist ordination recruitment, training, and monks and novices attention. 2) Buddhist study; providing scholarships, explaining the benefit and value of education, and accommodating learning area suitably with rules. 3) Education of minority group; should have adjusted the temples be learning resources of the community with both secular and religious way, associating with any other organizations for scholarship support for underprivileged children and youth as well as having the concrete governance with effective follow-up. 4) Buddhist propagation; having temple staffs improvement in propagating Buddhism with accommodating suitable vehicles and instruments as well as having a co-operation with other organization in budget, and announcing to people continually. 5) Construction and renovation of temples; providing the residence, such as toilet, electricity, and kitchen, enough and proportionally with responsible person and repairperson to Buddhists coming for Dhamma practice. And 6) Public welfare; should have population assistance to make life improvement, such as scholarships, occupational training, budget, necessary equipment in daily life, and co-operating with other organizational staffs to co-work to cure those who were in trouble.

Keyword: The Role of Sangha Administrator in Sangha Administration

๑. บทนำ

การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กรเพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จและความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพขององค์กร การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำศาสตร์และศิลป์พร้อมด้วยทรัพยากรทางการบริหารมา

ใช้ในระบบการบริหารได้อย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กรให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ตัดสินใจร่วมกัน ปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน ๓ ประการ คือ ทักษะด้านการทำงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านความคิด^๑ นอกจากนี้ผู้บริหารต้องมีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสมอันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย การดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการนำหลักการบริหารมาประยุกต์ใช้ การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ^๒

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่ สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุตามพระธรรมวินัยสามารถสร้างความศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะชาวพุทธอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธ^๓ ดังนั้นเมื่อมีการบรรพชาอุปสมบทกันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น การที่มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางระบบการบริหารจัดการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพราะการปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการ

^๑ สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์สารานุกรม, ๒๕๑๔), หน้า ๓.

^๒ กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน, บทนำ.

พระสงฆ์และพระศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้า ความตั้งมั่นของพระศาสนาจะเกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์และมหาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม^๔

กฎหมายเถรสมาคมว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยมีพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ ๖ ประการ ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดีพระสังฆาธิการจึงมีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่มีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิถีทางและหลักธรรมในพระพุทธศาสนาการที่จะทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงยั่งยืนถาวรคู่ประเทศ^๕ ดังนั้นพระสังฆาธิการมีจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยต้องปรับบทบาทในด้านต่างๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในโลกปัจจุบันให้ได้ พระสังฆาธิการต้องมีการพัฒนาตนเองในด้านการศึกษาดูแลการชวนชวนในหน้าที่ของตนและไม่ล้มที่จะพัฒนาคนอื่นหรือคนในชุมชนในสังคมนั้นด้วย^๖

ทั้งนี้การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามในปัจจุบันหากจะนำไปเปรียบเทียบกับอำเภออื่นๆ อาจจะนับว่าอยู่ในระดับที่ดีกว่าบางอำเภอ แต่ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด โดยเฉพาะพระสังฆาธิการผู้มีบทบาทในการปกครอง อาจจะมีเวลาในการดูแลการบริหารได้ไม่ทั่วถึง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ว่าได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับใด มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และมีแนวทางการพัฒนาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป ทั้งยังเป็นกรณีศึกษาเพื่อนำไปวางแผนพัฒนากิจการคณะสงฆ์อำเภออื่นๆ ด้วย

^๔ คณาจารย์มหาวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^๕ สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗, หน้า ๒๗.

^๖ กองศาสนศึกษา กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๕๔), หน้า ๖๓.

๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

๒.๒ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) ดังนี้ ๑) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๑๑๙ รูป การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .๙๓ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test) ๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ จำนวน ๕ รูป ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและหาข้อสรุป

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๐$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ๑) ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{X} = ๔.๐๑$) ๒) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = ๓.๙๙$) ๓) ด้านการปกครอง ($\bar{X} = ๓.๘๙$) ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๘๘$) ๕) ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = ๓.๘๕$) และ ๖) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = ๓.๗๖$)

๔.๒ อายุ พรรษา ตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงานของพระสังฆาธิการ มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และ .๐๕ ส่วนระดับการศึกษาทางโลก ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

๔.๓ แนวทางการพัฒนาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม ๑) ด้านการปกครอง ควรมีการติดตาม การประสานงาน การชี้แจงกฎ ระเบียบ กติกาของวัด การคัดสรรบุคคลที่จะเข้ามาบวชอย่างถี่ถ้วน การเสียสละในการอบรม ดูแลพระภิกษุสามเณร ๒) ด้านการศาสนศึกษา ควรมีการจัดหา

ทุนการศึกษา มีการบอกประโยชน์และคุณค่าของการศึกษาเล่าเรียน มีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนในอาคารสถานที่เล่าเรียนและมีมาตรการการดูแลพร้อมด้วย ๓) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ควรมีการปรับปรุงวัดให้เป็นสถานที่เรียนรู้ของชุมชน ทั้งการศึกษาทางโลกและการศึกษาทางธรรม มีการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอความช่วยเหลือทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาส ตลอดจนมีระบบการดูแลที่เป็นรูปธรรม ติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีการพัฒนาบุคลากรของวัดให้มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการจัดยานพาหนะ อุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ตลอดจนมีการประสานกับหน่วยงานต่างๆ ให้มีส่วนช่วยในเรื่องงบประมาณในการเผยแผ่ และมีการประชาสัมพันธ์ให้สาธุชนได้รับรู้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ๕) ด้านการสาธารณูปการ ควรจัดที่พักอาศัยให้กับญาติโยมที่เข้ามาปฏิบัติธรรมอย่างเพียงพอและเป็นสัดส่วน มีการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ญาติโยม เช่น ห้องน้ำ ไฟฟ้า โรงครัว เป็นต้น มีการจัดหาผู้ดูแลและซ่อมแซมอาคารสถานที่ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรมีการช่วยเหลือประชาชน เด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การให้ทุนการศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ การให้เงินช่วยเหลือ การให้อุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต เป็นต้น และมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อน

๕. อภิปรายผลการวิจัย

๕.๑ บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัย พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ในการดำเนินการสาธารณประโยชน์เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนทั้งในที่ใกล้และที่ห่างไกล โดยอาจมีการจัดกิจกรรมอันสาธารณกุศล เช่น การให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและให้ดำรงชีวิตแบบพอเพียง ประหยัดและมีธรรมาจริยธรรม ตลอดจนมีการทำกิจกรรมมอบอุปกรณ์ช่วยเหลือในการเกิดภัยพิบัติต่างๆ เพื่อเป็นการอนุเคราะห์สังคมโดยส่วนร่วม และวัดยังเป็นที่พักอาศัยในเวลาที่คุณคนเกิดความขัดสน พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาสที่ทำหน้าที่ดูแลวัดอารามจำเป็นต้องดูแล ให้การช่วยเหลือประชาชน ชุมชนมาโดยตลอด ให้ที่พักอาศัย ให้ที่ทำกิน ให้ที่ทำสาธารณประโยชน์มากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์จึงอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุดของพระสังฆาธิการ แต่เป็นที่สังเกตได้ว่า ด้านที่พระสังฆาธิการมีบทบาทต่ำที่สุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บทบาทด้านนี้อาจมีหน่วยงานอื่นที่เล็งเห็นความสำคัญในการให้การอบรมคุณธรรม

และจริยธรรม ให้การสนับสนุนเด็กให้ได้ศึกษาเล่าเรียนและสนับสนุนทุนทรัพย์มีมากมาย อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายให้เด็กเรียนฟรีจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จึงทำให้เด็กมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น และยังมีหน่วยงานของท้องถิ่นที่เข้ามาให้การช่วยเหลือเด็ก ผู้ด้อยโอกาส ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อมากขึ้น จึงทำให้บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของ **พระครูสารกิจประยุต** ที่กล่าวว่า ทุกวันนี้คณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับการกิจในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกิจการคณะสงฆ์ที่ต้องเอาใจใส่อย่างมาก พระสงฆ์มีการตื่นตัว เอาใจใส่ในทุกด้าน ซึ่งเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่และเจริญต่อไป ทั้งด้านการศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการต่างๆ ตลอดจนการสงเคราะห์ชุมชน ชาวบ้านให้มียู่มีกิน พอเพียงกับวิถีชีวิตชุมชน ทั้งนี้ทั้งนั้นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันของอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามและคณะสงฆ์ต่างอำเภอ ถือว่าอยู่ในระดับดีเลยทีเดียว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปลัดเกียรติศักดิ์ ลินทวิกุล**^๗ ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่ทั้ง ๖ ด้านนั้น ได้มีด้านที่มีบทบาทมากที่สุดใน ๓ ระดับ โดยเรียงลำดับ คือ ด้านการควบคุมและรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและด้านการสาธารณูปการ ส่วนด้านปานกลาง ๒ ด้าน คือ ด้านการสาธารณสงเคราะห์และด้านการศาสนศึกษา สำหรับด้านการศึกษาสงเคราะห์ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิบุญโญ**^๘ ได้วิจัยเรื่องบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการและด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า มีบทบาทอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว)**^๙ ได้ศึกษาบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆา

^๗ พระปลัดเกียรติศักดิ์ ลินทวิกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘), บทคัดย่อ.

^๘ พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ อธิบุญโญ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^๙ พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

การในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุและสามเณร มีความเห็นต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า พระภิกษุและสามเณรมีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดในการปกครอง ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในการศึกษาสงเคราะห์ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล)**^{๑๐} ได้ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง รองลงมาได้แก่ ด้านการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการสาธารณูปการ

๕.๒ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามข้อสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ อายุ มีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า อายุของพระสังฆาธิการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทั้งนี้มีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำเพียง .๓๓๙ เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการไม่ว่าจะมีอายุมากหรือน้อยต่างก็มีการปฏิบัติหน้าที่ในการปกครอง ให้การสนับสนุนการศึกษา การช่วยเหลือชุมชน เด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพที่ดี ตลอดจนจัดสรรและก่อสร้างสิ่งให้อำนวยความสะดวกให้กับชุมชน ญาติโยมที่เข้ามาปฏิบัติธรรม หรือทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ภายในวัด พัฒนาวัดให้สะอาด ร่มรื่นมีระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกด้วย ดังนั้น พระสังฆาธิการไม่ว่าจะมีอายุมากหรือน้อยต่างปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้พระภิกษุสามเณร ญาติโยม และชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและประพฤติตนเหมาะสมตามฮีตครองประเพณี มีการปฏิบัติกิจการคณะสงฆ์มาก ปานกลางหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับอายุของพระสังฆาธิการด้วย

^{๑๐}พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

สมมติฐานที่ ๒ พระราชา มีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัย พบว่า พระราชาของพระสังฆาธิการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทั้งนี้มีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำเพียง .๓๕๖ เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า พระสังฆาธิการไม่ว่าจะมีพระรชามากหรือพระรชาน้อยต่างก็มีการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ให้สมบูรณ์อยู่เสมอ ซึ่งพระสังฆาธิการในปัจจุบันที่มีพระรชามากหรือพระรชาน้อยต่างก็เก็บเกี่ยวประสบการณ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งทางผู้บังคับบัญชาต่างก็ให้ความสำคัญกับเรื่องความรู้ ความสามารถในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ มีการอบรมอยู่เสมอ ดังนั้น พระสังฆาธิการไม่ว่าจะมีพระรชามากหรือพระรชาน้อยต่างปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้พระภิกษุสามเณร ญาติโยม และชุมชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและได้ประโยชน์จากการบริหารกิจการคณะสงฆ์

สมมติฐานที่ ๓ ระดับการศึกษาทางโลก มีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาทางโลกของพระสังฆาธิการ ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ระดับการศึกษาทางโลกของพระสังฆาธิการไม่เกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เนื่องจากพระสังฆาธิการมีการระดับการศึกษาทางโลกโดยภาพรวมจบระดับปริญญาตรีขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งการปกครอง การศาสนาศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ จะมีระดับการปฏิบัติมากหรือน้อยเพียงใด ย่อมไม่ขึ้นอยู่กับการศึกษาทางโลกของพระสังฆาธิการ ทุกวันมีการเรียนรู้ มีการได้รับการฝึกอบรมมากมาย จึงทำให้พระสังฆาธิการต่างก็ได้รับองค์ความรู้ในการบริหารใกล้เคียงกัน ดังนั้น พระสังฆาธิการที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติกิจการคณะสงฆ์จะให้เกิดประสิทธิภาพที่ระดับมาก ปานกลาง หรือน้อย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาทางโลกของพระสังฆาธิการ

สมมติฐานที่ ๔ ตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ตำแหน่งของพระสังฆาธิการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทั้งนี้มีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำเพียง .๒๙๐ เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ตำแหน่งหน้าที่ของพระสังฆาธิการเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากการบริหารงานบางหน้าที่จำเป็นต้องอาศัยตำแหน่งที่มีพหุอำนาจในการสั่งการ เช่น ด้านการปกครอง จึงจะทำให้การดำเนินการเกิดประสิทธิภาพ หรือบางครั้งตำแหน่งหน้าที่ยังมี

ส่วนให้ผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็ม จึงทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ขึ้นอยู่กับตำแหน่งของพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ ดังนั้น การที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดประสิทธิภาพที่ระดับมาก ปานกลาง หรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับตำแหน่งหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

สมมติฐานที่ ๕ ประสพการณ์ในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ประสพการณ์ในการทำงานของพระสังฆาธิการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทั้งนี้มีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำเพียง .๓๕๐ เท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ประสพการณ์ในการทำงานของพระสังฆาธิการเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เนื่องจากพระสังฆาธิการมีการเรียนรู้ มีการเข้าอบรมเพิ่มศักยภาพอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษา สงเคราะห์ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ จะมีระดับการปฏิบัติมากหรือน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสพการณ์ในการทำงาน เพราะทุกวันมีการเรียนรู้ มีการได้รับการฝึกอบรมมากมาย จึงทำให้พระสังฆาธิการต่างก็ได้รับองค์ความรู้ เกื้อเกี่ยวความรู้ในการบริหารใกล้เคียงกัน ดังนั้น พระสังฆาธิการที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติกิจการคณะสงฆ์จะเกิดประสิทธิภาพที่ระดับมาก ปานกลางหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับประสพการณ์ในการทำงาน

๖. ข้อเสนอแนะ

๖.๑ ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ควรมีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการได้จัดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ชุมชนท้องถิ่น ให้มีการพึ่งพาตนเองได้ในระดับครัวเรือน ชุมชนต่อไป มีมาตรการการคัดสรรบุคคลเข้ามาบรรพชา อุปสมบทในพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เมื่อมีการกระทำผิดต่อพระธรรมวินัยต้องมีการลงโทษอย่างเด็ดขาด มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเชิงรุกมากขึ้น โดยมีการประสานงานกันระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัด กับสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ให้มีการประชาสัมพันธ์หลักธรรมผ่านสื่อต่างๆ ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการอบรมเด็กเยาวชนในแต่ละสถานศึกษาทุกๆ ปี ที่สำคัญคือ ควรมีโครงการอบรมพระนักเทศน์ในแต่ละอำเภอ เพื่อให้พระสังฆาธิการสามารถอบรมประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๖.๒ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาให้มีความชัดเจนมากขึ้น และควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและปรับปรุงในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น

๖.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการในเขตปกครองในระดับจังหวัดหรือระดับภาค ควรศึกษาเชิงคุณภาพในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ระดับจังหวัด และควรศึกษาความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

คณาจารย์มหาวิทยาลัย. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาการพระศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไพบูลย์สารานุกรม, ๒๕๑๔.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

พระครูสังฆรักษ์พิศวีร์ อธิปัญโญ. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระปลัดเกียรติศักดิ์ สิ้นทวิกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.

พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบุโล). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระอธิการชรัตน์ ฐิตคุโณ (มีแก้ว). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.